

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

FIDEIKOMMISSARIEN
TILL
HALLEBORG

HUGO GEBERS FÖRLAG STOCKHOLM.

af
Siguro

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1911

ALLEN

SIGURD

FIDEIKOMMISSARIEN TILL HALLEBORG

Berättelser, skisser och humoresker.

FÖRSTA—TIONDE TUSENDET.

Hedenstjerna, A.

Fideikommissarien
till Halleborg

— 42 —
BERÄTTELSE

SKISSER och HUMORESKER

AF

Sigurd

STOCKHOLM
HUGO GEBERS FÖRLAG

Fidellkonmissionären

till följande

BERNHESSEN

SKISSER och HUMORER

af

STOCKHOLM
ISAAC MARCUS' BOKTR.-AKTIEBOLAG
1895.

Ett litet förord

och

en smula antikritik.

Om en författare öfvermåttan rosas, har han ju blott att med ett tacksamt leende, måhända något sjelfironiskt, taga emot. Och om en författare skarpt klandras, har han ju endast att med ett sötsurt löje, måhända något sardoniskt, också låta sig nöja.

Detta hvad beträffar omdömena om produktens rent literära värde.

Men om kritiken föregifver sig uti en författares arbete ha hittat något annat än hvad der i verkligheten finnes, något, som auktor inför Gud och sitt samvete kan svära sitt verk fritt ifrån, då har han måhända rätt att öppet säga ifrån: »Detta är icke sannt!»

Då derföre några kritici, hvilka högeligen och alldeles reservationslöst berömt tidskrifter och andra literaturalster med polemiskt hufvudsyfte, och hvilka alster på det argaste anfallit literära och politiska motståndare, påstått sig uti mina bokarbeten ha funnit hätska och sårande anfall mot personer och institutioner, så tillåter jag mig härmed förklara, att detta är icke sannt. Ha de i god tro påstått något sådant, så ha de allt för lättsinnigt dömt den skönliteräre författaren efter tidningsmannen, och hans bok, som de icke läst, efter hans tidning, som de läst, hvilket de möjligen trott sig kunna göra på den grund, att en del af hvad som står uti boken förut varit att läsa uti tidningen. Den allra flygtigaste granskning skulle emellertid kommit dem att inse, huru författaren behörigen beaktat skillnaden emellan en politisk tidning midt uppe i dagens strider och ett bokarbete med helt annan uppgift och delvis äfven helt annan publik.

Ännu betänkligare är, att kritici, hvilka oförbehållsamt lofordat och rekommenderat ej allenast sådana den utländska litteraturens sensualistiska mästerverk, hvilka visserligen ha ett högt literärt värde, men som på mindre andligen mogna personer med otillräcklig estetisk bildning ofelbart hafva en osund verkan, utan äfven svenska efterbildningar, der stundom sensualismen herrskar ensam och råheten får ersätta urbildens formella glans; — att sådana kritici i mina böcker påstått sig finna — anstötliga saker.

Detta påstående är icke sannt, och jag tager derpå till vittnen de sansade och rättvise af de läsare, mina arbeten lyckats vinna.

Måhända har det lika förvånande som försåtliga angreppet gjorts just dertföre att man på vissa håll funnit dessa vittnen — allt för talrika, blifvit en smula upprörd öfver att de nu i många år måst betecknas med ett femsiffrigt tal.

Ja — det var nu bara detta jag ville säga till en liten klick bland de kritici, som haft vänligheten åt mig — ja, kanske just mera åt mig än åt mina arbeten! — offra någon tid och möda.

Hvad den kära publiken angår så har jag till den blott att säga ett hjertligt: "Tack för sist!" samt utbedja mig att fortfarande som hitills få vara uti dess öfverseende, stora, obegräpliga och oförminskade välvilja innesluten, utlofvande blott det, att en mera blid och mild, en mera kysk och barnafrom skildrare än hvad jag skall visa mig vara uti dessa efterföljande blad, det skola de ärade läsarne få leta länge och troligtvis förgäfvos efter uti denna snöda verld och betydligt ondskefulla, afundsamma tid.

Wexiö i Oktober 1895.

Sigurd.

INNEHÅLL.

Fideikommissarien till Halleborg.

I. En slutad kärlekssaga	3
II. Hemma på Halleborg	10
III. Dödsdömd vid 20 år	17
IV. En syndig tanke och en neslig plan	24
V. Dödens och livvets brud	30
VI. En bröllopsdag	37
VII. Hvar för sig	53
VIII. Blidare luftstreck	64
IX. Fjerran	76
X. »Förlåt mig!»	83
XI. »Vi försöka!»	91
XII. Försöket misslyckas	99
XIII. Några dagboksblad .. .	112
XIV. Trolofvade	121

Hvad konduktören berättade.

I. Konduktören	131
II. En smålandspojk	136
III. När gamle komministern kom hem	142
IV. Vårsol i snöstormen	147
V. När Stora-Mia spelade Guds försyn	153
VI. Afvigsidan på en »stor man»	159
VII. »Vankelmod bor under de liljekullar»	164
VIII. En ko på banan	172

IX. När tåget gått ut från stationen...	176
X. En bröllopsfärd	182
XI. All right	186

Humoresker.

Ett olägligt nyårsbesök	197
Hvilken Lovisa	202
När lille Gicke skulle ha smörj	208
Ur fru Lina Karlssons dagbok	214
Kamrer Anderssons ursamling	225
Den unga tröstlösa emigrantflickan	232
Fröken Paulas kondition	237
Qvinlig värnepligt	243
Populärt fredsföredrag	249
Hans hustrus väninnor	253
Små flickor och stora flickor	259

FIDEIKOMMISSARIEN TILL HALLEBORG

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

I.

En slutad kärlekssaga.

Det var i 1830-talets Stockholm, det Stockholm, som August Blanche för oss gjort så lefvande, att vi om den staden såsom ram åt den lilla prologen för vår berättelse endast behöfva nämna det namnet.

Det var en bitande kall vinterdag i början af Februari, och piskande snöyra förhöjde obehaget för alla, som nödgades vistas ute, påskyndade deras steg och gaf åt samfärdseln på gatorna detta oroliga, jägtande utseende, som utmärker en armékår i uppbrott eller en Oktoberflyttning i regn.

Men det var *en*, som inte syntes ha brådtom. Ända från Katrina kyrkogård — der han märkts i en liten huttrande likprocession och der han afskedat sin hyrsläda, medan det andra begrafningsföljet skyndsamt, efter några inbördes handtryckningar, ilat hem i sina — genom gamla staden och öfver Norrbro hade han gått i sakta mak, som om han för sitt nöjes skull flanerat omkring i vår vackra hufvudstad under sol- och sommardag.

Han kände tydligen icke kölden och hade för visso intet öga för den grände snön.

Men om någon af de brådskande fotgängare, som mötte honom, händelsevis gaf sig tid att kasta en blick på den lugne vandrarens ansigte, hejdade denne ofrivilligt sina steg och häpnade för det uttryck af outsäglig, hopplös sorg, som var lägradt öfver hans drag.

Dessa drag voro vackra. Hufvudet var ädelt formadt, ögonen stora och mörka, den djerft böjda örnäsan måhända en smula för stor, men den lilla, fint skurna munnen, öfverskuggad af små svarta mustascher, idealisk med högröda läppar, och kinderna fylliga, fast nu hvita som snö. Nu stannade han ett ögonblick, lyfte pelsmössan af sitt hufvud och torkade svetten af en hög, hvit, bred panna, med en af de mycket stora, kulörta silkenäsdukar, som herrarna brukade på den tiden. Svett i 25 graders kyla och med hans lugna gång och likblekhet i ansigtet! Ett rikt, korpsvart, knollrigt hår, ännu utan en enda grå strimma, ringlade sig ofvan om pannan, och det hela företedde en typisk ung aristokrat, der sekel efter sekel i landets högsta societet, sekel efter sekel utan påspädning af annat blod än rikets ädlaste, allt skarpare tryckt sin stämpel af förnämitet på rasen och gaf ett uttryck af nobless åt skönheten, som annars var så nära fullkomlig, att den hotade beröfva anletet manlighet och karaktär. Litet för vekt var det måhända i alla fall för en man på ett par och trettio år, som han såg ut att vara; men för ögonblicket hade den förtviflan, i hvilken dragen stelnat, och som gjort blicken onaturligt skarp, gett ansigtet ett uttryck, som om det varit hugget i marmor.

En tung kaross på kälkar, dragen af ett svart fyrspann, då lika vanligt som nu sällsynt å hufvudstadens gator, kom honom att spritta till vid ekipagets dånande bjällerklang, och sedan han nervöst besvarat helsningen från det ståtliga par, som nickade åt honom genom de isiga rutorna, påskyndade han sin gång, liksom om han varit rädd för att möta flere bekanta, styrande stegen

rakt öfver Gustaf Adolfs torg och in på Norra Smedjegatan. Hans långa, raka gestalt omsluten af en lifpels af hiller, tog sig nu bättre ut än förut under den slappa, liknöjda gången, och hufvudet bars högre medan han blickade upp åt fönsterraderna på höger hand.

Plötsligt ryckte han till, som om han först nu känt den isande vinden, men det var ett ansigte uppe i tredje våningens fönster uti ett af de äldsta husen, som drog hans blick till sig. Om ett par ögonblick var han deruppe och möttes i dörren af samma ansigte, ett gammalt, skrynkligt qvinnoansigte, dränkt i tårar, ett ansigte kran-sadt af isgrått hår och tillhörande en ganska tarflig tjena-rinna, att döma af den gamlas enkla dräkt.

— Åh, herr baron, herr baron! Ha de nu stoppat ner mitt gullebarn, min egen kära mamsell i den kalla, frusna jorden? Förlåt mig! Jag . . . orkar inte . . .

Och så sjönk den gamla magtlös ned på en stol vid dörren.

Nu brast isskorpan öfver den unge mannens bleka drag, han skälfde från hufvud till fot och de stora, svarta ögonen stodo fulla af tårar.

— Ja, Malena, nu är hon gömd, men aldrig, *aldrig* skall hon glömmas!

Sorgen förenar. Det unga, svartlockiga, vackra hufvudet låg i nästa ögonblick intill det gamla gråa, vissna, och den unge ädlingen och den gamla fattiga tjenarinnan gräto ut vid hvarandras bröst till trots för allt hvad kon-venans hette.

Det var ju också inte precis några konventionella förhållanden, under hvilka gamla Malena och unge baron Gösta Hallenhjelm till Halleborg stiftat bekantskap och vänskap. Malena var tjenarinna hos den vackra mamsell Julia Malmborg vid kungliga teatern och baron Gösta var, enligt hvad hela Stockholm visste, mamsell Julias »älskare». Ingen på hela jorden mer än gamla Malena

visste huru osannt detta rykte var i *den* bemärkelse, som världen gaf detsamma. Ingen mer än gamla Malena visste, huru aktningsfullt och ridderligt baron Gösta gjorde hennes herrskarinna sin kur, och att, om mamsell Julia varit född grefvinna och haft en hel här af fränder och vänner och ett slotts präktiga gemak till sitt skydd, hon dock icke skulle varit en bit bättre bevarad än af baron Göstas kärlek.

Och det var endast gamla Malena, som hade reda på, huru många gånger baron Gösta med blossande kinder och harmfullt krökta läppar stormat upp för trappan och i vrede öfver något sårande yttrande om hans älskling utbrustit:

— Nej, Julia, jag står ej ut längre! Nu, *nu genast* måste världen veta huru det är, att du skall bli min maka, att du är min trolofvade brud, som har rätt till allas respekt och aktning. Dessa usla hänsyftningar och nålsting döda mig. I morgon skrifver jag till min far.

Och endast gamla Malena visste huru mamsell Julia då brukade föra baron Gösta bort till den lilla perlfärgade soffan med det rutiga öfverdraget vid thébordet, linda sina armar omkring hans hals och hviska:

— Tack älskling! Tack för att du är *min* och vill ge mig allt! Jag vill heller inte afstå derifrån, ingenting i världen skall hindra mig från att blifva din brud — en dag . . . Men din lilla flicka darrar för stormen, som skall komma, och . . . hon är så lycklig nu. Låt oss *vänta*, Gösta! Hvem vet om vi någonsin mer få njuta af en så lugn och fridfull glädje som nu? Jag darrar för den gamles vrede. Han älskar dig, han som jag, och jag känner att detta skall skilja er åt. Jag gråter öfver den ensammes öde då, när jag ligger och tänker derpå i långa, sömlösa nätter. Ack, haf oss *båda* ännu litet!

— Men — du vet inte hvad man säger om dig . . .

— Jo, det vet jag, Gösta. Aktrisens öron kunna

inte vara slutna för dylikt, om också hennes hjerta kan vara obesmittadt deraf; man säger att Julia Malmborg är baron Gösta Hallenhjelm's älskarinna. Än sen? Det är *din* förtjenst, älskling, att det inte är sannt! Jag tror på dig som på Gud. Dit du vill, dit går jag.

— Då vill jag att du går till brudstolen med mig.

— Ja... vänta blott litet! Bara spelterminen öfver!

Då kunde han brusa upp, hålla henne på armslängd ifrån sig och säga:

— Du hycklar, Julia! Det är konstnärinnan hos dig, som ej vill öfverge sina äregiriga drömmar. Det är aktrisen, som ej vill öfverge de roller, hon hoppas på, för en enda, den af min hustru.

Då stödde hon tankfullt hufvudet i handen och hviskade:

— Du har inte alldeles rätt... inte på långt när, men *någon* sanning ligger det dock i hvad du säger. Jag älskar min konst, man har sagt mig, att jag en gång skulle kunna göra något verkligt bra. Vore det så svårt att ännu något litet vänta med att dra ned stormen öfver våra hufvuden? Kunna vi icke några månader få behålla: du din far och jag min konstnärsdröm?

Så blef gamle baron Rutger Hallenhjelm till Halleborg krank och död och vardt begrafven. Då Gösta meddelade Julia dödsbudet, sjelf upprörd och skakad, såg han ett solljust leende glida öfver hennes ansigte. Han vände sig bort.

— Jag kan både förstå och förlåta att min fars bortgång gör dig glädje. Men... det plågar mig i allt fall att se det så tydligt, Julia.

Då fick hon honom åter ned i den gamla, perl-färgade soffan och bojan af runda, mjuka armar om hans hals.

— Hvem är det, Gösta, som du har att tacka för att din far oförminskadt älskade och välsignade sin ende

son på sin dödsbädd, för att han, enslingen, enklingen, som på hela jorden ej egde något annat än dig, slapp att låta kränkt stolthet och faderskärlek kämpa förtviflans kamp i sitt gamla hjerta?

Gösta böjde hufvudet och kysste hennes lilla barnahand.

— Dig ensam.

— Och så unnar du mig inte att glädjas vid den tanken! Ser du, det var *den*, som gladde mig nu, inte den lossnade kedjan på arfvingen till Halleborg.

När gamla Malena kom in med den enkla supén den qvällen, talades der mycket om bröllop och våning och återlemnande af roller och ett stilla kärlekens näste i frid och ro.

Men när Malena gått ut, drog en skugga öfver mamsell Julias drag, hon kröp närmare intill sin älskade och sade:

— Men du får ej glömma det der förfärliga i fideikommissbrevet, som vi talat om ett par gånger. »Paragraf 17» tror jag visst att det var. Hur är det der står i den?

Gösta log, tog på sig en barnslig min, knäppte hop händerna och läste, som om det varit en katekeslexa:

— »Tillfaller fideikommisset ogift fideikommissarie, skall denne, senast innan han fyller trettiofem år, ha ingått äktenskap med ädel och dygdig jungfru af god och frälse ätt, så framt han vill vid fideikommisset bibehållas. Är han vid ingången uti sitt trettiondesjette år ännu ogift eller annorledes gift än här säges, öfvergår fideikommissrätten till den, enligt detta bref, närmast varande fideikommissarien, i senare fallet genast efter äktenskapet.

Tillfaller fideikommisset ogift fideikommissarie af öfver trettiofem års ålder, skall han, för att vid fideikommissrätten kunna bibehållas, inom tvenne år efter det han fideikommisset tillträdt ha ingått äktenskap med . . . »

— Nog nu, det är ju bara den första punkten, som gäller dig. Har du besinnat att du väljer mellan Halleborg och mig?

— Ja, älskling, och jag har längesedan valt och valet var lätt.

— Och du skall aldrig ångra dig?

— Aldrig.

— Nej, kanske inte *nu*, men en gång, då Julia är gammal och vissnad och grå, då din egen kraft att fortsätta din juridiska bana i embetsverken här uppe, hvilken nu varit mera lek, men hädanefter skall bli lefvebröd, måhända slappats, missräkningar och bekymmer komma, hur blir det *då*, Gösta?

— Alltid, alltid salighet med dig och qval och längtan der du ej är . . .

Hon kunde, hon *fick* ej fresta honom längre; hennes oroliga frågor och hans varma försäkringar dogo bort i en lång, innerlig kyss, som repeterades tills Halleborg med alla dess herrligheter krympt ihop och blifvit så små, att Julia kunde täcka dem med sitt rosande lillfinger.

— — — — —

En vindstöt? Några förrädiska fläftar? Ett dödens frö, som kanske legat och grott länge under lifvets och kärlekens hopp? Hvad vet man derom? Åtta dagar der-efter var Julia Malmborg ett kallnadt stoft och intet mer . . .

— — — — —

Det var tankarna på allt detta, som jagade igenom dessa två hufvuden, hvilka lutade sig emot hvarandra i dyster förtviflan, det ena gammalt, simpelt och med grofskurna drag, det andra vackert, ädelt och mörklockigt, men båda enade af kärlek och sorg i både det unga och gamla hjertat.

Det gråa hufvudet reste sig först.

— Åh, Gu' tröste mej, så jag bär mig åt, min gamle

stackare! Baron får förlåta gamla Malena, förlåta henne för . . . för mamsell Julias skull . . .

Gösta reste sig upp och strök med sin fina, smala hand det bruna, skrynkliga ansigtet:

— Gamla, gamla kära Malena! Så länge du lefver skall du vara hos mig och tala om *henne* . . .

— Här ä' nycklarna till bordet och byrån, baron.

Han tog dem och gick till dörren af det inre af de tre små enkla, tarfligt möblerade och utstyrda rum, som äfven efter den tidens sätt att se icke alls utgjort någon passande ram till den rike fideikommissariens till Halleborg »älskarinna».

Åh! *Den* skymfen skulle han nu aldrig, *aldrig* bli i stånd att aftvä!

— *Ingen*, inte ens *du* får störa mig, gamla Malena!

Och så satte han nyckeln i den öfversta byrålådan, men då han fick se den halffärdiga pipsnodd af blå och hvita perlor, hvarpå hon arbetat åt honom, föll han ned på knä och skakades af konvulsiviska snyftningar.

* * *

II.

Hemma på Halleborg.

Baron Gösta slöt sig inne på sina rum borta på Vesterlånggatan i närheten af de många »verk», i hvilka han, enligt den tidens sed, på en gång inskrifvit sig, och väntade med ungdomens naivitet på att sorgen skulle döda honom och ge honom åter åt den älskade. Ack, intet hopp är bedrägligare än detta! En kylande pust midt i sommarens dag, medan älskande två i sorglöst dröm-

meri svärma kring i festprydd natur, kan vara nog som dödens bud; men år af qual, decennier af tärande längtan kan ett hjerta lida och fortsätta att klappa ändå.

Han hade upphört att visa sig i »verken». Ingen fäste sig dervid; mängden af unga auskultanter var stor nog honom förutan, och många trodde att den unge fideikommissarien vistades nere på sitt småländska gods. Detsamma trodde de små bindmössade värdshusuppasserskorna, den tidens restaurantkypare, när unga baron ej mera blef synlig på *deras* lokaler.

Gamla Malena sörjde för alla baron Göstas behof. Han hade afskedat sin egen uppapperska, och alla den gamlas böner att husbonden skulle gå ut bland sina kamrater och vänner, äta på källare som förut och ej så förtvifladt rufva på sin sorg, blefvo utan verkan. Gamla Malena vardt förtviflad; Marthas bekymmer lade sig till hennes djupa sorg. Hennes kokkonst var ytterst ringa, och då baron Gösta vecka efter vecka höll samma diet samt blott en, högst två gånger om dagen gjorde den minst möjliga heder åt de i arbetsrummet uppdukade resultaten af hennes välmenta kulinariska ansträngningar, så trodde hon att felet måste ligga i *dessa*, och grämde sig djupt deröfver. Sorgen? Ja, det förstås, men Malena sörjde ju *också*, både innerligt och djupt, utan att derföre försumma något af sina tre dagliga mål, kaffesqvätarne oberäknade. Så tog hon sig för att hemta ner en middag från Skomakarekällaren, en riktigt god och fin middag, men den dagen åt baronen blott en smörgås.

Man bad fideikommissarien komma ned till sitt Halleborg. Den gamle inspektoren, som fått mycket korta och ofullständiga order, då unge-baron var nere och jordade sin fader, skref; den gamle prosten i Hallinge skref, och faderns andra gamla vänner skrefvo. Göstas ansigte förvreds af ett smärtsamt leende då han läste brefven. Åh, de *viste* icke de! Tala om framtid, om godsets

behof, om nyodlingar och byggnadsföretag med honom, som väntade på döden! Åh, hvad kusin Charles Emil, som sedan skulle få fideikommisset, skulle vara bra i deras smak!

Två månader gingo. Tre månader.

Baron Gösta hatade sig sjelf då han såg sig i spegeln. Ansigtet var lika ungt och vackert, kindernas färg hade återkommit och de svarta, glänsande ögonen frigjorde sig snart från alla spår af tårarna, som götos vid de dagliga besöken å kyrkogården, der ett enkelt marmorkors med det enda ordet »*Julia*» var den medelpunkt, kring hvilken steg och tankar kretsade.

En majmorgon, då han öfverraskade sig med att vakna först klockan nio, efter några timmars djup och stärkande sömn, for han upp, förskräckt för sig sjelf och anklagande sig för skamligt svek mot den älskade. Store Gud, hvad var detta? *Han* åt och sof och drack vårens luft i solens glans, under det *hon* dernere i den svarta mullen . . .

Nåväl, så skulle han komma naturen till hjälp en smula . . . Åh Julia, du skulle nog få se . . . Och så for hans blick bort till soffan, öfver hvilken de gamla, blanka, ciselerade ryttarpistolerna hängde . . .

Fy! De hade af manlig arm handterats i mången blodig dust. Med en af dem hade en fänrik Hallenhjelm frälsat sin öfverste vid Nördlingen. Med dem båda och sitt goda slagsvärd hade en major Hallenhjelm, en Gösta som han sjelf, en gång ensam slagit sig ut ur en hel flock kroater, och nu skulle de hjälpa en Hallenhjelm att desertera från lifvets valplats, den hetaste af dem alla!

Nej, *det* skulle inte ske.

Han grof ned sig i sin sorg. Han berusade sig med sina minnen. Han smekte sina relikter och gick till kyrkogården tre gånger om dagen i stället för två. Med nutidens mattare blod och anfrätta hjernor, trötthet och

ofta förekommande saknad af landfäste i någon som helst religiös åskådning, skulle han nog haft god utsigt att så småningom arbeta upp sig till vansinne. Men hans blod var för varmt, hans hjerna för frisk, hans nerver af stål, och vårens eggande, lifvande luft och tidens sjelfläkningskraft verkade oemotståndligt på denna sunda natur.

Slutligen uthärdade han ej längre uppe i hufvudstaden. Återvända till sina forna sällskap var honom omöjligt och ej heller stod han ut med att, då han händelsevis stötte på någon bekant, denne studsade tillbaka som om han fått se ett spöke och med vidt uppspärrade ögon mumlade: »Hallenhjelm! Store Gud, är *du* i Stockholm? Hvar i all verlden håller *du* till?»

Efter en hel sommarnatts smärtande afsked från det hvita korset derute på de dödas åker, stego han och Malena på morgonen ombord på en båt och efter en vecka voro de på Halleborg.

Den första tiden der blef svår. Gamle inspektoren var lättast att bli af med. Med en generell order att »ombesörja allt på vanligt sätt och lemna redovisning månadsvis samt låta alla byggnads- och odlingsplaner hvila», var Gösta den gamle trotjenaren qvitt, och efter ett par misslyckade försök till rådplägning fann Svensson sig i sitt öde, men nöjd var han inte.

För gamle prostens beslöt sig Gösta att säga allt. Deltagandet af en person utaf hans egen bildningsgrad gjorde honom godt, och dessutom pinade det honom att den äldrige hedersmannen skulle gå och tro att fideikommissariens dysterhet härledde sig från sonens öfverspända sorg efter fadern, såsom alla på godset antogo.

Värre var det med traktens lefnadsfriska, umgängeslystna adelsherrskaper. Gamle baron hade länge varit bruten och enkling, ende sonen ständigt borta och Halleborg hade ej på tio år varit att räkna i traktens umgängeslif. *Nu* fordrade man med bestämdhet, att det

skulle fylla sin sociala pligt, och inbjudningar haglade öfver den unge fideikommissarien. Inviterna afböjdes, men nödvändiggjorde i allt fall visiter, och visiterna besvarades, mer än som, strängt taget, var nödvändigt, helst af unga jemnåriga män och barndomsvänner med giftasvuxna och giftaslystna systrar, ända till dess baron Gösta blef i hela trakten förklarad »absolut omöjlig» och man allmänt och harmfullt drog sig tillbaka.

Månaderna hade vuxit först till ett år och sedan till två. Uppe i »verken» i Stockholm hade man omsider bemärkt baron Göstas frånvaro och, då han inte ville dit upp igen och visa sig för »ljuspengarna», så måste han till slut gå ut ur dem alla. Ingen undrade deröfver. En rik fideikommissarie, som han!

Gamla Malena tynade bort. Hon tyckte sig icke hafva någon plats mera att fylla, och tjenstepersonalen å Halleborg gjorde henne ej lifvet allt för sött. Då hon i timmar satt inne i baronens rum i lifligt samtal, trodde man att hon squallrade på medtjenarne, och hushållerskan höll på att säga upp sig för det hon en afton stått ute i salen och hört Malena och baronen säga »mamsell» minst tio gånger. Hvem annan kunde väl det talet gälla än *henne*, mamsell Stina Lindberg? Ack, huru kunde de väl veta att det var gamla, ljufva kärleksminnen, som den simpla, skröpliga åldringen och deras husbonde repeterade med hvarann!

Det blef så tomt när gamla Malena dog. Hennes: »Mins baron...» »Kommer baron i håg...» »Ack, i dag är det mamsells födelsedag!» hade visserligen rivit upp hjertesåret, men den ömma hängifvenheten och den delade dyrkan af det älskade minnet hade på samma gång varit så ljufva.

Godsherrns födelsedag hade alltid varit en festdag för Halleborgs underhafvande, och allt skulle ju vara »som förr». Alltså ordnade inspektör Svensson det som vanligt

med kulörta lyktor i trädgården och långa slagbord med mat och dryck under lindarna vid sidan af gårdsplanen på baron Göstas födelsedag, hvilken inträffade i slutet af sommaren. Det blef en, om icke just glad, så dess mera riklig och bastant födelsedagsfest det första året och lika så det andra året, den nye fideikommissarien tillbragte å Halleborg.

Då Gösta den qvällen drog sig tillbaka efter ett hjertligt godnatt till folket, var han tankfullare än vanligt. Han hade i dag fyllt 34 år. Nästa födelsedag skulle kusin Charles Emil i kraft af § 17 i feikommissbrevet tåga in här och öfvertaga alla hans rättigheter . . .

Nå väl, detta hade han ju inte ett ögonblick lemnat ur sigte! Det var ju alldeles som han sjelf ville! Öfverskottet af fideikommissets afkastning under dessa två ytterligt sparsamt framledda år skulle jemte lösen för en del effekter, hvilka icke tillhörde fideikommissstiftelsen, utan alltid köptes af den nye fideikommissarien från den förres sterbhus, vara nog för ett tarfligt lefvebröd för honom ensam, nog för att skydda den bortjagade godsherrn från nöd. Och så fick han ju lefva hvar han ville, blott för sin sorg och sina minnen, gömd och glömd!

Vore det inte bra så?

Jo, visst var det bra.

Men på natten drömde han att kusin Charles Emil, som just inte var af det blöta slaget, drifvit bort gamle Johan i Spånhyttan från hans torp, bannat inspektor Svensson och sporrhuggit Ajax, Göstas älsklingshäst, till blods. Och sjelf stod Gösta vanmäktig i gästrumsfönstret och såg på. Han vaknade med ett skri af förtrytelse och torkade sin fuktiga panna. Gudskelof, ännu var han herre till Halleborg.

Gösta tog sig till att sjelf styra med ett och annat, som han förr inte brytt sig om. Han besökte torpare och arrendatorer i deras hem och gjorde sig underrättad om deras förhållanden, blef liflig och intresserad.

— Men, min bästa Svensson, Nisse på Planen måste kraftigt hjälpas, ha stugan omsedd och lån till en ko i stället för den som dog. Eller hellre: sälj honom en ko från ladugården för halft pris och löfte att arbeta af det andra till sommaren.

Gamle Svensson bugade sig.

— Som baron befaller! Jag har nog sjelf tänkt något ditåt, men . . .

— Men?

— En tjenare har inte rätt att göra som han tycker i allt. Jag är nog rädd att baronen skall tycka gamle Svensson vara för sjelfrådig i alla fall.

— Men hvarför då inte komma till mig och frå . . .

Gösta bet sig i läppen och teg. Det var ju *det* han sjelf alldeles vant den gamle af med.

— Får jag *det* någon gång nu då? utropade Svensson och ett skimmer af glädje för öfver hans gamla skäggiga anlete.

Den 21 Januari, den 21 Februari. Nu kunde man räkna månaderna. Den 21 Augusti var allt slut. Hofslagen af kusin Charles Emils hästar ryckte allt närmare. Han tyckte sig redan höra den förbindlige kusinen-kammarherren, hvilken aldrig någon nyårs- eller födelsedag försummat att skriftligen uppvakta »ättens chef och hufvud», stå dernere i vestibulen och dela ut sina order: »För all del största uppmärksamhet mot baron Gösta så länge han är kvar!» — »Fråga om baron Gösta befäller kaffe på sina rum.» — »Se der *har* jag dig ju, käre broder! Du är väl i allt som hemma hos dig? Flygeln står till din oinskränkta disposition. Och ekipage. Ja, det faller ju af sig sjelf.»

Han gick in i riddarsalen till familjeporträtten och stannade framför författaren till § 17, en barsk artilleri-öfverste, som just inte såg ut att vilja jemka på ett gifvet ord, om han ock kunnat resa sig ur sin grift och göra

det. Gösta öfverraskade sig sjelf med att otåligt stampa i golfvet och mumla: »Fördömda jernskalle och aristokrat! Liksom om en hederlig karl inte hade något annat att utträtta här i verlden än skaffa moder »af frälse börd» åt arfvingarne till ditt gamla Halleborg!» Men salig öfverste Hallenhjelm såg lika kall och lugn ut för det, som hade han velat säga: »Jo, Gudbevars! Ge dig ut i verlden och utträtta hvad storverk som helst, min gosse, men kom ihåg att *här* skall sitta borgfru af adlig börd och att *denna* salens golf aldrig skall trampas af bastarder!»

Det gamla hemmet, som under Julias kyssar krympt samman, så att hon kunnat täcka alla dess lockelser med sitt lillfinger, det växte och växte större och vackrare och kärare för hvarje dag, det kom närmare kusin Charles Emil, och med förfäran kände Gösta att numera *två* sorger stridde om herraväldet i hans bröst: sorgerna efter Julia och fädernehemmet.

Den 21 Mars! Om fem hastigt flyende månader skulle han vara hemlös!

»Hastigt flyende?» För honom, hvars hjertesorg kom tiden att gå med snäckgång? Ja, det kunde inte hjälpas, § 17 hade fått dagarna att gå.

* * *

III.

Dödsdömd vid tjugo år.

I skymningen på eftermiddagen den 21 Mars svängde prostens gamla, grönmålade enbetskrinda i sakta mak upp till Halleborg. Gösta hade sett den från fönstren och skyndade ned för att redan i vestibulen taga emot

sin faderlige vän, numera den ende på jorden, för hvilken han öppnade sitt hjerta.

Gösta hade icke märkt den gradvisa förändringen i deras samtal under den tid, som förflutit sedan han först kom ned till Halleborg efter Julias död; men prosten Hjelm hade det. *Då* talade man endast om det svidande hjertesåret, om pligten att lefva och lida och om kärleken, som öfvervinner sjelfva döden, och om Honom, som *sjelf* är kärleken. Efter hand, som de gamla hjerte-trådarna mellan Gösta, fädernehemmet och dess folk delvis växte samman igen, fördes också samtalet på ett och annat, som rörde gamla Halleborg eller någon dess underhafvande, stundom också, fast mera sällan, på sockenbor, som prosten, men ej Gösta kände.

Af ett och annat ord, hvarmed Gösta ovetande förrådt sig, hade också gubben Hjelm fått en aning om de känslor, som rörde sig i fideikommissariens själ vid tanken på att lemna Halleborg. Och gamle prosten, som hade sitt nattvardsbarn, den unge mannen, som han sett växa upp under sina ögon, innerligt kärt, han glädde sig deråt och mumlade ibland för sig sjelf: »Om blott tiden ej varit så kort, om blott tiden ej varit så kort!»

När de nu båda kommo upp i Göstas rum, ställde sig denne vid fönstret, blickade ut öfver det disiga, töande landskapet och sade:

— Jag satt här och såg på dessa gamla, välbekanta omgifningarna, såg dem nu för *sista* gången reda sig till vår och sparka af sig det hvita täcket.

Han trodde, att han i likgiltig ton gjort en hvardaglig anmärkning, men prosten förnam nogsamt den underström af känsla och saknad, som låg bakom orden.

— För *sista* gången, Gösta! Det der är ord, som föra vemod i sitt spår. Jag kommer just nu från ett annat hem, från en människa, ung, som du, sorgsen, som du, och som också troligtvis för *sista* gången ser snötäcket

smälta; för sista gången ej blott i Hallingedalen, utan för sista gången på jorden.

— Hvad jag afundas honom!

Prosten log vemodigt.

— Äro vi nu *der* igen? Du vet hvad jag tänker om din lifsleda, och jag vill ej nu besvära dig med något upprepande deraf. För resten är det ingen »han»; det är en ung flicka, tjugo år blott. En ande, hvilken så vidt det är möjligt på denna smärtornas och bristernas jord, kommer att lyfta vingarna till flygt lika rena, lika fria från stoft, som de voro då hon sväfvade hit ner på sitt korta besök.

— Hvem menar farbror? frågade Gösta, mera af artighet än af intresse.

— Fröken Amelie på Lindenäs, gamle kammarjunkare Silfverspjuts dotter.

— Hon! Lilla Amelie! Jag har inte sett henne på länge, länge, men vill minnas henne som ett friskt och lifligt barn?

— Masken lurade under blombladen. Hon har ganska långt avancerad lungdot.

— Obotlig?

— Ja, helt visst.

— Stackars flicka! Stackars föräldrar! Kammarjunkarns äro de enda af grannarna, som ej besvä... jag menar, som ej sökt någon gemenskap med mig sedan jag flyttade hit ner. Som barn och yngling var jag någon gång på Lindenäs.

— Fru Silfverspjut är en tänkande, fint kännande människa, som lidit mycket af den gode kammarjunkarens grofhet och råhet och böjelse för spritdrycker, *hon* skulle i alla händelser aldrig tillåtit dem att tränga sig på dig. Nu äro de dessutom fattiga, alldeles utfattiga och stå med sina många barn på ruinens brant, hvarföre de dragit sig ifrån allt umgänge. Der är ett bekymrens

hem, utan sol och frid, men ändå, ändå hänger flickan fast vid lifvet, hvaraf hon knappast sett något, ändå blir det något så svart och skumt i hennes blåa, milda ögon, då hon talar om att hennes plågade tillvaro nu snart måste vara slut. Ack, lifvet, Gösta, det håller oss med starkare band än vi ana, det skola vi alla finna en gång då det på allvar gäller att bjuda det farväl.

— Kanske . . .

Det var så ytterligt få impulser utifrån, som tilldrogo sig någon uppmärksamhet af enslingen på Halleborg, att han hade mycket svårt att förjaga grannarna på Lindenäs ur sina tankar. Dödsdömd vid tjugo år! Hon, som dock hängde fast vid lifvet. Men till *honom*, som önskade den, hade ej döden kommit. Huru underligt! Han mindes Amelie. Linhårig, blåögd, lång och stark och frisk som en blomma. Jaså, stjelken var maskstungen och hon måste dö utan att ha lefvat. Och så hade de brödsorg äfven, grannarna der borta tvärs öfver viken. Och far och mor åldrades i kretsen af en barnskara, hvars framtid de ej kunde trygga, nöden, fattigdomen kommo utan att de kunde värja barnen deremot. Och allt detta efter ett glädjelöst lif, utan förstående och andlig samhörighet i äktenskapet. En fin, känslig qvinna, spänd samman för lasset, hvilket omsider blifvit dem för tungt, med en rå och brutal man, som visserligen ej direkt tyranniserat henne, men dock med sitt väsen måste såra henne i hvarje ögonblick. Ja, nog fanns det mycket, mycket ve i världen!

Han talade med inspektör Svensson om kammarjunkarens på Lindenäs. Den gamle ruskade på hufvudet. Det var en för jemmerlig ställning der borta. Potatisen frös ned i jorden om höstarna, innan de hunno få upp den. Harfvarna lågo vintern öfver och ruttnade på åkerrenarna. Ville baronen köra der förbi skulle han få se en höstvagn stå nära vägen, halfastad med ruttnande hö,

orörd sedan statfolket lemnat den så vid en regnskur framme i Oktober, då Lindenäsarna brukade ha sin brådaste höbergsel. Och om våren lade sig oxarne af hunger och magtlöshet i fåran. Ja, det var ett elände.

Efter ett par dagar fann Gösta sig inbegripen i en vist funderande öfver huru han lämpligen skulle komma dit bort till Lindenäs. Det glada lifvet på de andra herrgårdarna i orten stötte honom bort, bekymren och allt det underliga på Lindenäs drog honom till sig. Att göra en vanlig visit efter så långt dröjsmål och sedan han afskiljt sig från alla de öfriga grannarna, skulle se underligt ut. Han sökte derföre efter ett praktiskt ärende och fann det slutligen. Halleborgs väghållningsstycke gick delvis genom Lindenäs egor; han skulle köpa en grusbäck der och betala den bra, då blefve han nog välkommen.

Det var ett gammalt underligt ställe, inbäddadt i den herrligaste natur, han kom till. Ännu de första dagarna af April gick tröskverket i den fallfärdiga ladugårdsbyggnaden, der stormen rifvit af en god del af taket. Den rättättna, illa bergade säden, som gick genom tröskmaskinen, spred en unken, vedervärdig lukt ända ut på vägen, och maskinen sjelf var af allra ålderdomligaste slag, tung så att fyra par oerhördt stora och magra oxar fingo anstränga sig så att de vände ut och in på ögonen för att hålla den i en sakta rörelse.

På gårdsplanen höll Göstas åkdon på att fastna i smörjan, farstubron var halfrutten och vådlig att passera, taket var lappadt och brokigt, men i dörren stod gamle kammarjunkaren sjelf, rödnäst och ej öfverflödigt ren just, i — kalfskinnsväst och en i hast påkastad blå frack med blanka knappar, slog upp båda de bofällige farstudörrarna och sade högtidligt, som om han haft ett slott att bjuda på och stått der och väntat på Gösta hela dagen:

— Välkommen till Lindenäs, herr baron!

Inomhus var obeskrifligt torftigt, äfven efter den tidens enkla kraf, men *der* röjdes dock i allt, från det största till det minsta en bildad qvinnas ängsliga och oafåtliga, fast hopplösa strid mot fattigdomen. Gardinerna voro vikna i konstbesynnerliga veck för att dölja de otaliga hålen, det gul- och blårutiga, hemväfda möbeltyget i »förmaket» var omsorgsfullt stoppadt der det gått sönder, och tapeterna voro lagade af en hand, som ej fullkomligt förstått att passa mönstret med de påklustrade bitarna.

Den lilla affären var snart uppgjord, och knappast hade kammarjunkaren hunnit med förtjusning stoppa på sig liqviden och husfrun komma in för att hålla gästen sällskap, förrän det bar af med husets herré ned åt ladugården. Och fem minuter efteråt for stalldrängen med ilande fart, med en af de magra, spattbrutna s. k. »vagnshästarna» till gästgifvaregården efter arrack, en hel kanna, ty på Lindenäs hade på två månader ej funnits någon punsch, detta dåtidens snart sagdt enda spirituösa njutningsmedel för de klasser som voro för fina för »husbehofsbrännings» alster, men ej förmådde bestå sig njutningen af vin annat än mera undantagsvis.

Husfrun på Lindenäs, en ursprungligen vacker, ståtlig qvinna, med mörka, aristokratiska anletsdrag, men nu nedböjd af sorg och kroppslig svaghet, och hennes unge gäst funno snart nog hos hvarann kännetecknen på det sympatiens och lidandets frimureri, som för människor närmare hvarandra. Gösta hade icke talat med sin värdinna i tio minuter förrän han fann, att hon till väsen och sinnelag och sjäslif ännu var, om ej oberörd, så dock okrossad af de hårda omständigheter, under hvilka hela hennes äktenskapliga lif fortgått. Frun på det bofälliga Lindenäs var ännu i denna dag en »dame» ända ut i fingerspetsarna, men tillika en känslig och varmhjertad qvinna. Och hon å sin sida var snart på det klara med, att hvad som än fört fideikommissarien å Halleborg

dit, inte var det, som hon först fruktat, simpel nyfikenhet att se hur långt ruinen och eländet fortgått å det i hela orten beryktade Lindenäs.

Barnen kommo in, ett efter annat, sju stycken i åldern mellan 7 och 18 år, gossar och flickor om hvarandra, ovanligt tarfligt, men någorlunda snyggt klädda, de yngre, de om ställningen omedvetna och de, för hvilka mammas undervisning ännu höll jemna steg med deras år, glada, friska och lifliga, de tre äldsta, som redan måst erfara det skefva i ett namn och en samhällsställning, hvilka hvarken motsvarades af kunskaper eller tillgångar, med detta tryckta, ängsliga, lillgamla utseende, som tidiga bekymmer alstra.

Så kom kammarjunkaren in, synbarligen nytvättad och med kalfskinnsvästen utbytt mot en af kläde. Och så kom thébrickan in och strax derpå fröken Amelie, det åttonde och äldsta barnet på Lindenäs.

Det sved till i Göstas bröst då han såg henne. Det friska, rödkindade barn, han mindes, hade blifvit en vacklande hamn med genomskinliga kinder och fingrar. Ögonen voro desamma vackra blå, men med ett obeskrifligt rörande uttryck af vemod och mildhet, och det linhvita håret hade bytt sig i en gloria af glänsande gull kring det tärda ansigtet, en rik, gyllene flod, det enda, som numera var friskt och kraftigt hos fröken Amelie.

Icke heller hon hade fått ens de små kunskaper, som landtliga adelsfamiljer äfven på den tiden dock ansågo nödvändiga för sina döttrar; men ett rätt godt hufvud, naturlig takt och finkänslighet samt dagligt tankeutbyte med modern hade gjort Amelie sådan, att bristerna i hennes uppfostran föga märktes. Lidandet hade nu gjort sådana framsteg att hon nästan föreföll som ett andeväsen, i hvarje ögonblick redo att lyfta vingen till flygt från jorden.

Det var ingenting af en ung qvinnas intresse för en

ung man i den naiva undran, med hvilken hon betraktade baron Gösta. I känslor var hon ännu ett fullständigt barn, utan umgänge, erfarenhet och nöjen, som hon varit. Hon såg på honom, som på ett ovanligt, vackert och fint föremål, från en henne obekant värld. Jaså, det var på *det* sättet unga, rika och förnäma män sågo ut? Ja, de hade nog roligt de, som finga vara ute i världen, träffa människor och föra ett lif utan bekymmer för dess nödortft. Och de unga flickor, som dagligen voro tillsammans med dem, nog hade också *de* roligt. Baron Gösta såg snäll och god ut, och qvällen gick fortare än vanligt, men när gästen for hem och man sagt honom farväl, gick Amelie till hvila utan att egna honom en tanke, utan att undra huruvida hon någonsin skulle få se honom mer.

Men då hon, innan hon drog ned sin rullgardin, lät blicken i månskenet glida ut öfver de välbekanta omgifningarna, öfver de sista resterna af snön, som dock barmhertigt skylde öfver många, många af det gamla hemmets skröpligheter, och hon tänkte på att när snötäcket härnäst bredde sig öfver Hallingedalen, skulle det nog också falla på hennes graf, drog en känsla af bäfvande ångest genom det insjunkna bröstet, hon flämtade tungt och kände det som om en sista rest af ungdomlig kraft velat resa sig mot ödet, det grymma ödet att dö utan att hafva lefvat, att vara dödsdömd vid tjugo år!

* * *

IV.

En syndig tanke och en neslig plan.

Det är något underbart med våren; den låter icke sorg och sjukdom och förintelse vara i fred. Är något

rigtigt förvittradt så faller det samman då, är det en flämtande lifslåga så blåses den gerna ut »vid löfsprickningen», denna de tuberkulösas stora flyttningstid. Men hvad som ej vill dö, det *måste* lefva med ökad lif. Blodet rann snabbare genom Göstas ådror, den vaknande naturen omkring det fagra Halleborg trängde sig in på honom, silade sig in genom öppna fönster, väckte honom med fågelqwitter, söfde honom med böljebrus och kom hans bröst att juda i kapp med den i löfträden stigande safven.

Med den ökade oron i sinnet trängde också minnet af Julia bjertare fram. Han begrät henne ömmare än på länge, han gjorde en lång och besvärlig kanalresa till Stockholm, der han knappast umgicks med någon annan än det hvita korset på Katrina kyrkogård, han kom tillbaka och lefde i minnen och läste hennes små biljetter och lät hennes små gåfvor glida mellan fingrarna.

Men dessemellan läste han om och om igen fideikommissbrevet till Halleborg.

§ 17 var klar och oförtydbar och han var ju själf jurist. Men det hjälpte inte; en dag på våren satt han hos Jönköpings skarpaste advokat och rådfrågade honom i ämnet. Häradshöfding L. läste hela fideikommissbrevet två gånger och § 17 sex. Så tittade han med ett förvånadt uttryck upp på sin klient och sade:

— Förlåt, baron har ju aflagt juridisk examen i Lund?

— Ja, men . . .

Häradshöfding L. slog ihop det lilla pergamentshäftet i det durabla skinnbandet med sin trädosa med Hallenhjelmiska vapnet i vax och räckte det åt Gösta.

— Nå-å?

— Baronens är längesedan öfver den ålder då man behöfver hjälp med innanläsning. Saken är mer än klar. Nej, jag tackar så mycket! Detta var inte något juridiskt råd. Jag tar ingenting för att säga en mötande

hvad klokkan är eller tala om hvad vi ha för en dag i veckan. God middag, herr baron!

Och tiden den gick och gick och den 21 Augusti skulle kusin Charles Emil stå dernere i vestibulen och fråga om »baronen tog emot». Store Gud! Det var föga mer än tre månader till dess!

Gösta for upp i full förtviflan och bannade sig sjelf för dessa envisa tankar. Han *hade* ju hvad han behöfde för ett ensamt lif i sorg och saknad. Var det ej godt att slippa allt detta yttre, som trängde sig in på honom, som tilltvang sig hans tankar, och att ensamt, odeladt få försjunka i hågkomsterna af sin korta sällhetsdröm?

Nej! Det gamla hemmet band med tusende osynliga trådar, som växte starkare dag för dag. Han kände med blygsel och förfäran, att den dag han för alltid drog ut från Halleborg, skulle han ha *två* stora lifssorger i stället för en.

Det var då der så småningom insmög sig en simpel, en förfärande låg tanke i hans själ, en tanke, den han till en början icke vågade tänka, endast drömma.

Han drömde, att i mörk, tyst natt en osynlig hand famlade rätt på fideikommissbrevet, sakta strök det gulnade pergamentet och så lade det åter på sin plats. Men då sken morgonsolen och vid dess första bleka stråle igenkände han fröken Amelies på Lindenäs hvita, magra hand. Och när han se'n läste den förfärliga paragraf 17, *var* den icke så förfärlig mer; det tycktes honom, som om den icke alls vidare utestängde honom från Halleborg.

Klart, medvetet och vakande hade han en gång kastat en förtviflad tanke på — att heit enkelt fylla fideikommissbrevets föreskrift, välja sig en brud, ärligt säga ifrån att det äktenskap han bjöd henne, icke *var* något äktenskap utan en affär: *hon* tryggade honom vid Halleborg, *han* tryggade henne en oberoende framtid. Men genast och med afsky hade han kastat bort tanken att

släppa in en ung qvinna af kött och blod, hans jemnlige, bärande hans namn, i den verld der Julia okroppslig, osynlig alltjemnt herrskade. Hvad han hade att bjuda var dessutom en skymf, den ej guldet i längden skulle kunna uppväga. Det vrånga i hennes ställning, skulle väcka bitterhet i den utsedda räddarinnans hjerta och — måhända äfven bringa yttre skymf öfver hans namn till den inre förödmjukelsen.

Men fröken Amelie . . . Redan till hälften flyttad från jorden, tård och pinad, beröfvad nästan alla intressen här nere utom ömheten för de sina. Och det var just *den* han räknade på, det var just *der* han ville ge vederlaget för hvad hon gaf honom. Hon skulle få sluta sina ögon samman med visshet om att nöden för alltid var fjeramad från Lindenäs, att fadern ej skulle behöfva förödmjukas mera, modern ej bittert sörja för framtiden, syskonen ej sakna uppfostran; kanske skulle hon till och med få upplefva icke allenast att välståndet synbart inträdde inomhus, utan att hennes kära barndomshem i byggnader och yttre ans blef ett godt och trefligt hem för hennes älskade. *Henne* hade han ju mycket att bjuda, hos *henne* kränkte han inga unga, lifsvarma qvinnodrömmar om lycka och kärlek! *Hon* skulle aldrig fordra hvad han ej kunde ge.

Fy! fy! att vilja sudla denna rena barnasjäl's sista månader här på jorden med en dylik köpslagan! Och huru skulle han, utan att sjunka till jorden af blygsel kunna framställa ett sådant förslag till Amelies moder, den högsinta och själsstarka martyren, den varmt och fint kännande qvinnan, till hvilken han vid sina allt tätare besök på Lindenäs kände sig mer och mer sympatiskt dragen? Aldrig!

Tre dagar efter det han för sig sjelf utropat detta: »Aldrig!» hade — han förtrott fru Silfverspjut alltsammans . . .

Han kom till Lindenäs en dag då kammarjunkaren

haft en af sina olyckligaste stunder, berusad kommit i delo med tjänstfolket, förgått sig och bringat hela huset i förtviflan. Slutligen hade han gått till ro uppe på sitt rum i öfre våningen, barnen voro spridda åt hvar sitt håll som sparfvar efter ett åskväder, och Gösta satt ensam med fru Silfverspjut i förmaket.

Han lutade sig ned öfver hennes hand och kysste den vördnadsfullt.

— Om ni visste huru ledsn jag är att jag kom just *nu!* Jag hade helst velat resa genast, men vågade knappast lemna er ensam med . . .

Hon log ett smärtfyldt leende, som skar honom in i hjertat, det gråa, högburna hufvudet darrade lindrigt och de goda, varma ögonen glänste.

— Min käre vän, att då man så djupt förödmjukas inför råa, simpla människor, som inte förstå hvad jag och barnen lida, också låta *er* få en inblick i vårt sorgliga lif, gör mig föga nu sedan vi lärt känna hvarann. Men första gången ni kom — det gör ingenting att jag säger det nu — mottog värdinnan på Lindenäs er just inte med de allra gästvänligaste känslor.

Han gömde ansigtet i sina händer och sade:

— Ni talade om förödmjukelse, och ni har skäl dertill. Men hvad äro väl yttre förödmjukelser, som andra tillfoga en, mot de inre, som man tillfogar sig sjelf genom att ertappa sig med låga tankar, med simpla planer, med profanerande af hvad som är högt och heligt, med neddragande af egna ideal, med förrådande af allt det bästa inom en sjelf . . .

Hon skakade på hufvudet litet mistroget.

— Och *ni*, hvad skulle ni veta derom?

— Hvad *jag* vet derom . . .

Och så kom det fram alltsammans, hans kärlek och kärlekssorg, hans oförklarliga, nästan vidskepliga fasthängande vid fideikommisset och hans nesliga feberdrömmar

om huru det skulle kunna bli en möjlighet . . . När han slutat, såg han upp på henne.

Hon såg häpen ut, men han letade förgäfvos efter det uttryck af harm, han väntat finna i hennes fina, intelligentas ansigte.

— Hör jag rätt? Ni har ännu inte bedt mig gå? Ni jagar inte skymfligt ut mig med förbud att någonsin komma åter?

— Stora barn! hviskade hon och strök sakta hans hand, som hvilade på den nötta soffkanten. Stora tankar och små krafter! Romantiska känslor och simpla hugskott! Afgudadyrkan för kärleken och besudlande af dess himmelska insegel! En menniska, som vi alla. Hvarför skulle jag bli ond på er?

En purpursky for öfver Göstas ansigte. Hennes ord förödmjukade honom, men tände tillika en gnista af hopp. Han sprang upp och ställde sig framför henne.

— Ja, vi äro svaga menniskor och man har måhända inte rätt att begära allt för mycket af oss. Våra handlingar kunna ju stundom synas sämre än de tankar äro, med hvilka vi göra dem. Hvem skulle skadas deraf? Kanske finner ni inte min dröm så vanvettig, kanske vill ni . . .

Hon reste sig och lade kallt och lugnt sin hand på hans arm.

— Håll, herr baron Hallenhjelm! Man kan *förstå* utan att *gilla*, man kan beklaga utan att vilja hjälpa till hvad pris som helst! Er plan *är* simpel, är ett hån mot äktenskapet. Jag kan förlåta edra förflugna tankar derpå; men om det vore möjligt att herrskapet på Lindenäs kunde bli tio gånger armare än det är: sitt barn säljer det dock icke!

— — — — —
Men efter fjorton dagar hade det skett. Lifvet är fullt af kompromisser.

* * *

V.

Dödens och lifvets brud.

Kampen var hård inom fru Silfverspjuts hjerta, och hon förlorade inte ett ögonblick den rigtiga blicken för hvad hon slutligen gick in på att göra. Men det motbudande i saken mildrades af hennes allt varmare sympati för baron Gösta. Hvad inte ens den allra yttersta nöd och förödmjukelse ensamma skulle förmått henne till, det verkade hans tysta vädjan, hans bedjande, sökande blickar. Hade det varit i vår tid så skulle man sagt att han suggererat på henne sina tankar och känslor. Slutligen en dag sade hon:

— Min vän, jag vet inte hvarthän ni fört mig. Ni griper in i min känsloverld och ombildar den efter edra önsknningar. Det är hårdt att säga er det, men jag fruktar ni missbrukar en stark, varm själs inflytande på en stackars gammal, lidande qvinna, hvars hjerta i ensamheten så länge törstat efter förstående och sympati.

Han böjde sig ned och tryckte, tyst och vördnadsfullt, en kyss på hennes magra hand.

— Om vi nu . . . om vi nu, fortsatte hon, ett ögonblick skulle tänka oss er dåraktiga dröm som verklighet, är det väl ens säkert att vi skulle slippa undan med de två alldeles oundvikliga straffen för vår gerning?

— Hvilka?

— Jo, först verldens dom, hvilken *ni* måhända tar lätt, men som faller förkrossande öfver dem, som sägas ha sålt sitt döende barn . . .

— Kommer den domen att falla lika hård äfven

från alla dem, hvilka vore i stånd att sälja friska, starka döttrar åt utlevade, sinnlige män, bara för det döttrarna kunna hyckla kärlek och männen låtsas omedvetna om sitt köp?

— Ja, kanske *hårdast* från dem. Det är från dem, som dödens brud tar ett godt byte, fideikommissarien till Halleborg. Men värre är det *andra* straffet: vår egen dom öfver oss sjelfve, och dock — *än hårdare* kan veder-gällningen drabba oss.

— Hur menar ni?

— Amelie är dödsdömd af läkare, af alla, men till sist finnes det dock blott *En*, som kan falla den domen och *Han* har inte talat. Ert stackars hjerta är också dödsdömdt af ödet, af er sjelf, men det finnes dock blott *En*, som utransakar människornas hjertan. Föreställ er att Han ändrar den domen i högsta instansen.

— Jag förstår inte . . .

— Om ett underverk bevarade Amelies lif i månader, i år, i allt fall längre än vi kunnat ana, och om ert sjuka hjerta ändå, trots allt, skulle bli ungt och starkt och långtande igen, och så ni i er dårskap bundit er?

Han teg en lång stund.

— Tror ni jag är en mördare? Och hvad mitt eget hjerta angår — *det* måste ni tillåta mig sjelf att svara för såsom ärlig man på heder och tro; det är för längesedan begrafvet i mullen.

Och så gaf modern efter tum för tum, nästan kännande sig som en mor för *båda* dem, hon gick att på detta underliga, hemska sätt binda samman utan att förena.

Kammarjunkaren skulle ingenting få veta förrän allt var färdigt. Hans hustru tänkte med rysning och förödmjukelse på den förtjusning, med hvilken han helt visst skulle kasta sig öfver »arrangementet». Och så gick hon till dottern med sin tunga, underliga uppgift, viss på att det skulle bli henne mycket svårt att få Amelie att »förstå».

Hon gick med en känsla af brännande skam, snarlik den en dotter erfar, då hon skall bekänna ett felsteg för sin mor, och med alls intet af de känslor en mor plägar känna då hon har en man att bjuda sin dotter.

Blott föga hade baron Gösta och fröken Amelie träffats under denna tid. Hon var så klen, att hon för det mesta måste vistas på det lilla gafvelrum hon delade med en af småsysterna. Det var dagar då hon endast flyttade sig mellan sängen och gungstolen. Men hvad hon sett af baron Gösta och ännu mer moderns stämning mot honom, hade alldeles förjagat all blyghet, all känsla af obehag öfver att en främmande skulle få på nära håll iakttaga de hundradetals tecknen på deras fattigdom. Hon såg honom komma och gå med samma känslor, som hon såg gamle prosten: en snäll, vänlig människa, för hvilken de ej så ängsligt behöfde söka skyla sitt armod.

Fru Ragnhild kände sig som en brottling, då hon gick att inviga sitt barn i Göstas och sina planer. Hon började att tala i sväfvande, obestämda ordalag. Hvad hon sade visste hon inte och Amelie begrep det ej; det var någonting dunkelt om »framtiden», om att »allt kunde bli så annorlunda än hvad man tänkt och att ingen visste...»

Det var en qväll sedan Amelie redan gått till hvila. Den sjuka lyssnade med spänd uppmärksamhet, och så småningom bredde de små hektiska rosorna på kindknotorna ut sig öfver ansigtet, de blå ögonen glänste och hon reste sig till hälften. Slutligen drog hon moderns hufvud häftigt till sitt bröst och sade med en hjertskärande blandning af jubel och tvifvel:

— *Min* framtid, mamma? Ack, mamma säg! Har doktorn sagt något? O, *får* jag kanske lefva . . . litet till?

Fru Ragnhild erfor en brännande blygsel och gömde sitt ansigte i täcket. Hon kände sig nästan som om hon gått att plundra en graf. Att draga ned denna rena, till hälften flydda ande i så krassa, timliga beräkningar!

Huru skulle hon väl, utan att för alltid förlora sitt barns förtroende, kunna delgifva henne allt?

Så småningom gick det, litet om sender. Amelie hörde på henne medan uttryck af häpnad, skrämsel och förvåning vexlade i det lilla genomskinliga ansigtet. Hon blickade på modern som en liten skrämmd fågel, då han flaxar mot en stängd ruta, och fru Ragnhild tyckte sig läsa i den blicken: »Är det möjligt att det är *min* mamma, som säger detta?» Slutligen, trött och förbi, brast fru Ragnhild ut i snyftningar och klagade:

— Men barn, du skall aldrig, aldrig kunna begripa mig, aldrig förstå, att jag inte velat dig illa!

Amelie strök kärleksfullt hennes kind och sade:

— Jo, jo, mamma, jag förstår mycket mer än mamma tror. Allt det der om fideikommissbrevet och den 21 Augusti och alltsammans. Och jag förstår nog att han håller af min egen lilla mamma och för den skull vill hjälpa oss, och att man alls inte får vara stolt när man är så fattig som vi. Och jag har nog hört att det finnes de som gifta sig utan att hålla riktigt af hvarann, fast jag tror att det är mycket illa. Men med fideikommisset är han ju mycket rik; kunde han ej hjälpt oss litet ändå, och så gift sig med en annan flicka, en stark och frisk, som ej varit så besvärlig. Mig måste han ju rent af pinas af att se. Ack, hvarför just *mig*?

Modern teg, teg alltjemt, huru forskande än Amelies ögon hängde fast vid henne med ett bedjande uttryck. Slutligen gick der som en frossbrytning genom den späda, tunna gestalten; de stora, blå ögonen fylldes af klara tårar och hon yttrade:

— Å nu *vet* jag . . . o så dum jag är! Det är ju för att jag skall dö, *för att jag skall dö!*

Jemte det innerligaste medlidande med dottern kände fru Ragnhilds hjerta i det ögonblicket intet annat än harm mot baron Gösta och förakt för sig sjelf. Aldrig, aldrig

skulle det gräsliga hända! I skimret af Amelies tårar såg hon först riktigt huru nesligt det var.

Men redan följande dagen lutade Amelie sitt hufvud till hennes bröst och hviskade:

— Jag gör *allt* hvad mamma vill. Det är så rysligt synd om mamma och syskonen och stackars pappa med. Jag tyckte bara det var så hemskt och underligt, men när mamma kan vilja det, så *måste* det ju vara rätt och bra. Jag vill, mamma!

För det mamma kunde vilja det, måste äfven det hon instinktligt kände motbjudande vara rätt! Var det inte grymt förräderi att begagna sig af denna obegränsade tillit?

Jo visst, men — hon gjorde det ändå. Stå vi kalla och oberörda och iakttaga sådana kompromisser med det rätta bland våra medmänniskor, tro vi oss så lätt vara alldeles på det klara med att de kastat allt öfver bord och knappast mera förtjena hvarken aktning eller sympati, men — ack livvets maskineri griper oss oemotståndligt med sina kuggar och hjul, och skulle vi hårdt döma alla, som i livvets mest frestande ögonblick kompromissat med sina ädlare instinkter, då skulle det bli fruktansvärdt glest i de högaktades krets.

Så invigdes då till sist äfven pappa och småsyskonen i förtroendet. Kammarjunkaren hängaf sig åt en häpnadsfull förtjusning, åt hvilken han i förstone hade svårt att finna uttryck. Men snart fann han på råd. De två fetaste baggarna lades i qvarnhäcken och stalldrängen skickades till gästgifvaregården med order att på fördelaktigaste sätt realisera dem i starkvaror. Derjemte undfågnades alla otåliga fordringsegare med betydligt dunkla, men ock ansenligt hoppfulla antydningar om en snart stundande förändring i herrns till Lindenäs ekonomi, en förändring, som skulle för framtiden sätta honom i stånd att »honorera på dagen».

Då baron Gösta i sitt bästa ekipage och med en bukett, så ståtlig Halleborgs trädgårdsmästare kunnat åstadkomma den, rullade fram mellan de bofälliga uthusen å Lindenäs, svängde upp till den rankiga trappan och visste att bakom förmaksdörren derinnanför satt den qvinna, han ämnade förolämpa med erbjudande af alla kärlekens och äktenskapets insignier utan kärleken och äktenskapet sjelfve, då hade han ett svårt ögonblick, under hvilket han till och med undrade, om det ej varit bättre, mindre smärtsamt att helsa kusin Charles Emil såsom efterträdare å Halleborg.

Men *nu* var det gjordt! Det fanns ej mera tid att tänka derpå, och han öppnade dörren, fast besluten att med de bästa ord han förmådde finna söka mildra det pinsamma uti situationen för henne, som skulle hjälpa honom att rädda fäderneborgen, hans enda jordiska önskningsmål.

Derinne satt hon ensam. Äfven modern hade aflägsnat sig i sista ögonblicket och fadern, som med skräflande, ostentativ vänlighet tagit emot Gösta, drog sig tillbaka.

Hon satt i en hög karmstol, med en färg på kinden och en nervös spänstighet i den tärda kroppen, som läto henne se mindre lidande ut än vanligt. Hon var iförd sin bästa dräkt, en svart klädning af det då brukliga tyget paramatta, illa sydd äfven på en tid då Amelie var vida fylligare än nu, och nu nästan teende sig som ett bårtäcke svept om de smala axlarne. Men hufvudet derofvanför bar i följd af den högre ansigtsfärgen för tillfället några svaga spår af den färging, som lidandet härjat.

När Gösta trädde in, skakades hon som af kyla. Och han, han glömde allt det milda, vackra han skulle sagt, och föll på knä vid hennes sida, hviskande:

— Förlåt mig, o förlåt mig! *Ännu* är det tid, i fall det synes dig outhärdligt; men *vill* du, så skall jag göra allt för att icke vålla dig mera sorg än denna!

Hennes rädsla och förlägenhet försvunno, då hon såg hans rörelse. Och då hon aldrig haft en aning om kärleken, kunde hon heller ej fullt fatta det kränkande i sin ställning, fast hon kände det underligt, nästan hemskt att i dödens närhet börja leka med regalierna till hvad som skulle vara lifslyckans sköna kröningsfest, men för henne saknade hvarje innebörd. Hon drog sakta till sig handen, som han kysst, lade den på hans arm och sade:

— Jag har intet att förlåta. Må Gud förlåta oss båda om vi synda emot Honom!

Och så kommo mamma och småsyskonen in och så kom pappa i sällskap med kammarpiggen, som bar en bricka med glas och en punschkaraffin med ett fluidum af tvifvelaktig smak, som kammarjunkaren brygget af sista resten utaf valutan för baggarna. De mindre väl valda ord, med hvilka han beledsagade första glaset, hvilket för alla andra än honom sjelf också blef det sista vid denna trolofningsfest, voro mycket pinsamma för de trolofvade och fru Ragnhild att åhöra; men hans maka och Gösta glömde ej ett ögonblick, att i *detta* fall var han ju ej en bit sämre än de; de främjade alla egoistiska, timliga mål och hade ej rätt att stöta sig på den andres gröfre former för sin tillfredsställelse.

Amelie satt tyst och såg rätt framför sig med ett frånvarande uttryck, då Gösta drog sin stol intill hennes och sakta strök hennes hand. Då såg hon forskande på honom och sade, tyst så att ingen mera hörde det:

— Jag tänker på de dagar, jag skall lefva der borta på Halleborg. De bli nog inte många, men det blir så svårt att sakna de mina på slutet. Vi två få ju intet mera gemensamt än det namn du ger mig, och jag blir bra ensam. Mamma vet jag nog du gerna tar emot, men hon har ej alltid tid, och mina små kära syskon är jag rädd passa illa derborta . . . ja, jag inser ju att det

inte... men bara någon gång... det blir ju inte så länge...

Öfverväldigad af rörelse reste han sig hastigt och kysste lätt hennes gyllene, rika hår.

— *Alla*, som höra dig till, ha sitt hem der du har ditt, när helst de vilja, *Amelie*!

Hon såg upp på honom med en till hälften glad, till hälften förvånad blick.

— O tack, tack! Jag är inte så oerfaren, som man tror, jag vet nog att det finnes många män, som inte i det fallet äro så goda mot sina egna... jag menar mot sina riktiga, friska hustrur!

Då hon, tillfreds som ett barn, omedveten om den gräsliga ironien i sina ord, yttrade detta, blef det för mycket, till och med för pappa. Han snöt sig, hostade och gick ut, tagande punschen med sig.

* * *

VI.

En bröllopsdag.

»Han har skändat släktens heder, han har genom en förbindelse, som är ett uselt advokatknep, bestulit mig på fideikommisset!» sade kusin Charles Emil.

»Han har satt en fläck på det stånd och den krets han tillhör! För att i en eller annan olaglig förbindelse vara ogenerad af den qvinna af fräse börd, som han måste skaffa sig för att få behålla Halleborg, har han med raffinerad uselhet valt en flicka, som håller på att dö», sade damerna i grannskapets adelsfamiljer.

»Männe han väntar med att taga dit sin 'väninna' tills Amelie hunnit lägga hop ögonen, eller hans känsla för det passande tillåter honom att på en gång öppna Halleborgs portar för brud och älskarinna?» undrade herrarne i socknen.

»Står der ingenting i fideikommissbrevet om att han skall vara skyldig *gifva om sig* med adlig fröken, ifall den första dör utan manlig bröstarfvinge? I så fall kunde provinsens fattiga, hektiska fröknar nu börja ställa upp sig i kö?» sade komministern, som var en qvick karl.

»Nej, är han blott gift med adlig fröken den dag han ingår i sitt trettiondesjette lefnadsår, så är han säverad», upplyste ortens domhafvande, som från en f. d. kamrat i Göta hofrätt hade verba formalia i § 17.

»Dömer icke så varden I icke dömde», sade gamle prosten, som hade bevittnat mången lifvets strid.

Men sjelf var gamle prosten ganska bekymrad, och fast han bland andra sökte stäffa klandret med milda ord, hade han gjort Gösta allvarliga föreställningar. Och denne, som med fru Ragnhild på sin sida och stödd af Amelies stilla resignation, så småningom sökt invagga sig i tron att hvad han gjort möjligen kunde försvaras, genmälde:

— Hvad är det jag skall förbinda mig till? *Trohet* först och sist. *Den* ämnar jag inte svika.

— Än dyrkan för den dödas minne då? Är ej den känslan en förolämpning mot henne, som du vill ge ditt namn?

— Får då t. ex. inte en enkling hålla sin första hustrus minne i helgd och kärlek, i fall han gifter om sig? Mitt och Julias förhållande var lika oantastligt som två äkta makars.

— Men, Gösta, du skrämmer mig med dina sofismer! De löften du skall gifva att älska i lust och nöd och vara din hustrus värn och beskyddare kunna ju omöjligen vara dig till formen obekanta?

— Jag håller af henne såsom en ren, oskyldigt lidande varelse. »Lust»? Ja, den enda lust jag har i lifvet, guldets, den skall hon få dela till fromma för de sina, efter hon ej sjelf kan njuta deraf. »Nöd»? Ja, af nöd, af sorg ha vi öfvernog, både hon och jag. Är det ej samma sorg, kan den ej förena oss, så skall den åtminstone ej söndra oss. Och för öfrigt, farbror, hur många hålla väl fast och obrottsligt, utan minsta anmärkning, de löften de gifvit i brudstolen? Jag hoppas att vid slutet af vårt korta äktenskap intet skall finnas att förebrå mig. Jag har inga illusioner väckt, som framtiden skall krossa.

— Dina rättsbegrepp äro förvillade, Gösta. Du blandar samman två beslätgade, men olika saker, hemska båda två, men den ena dock sjufaldt värre. Den man, som sviker sina löften i brudstolen, han blir en edsbrytare, på sätt och vis väl ock en »menedare», men den, som aflägger dessa löften med full och klar insigt att hans känslor icke skola tillåta honom att hålla dem, han är genast en *medveten* menedare. Jag vill ej säga hvad *du* kommer att göra, *ingen* menniska kan fullständigt blicka in i en annans hjerta. Du är din egen herre, och nu har jag varnat dig. Af din gamle vän har du efter detta intet annat att vänta än kärleksfullt deltagande.

Detta samtal upprörde Gösta djupt; men prosten hade fått del af saken för sent, *nu* dugde det ej att se till höger eller venster, och snart var bröllopsdagen inne.

Det var ett mödosamt stycke arbete, att få kammarjunkare Silfverspjut till Lindenäs att afstå från en ståtlig kyrkvägsel, vid hvilken han drömde om, att med det nya uppslaget i sina familjeförhållanden helt och hållet qvåsa den missaktning, som allt tydligare visades den utfattige och i sitt väsen mindre värdige ädlingen. Han hade ju en gammal heltäckt kaross, som visserligen ej varit ur lidret på de senaste sex åren, men som nog af gårds-

smeden kunde omses så att den utan större risk kunde gå till kyrkan med bruden. De utnagrade vagnshästarne skulle få stå stilla i flera dar och ryktas riktigt på skarpen, och uppe på sofvelvinden hängde ett par, ännu ej fullt fentioåriga paradselar med familjevapnet på messingsbeslaget, visserligen doldt under mångårig smuts och dam, men dock ej värre än att Håkan nog på ett par dar skulle kunna skura rätt på grannlåten. Och så hans egen gamla kammarjunkareuniform i templet! Fru Ragnhild hade sjelf nödgats medge att malhålén å densamma voro i hög grad stoppbara och belägna på mindre viktiga ställen.

Gösta hade med sin blifvande svärmor öfverenskommit om en stilla vigsel i hemmet, förrättad af gamle prosten och i närvaro endast af syskonen och några närmare släktingar till bruden, prostinnan och ett par studentkamrater till Gösta, med hvilka han underhållit en nära och förtrolig förbindelse.

Men *då* hade den gode kammarjunkaren ordentligt tagit bladet ifrån munnen. Kyrkvigseln var han i värsta fall beredd att afstå ifrån, efter doktorn sagt att Amelie var för klen och att det kunde ha vådliga följder, samt hon sjelf tiggat derom med tårar i ögonen. Men om det gällde att skämma ut sig med ett tiggjarbröllop på Lindenäs, då skulle han visa, ta mej tusan skulle han icke det, huruvida han var sitt barns far eller icke, och huruvida han alldeles förlorat väldet i sitt eget hem.

Och så samlades der då ihop till bröllopsfest i det nedruttna Lindenäs med dess döende brud en hel del af dessa, som nu i flere år dragit sig för värdfolket på grund af dess fattigdom och kammarjunkarens litet originella umgängesgåfvor, dessa som Gösta gjort sig gramse genom att afböja hvarje närmande, när han efter faderns död kom hem till Halleborg, dessa, hvilka man väl visste stämplade hela giftermålet som det svartaste dåd.

För brudparet och fru Ragnhild var det utan all

jemnförelse den förfärligaste dagen i deras lif dittills. Gösta tänkte på Julias begrafningsdag. Huru ljuft midt i smärtan att från den älskades sista hvilobädd ila hem till gamla Malena, till minnena och ensamheten! Nej, *nu* var det vida värre. Och han kände sig, som om han i den dödsdömdes cell gått och väntat på skarprättaren, der han i ny adelsuniform, allmän på den tiden för frälsemän utan tjensteuniform, gick ensam i kammarjunkarens rum och väntade på bud att presten var färdig.

Amelie, omedvetnast af de tre om hvad det var man höll på att begå, led kanske sjäsligen minst af dem, men oron i hemmet, sinnesrörelsen och flere natters sömnlöshet hade i hög grad ökat hennes kroppsliga plågor, så att det var med yttersta möda, hon, stödd af fadern, kunde hålla sig uppe under akten. Enständigt hade hon vägrat att välja någon ljus bruddrägt, som skulle passat till hennes unga år, men föga till hennes tärda drag. Hon var klädd i svart, med en myrtenkrona bra nog liten och en slöja bra nog snäf. Hon redogjorde ej ens för sig sjelf hvarför hon velat ha det så, men det var en instinktlik känsla af behof att göra dem så små som möjligt dessa äktenskapets emblem, i hvilka hon med sina känslor föreföll sig sjelf som hade hon varit på maskerad.

Gamle prosten såg nogsamt huru bruden vacklade, rodnade och bleknade ömsevis, samt skyndade på med ritualen på ett sätt, som i det närmaste beröfvade den all den högtidlighet han eljest visste gifva åt sina embetshandlingar. Men när han sedan tillade några få egna ord, ej med afseende på *detta* brudpar just, utan i allmänhet om pligtens väg och huru svår den stundom kan vara att hitta och vandra, ej minst på äktenskapets område, ej minst då stigen var mörk, himlen molnfull och krafterna små, då darrade den gamles stämman och det lade sig som en dimma öfver hans gamla, goda ögon, då han blickade ned på sitt skälvfande skriftebarn.

När så allt var slut och brudparet vände sig om för att emottaga de obligatoriska lyckönskningarna, och kammarjunkaren lossade den arm, med hvilken han understödt sitt svaga barn och Gösta lade sin, unga, kraftfulla, om hennes lif för att hålla henne uppe, ryckte hon till och blickade hastigt upp i hans ansigte. Främmande för kärlekens myster, ett barn ännu i sinne och tankar, visste hon sig dock nu sammanläst med denne man, som *borde* varit hennes allt. Åh, det var ju en främmande man, som valt henne till dörrvakt att värna hans hem, men med hvilken hon hade intet, *intet* gemensamt. Snyftande kastade hon sig om moderns hals, och så kommo småsyskonen allesammans och kysste henne och önskade henne — lycka och glädje. . .

Det vardt en fasans dag för dessa tre, som nu krönte sitt förtviflade verk. Der låg gift och hån i luften vid bröllopsbordet, somt afsedt att komma fram till föremålen, såsom en gammal barons prunkande och blomsterrika tal, som hänsynslöst lemnade åsido alla omständigheter vid detta äktenskap och i bombastiska ordalag prisade äktenskapets glädje och sällhet samt slöt med en klumpig tirad om »barn och blomma» i tidens stil, och annat deremot yttradt i smyg, men hvaraf ett och annat ord kom fram ändå.

»En tjuugoårig brud i svart! Gud, hon ser ut som om hon vore på sin egen begrafning.» — »Gubben kammarjunkarn börjar fyllna till rätt försvarligt nu.» — »Ja, om nu bruden trillade ner och doge i detta ögonblick, så vore kusin Charles Emil i alla fall petad från fideikomiset.» — »Nej pass du! Vi ha bara den 29 Juli i dag och vår ädle Gösta skall *vara* gift på födelsedagen den 21 Augusti.» — »Åh fan, är du säker på det? Ja, då är det risk vid saken, ty hon kan trilla af skaftet när som helst och han hinner inte bli klar med någon annan döds kandidat till födelsedagen.» — »Asch, han sökte nog

kungligt tillstånd att gifta om sig dagen efter begrafningen.» — »Ser du hur de små Silfverspjuten rusa i konfekt-skålar! Arma ungar! Ett sådant mål ha de väl inte fått i hela sitt lif förr.» — »Di ä' som torparungar. Der får kära svåger ett styft stycke arbete att göra folk af dem.»

Så der hviskades det i alla vinklar och vrår, och när man tröttnade dervid gick man fram till bruden, som halfåg på en soffa med blåblek hy och slocknad blick:

— Kära Amelie, hvem kunde tro att vi så snart skulle komma på *ditt* bröllop! Men i qväll ser du då så *ovanligt* kry och bra ut.

Och så gingo de till fru Ragnhild, som de nogsamt visste ej hade linne nog till eget behof, utan måst låna stora bordduken från Halleborg, och sade med sockersöt vänlighet:

— Kära Ragnhild, hvilket rysligt besvär att så i en hast ställa i ordning Amelies utstyrsel. *Naturligtvis* har du låtit väfva och sy i många herrans år, men bara sjelfva märkningen, kära du! För ni kunde ju inte veta *hvad* Amelie skulle heta som gift långt i förväg? Eller är det barndomskärlek, kära du?

Och gamla grefvinnan på Knycklinge med fyra oförlofvade flickor med små utsigter, enär Knycklinge var fideikommiss, hon gick rakt på brudgummen och sa med sin allra kärleksfullaste min:

— Ack, snälla baron, så glad jag är öfver det parti ni gör! O, mon Dieu, så folk narras! *Nu* gör det ju ingenting, när man *ser* hur stor osanning det var, att jag säger er det man spridt ut att ni stod i begrepp att begå en alldeles faslig mesallians för ett par år sedan. Ni, baron Gösta Hallenhjelm till Halleborg! Åh, det var, som jag alltid svarade dem som kommo med det oblyga ryktet: »Baron Gösta har både smak och pligtkänsla», sa jag, och det syns minsann på er lilla söta fru. Om henne, stackare, ha de spridt ut att hon har lungsot. Ja, der *ser* ni, hurudana menniskor äro!

Äntligen, äntligen var då denna kvalfulla bröllopsfest slut. Den sista främmande vagnen hade rullat ned för allén. Kammarjunkaren, som mot förmodan hållit sig på benen hela tiden, var visserligen i en mindre redig sinnesförfattning, men det togs inte så noga den tiden, och flere af gästerna voro ej stort bättre än han, så att på det hela hade han gått igenom det med glans. Halleborgskusken hade satt för, Amelie låg på soffan i förmaket, flämtande och matt, och småsyskonen trängde sig gråtande omkring henne, allas deras goda engel, nu när afskedsstunden var inne. Fru Ragnhild låg på knä vid soffan med hufvudet vid Amelies bröst.

— Mitt barn, mitt älskade barn! Jag har aldrig velat annat än ditt bästa! Må Gud förlåta mig om jag ej förstått det!

Baron Gösta stod likblek borta vid bordet.

— Det gör mig ondt. Jag ser nog hur klen du är, men ... nu är det tid, Amelie!

Fru Ragnhild reste sig upp.

— Håll Gösta! Låt henne stanna här i natt! Hon är för svag.

Och så tillade hon med ett obeskrifligt bittert, vemodigt leende:

— Hvad gör väl *det*? Du ... du är ju ändå ingen otålig brudgum, Gösta!

Han kände det som ett slag i ansigtet, men böjde hufvudet och svarade:

— Jag är mycket ledsen, men ... man väntar oss och jag tror nästan att mitt ... *vårt* folk ordnat något derframme. Det vore synd ...

Amelie spratt till och reste sig med oväntad kraft. Ha! Det fanns dock nu en plats för, ett behof af hennes person! Hon var en del af »brudparet», som var väntadt å Halleborg, ej blott ett svart streck öfver § 17! Hon slöt fadern, syskonen och sist modern länge och varmt

i sin famn och så såg hon upp på honom, hvars namn hon bar från denna dag, det namnet, som snart skulle stå på en ny kista i Hallenhjelmiska grafkoret, och sade med fast röst:

— Jag är färdig!

Men det var endast själen, som var stark. Den tärda kroppen vacklade, och Gösta fick nästan bära henne ut i den väntande vagnen.

Ensam med sin brud! O hvilken omätlig tjusning ligger ej annars i den tanken! Huru likgiltig är ej hela världen utanför det trånga rum der de två berusa hvarann med sin andedrägt! Huru varm brinner ej kyssten, huru fast sluter sig ej armen om den älskade, skyddande, värnande, sällhetsbäfvande!

Så slöt ock baron Gösta sin unga brud hårdt och fast i sina armar — för att hålla henne uppe, för att hindra henne falla samman och ned . . . ned på den å C-fjedrar i läderremmar gungande vagnens botten. Inte en rörelse, inte ett ljud. Han blef förskräckt och hviskade:

— Lider du mycket! Skola vi vända och be mamma följa med och bli hos dig i natt?

Med öfvermenschlig ansträngning ryckte hon upp sig. Hade det varit ljusare på sommarqvällen så skulle han kunnat se henne rodna. Modern med i vagnen! Nej, nej, huru kärt och ljuft och tryggande det än skulle kännits. Men att äfven för minsta torparpojck, som väntade derframme, manifesteras att det inte var något *vanligt* brudpar som kom, utan blott fideikommissarien med sitt nyköpta lås till Halleborgs port, blott en döende flicka med sin mor som vårdarinna!

— Nej, tack . . . Gösta.

Namnet kom tvekande, dröjande. Det var första gången hon använde det i tilltal efter vigseln.

Der framme låg Halleborg!

Åh, du gamla kära hem! Du var dock värdt att

man offrade och led något för dig, der du i trolskt måneskimmer reste dina höga, hvita murar mot furuskog långt bort i fonden och vattnets blanka spegel strax bakom! Med frodiga lunder och bördiga, ändlösa fält så långt blicken nådde till höger och venster! Med slottslig gårdsplan, der just nu kulörta lyktor i tusental glimmade fram mellan de ståtliga lindarnes och almarnes grenar!

Gösta var stolt, mycket stolt, och aldrig hade denna stolthet blifvit så förödmjukad som i dag af alla undrande, spefulla blickar, alla kringflygande, giftiga ord under denna bröllopfest, hvilken föreföll som ett misslyckadt sällskapspektakel. När vagnshjulen dånade fram på bron, som ledde öfver trädoms-kuggad, silfverglänsande å, hvilken just vid Halleborg föll ut i sjön, reste sig hans nedslagna mod och blodet strömmade litet varmare till hjertat.

Derborta, i de under mansåldrar af hans far och farfar väl behandlade underhafvandenäs krets, bland dessa, som med kärleksfulla händer rest äreportar i allén och festligt smyckat den stora trappan der framme samt nu rörde sig i liffiga grupper mellan träden, väntande sitt unga herrskap, der skulle man väl se på hans unga, bleka brud med undran, men tillika med vördnad, der skulle man visserligen ha svårt för att förstå, men ännu svårare för att håna.

»Hurrah! Hurrah! Hurrah! Hurrah!» ljöd det från trehundra stora och små munnar, fyrfaldt, fulltonigt under gamle Svenssons anförande, eiter nitiga öfningar hela eftermiddagen. Den hyllningen skulle icke klingat friskare, om husbonden, strålande af jublande fröjd, ilat fram der på gården efter sitt frustande spann med den skönaste, mest tillbedda maka i sina armar.

Amelie såg på trappans gröna guirlander, på folkhopen och lyktorna, som om det hela varit en dröm, från hvilken hon just höll på att vakna. Plågorna hade släppt för ett ögonblick, men magtlösheten var förfärande;

hon kunde ej hålla sig uppe ett steg, Gösta fick till hälften bära henne äfven nu. Uppe på trappan vände han sig om, höll henne hårdt och fast om lifvet med högra armen, höjde med den venstra sin trekantiga, guldträsade hatt och sade med fyllig, stark stämma, som klang långt, långt ut i natten:

— »Friherrinnan och jag bringa eder alla, våra kära vänner, vårt hjertligaste tack och skola aldrig förgäta det vackra sätt, på hvilket I velat fira vår hemkomst till eder! Ert bästa skall alltid ligga oss varmt om hjertat! Tack!»

»Friherrinnan och jag!» — »Friherrinnan och jag!»
Åh, hvilket skärande hån! »Vi skola aldrig glömma . . .»
Nej, det skulle de icke, icke heller hon, hon skulle icke få *tid* dertill . . .

Inomhus hade han sökt ställa det för henne så godt han förstått. Mamsell Stina Lindberg var borta och ersatt med en f. d. trotjenarinna å Lindenäs, som varit qvar der så länge tills fattigdomen tvingat fru Ragnhild att med stor saknad äfven för hennes persons skull afskeda sin trogna hushållerska. De öfriga tjenarinnorna från gamlebarons tid voro alla qvar, men närmaste vården om den unga friherrinnans person var anförtrodd åt hennes kära, gamla amma.

Baron Gösta hade af finkänslig grannlagenhet varit sparsam med brudgåfvor åt sin maka. Icke ville han med lysande smycken erinra henne om huru fjermad hon var från alla de tillfällen då sådana pläga bäras! Blott ett par ur moderns rika förråd hade han öfverlemnadt åt henne på deras första lysningsdag.

Men mamsell Ulla Jönsson och gamla Kerstin skulle bli hans värdefullaste morgongåfva. Det skulle bli en öfverraskning för Amelie, hvars icke minsta bekymmer, svag och hjälplös, som hon var, hade varit att nödgas betjenas af främmande menniskor.

Han hade aftackat gamle Svensson och burit Amelie uppför trappan, in i gula salongen. Han var förskräckt öfver hennes slapphet i kroppen och det likbleka ansigtet. Hon föll samman som en trasa i ländstolen der han satte henne, och suckade tungt, med slutna ögon.

Brydd och tvekande stod han tyst ett par minuter. Så vinkade han inåt matsalen och lade samtidigt handen lätt på hennes magra, kantiga skuldra:

— Stackars Amelie! Försök att taga något, som kan ge dig en liten smula krafter.

Ett nästan ljudlöst »Tack» sväfvade lätt öfver de tunna läpparne och så såg hon upp!

Der — stod gamla Kerstin lifslevande med en silfverbricka med två thékoppar och en liten vinkaraffin af gnistrande kristall. Och der stod mamsell Ulla Jönsson i hvit mössa och stort, hvitt, rödkantadt köksförkläde, från hvars linning en respektabel nyckelknippa nedhänge i en massiv silfverkrok. Båda med fula, tandlösa, leende munnar, båda med gamla, trofasta, fuktiga ögon.

Blodet jagade uppåt Amelies kinder och hon erfor den första oblandade glädjekänsla, hon hyst på flere år.

— Kerstin! Ulla! Är det möjligt! ropade hon och sträckte ut sina händer och gaf dem en blick, med hvilken äfven en fordringsfull brudgum nästan kunde varit belåten.

Gösta, som dragit sig litet tillbaka, trädde fram bakom stolen och vidrörde lätt hennes gyllene, af ansträngningens kallsvett fuktiga hår.

— De äro min bröllopsgåfva till dig, hviskade han sakta.

Hon såg upp mot honom med sina blåa barnaögon och svarade trohjärtadt:

— En kärare kunde jag aldrig få. Gud välsigne dig!

Borta vid kakelugnen stod mamsell Ulla med näsduken för ögonen, och gamla Kerstin glömde théet, respekten för baronen och hela världen, satte brickan

från sig på ett bord, föll på knä vid stolen och gömde sitt bruna, skrynkliga ansigte i vecken af Amelies klädning, stammande:

— Gullebarnet mitt! Gullebarnet mitt!

När de blifvit ensamma tog Gösta vinkaraffinen och hällde ett par droppar i ett glas. Skulle han fylla i äfven det andra och helsa sin brud välkommen? Nej! Han kände instinktliskt att de fått nog af maskerad i dag, och så lyfte han varligt hennes trötta hufvud och förde glaset till hennes läppar, som om han gifvit henne — medicin . . .

Sådan var välkomstågaren åt borgfrun på Halleborg!

— Ett par droppar blott, att styrka dig med . . .

— Jag vet inte, huru jag nog skall kunna tacka dig . . .

Han reste sig och makade ett litet bord med silfverringklocka på närmare intill hennes stol. Så fattade han hennes hand och sade:

— Vår bröllopsdag är slut! Måhända göra vi bäst i att icke förtro hvarann de känslor, med hvilka vi firat den. Blott *ett* löfte vill jag ge och söka hålla: det, att mina medvetna förseelser mot min hustru skola vara slut der andra mäns så ofta börja: vid det egna hemmets dörr. God natt! Gud skydde din hvila!

— Godnatt!

Långsamt tog Gösta, sedan han inkommit i de tre rum, hvilka varit hans ända från den våren han tog sin studentexamen, af sig adelsuniformens värja och frack och kastade på sig den klädesjacka, i hvilken han brukade sitta och arbeta.

Allt var i ordning som vanligt. Sängen med cigarrerna på nattduksbordet bredvid, tofflor och nattrock. Kerstin och mamsell Ulla hade utan undran mottagit befallningen om de anordningarna. Derute i arbetsrummet hade Svensson lagt fram böckerna som vanligt på lördagarna.

Men det tredje rummet var stängdt.

Gösta tog sin nyckelknippa, valde en nyckel och öppnade dörren till detta rum.

Så gick han efter båda vaxljusen och satte ditin.

På väggen derinne hängde Julias porträtt i olja, måladt af mästarhand, och blickade emot honom med blixtrande ögon, fulla af lif och eld, på hvilka ingen förgängelse tycktes kunna råda. Och så var det *hennes* chiffonier, *hennes* soffa och stolar, hennes lilla sybord och många, många andra saker, som hvar för sig utgjorde ett minne, hvilket kom hjertat att blöda. Han öppnade en liten garderobsdörr, lyste ditin, smekte med en strykning af handen några plagg, som hängde derinne, och nickade. Riktigt! Det var samladt här alltsammans, ett par af hennes dräkter också. Så läste han upp chiffonieren och tog fram minnena ett och ett. Några bref, som redan började gulna, den halffärdiga pipsnodden, några gamla bandrosetter, ett par små spännen och broscher, näsdukar, parfymflaskor . . .

Dessa heliga relikier hade först delvis hvilat i hans skrifbord, hans chiffonier, liksom möblerna varit spridda i alla tre rummen. Men *nu* skulle de alla samlas på ett ställe. Hon, som från i dag bar hans namn, skulle ej se dem. Fru Ragnhild skulle aldrig sitta i den perlfärgade soffan. Gamle kammarjunkaren aldrig med lallande stämma fråga »hvad det der var för ett vackert porträtt?» Blott i ensamma stunder, och sådana komme han väl att få öfvernog, skulle han sjelf, han ensam, fira minnets och kärlekens tempeltjenst härinne.

Sensommarsolen hade redan börjat att förgylla skyarna österut öfver Hallingesjöns spegel då fideikomissarien till Halleborg tog farväl af Julia. Han ställde sig midt framför hennes bild, såg på den länge, länge och hviskade: »Ser du, älsklingen min, aldrig, *aldrig* skall jag skilja mig från dig, och därför har jag i dag gifvit mitt namn åt en, som vet att hon aldrig får mitt hjerta, därför skall

ingen annan ung qvinna såsom herrskarinna beträda tröskeln till Halleborg, än den som i lifvets vår blifvit dömd till döden liksom du!»

Blek, tyst, med slutna ögon satt Amelie i gula salongen. Kerstin och mamsell Ulla smögo på tå inne i matsalen och väntade förgäfves på den lilla silfverklockans kallelse. Slutligen gingo de in till sin unga matmor.

— Fru friherrinna, jag är rädd . . . tyckte mamsell Ulla.

— Gulleba . . . friherrinnan får lof lägga sig nu. Förlåt gamla Kerstin, men det går aldrig an att så trötta ut sig.

Och så förde de båda gamla henne in i hennes sofrum — brudgemaket . . .

Denna barnasjäl i denna brutna kropp hade aldrig drömt om det som inneslutes inom väggarna af ett sådant rum. Icke om den eganderättens salighet, som med skälfvande hand sluter dörren i dubbla lås . . . Icke om denna längtan, som stannar rådvill vid sitt eget mål och liksom på lek förlänger sig sjelf, eller om darrande, ifriga, feberheta fingrar, som famla bland myrtens qvistar och göra illa det krusiga hår medan läpparna stamma: »Får jag hjälpa dig, älskling!»

Men hennes qvinliga instinkt reste sig mot denna kolossala paradsäng och dessa fyra gamla qvinnohänder, som med vänlig, beställsam ifver lossade krona och slöja och profanerade värf, som ej voro deras. Åh! Hon visste ej hvarifrån den kom denna beklämmande känsla, hon visste bara att hon längtade upp till något af de allra minsta tornrummen med en soffa och ett par stolar, utan blommor och kandelabrar, utan lyx och prål.

När hon blef ensam, allt var tyst och ljusen släckta började hon i tankarna lefva om denna dag . . . sin bröllopsdag, med alla dess kroppsliga och själsliga qual.

Från morgonen då modrens tårar fallit i brudkronan och lillasysters kyssar värmt hennes kind . . . hvar var baron Gösta då . . . och till hurraropen här på Halleborg . . . Hvad hans stämma ljöd fast och lugn när han talade till folket! . . . Hvad sjön var vacker och parken trolsk i natten! Hvad gjorde han nu männe? Kunde *han* sofva? . . . »Hurrah! Hurrah!» När skulle allt Halleborgs folk, stora och små, män och qvinnor, härnäst samlas så der allihop? Huh! Huh! Hon visste det hon. *Då* skulle inga hurrarop höjas, inga lyktor glimma, men helt visst skulle herrn till Halleborg vara mycket nöjdare och gladare då! Då skulle han sitta ensam i vagnen, samma vagn som i afton, den allra bästa, och många andra vagnar skulle följa den, och folket vara så allvarsamt och klockorna ringa . . .

Och allra först skulle *hon* åka, friherrinnan Amelie Hallenhjelm, född Silfverspjut. Men *då* skulle hon vara klädd i hvitt, inte svart som i dag, och ingen skulle då behöfva vara rädd att *hon* genom svaghet och lidande skulle störa det högtidliga programmet. Och gamle prosten skulle taga mot henne i kyrkan der framme vid altarrunden, precis som för fem år sedan, då hon stod der i konfirmandernas ring. Och mamma och småsystkonen skulle nog gråta rätt mycket . . . Och *han* derinne skulle måhända känna sig litet tacksam för det hon så tyst och stilla och ordentligt och med minsta möjliga tidsutdrägt fyllt *sin* del af öfverenskommelsen . . . Och nog skulle prostens kära stämma darra en smula, när han höjde den lilla svarta skyffeln öfver sitt käraste skriftebarns kista . . .

* * *

VII.

Hvar för sig.

Det blef ej något »annandagsbröllop» efter tidens sed. Intet sådant hade man ordnat och ej heller skulle det kunnat gå för sig, ty bruden förmådde ej lemna bädden den följande dagen.

Tyst och blek, men till sin egen tacksamma förvåning plågfri, låg hon på morgonen i det med gammaldags, gedigen prakt utstyrda gemaket och lät den trötta blicken sväfva ut öfver solbeglänst sjö och allvarsam furuskog der bortom. Det var söndag och ljudet af klockorna från Hallinge kyrka trängde in genom det öppna fönstret. Skulle hon någonsin mera bli så mycket tillfälligt starkare, att hon ännu en gång finge komma till templet och der höra sin gamle, älskade lärares stämma? Troligtvis icke. Nå, då fick det väl vara då. Bäst att så fort som möjligt fullgöra sin del af kontraktet — *efter* den 21 Augusti.

Fram på förmiddagen kommo mamma och syster Hanna, den äldsta af »småsystkonen», adertonårig, frisk, stark, lång och ljushårig, en trogen afbild af Amelie sjelf vid konfirmationstiden och strax efteråt. Bar äfven *hon* den gnagande masken fördold inom sig? frågade fru Ragnhild och Amelie ofta sig sjelfva med undran och bäfvan.

Moderns och systemns första helsning var litet uppskakande för Amelie, men sedan spred der sig en sådan stämning af underbar sabbatsfrid öfver dem derinne i det lugna rummet. Gamla Kerstin och mamsell Ulla kommo också in och fingo lof att stanna.

Så låg unga friherrinnan och tänkte på att hennes kära främmande borde ha någon förfriskning; syster Hanna åtminstone skulle med säkerhet sentera den. Amelie såg

litet brydd ut; det var hennes första regeringshandling och hon visste ju inte hvad allt rart, som fanns i det nya hemmet. Så vinkade hon mamsell Ulla till sig och der öfverlades och hviskades, och snart kom der in en bricka med så många goda saker, att den kom Hanna att ge till ett litet skrik af glädje.

— Herr baronen frågar om han får komma in? anmälde Kerstin.

Amelie spratt till och der drog en sky öfver Hannas barnansigte. De hade visst för ögonblicket glömt hela baronen. Men fru Ragnhild steg upp och öppnade och fick sig en helsning och ett famntag så vänliga, att de sällan bestås ens af mannen till den mest dyrkade qvinna åt hennes moder. Så gick han fram till bädden, lyfte sakta upp den lilla hvita, genomskinliga hand, som hvilade på lakanets rika broderi, till sin mun och frågade:

— Hur befinner sig min . . . min vän i dag?

Hon tryckte lätt hans hand och svarade:

— Jo, tack, nästan alldeles plågfri, men trött, *mycket* trött.

Efter en kort stund gick Gösta ut. Fru Ragnhild följde honom. När de kommit in i hans egna rum fattade han båda hennes händer, förde henne fram till fönstret och sade med sväfvande stämma:

— Hon tyckes inte vara mycket upprörd. Hur går det, hur kommer det att gå, min kära andra mor? Hon får inte ångra, inte bli förtviflad!

— För närvarande hotar ingenting sedan hon kunde hålla sig så lugn i går. Men ett brott ha vi begått, Gösta, det känner jag allt tydligare, och hvarje brott kräfer, som du vet, sitt straff . . .

— Är det så oeftergifligt, så alldeles säkert det? Finnes här icke också *förbarmande*?

— Jo, helt visst, för — de förblindade, de som ej

förstått hvad de felat, finnes det allra säkrast. Men vi förstodo . . .

Äfven *hon*, hans trogna bundsförvandt, vacklade. Åh, det blef honom för trångt och qvaft härinne. Han måste ha något för tanke och sinne, något som ryckte upp honom. Och så lät han spanna för sin lilla jagt-vagn och for, så sabbat det var, till byggmästaren, som skulle ta i tu med det gamla nedruttna Lindenäs.

Det blef en lång rådpläging. Man var redan i slutet på sommaren, och vid ladugårdshusen, som behöfde helt och hållet ombyggas, var intet att göra förrän till nästa vår, när man huggit timmer under vintern. Men corps de logiset var stort och rymligt med en förträfflig stomme af kärnfull fur, och till brädfodring, fönster, dörrar och innanrede der, fanns torrt virke å Halleborg. Der skulle den genomgående reparation, som ingenting lemnade kvar af det gamla mer än grund och väggar, oförtöfvadt begynna. Tegel till taket skulle börja köras redan dagen derpå, och femton snickare vara der på tisdagen.

Hemkommen åt han ensam sin sena middag. Fru Ragnhild och Hanna hade rest hem medan han var ute. Så satte han sig att skriva till en gammal vän, som var docent i Lund, om en fattig student, som af medellöshet måste för konditionerande afbryta sina studier på graden. Gösta lofvade det för den tiden oerhörda honoraret af 300 riksdaler banko, om herr Lugner ett år ville komma till Lindenäs och läsa med hans små svågrar och svägerskor, så att dessa blefve i stånd att derefter bättre tillgodogöra sig undervisningen i staden, den Gösta äfven skulle bekosta.

Och så var »annandagen» slut, och så skulle de två, som länkats samman af yttre, materiella intressen, begynna lefva sitt lif — hvar för sig.

Med mera allvar och kärlek än någonsin gick Gösta till sina göromål på måndags förmiddagen. *Nu* var dock

Halleborg hans! Nu kunde han egna allt der sin trogna omsorg, utan den smärtande tanken på att det snart skulle frånryckas honom. Han var ifrig och verksam, talade med folket och höll långa rådplägingar med gamle Svensson, hvilken rent af föryngrades af idel glädje.

En gång om dagen, alltid efter föregående anmälan genom Kerstin, uppvaktade han Amelie, vanligen strax efter middagen, oftast med några vackra blommor, någon utsökt frukt, alltid med vänliga och deltagande ord. I fyra dar låg hon och väntade envist på att plågorna skulle komma till följd af ansträngningen och oron vid bröllopet. Men de kommo ej värre än förut, knappast så. Lugnet och stillheten styrkte henne underbart. Sjelfva den utsökt goda bädden och den kraftiga, närande maten, hvilka båda varit så mycket skralare derhemma, njöt hon af med en tillfredsställelse, som förvånade och nästan harmade henne sjelf. Och så visste hon, det hade ju gått in i »kontraktet» och modren sade henne att villkoret hölls samvetsgrant och frikostigt, att nu voro alla penningebekymmer slut derhemma, dessa tärande bekymmer, som så tungt, tungt legat öfver alla på Lindenäs, att till och med de allra minsta barnen kände trycket deraf. Kerstin och mamsell Ulla pysslade om henne med outtröttlig ömhet, tvingade i henne ett halft glas styrkande vin ett par gånger om dagen och sökte framför allt att hålla humöret uppe. Så steg hon upp och satt i tre hela timmar i ländstolen vid fönstret.

Hon skulle nog orka gå ut till middagen också... bara hon visste... bara hon visste hur *hans* mening var? Kanske ville han helst ha måltiderna för sig sjelf? Kanske skulle han plågas af att se hennes tärda ansigte och hopsjunkna gestalt? Men så for plötsligt en känsla af stolthet, af *rättighet* genom hennes sammanpressade bröst. Hon *var* dock fru här och hade aldrig setat vid sitt eget bord! Nå väl, hon skulle göra det, om ock

blott för att visa att der var hennes plats om och när hon så ville. Led han synbart deraf, då ville hon spara honom det och blott sällan möta vid bordet. Men i dag skulle det ske.

— Ulla! Två kuvert på bordet i dag. Portvin och Madeira.

Då han kom in i matsalen stod hon der, stödd mot den höga karmstolen midt emot hans.

Skarp, forskande rigtades hennes blick på hans ansigte, och hon blef nöjd. Der for ett hastigt, men omisskänneligt sken af belåtenhet öfver Göstas vackra drag, när han hastigt skyndade fram, drog ut stolen och varligt satte henne ned på den. Han höll på att ge ett uttryck åt sin belåtenhet, så kraftigt att han höll inne dermed af fruktan att hon skulle taga det för öfverdrift och hyckleri.

— Så roligt, min vän! Hur går det att vara uppe? inskränkte han sig till att säga.

Han satt och förvånade sig sjelf öfver, huru glad hennes närvaro vid måltiden gjorde honom. Det var en god människas känsla af deltagande i en plågad varelses tillfälliga lindring, men det var ändå något mycket mer. Han förstod ej att det var det oroliga samvetet, som lugnades af att se den, som han tillfogat en oförrätt, starkare, med mera lif i blick och hållning än oftast förut, *innan* han ingrep i hennes lif.

Dessutom var Amelies gnagande misstanke, att han mer eller mindre medvetet önskade att hon skulle gå bort så snart som möjligt, alldeles oriktig. Han hade valt en bruten, dödsdömd brud, icke för att bli det äktenskapliga bandet qvitt så fort som möjligt, utan derföre att en sådan förbindelse, som han önskade, skulle till följd af naturens grundlagar blifvit ohållbar, omöjlig eller åtminstone rent af förkrossande och mångdubbelt kränkande, ifall den ingåtts med en frisk, stark flicka med en sådans

vanliga känslor och tankar. Der var nu satt ett lås till Halleborg för kusin Charles Emil; om han sedan helst ville att nyckeln fanns i Halleborgs gemak eller kastades bort, att Amelie lefde eller dog, det hade han aldrig tänkt öfver, då det nu en gång för alla var oryggligen afgjort att hon var dödens brud så visst som hans.

Och det var med tacksamhet och rörelse han nu, alldeles utan den tvekan, som bundit hans tunga och återhållit hans arm på bröllopsqvällen, höjde sitt glas och sade:

— Hjertligt välkommen, Amelie, till vårt gamla, kära Halleborg! Måtte du slippa att lida för mycket här!»

»För mycket och för länge», menade han nog, tänkte Amelie blixtnabbt, då hon höjde sitt glas med ett tonlöst »Tack» och ett smärtande styng i hjertat.

Sedan kom hon allt emellanåt, då hennes krafter medgåfvo det, ut till dinern, och då hon icke gjorde det, sökte han upp henne efter densamma och satt inne i sängkammaren eller hennes lilla kabinett en halftimme.

Annars lefde de hvar för sig, och båda voro belåtna dermed. Kammarjunkaren kom endast sällan öfver till Halleborg, han hade nu så mycket att titta på och glädjas åt derhemma, men icke allenast fru Ragnhild, utan alla »småsyskonen», från och med Hanna till och med de sju- och nioårige Ragnar och Erik, hade Gösta förmått ingifva den säkra och tryggande känslan af att de alltid voro välkomna i det ståtliga hem, som nu var stora systems. Och de njöto deraf alldeles obeskrifligt, af den goda maten, den herrliga trädgårdens alla skatter, hästarna, svänggungorna och smådjuren. Allt det goda, allt det kära från det gamla hemmet hade flyttats öfver till Amelies rum å Halleborg, allt det ängslande, bekymmersamma, förfallna, nöden hade lemnats kvar.

Och Gösta han lefde *sitt* lif, deladt mellan arbete och minnen, mellan Halleborgs fält och den lilla slutna

Helgedomen i dess slottslika hufvudbyggnad, der Julius strålände ögon alltid helsade honom med samma uttryck af kärlek och ömhet, och der han smekte sina relikter och begrät sin älskling. Men det fanns stunder, då hans hjerta suckat sig trött derinne i minnets tempel och hans fötter och tankar vandrat sig trötta på Halleborgs fält, och alla gamle Svenssons böcker voro granskade och blicken slappt halkade utefter bokryggarna i hyllorna utan att lockas af något. Då trängde glada barnaröster och ett hemtrefligt sorl derinne från friherrinnans rum till hans öron. Der var en annan verld, en med hvilken han endast löst hängde samman, men som stundom lockade honom öfver sin hustrus tröskel. Men det sved till i hans bröst en smula när barnarösterna då dämpades och leendet i Amelies ansigte byttes i vänligt allvar.

Han var fordringsegaren, den, hvilken de voro skyldiga för allt, allt. Han kräfdde ingenting, han begärde ingenting, men en fordringsegare är aldrig riktigt välkommen. Der finnas blott *två* förhållanden i lifvet, der man tager och tager oupphörligt och bara älskar så mycket mer: barnet, som tager af föräldrarna, och den älskade kvinnan, som öfverhopas med äfven materiella kärleksbevis af den man, hon skänker sin genkärlek. Till och med motsatsen af dessa två förhållanden: när mannen tar materiella häfvor af kvinnan och när föräldrarna äta barnbröd, har sin mer och mindre dolda törntagga.

Men Gösta gjorde hvad han kunde för att förmå dem att förlåta det de njöto af hans välstånd, och ibland kunde der, äfven när han var med i kretsen, bli en sådan stämning af hemtrefnad och lugn belåtenhet, att ingen skulle kunnat ana *hvad* det var, som sammanfört dessa goda, vänliga människor under Halleborgs tak.

Ej minst var detta fallet när prosten Hjelm kom på besök. Troget hade den gamle hållit sitt löfte att ej mer erinra om den varning man försmått. Blid och frid-

full, lika kär för alla, kom han dem att känna sig närmare dragna till hvarann i hans närvaro. Mild och försonande kom han alldeles lagom att hindra afsändandet af ett harmfult och vredgadt bref till kusin Charles Emil till svar på en retsam skrifvelse från denne unge, ädle man, deri han, meddelande sig angående en affärsangelägenhet ett par veckor efter bröllopet, vänligen sporde »familjens vördade caput», huruvida den »unga, älskvärda kusinen-friherrinnans tillstånd ännu ingåfve någon grundad förhoppning om den Hallenhjelmska arfsföljdens ytterligare betryggande?»

Så kom den 21 Augusti, Göstas födelsedag, den betydelsefulla stund då han kunde känna sig riktigt trygg i besittningen af fädernas gods. Amelie hade ordnat några blommor, som hon på morgonen räckte Gösta med orden:

— Jag lyckönskar dig på denna viktiga dag! Jag har ingenting att gifva, som jag ej förut fått af dig, och mina stackars svaga fingrar förmå ingenting . . .

— Tack Amelie! Jo, du kan verkligen gifva mig något. Jag har tänkt att be dig derom i dag. Du är ju rätt kry nu. Följ med mig ett slag till Lindenäs! Vädret är herrligt, om vi fara åter innan det blir sent.

— Det vill jag gerna försöka.

På Göstas begäran hade modern och syskonen talat så litet som möjligt med Amelie om det pånyttfödelsearbete, som det gamla hemmet undergick. Nu var det färdigt, och i liflig, ljusröd färg, med hög portal af ek, med stora, upphuggna fönster, med nya golf och nya, hvita kakelugnar, nyspända tak och fina tapeter tog gamla Lindenäs emot sin dotter. I förmaket voro nya möbler och de öfriga voro nästan till öigenkännlighet renoverade. Allt på mindre än fyra veckor.

Den glädje och tacksamhet, Gösta hoppats på, uteblefvo icke. Amelie tackade honom, varmt och ödmjukt,

många gånger, nästan för hvarje detalj af de genomgripande förändringarna, hon blef varse. Men vid sidan af denna tacksamhet uppspirade i hennes hjerta en annan känsla, om hvilken han ej gerna kunde ha någon aning. Hvarför skulle icke detta hem, sådant det nu var, kunna varit deras, föräldrarnas, hennes och syskonens, *riktigt* deras, för egna medel? Och hvarför skulle det gått så utför för pappa att han aldrig, aldrig sjelf skulle kunnat ekonomiskt resa sig? Hvarför skulle hon behöft sälja sig, sälja sitt lif, som hon från denna dag då köpet fyllt sin bestämelse, ju knappast hade rätt att lefva? Det var nästan med förfäran hon kände hur hennes krafter vuxit och hennes tillstånd förbättrats. Skulle hon, som med sådan smärta betraktade den smältande snön och grät vid tanken på att aldrig mer få se den breda sitt täcke öfver jorden, skulle hon nu behöfva bäfva för att inte vara till reds att stoppas ned i mullen härnäst den tinade i vårens sol?

Sjelfve kammarjunkaren var rörd af tacksamhetskänslor och, dagen till ära, fullkomligt nykter. Hanna hade samlat Gösta ett helt fång af de fagrade höstrosor, som kunde uppletas i Lindenäs' vanvårdade trädgård, och småsyskonen hade blifvit så förtroliga med storsväger, att de kafvade upp och ned på hans knä.

Amelie såg på dem med stora, frågande ögon. Huru skulle det bli när hon var borta? Att han aldrig ekonomiskt skulle lemna dem åt sitt öde, äfven om den nu lemnade hjälpen visade sig otillräcklig, *det* visste hon. Men skulle han komma hit, skulle syskonen få komma till Halleborg, skulle det egendomliga vänskapsbandet mellan honom och fru Ragnhild hålla sedan? Och om så vore, skulle han någon gång med en smula tacksamhet, med någon liten rörelse i hjertat, erinra sig huru snabbt och stilla, utan klagan och suck, hon gått bort sedan hon fyllt sitt värf?

Det började lida mot aftonen och luften svalnade af. Amelie måste hem, och der hemma väntade folket, redan samladt till skörde- och födelsedagsfest, på sin husbonde. Alla från Lindenäs skulle följa med. När de så stodo derute på gården vid vagnarna, tog fru Ragnhild båda Göstas händer, såg upp åt det pånyttfödda, vackra hemmet och sade:

— Tack! Gud välsigne dig, Gösta, för — barnens skull!

Åter gick färden till Halleborg i ilande fart, åter dånade hästarnas hofvar på bron i allén och åter var Halleborgs folk samladt i högtidsdrägt, men icke kring borgfruns kallnade stoft såsom Amelie tänkt sig.

På logen gick dansen i yrande fart och å gårdsplan och i park roade sig de gamle och barnen.

Gösta blef ifrig och varm i kretsen af alla dessa, som han visste höllo af honom. Han skyndade fram till fru Ragnhild, som vänligt samtalande stod midt i en krets af torparhustrur.

— Skola vi duka härute på gården eller inne på logen?

Fru Ragnhild såg ut som om hon inte hört. Med ett smärtsamt drag öfver ansigtet kastade hon en flygtig blick upp till fönstret, der Amelie satt med en tjock kappa öfver axlarna och en näsduk tryckt mot munnen och blickade ut i qvällen.

Gösta förstod — och kände ett styng i hjertat. Icke borde *hon* ändå hållas utanför allt! Och så sprang han uppför trapporna och in i sin hustrus sängkammare, oanmäld för första gången.

— Min vän, hur tycker du, skola vi duka på logen eller härnere på gården?

Hon spratt till och kände det så varmt, så varmt om hjertat. Han ville således ändå försöka låta henne känna, att hon var något mer än en besvärlig möbel i hans stora hus!

— Om det vore jag, som bestäm . . .

— Det *är* du, Amelie.

— Så skulle jag låta duka på gården. Vädret är ju vackert, och så störas de inte då i dansen derinne på logen förrän i sista stund. Ack, glädjens ögonblick äro så korta . . . och så finge äfven jag se på dem medan de äta.

— Tack!

Och så dukades der då på gården vid många och långa bord, och uppe i fönstret satt länge, länge, glömsk af svaghet och trötthet, nästan okänslig för den aggande smärtan i flämtande bröst, Halleborgs unga, jungfruliga herrskarinna.

Men i hvardagslag lefde de hvar för sig. Hvar för sig, som två verldar, hvilka rörde sig i närgränsande banor, men dock voro skilda från hvarann voro baronens och friherrinnans områden. I Gösta's rum hade Amelie aldrig ens varit samtidigt med honom. För hela hennes känslö-verld var han främmande, om alla hans planer för det kära Halleborg visste hon mindre än statdrängarna. Efter födelsedagen, då han i hennes ögon läst en glimt, som tydde på att det gjorde henne glädje, frågade han henne en och annan gång till råds i husliga angelägenheter, men då hon förstod att detta *endast* var ett drag af artighet utan all verklig innebörd, blef hon likgiltig därför, fast hon kände en viss tacksamhet för vänligheten.

Och så följde natt på dag och dag på natt, men dagarna blefvo allt kortare och nätterna längre och längre.

* * *

VIII.

Blidare luftstreck.

Luften blef svalare och aftnarne fuktiga. Mera skärande och ihålig ljud Amelies hosta. Det hördes huru det arma bröstet tärdes atom för atom. Från början af Oktober fick hon ej mer gå ut, den 10 September hade man börjat elda i hennes rum. Hon tillbragte mest hela dagarna i bädden, och vid bordet hade hon inte visat sig på länge.

Provinsiälläkaren kom.

Han var höfligare, artigare, hade en bättre rock och en renare löskrage då han infann sig hos fideikommissarien å Halleborg än hos den utfattige herren till Lindenäs, der arvodet var högeligen ovisst, men hans dom öfver Amelie var densamma: obotlig lungdot. Den ändrades inte af mjuka mattor, ståtliga gemak, svällande bädd och bästa medicinalvin.

I sista stadiet redan?

Nej. Samtidigt med det sjelfva sjukdomen gjort framsteg, hade kroppen för öfrigt blifvit på ett förunderligt sätt starkare till följd af lugn och ro och bättre vård. Der fanns mycket att taga ännu. Det blefve måhända en både lång och svår lidandets tid. Fortsatt, omsorgsfull vård, yttersta försigtighet, lugn och ro, små kvantiteter starkt sötad alkohol, stärkande vin. Medicin båtade till intet. Det kunde vara slut om ett par veckor, det kunde också räcka ett år. Svårligen längre.

Ett par veckor derefter kom prosten Hjelm till Halleborg och medförde sin gamle barndomsvän och gymnasikamrat, den ryktbare medicine professor Lindroth,

som kommit på besök till prosten och gerna ville kasta en blick på Hallenhjelmiska familjearkivet, enär han ifrigt sysslade med genealogi på stunder, då han kunde slita sig lös från sin vetenskap och praktik. Professorn fick löfte om att sitta i biblioteket och läsa och anteckna, utan att någon skulle anse sig ha värdskapspligter mot honom, utan att störa och utan att störas, så länge han behöfde. Han kom två dagar och han kom den tredje. Då skulle han taga afsked, hade prosten med sig och stannade till middagen. Vid dess slut sade prosten:

— Det tjenar, thyvärr, ingenting till, men jag lider af att så godt som vägg om vägg finnes en lidande varelse och Sveriges kanske förnämste läkare utan att de fått se hvarann.

Baron Gösta bugade sig.

— Granlagenheten har bundit min tunga; det var forskaren, inte den berömde läkaren, som hedrade Halleborg med sitt besök.

— Herr baron, den verkliga läkaren glömmer aldrig sin egentliga lifsuppgift, och jag skulle sjelf utbedt mig företräde hos fru friherrinnan, om inte hennes lidande varit af den art, att det lika väl kan bedömas af vårt yrkes ytterste som af dess främste. Jag har af Hjelm hört hvad doktor Johansson sagt. Och det är, thyvärr, väl utom tvifvel att han har rätt.

Gamle prosten reste sig.

— Jag tror inte heller att du kan göra något. Men — du är min bästa vän och hon är mitt käraste skriftebarn. Kom! Gösta, du tillåter väl?

— Jag är naturligtvis ytterligt tacksam.

Så gingo de in till den sjuka, som med trötta, feberglänsande ögon hängde fast vid den berömde läkarens mun och med en flämtande låga af lifskärlek ryste för den väntade domen. Men derinne sade han blott:

— Fru friherrinnan är tyvärr mycket sjuk, men här

Sigurd, Fideikommissarien.

finnes ännu större krafter att taga uppå än man kan ana hos en så späd och vek gestalt.

Utkommen i Göstas rum tryckte han deltagande baronens hand och sade:

— Det är riktigt. Hon är dömd.

— Alltså, ingenting att göra, alls ingenting?

— Hvad skulle det tjena till? Kunde hon i detta ögonblick genom ett trollslag förflyttas till södern, till Medelhafvets kust, till Capri, till Nizza, så skulle en plötslig, skenbar förbättring inträda, några plågfria månader med ökade krafter skänkas henne, men ingenting kunna ändra slutresultatet. Summan af det lidande, hon finge bära innan befrielsen komme, skulle kanske tredubblas. Och vinsten? Sex månader, kanske något derutöfver, af en tillvaro som hennes!

Prosten såg forskande på Gösta. Denne reste sig hastigt.

— Det *måste* dock försökas. En människas lif måste bedömas på annat sätt än ett dödsskadadt djurs. Vore det tänkbart att hon kunde resa nu?

— Omöjligt! Redan den långa färden till närmaste hamnstad i fukt och höstkyla skulle döda henne. Men der finnes, som sagdt, krafter kvar. För min del tror jag ej att slutet kommer i vinter. Hon skulle under iakttagande af ytterlig försigtighet och om inga allt för häftiga temperaturvexlingar häruppe i norden förekomma, möjligen kunna resa när det blifvit värme i luften till våren.

— Och då tåla vid resan?

— Det är omöjligt att säga. Men jag anser inte alldeles osannolikt att hon gör det. Det beror naturligtvis också på hurudana krafterna äro då.

— Men bot är dock aldrig att vänta? frågade prosten.

— Du vet sjelf, Hjelm, att det blott finnes *En*, som håller lif och död i sin hand. Men jag kan säga

dig att Han upphört att göra det slagets underverk nu för tiden.

Och så tog professorn afsked.

Denna tanke på Amelies förflyttande till ett blidare luftstreck började med att smärta och förskräcka alla och slutade med att tillfredsställa alla. Gösta fann det grymt att oroa och möda en stackars svag, lidande varelse. Kammarjunkaren och småsyskonen gräto. Fru Ragnhild satte sig af alla krafter emot resan. Hvad båtade det henne, hvad båtade det Amelie sjelf om hon finge lefva litet längre, men skilld från de sina, ensam och öfvergifven i främmande land? Vore ej sex månader, två, *en* månad i det älskade barnets närhet bättre än årtal fjerran skilld från henne, då hon blott hade medvetandet att hon ännu fanns till på jorden! Var ej Amelie henne lika nära i himlen som på Capri!

Kanske skulle hon tänkt annorlunda nu i de förbättrade kommunikationernas tidevarf, när man reser omkring nästan hela jorden på kortare tid än då från Malmö till Norrbotten.

Men så började det framstå så lockande för Gösta detta, att vara fri, alldeles fri från hvarje påminnelse, inte om det band, hvilket ej tryckte honom, men om det pris, för hvilket han köpt fädernas gods. Och visst skulle väl hon också känna det bättre att lefva skilld från honom? Hon skulle få en liten plågfri tid, så hade den berömde läkaren sagt. Måhända skulle hon då kunna njuta en smula af allt det nya, allt det sagolika derute, om hvilket hon aldrig drömt! Litet qvällsol öfver detta unga, så hastigt lyktande lif! Åh, hur gerna han unnade henne det! Men då måste modern vara med. Att skilja dem skulle vara ett helgerån. Och fru Ragnhild var stark och litet resvan och språkkunnig sedan ungdomen så att då behöfdes intet annat sällskap.

Men mannen, barnen, hela Lindenäs! påminde fru

Ragnhild förfärad, då Gösta kom fram med detta förslag. Ja, det var svårt, mycket svårt, men *de* skulle ju få henne åter, dubbelt kär, dubbelt dyrbar. *Nu* var hennes plats hos det barn, som *bäst* behöfde henne. Och för hushållet och väfkammaren å Lindenäs var han redo att afstå mamsell Ulla för huru lång tid det än månede dröja.

Så vardt fru Ragnhild omsider besegrad.

Och efter den dagen begynte äfven Amelies tankar att skifta gestalt. Visst var det svårt att skiljas från syskonen, att kanske aldrig få sitta förtroligt och öppna hela sitt hjerta för Hanna mer, att aldrig mer få sluta Ragnar och Erik och alla de andra kära i sin famn. Men det var så ljuft att veta dem få fostran och undervisning nu, att se deras framtid tryggad. Och så kanske hon skulle derute nästan alldeles kunna glömma den handel, medels hvilken hon köpt alla dessa fördelar. Och han! Ja, måhända skulle han då, när han sluppe se henne, sluppe ha henne i sin närhet, inte räkna så noga på om hon dröjde kvar på jorden litet till? Han visste ju själf hvad risk han löpte, att hon möjligen kunde förbättras till en tid, och dock ville han att hon skulle resa. Var inte det ett bevis på att han var redo att tillgifva henne i fall hennes lif förlängdes, blott han sluppe dela det? Jo, visst!

Och så blef Amelies färd till ett blidare luftstreck en kär tanke, ett oupphörligt samtalsämne för dem alla, ett gemensamt intresse, hvilket liksom drog dem närmare hvarann. Det var som om Amelie för Gösta blifvit en *annan* i och med det denna resa beslöts, ej mera en medspelerska i den äktenskapliga parodin, utan en lidande, tålig och älsklig gäst på det gamla, alltid gästfria Halleborg, en gäst, som skulle resa på en bestämd tid och som borde ha det så godt som möjligt, som med uppjudande af all ridderlig vänlighet måste bringas till

bästa möjliga tanke om det ställe, der hon under så egen-
domliga förhållanden skulle vistas.

Gösta var outröttlig i att bjuda dit fru Ragnhild och syskonen. Den förra var stundom hindrad af husliga bestyr och förberedelser till den långa färden, men då måste barnen till Halleborg, allesamman, hvar stund, då det kunde ske, utan att allt för mycket afbryta och störa deras undervisning, ja, vid julen var hela Lindenäs' hushåll på Halleborg i nära två veckor.

Julen! Ja, det var en underlig julafton och Gösta hade bäfvat för den länge, bäfvat för att mor och dotter skulle vara skillda från hvarann då för första gången, den kanske sista julafton Amelie fanns kvar på jorden. Men det var omöjligt för henne att resa ut nu på vintern, och fru Ragnhild kunde ej på sjelfva högtidsqvällen lemna hem och barn och tjenare.

Hon kom dock strax efter middagen och dröjde en timme. Hon kom med en ylleväst från Hanna till den stora resan, med en pappersknif, som Erik skurit, med små kära, materielt värdelösa gåfvor från dem allihop.

När ljudet af hennes slädbjällror förklingat i allén gick Gösta, upprörd och tvekande — han hade varit inne hos Julia nästan hela dagen — in i den rikt upplysta sängkammaren med sina julgåfvor. Äfven dessa voro små och obetydliga, för att vara från fideikommissarién till Halleborg. Hvad skulle han väl också kunnat ge dödens brud af livets håfvor, utan att det utgjort en smärtande påminnelse om, huru kort den vandring var, som här stod henne åter! Men flere dagar förut hade han innerligt glädt henne med en stor summa penningar, vexlad i smärre, skiftande belopp, som hon fått utdela till fattiga och underhafvande å Lindenäs, der de alla voro henne kända och kära, och till alla dem på Halleborg, hvilkas aldrig synliga husbondemor hon nu var utan att knappast känna någon, men som hon var glad och stolt öfver att

räcka på detta vis, för det erkännande af hennes ställning, som det innebar.

Hvad Gösta nu hade att bjuda var först och främst dikter af Tegnér, Wallin och Franzén, det sjungande biskopliga klöfverblad, som på den tiden, 1830- och 40-talen, var det högsta och bästa i literär väg, som samtiden visste, och väl skulle kunnat vara det också i mången annan tid. Så var det några tolett- och res-effekter, afsedda för den långa, förestående färden. Man kände icke då till tiondedelen af all den raffinerade lyx och komfort, som vi nu ega på detta område, men att det var det bästa som då fanns var säkert, och vid mer än en af de små vackra sakerna kände Amelie sig mycket brydd, då hon hvarken kunde öppna dem eller fullt förstod deras användning. Och när så allt var utbreddt på den stora sängens täcke och i ländstolen bredvid, kom Gösta och räckte henne tre vackra rosor, hvilkas utveckling i orange-riet just för detta ändamål han noggrannt följt.

Trött af att ha setat upprätt i bädden en lång stund och förlägen i valet af sina uttryck af tacksamhet, sjönk Amelie likblek och hostande ned på kudden och låg en stund med slutna ögon. Äfven *hon* hade en julgåfva, men hon kände det mycket svårt att öfverlemna den. Ack, den tidens qvinliga handaslöjd, kanske lika nyttig som den nuvarande, rörde sig på få och trånga områden, och Amelies sjuklighet och fattigdomen der hemma hade gjort att hon ej ens på dessa var mycket hemmastadd. För målning hade hon i stället haft afgjorda anlag, tyckte man, och så fick hon en kort tid måla blommor, bara blommor, endast och uteslutande blommor å små pappersbitar, såsom adliga jungfrur den tiden brukade. Men hennes instinkt sade henne, att hennes färdighet deri var allt för ringa, att hon skulle våga bjuda dess blygsamma alster åt egaren af Halleborgs ej obetydliga tafvelsamling. Och så hade hon då funderat ut något annat. Men detta

andra var så ringa, så löjligt och simpelt, att när hon nu tänkte på att räcka honom det, färgades de marmorhvita kinderna af blygselrodnad. Så drog hon under kudden fram något mycket mjukt och mycket svart och lemnade honom det med sin lilla hvita, magra, genomskinliga hand och stammade:

— Vill du . . . vill du vara så god! Det är bara ett . . . par vantar. Du begagnar dem måhända aldrig, men jag har stickat dem sjelf, och en gång då . . . då jag är borta skola de måhända erinra dig om henne, som du en stund behöfde på din väg . . .

Gösta hade tryckt ansigtet djupt ned i sin julgåfva och sade ingenting. Forskande såg hon på honom. Om han fann det löjligt? Hon hade dock menat väl och i små korta stunder, i den mån hennes krafter tillåtit, i sjukbädden hållit på med detta obetydliga arbete i öfver en månad.

Då tog han händerna från ansigtet och såg på henne och strök sakta hennes hand. Och hans kinder voro röda och det låg en fuktig glans öfver ögonen. Då fick hon mod och hviskade:

— Ser du, det är riktigt från mig sjelf, från mina egna får på Lindenäs. Pappa hade gett mig och Hanna två får hvardera, och deras ull fingo vi arbeta eller också sälja för något litet behof vi hade. Det är de enda pengar jag någonsin egt innan . . . innan . . .

» . . . innan du sålde dig sjelf, stackars lilla lidande lam », ifyllde Gösta tyst i sina tankar och tryckte en lätt kyss på den blodlösa handen.

På tredjedagen kommo de alla från Lindenäs, och så uppstod der med denna blida, bleka, lidande qvinna som medelpunkt ett varmt, godt och fridfullt samlif, som kom till och med gamle kammarjunkaren att visa sina bättre sidor, ty nu måste också han ständigt vara med. Amelie var ju äfven *hans* barn och han skulle lemna

henne först. Första aftonen efter ankomsten gick det inte riktigt bra med punschkaraffinen. Kammarjunkaren hade nog de allra bästa afsigter, men råkade som vanligt att misräkna sig på sin egen styrka och fick mycket tidigt söka hvilat.

När brickan kom in följande afton, fick Amelie ett ängsligt uttryck i ansigtet och vred sig oroligt i bädden. Gösta såg det, tog punschkaraffinen från brickan, räckte den åt mamsell Ulla och sade:

— Medan vi ha vårt kära främmande här, skola vi hedra dem med att begagna den gamla venetianska servisen, som min far var så rädd om, att den blott fick komma fram vid riktigt högtidliga tillfällen.

Det var en briljant servis, den der venetianska, och dess vattenklara kristall blixtrade på ett underbart sätt, men det bästa af alltihop var att den tillhörande karaffinen var så liten, att då damerna och barnen fått sig några droppar hvar och Gösta och herr Lugner ett glas eller två, kunde kammarjunkaren sedan tillgodogöra sig resten och fortfara att vara en mycket snäll och hygglig pappa ändå.

Mycket sällan drog Gösta sig nu bort från de öfriga, och då det skedde hade han verkligen något att sköta med affärerna. Sorg och oro, ängslan och förebråelser vaggades så mildt till ro derute i den milda, rena luften af två goda, pröfvade qvinnors innerliga kärlek för hvarann och barnens glädje, hvilken, omedveten om allt, som ängslade och tryckte, hejdlöst gaf sig luft i Halleborgs salar.

In i den sjukas rum, der aldrig mera än tre eller fyra fingor vara i sänder, trängde ljudet af de bullrande »skälen», då man »väfde vadmal» derute i stora salen. Rummen lågo i fil så att Amelie, der hon låg, kunde se halfva julgranen, och rätt som det var svängde de unga omkring den under det Hanna och unga Lugner sjöngo:

»Höga berg och djupa dalar,
Här är vännen, som mig behagar!»

»Vännen, som mig behagar.» Nej, hon var inte *här*, hon låg djupt, djupt nere i den kalla, mörka jorden deruppe i Stockholms griftegård! Och vännen, som *inte* behagade honom, hon skulle inom kort också bäddas i kyrkogårdsmull, och hvad sedan?

Han drog sig tyst in i sitt mörka rum och sjönk ned på hvilsoffan och frammanade för sin inre syn tjusande bilder från fordom, förtroliga stunder med Julia, oförgätliga aftnar i hennes hem, hemvägen från teatern efter representationerna. Och så flög tanken tillbaka till deras första sammanträffande i artisternas foyer, och framåt till den sista skillsmessan i yrande vintersnö . . .

Men derute gick leken:

»Domaredansen, domaredansen
Vilja vi begynna.
Har du druckit mjöd och vin?
Har du varit hos kärestan din?
Så får jag på dig se!»

Ja, nu hade han varit en stund hos kärestan sin, och nu gällde det att låta se sig af dem derute. Men det var goda, vänliga blickar allihop och han tyckte sig rent som smälta in i denna krets, som för mindre än ett år sedan var honom alldeles obekant.

Med Amelie gick det af och till under vintern. Ibland drog liemannen sitt avantgarde tillbaka och lät henne tillbringa någon af dagens timmar i hvilstolen eller på soffan i salongen, ja, till och med infinna sig vid middagsbordet; men redan nästa dag var skottvexlingen — de pinsamma, hjertskärande hostattackerna — från dödens förposter i full gång igen.

Våren kom tidigt. I medlet af April dammade vägarna och började gräset att spira. Professor Lindroth kallades ända från Lund upp till Halleborg för att nu, då resan var för handen, fälla sitt sista ord om den samma. Det ljöd:

— Riskabelt är det, mycket riskabelt, men — något mord är det inte. Låt henne resa!

— När?

— Genast. Tiden är dyrbar för henne. Vi kunna få kallare i Maj än nu.

Så var då stunden inne, som Gösta så mycket längtat efter! Han skulle åter få vara helt och hållet sig sjelf, utan alla ängslande påminnelser, utan tvång och umgängespligter, och Amelie skulle nog också njuta mycket af att komma ut från alltsammans, af att bli aflägsnad från allt, som hindrade henne att drömma sig såsom en oberoende, sjelfständig ung qvinna. Och komme hon väl ditut till södern, då hade ju den berömde läkaren ställt i utsigt en liten kort, plågfri tid.

Men det var förunderligt att han inte kände sig mera tillfreds den sista aftonen före afresan, en skön vårdväll, då Amelie, liksom flere dar förut, för att vänja sig vid luften, burits ut en stund på stora trappan och satt i hvilstolen, öfverhöljd af sjalar, med en respirator för munnen och omgifven af dem alla! Han kunde icke värja sig från en känsla af tomhet vid tanken på att bli alldeles ensam. Han tog Ragnar om nacken och frågade:

— Nå, min gosse, du glömmet väl inte alldeles bort store svåger, fast syster reser bort?

Männe Amelie erfor en liknande känsla? Ja, helt visst, och en mycket starkare. *Hon* skulle ju skiljas från alla de sina utom modern. Han gick fram och böjde sig ned öfver henne och sade:

— Gifve Gud, att du måtte få en god och plågfri tid derute under blidare luftstreck!

— Blidare luftstreck! Ja, det skall ju göra mig godt, om jag bara orkar dit, försäkrar professorn. Men med alla de minas kärlek, med all din . . . all din . . . stora vänlighet tyckte jag det var så varmt och godt midt i

vintern. Stackars de många, som aldrig få dväljas ens i ett så blidt luftstreck som Halleborgs!

Några dagar förut hade det varit fråga om, huruvida Gösta skulle följa med på den ganska långa vagnfärden till Jönköping, der ombordstigning skulle ske. Fru Ragnhild för sin del tyckte inte det var skäl att han gjorde det. Inte kunde han väl gerna sitta på kuskbocken, och inne i den stora, fyrsitsiga »Medevivagnen» blefve det, uppriktigt sagdt, bättre om hon finge vara ensam med Amelie, bädda åt henne, som hon ville.

— Vi kunde ju taga en vagn till, och mamma och jag tura om inne hos Amelie?

Fru Ragnhild såg upp på honom med en förundrad blick, men teg. Gösta läste i hennes ögon, att denna åtgärd, så enkel och naturlig, om det gällt ett par älskande, hängifna makar, här föreföll henne besynnerlig och affekterad. Och så blef det ej mera tal derom.

På morgonen derhemma, på Halleborgs trappa, skulle alltså afskedet ske. Oron och många underliga känslor hade under natten hållit sömnen fjerran från Amelies hufvudgård och hon var ytterligt svag vid afresan. Göstas vackra ansigte var blekt och allvarligt. Skulle han återse henne mer? Troligen icke. Nåväl, bäst så, men det var hemskt och skakande i alla fall, och det var med möda han tillkämpade sig någorlunda fattning. Amelie såg förundrad på honom med sina stora, blå, af plågorna i dag ovanligt skarpa ögon.

— Hvad är det? Är äfven *du* sjuk?

Ett nästan bittert leende gled öfver hans ansigte.

— Amelie! Tror du då alls inte att äfven *jag* är en människa med menskliga känslor och en smula hjerta i bröstet!

Det glimmade till i hennes ögon; hon tryckte sakta hans hand och hviskade:

— Förlåt mig!

Så stodo de två derute på trappan. Hon, magtlös, likblek, vissnad, endast upprätthållen af hans starka arm. Han, kraftig, vacker, ståtlig och ung. Huru omaka! Hvilken skärande äktenskapsparodi! Men så var den ju också slut nu . . .

— Farväl, Gösta!

— Farväl! Gud skydde och välsigne dig!

Der stodo hennes mor och far och alla syskon och många af tjenarne. Han skämdes, rent af skämdes, för att äfven i detta sista ögonblick manifesteras hurudant bandet var, som höll dem samman. Och med en tryckning af armen, hvilken liksom bad om tillgift, böjde han sig ned och kysste henne — på munnen.

Hon slöt ögonen och hängde viljelös på hans arm. Men han ryckte till! Det var inte den kalla, slappa, vissnade mun, han väntat, som mött hans kyss. Det var ett par i all sin blekhet och tunnhet varma, skälfvande *qvinnoläppar*.

— Farväl!

— Farväl! Må Gud . . .

— Kör Johnsson!

* * *

IX.

Fjerran.

Plogarna skuro den svarta, jäsande jorden på Halleborgs gården, solen sken, naturen hade vaknat till lif; öfverallt var glädje och lust och verksamhet.

Men inne i sitt arbetsrum, vid skrifbordet satt fideikommissarien till Halleborg i djup förtviflan. Gång på gång satte han sig ned på skrifstolen och fattade pennan, ibland skref han till och med ett ord eller två, och så grep han papperet under ett otåligt utrop med venster hand, skrynkade samman det, kastade det i papperskorgen och gick fram till det öppna fönstret mot gårdsplanen till. Så kom han att tänka på att kammarjungfrun kunde hitta papperet i korgen och läsa de två orden der, och så letade han noga upp det, ref sönder det i små, små bitar och satte sig ned till bordet igen.

Baron Gösta Hallenhjelm skulle skriva sitt första bref till sin friherrinna, och det var svårt.

»Min älskade Amelie!» Var han galen? *Det* dugde då minst af allt! »Kära Amelie!» Men hon *var* honom ju inte ens kär! »Min lilla hustru!» Nej... Åh, han var ju dum! Hur hade hon sjelf skrivit uti de rader hon sändt tillbaka med kusken från Jönköping? Ifrigt ryckte han ut en låda i bordet och tog fatt på den lilla biljetten. »Gode Gösta!» Bra!

Alltså:

»Goda Amelie!

Det gjorde mig mycket ledsen att af de rader, du skickade mig med Johnsson, erfara huru mycket resan angripit dig och huru svåra smärtor du fick lida under hela vägen. Hör du icke till dem, hvilka lida mycket af sjösjuka, så hoppas jag att du skall må bättre på båten samt längtar mycket efter underrättelsen att du ändtligen väl är framme.

Tänk om de nya vägar, som sedan sex år tillbaka började byggas i England och hvaraf jag tror numera finnes en äfven i Belgien, dessa underbara vägar med två jemnsides löpande jernstänger, hvarpå vagnar med urhålkade hjul drivas fram af en rullande ångpanna, varit införda å kontinenten! Vagnarna lära vara som hus och

helt slutna, så att der kunde du fått en bädd liksom i ett rum. Men der är nog ej så ringa lifsfara förenad med de fordonen, och styfva fjedrar och mycken skakning, så att blir vädret vackert mår du kanhända lika bra på sjön.»

Puh! En och en half sida med glês stil! *Längre* fick det lof vara, något här hemifrån fick han lof också skriva om, men hvad? I hans många planer för sitt kära Halleborg var hon ju ej invigd, för folket der var hon främmande. Men Lindenäs! Pappa och syskonen! Det dugde. Och så fick han några rader till och med på fjerde sidan, och då lade han pennan från sig, stolt och belåten, som en skald, hvilken slutat en dikt, som för alltid skall hugfästa hans minne.

Först i början af Juni kom svaret, skrifvet af fru Ragnhilds hand. Amelie var nästan döende; sjöresan hade angripit henne mycket och mellan de afmätta raderna framträngde en klagan öfver att de någonsin gifvit sig af på denna långa färd.

Fri! Var det möjligt? Var det redan befrielsen, som kom? Skulle banden mellan verlden härnere och den lidande varelse, hvilken hans egoism lagt som trappsteg till fädernas borg, lossas upp derborta, utan att han ens behöfde vara med om den pinsamma slutscenen, utan att han med en blick behöfde deltaga i det der förfärliga sista?

Det var som om alla ädlare instinkter trängts tillbaka af rå egoism i Göstas hjerta; han förmådde ej kasta en tanke på något utom sig sjelf. Jo, fadern och syskonen borde ju också ha del af brefvet. Och så öppnade han fönstret och ropade på sin ridhäst nedåt gården.

Starka muskler och friska lungor! Han öppnade munnen och insöp med välbehag den ljumma, herrliga luften utmed sjöstranden, der vägen gick fram. Han

njöt af att känna det kraftiga, smidiga djuret mellan sina starka knän. Så ja, gossen min! Rask frustning, vidgade näsborrar, hvitt, yrande skum på glänsande blank stöfvel. Så ja, nu äro vi vid Lindenäs.

Kammarjunkaren stod och såg på ladugårdsbygget, barnen voro spridda kring gårdsplan och trädgård; läsningen hade just slutat för dagen.

Underrättelser från mamma och Amelie!

Men när så *de* läst brevet, den gamle, grånade fadern sorgsen lutade hufvudet i sina händer med arm-bågarne stödda mot salsbordet, tårarne strömmade öfver Hannas friska, rosiga kinder och det begynte rycka och slita i musklerna kring sex små munnar rundt omkring, då skar det Gösta i hjertat, då var han genast redo att fördöma sin egoism. Han klappade gubben vänligt på skuldran och sade:

— Det är naturligt att resan frestat henne, som är så svag, men hon kan repa sig fort derute under söderns sol; måhända är hon redan kryare än på årtal här hemma.

De tröstande orden gjorde föga verkan. Hanna såg på honom med en blandning af trots och sorg och snyftade:

— Ja, huru det går, så få väl *vi* dock aldrig se henne mer.

Stilla, Ajax, stilla! På hemfärden vill husbonden rida i lugnaste skridt. Han satt med böjd panna och lösa tyglar och såg femton år äldre ut än den ståtliga ryttaren, som två timmar förut jagat fram på vägen mot Lindenäs, och han satt och tänkte på, att det finns dock blott *ett* på hela den vida jord, som ger den ena människan rätt att nära, helt nära skära den andras lifsväg och knyta de band som ena man och qvinna: kärleken.

Han tillbragte natten med att skrifva och rifva sönder bref. Långt fram på förmiddagen följande dag afsände

han ett, som han var långt ifrån nöjd med. Och så kommo der långa och många veckor af oro, väntan, fruktan och hopp. Med hastigare steg och större otålighet skulle han inte skyndat att möta postbudet, när han började kunna vänta underrättelser från sin hustru, om han varit den mest förälskade man i världen.

Ändtligen! Amelie var bättre, mycket bättre, och hade kunnat skrifva sjelf. Gösta kände det som en lättnad. Så skulle den arma då få den lilla smula qvällsol, som den berömde läkaren lofvat henne, en tid af hvila och ro här på jorden, innan hon ingick i den eviga.

Det led mot hösten och Amelies krafter tilltogo. Skulle de resa hem? sporde fru Ragnhild. Nej, det vore ju grymt, det vore ju som att sjelf falla den sjukas dödsdom nu när hennes stackars tärda lungor voro vanda vid blidare luft.

Gösta läste uppmärksamt Amelies bref, och sökte nyfiken efter spår af samma strider, som hans egna skrivelser kostat. Nej. De lugna och enkla orden och satserna kommo osökta och naturliga, det alltid mycket korta innehållet rörde sig mest om Lindenäs, om fadern och syskonen, om gamle prosten Hjelm, och så små, korta, knappa meddelanden om, hur de lefde och hvad de sågo derute.

Ack, åt sig sjelf lemnad, skulle Amelie haft ännu mycket svårare än Gösta att reda sig med denna korrespondens; men hon hade ej sjelf sammansatt en enda mening, icke *en*, uti alla dessa bref. Fru Ragnhild skref dem färdiga, från första ord till sista och Amelie blott kopierade dem utan att stryka eller tillägga en stafvelse. Amelie hade uppställt detta såsom ett oeftergiftigt kraf på modern, hade aldrig gjort ringaste försök att sjelf finna sig tillrätta, och numera talades aldrig ett ord derom, utan fru Ragnhild sade blott:

— I dag skrifva vi hem.

Då satte de sig ned vid hvar sitt bord och skrefvo flitigt. Amelie skref till fadern och Hanna, och fru Ragnhild skref i Amelies namn till Gösta. Så fingo brefven ligga öfver en dag tills Amelie hemtat krafter att kopiera »sitt» bref till Gösta, och så sändes posten af.

Tre eller fyra af de brefven talade om en stadig förbättring i Amelies tillstånd, men sedan tego de alldeles dermed. Gösta frågade noggrannt i sina bref huru det nu var, men då han erhöll dels inga dels mycket knapphändigade svar: »Jag är mycket svag, men plågfri», »Tack! Jag är klen och får vara mycket försiktig», så frågade han knappast mer. Han ryste vid tanken på att hon kunde öfversätta hans spösmål med ett: »Lider det ej snart? Kan det dröja mycket länge till?»

Men i brefven till Hanna talades om båtfärder och utflygter i vagn. Ja, en gång hade Amelie på en mulas rygg färdats upp på en af öns vackraste kullar. Gösta och Hanna sågo frågande på hvarann och Hannas ögon glänste. Amelie, som knappast kunnat hålla sig uppe på en stol det sista året, nu på en mulas rygg! Hur var det möjligt?

Men gamle kammarjunkaren började bli skral. Han föll af mycket och hans gråa hår blef snöhvitt. En dag fram på vintern föll han omkull ute i stallet och låg sanslös i två timmar. Några starkvaror hade inte funnits i huset på tre veckor. Det måtte visst varit en slagattack då?

Fru Ragnhild längtade. Hemmet och dess kära drogo henne allt hårdare. Hur skulle det nu bli, Gösta? så var hela meningen af det sista brevet, det, som kom i början af Juni, då fru Ragnhild och Amelie varit ute i fjorton månader.

Hon fick sjelf bestämma, skref Gösta. Hon visste huru det var med Amelie, och hon visste hvad som väntade på henne derhemma. Hon visste också att en make,

som han, aldrig ett ögonblick satt sina rättigheter öfver moderns. Afgörandet låg hos henne. Huru var Amelies tillstånd nu?

Derpå lemnade brevet intet svar; men de ville resa så att de voro hemma i början af Augusti, så att Amelie ej möttes af höstkylan genast, nu då hon nog var ömtåligare, van, som hon var, vid en mild och torr temperatur.

Gösta hade ej funnit det gångna året fullt sådant han väntat. Det gick an på våren och sommaren i jemn verksamhet ute på godset. Men vintern var dryg och han fann sig ej så väl tillrätta ensam på Halleborg, som de första åren. Prosten Hjelm fick täta besök och ungdomen på Lindenäs hemtades ofta till storsvåger. En gång behöll han Hanna och minsta lilla-syster hos sig i tre veckor, derunder han en gång öfverraskade sig sjelf med att skrattande och springande jaga genom alla rummen, till lilla-systers utomordentliga förtjusning körande syster Hanna i den långa, ljusa flåtan.

Men den qvällen blef han inne hos Julia till midnatt . . .

Nu fyllde honom Amelies återkomst med oro och ångslan. Visserligen hade han ofta under dessa nu snart sexton månader med saknad och en viss känsla af tomhet tänkt tillbaka på den julen och vintern, då en så förunderligt fridfull och god stämning ofta varit rådande i familjekretsen. Men *det* kunde ju aldrig komma åter. *Då* stod resan till södern såsom slutpunkten för sammanvaron, *nu* gällde det en annan resa, den från hvilken ingen vänder åter, och det var allt det bittra, upprörande, hvilket måste föregå denna, som han hoppats stjåla sig undan, om Amelie dött derute.

Han skulle ej frågat mycket efter om det dragit om två år, tre eller fyra. I denna åt den arma af ett annat luftstreck skänkta tid, skulle han sökt lisa för sitt

sjuka samvete; men — att vara med om detta sista förfärliga, att börja åter precis der man begynte på bröllopsdagens afton! Hu!

Dock — fru Ragnhild måste hem. Han kastade en förflugen tanke på att lemna allt härhemma åt gamle Svensson, hos den sjuka intaga moderns plats och så, fjerran från hemmet, kämpa kampen till slut. Måhända vore det bättre så, bättre att skona Halleborg från detta minne af ett slut, hvilket — det kände han — hurudant det nu än blefve, dock skulle för alltid bränna sig in i hans själ såsom ett ständigt gnagande, svidande sår.

Men det skulle aldrig Amelie velat. Hade han rättighet att hålla henne skilld från de sina, från dem *alla*, när nu den käraste också måste lemna henne?

Nej, det fanns intet val! *Här*, i detta kära hem, som han köpt så dyrt, måste tydligen också köpeskillingen betalas intill sista skärfven.

Ja, så måste det bli. Och så ställdes friherrinnans sängkammare med allt hvad deruti var omsorgsfullt i ordning, och Johnsson skickades med stora vagnen till Jönköping.

* * *

X.

"Förlåt mig!"

Morgonen af den dag då hans hustru skulle komma hem, fann Gösta i minnenas tempel, i den fristad han beredt Julia å Halleborg. Ack, hon, som kom, hade ju inte det minsta fått intränga på området för henne, som

farit, men likväl kände Gösta det som om han skolatt taga afsked. Han var ju sin egen herre, han kunde sluta dörren till och gå till offertjensten vid sin jordades kärleks altare, stanna och drömma framför Julias porträtt när helst han ville. Men ändå . . . det var slut med den absoluta ensamheten; i dag skulle hon komma, som barnamnet friherrinnan Hallenhjelm, det skulle komma nya slitningar i hans själ och . . . farväl för i dag, haf tack för denna tid vi varit alldeles ensamma, vi två! God morgon, älskling!

Derutanför gjordes vackra anstalter i och för mottagandet af husets herskarinna. Gösta hade aldrig själf fått öfverväga om han skulle ge hemmet en påfallande festlig prägel denna dag. Gamle Svensson frågade inte om äreportar skulle resas och guirlander vid trappan anbringas, han bara bad, ödmjukt, men bestämdt, om baron Göstas order *huru* det skulle ske. Han sporde ej om flaggorna skulle upp å den slottslika byggnadens façadkrön och flygeltorn, han bara höjde blicken mot flaggstängerna och sade:

— *När* skola de hissas, herr baron?

För att ej blottställa sig för folkets undran måste Gösta rycka upp sig och taga verksam del i anordningarna, och då kunde han inte hindra sin naturliga smak att göra sig gällande; Halleborg stod vid middagstiden i en festskrud, som kanske aldrig tillförne.

Och på gräsplanerna, midt i sin yrande glädje ytterligt försigtiga med de nykrattade gångarna och körbanan, sprungo de unga Silfverspjuten omkring, jublande af fröjd öfver att snart få återse mamma och stora-syster.

Deruppe i rummen gick Hanna och styrde och ställde med en vigtig beskäftighet, en lillgammal husmorsmin, som togo sig mycket lustiga ut. Mamsell Ulla, som efter sitt trogna husföreståndareskap å Lindenäs under hela denna fru Ragnhilds långa frånvaro, nu återvändt

och fattat tyglarna på Halleborg, gjorde allt för att ej minska sin innerligt afhållna lilla Hannas stolthet och glädje. »Det skall Kerstin fråga fröken om». — »Fröken, skall det vara de små kopporna till kaffet?» — »Vill fröken Hanna vara så god och säga, hvilken duk det skall vara på bordet!» Så lät det i hvar minut, och den unga vicevärdinnan skulle känt sig alldeles nedtyngd af sin värdighet, om hon ej på samma gång varit så glittrande glad deröfver, så innerligt lycklig vid tanken att snart få omfamna mamma och Amelie. Ja, snart, rätt snart, ty nu var klockan 1 och före 3 borde de vara framme, hade Gösta sagt. De hade blott kört tre mil i dag. »Kära Kerstin, litet blommor här i vasen!» — »Bord-upsatsen står för mycket till venster.» — »Så der ja.» — »Tre sorters vin har baronen sagt.» — »O snälla, snälla Ulla hvad jag är glad!»

Af och an, tyst och sluten vankade kammarjunkaren som en skugga. Han hade fallit af fruktansvärdt, ansigtet var som pergament och de matta ögonen lågo djupt in i det hvita hufvudet. Böjd och med långsamma steg spatserade han från våningen och ut på gården, från äreportarna och ned till åbron, och så upp igen. Trött var han, men han hade ingen ro i dag. Innerst i hans hjerta hade legat en fruktan att han skulle dö innan han fått återse henne, som så tåligt burit det lidandets lif han beredt henne, och varit så god midt under allt hans elände, som aldrig efteråt låtsat om hans brutalitet under hjernomtöcknade stunder, och nästan aldrig haft ett förebrående ord då han fört deras hus till ruinens brant. Henne och deras förstfödda.

Ängsligt vaktade Hanna vinkaraffinerna i det stora ejskåpet, men det var måhända inte farligt i dag! Alla gamle pappas tankar, hela hans åtrå voro rigtade på makan och hans kära flicka. Slutligen måste han ge luft åt en tanke, som pinat honom hela dagen:

— Hanna, hur tror du det är med Amelie nu?

Gösta var i rummet intill och hörde frågan, hvilken kom som från djupet af hans eget hjerta. Ja, »huru var det väl med Amelie nu?» Skulle hon ligga magtlös, halfdöd på bädden i vagnen och med kallfuktiga kinder och slutna ögon behöfva bäras upp i sängkammaren, för att genast begynna den sista striden på några veckor eller månader? Eller skulle hon vara ungefär som förut? Skulle dessa sexton månader blott hållit visaren stilla på hennes lifsur, och lodet nu så småningom återtaga sin fart nedåt?

Nu kunde de komma när som helst. Bäst att passa på dernere i vestibulen eller på gården.

Gösta gick genom stora salen med middagsbordet. En medlidsam känsla skar genom hans själ. Ack, hon skulle nog ej förmå att intaga den blomstersirade hedersplatsen der! Sjuk och förbi måste hon väl bäddas ned genast, och så skulle de öfriga sitta derute vid det festligt dukade bordet i saknad af festens föremål! Begravningsmiddag! Och en och en skulle de på tå smyga sig in i sängkammaren — han också när hans tur kom — och stå och stirra på det bleka anletet på kudden der och komma ut igen med pannan i dystra veck till glasen och maten. Åh!

Han lyfte blicken från bordet till väggen. Der hängde de, förfäderna allihop. En och annan i domarskrud och riksrådsdrägt, de flesta i krigisk pynt. Han gick, ock han, till strid för hus och hem. För att vinna dem var det som han kastat sig i allt detta. Men hellre, långt hellre, det kände han nu, hade han velat kämpa om dem under brakande hugg och smällande kanoner.

Der dånade trespannets efter lång marsch något tunga hofvar på bron.

Vagnen hade ej stannat förrän Göstas hand låg på dörrvredet. Men när han öppnade, kom der ett uttryck

i det bleka ansigtet, som om han ej funnit hvad han sökte. Förvirrad såg han upp på fru Ragnhild.

Der fanns ingen bädd i vagnen, hvarken kuddar eller täcken. På baklängssätet väskor, »pirater» och parasoller, på framsätet två damer.

Var hon bakom det täta floret Amelie?

Han hjälpte dem ur, slog sin starka arm om hennes lif och till hälften bar henne upp för den höga stentrappan.

Hvad var det han omslöt med sin arm? En qvinna, smärt och rank visserligen, men en qvinna af kött och blod, med ungdomlig elasticitet i lemmarna. En slank kropp, som nästan sträfvade emot en smula under försök att hjälpa sig sjelf.

Store Gud, hvad hade händt?

På trappan vände de sig, liksom på bröllopsqvällen, för att taga de festliga anordningarna i betraktande, och Amelie slog upp floret från sitt ansigte . . .

Gösta raglade tillbaka och hans ögon sågo ut som om de velat tränga sig ut ur hans hufvud. Vid Gud, Professor Lindroth hade haft orätt. Underverket hade skett!

I en enkel, men klädsam resdrägt, späd och vek och svag, en smula vacklande af trötthet och rörelse, men med en ung flickas finmejslade kinder och skära ansigtsfärg, med lif i de blåa, underbart vackra ögonens fuktiga blick och en hållning full af behag, stod friherrinnan Amelie Hallenhjelm, född Silfverspjut, der, återvänd, ej blott från söderns länder utan ock från dödens förgårdar.

Gösta böjde sig ned och stammade något, som ingen hörde och han sjelf ej hade en aning om. Men att gifva henne välkomstens kyss, som han gifvit henne afskedets, var omöjligt. *Denna* qvinna skulle kränkas till blods af hvarje kärlekens tecken, som ej var buret af kärleken sjelf.

Och sådana fick hon i riklig mängd ändå i den gamle faderns ömma famntag och sju par unga, röda läppar.

I dag var det *hon*, som var den starkaste, hade mest själsnärvaro. Hon blickade ut öfver gårdsplanen, der folket stod med glädjetårar i ögonen, och sade:

— Innerlig tack, käre vänner!

I vestibulen, vid foten af trappan, som ledde upp till våningen, lossade Gösta hennes hand från sin arm, böjde sig ned och ville med ett fast tag slå armen om henne och bära henne upp. Men hon hejdade honom med ett mildt, men bestämdt »Tack!» och lade åter sin arm i hans.

Amelie och hennes mor drogo sig tillbaka i sängkammaren, men efter föga mer än en halftimmes hvila, förmådde Amelie att deltaga uti middagen. Under väntan hade de unga fyllt hela huset med sitt jubel och kammarjunkaren hade stapplat omkring med tårar i ögonen och i hvar minut snutit sig af rörelse i sin stora, röda silkesnäsduk och hviskat: »Underbart! Underbart!»

Gösta var fortfarande som bedöfvad. Botad? Frisk? Var det meningen att han skulle lefva lifvet framåt härinne i närmaste närhet med en ung, vacker, varmblodig, främmande qvinna, som bar hans namn?

Måhända icke. Fru Ragnhild talade vid middagen om att läkarne derute, förvånade öfver Amelies synbara, hastiga tillfrisknande, dock befarade att masken fortfarande låg gömd under rosorna, att förbättringen kunde vara bedräglig och allt snart åter blifva som förr, helst i nordens kallare klimat. Gösta inföll genast:

— Men då måste Amelie naturligtvis dit ut igen. När man ser hvad som kan räd . . .

— *Aldrig* . . . afbröt Amelie med en mörk, allvarlig blick, så fast och bestämdt, att vid bordet sedan på flera minuter ej hördes något annat ljud än gafflarnas.

»Aldrig!» Hvarför så? tänkte Gösta.

Var det med henne som med honom, att hon bäfvade i djupet af sin själ för det samlif, som förestod dem, och hellre ville dö?

Han såg forskande på henne. Aldrig hade en mera vän och älsklig fru setat å hedersplatsen i Halleborgs sal. Och denna till lifvet återskänkta, hon längtade åter till skuggornas dal för hans skull, för hans!

Åh hvad han hatade sig sjelf!

Så grep han nervöst sitt glas och bragte borgfrun på Halleborg sin välkomst. Han sökte vara så måttfull i uttrycken som möjligt, men det kunde icke hjälpas att der måste komma ord med af glädje och hopp, hvilka hon trodde ljögo. Han såg huru hon pinades deraf, huru hon blickade upp mot honom med ögon, som bådo om förskoning, och så blef hans helsning helt kort.

Gösta såg åt sidan på sina svärföräldrar, och hans hjerta fylldes af skärande bitterhet öfver ödets blodiga hån. Der sutto Amelie och han, båda unga, vackra, värdiga hvarann och gynnade af de flesta bland lyckans håfvor, och ljögo vänliga ord och darrade för ett lif tillsammans. Men bredvid dem sutto de omaka gamle. Han rå, simpel, svag och karakterslös. Hon fin, nobel, varmt kännande, ädelt tänkande och begåfvad. Men då *de* höjde glasen mot hvarann låg der dock i bådas ögon en hel verld af äkta, goda känslor, af ömhet, af återseendets osminkade glädje, af smärta öfver hans klena helsotillstånd, af de långvariga, gemensamma bekymrens och de ömma gemensamma intressenas frimureri.

Före föräldrarnas och syskonens afresa på aftonen lagade Gösta att han blef ensam med fru Ragnhild och sporde henne med en ton, ur hvilken han förgäfves sökte borttaga hvarje nyans af förebråelse:

— Men hvarför förberedde hvarken Amelie eller mamma mig på denna . . . denna glädjande förändring?

Hon såg på honom länge, fast och allvarligt, och så svarade hon:

— Derföre att jag bäfvade för det bråddjup, som öppnade sig för våra fötter, derför att jag tänkte att allt

var ett falskt skimmer och att hon ändå skulle få dö. *Nu* kommer ofärden, Gösta! Mitt arma, arma barn!

När de blifvit ensamma på qvällen, flaggorna voro nedtagna och stillhet och lugn bredde sig öfver den nyss så rörliga taflans ram, gick Gösta med dröjande, tunga steg in i salen, der hans hustru stod vid ett af fönstren och med drömmande blickar följde vagnarne der hennes kära foro bort, och hvilka man ännu kunde skönja genom en ljusning i björkskogen ned emot sjön.

Han erfor en ny, underlig känsla. Ensam med en främmande qvinna! Ung, vacker, ren, jungfrulig, bärande hans namn sedan tvenne år! Älskande män och qvinnor, som aldrig mera kunna ge hvarann något så stort, att de ej gett hvarandra något högre, bättre, större förut, de vaktas ängsligt och noggrannt, men *de två*, som hade *intet* gemensamt utom det yttre bandet, de voro ensamma inlåsta här, fångvaktare åt hvarandra. En främmande jungfru värnlös under hans tak, för alltid stängd från kärlekens lif och lycka, innan hon ännu ens vaknat till medvetande om hvad de voro!

Han fattades af djupt och innerligt medlidande och sade sakta:

— Amelie!

Hon for tillbaka och vände sig om med ett ansigte, i hvilket den djupaste ångest stod att läsa.

Jaså, *nu* kom han för att fordra räkenskap, han, som blifvit bestulen på sin frihet, hvilken vetenskapen så säkert lofvat honom. All stolthet, all känsla af kränkning lemnade henne för en onämbar ångest, som sammanpressade hennes hjerta. Hon tryckte händerna mot bröstet och sjönk ned i den djupa, låga fönsternischen, qvidande:

— *Förlåt mig! Förlåt mig!*

* * *

XI.

"Vi försöka!"

Det var icke den stela, hårda, utmerglade qvinnohamn, han vigdes vid, som han nu höll i sina armar, då han skyndade fram till hennes hjälp och varligt förde henne in i salongen; det var en mjuk, ung, varm qvinna, hos hvilken sjelfva styrkan och förtviflan af snyftningarna talade om lifskraft, om ett lifsmöd, som sårats och smärtats.

Han lade henne varligt på en kanapé och satte sig på en stol tätt bredvid.

— Jag borde kanske inte låtsas förstå dina förtviflade ord; men vi måste vara öppna och ärliga mot hvarann. Ber du mig förlåta att du lefver?

Hon böjde tyst på hufvudet, och han talade, häftigt, med en röst, som så småningom höjde sig nästan till skrik:

— Åh, hvilken förödmjukelse! Du har rätt att anse mig dålig, ganska dålig, Amelie, men jag tror knappast du har rätt att hysa en sådan tanke. Har jag visat mig så mot dig?

— Nej, det har du inte. Och jag anser dig heller inte dålig; jag tror, tvärtom, att det finnes oändligt mycket godt och ädelt hos dig. Men... jag har tänkt mycket medan jag var derute... Inte först, då var jag för svag, då tänkte jag bara på min odödliga själ, på pappa och syskonen, som jag trodde mig aldrig få återse. Men sen... sen när jag med en fruktansvärd blandning af glädje och förfäran kände att lifvet vände åter... då tänkte jag, att det helt visst inte finnes något på jorden, som kan så jaga upp allt det dåliga och svaga inom oss, som ett äktenskap utan kärlek.

Han satt tyst med hufvudet lutadt i händerna.

— Har jag orätt? hviskade hon.

— Nej; men vi... *vi* lefva ju inte i äktenskap!

Du är ju inte min hustru och jag är ju inte din man, hvarken inför Gud eller oss sjelfve! Du har skänkt mig möjligheten att här, i mitt gamla kära hem bära lifssorg efter min ungdoms lyckodrom, och jag vill försöka att visa mig tacksam, det är allt!

Hon reste sig upp i sittande ställning och sade med ett matt, bittert leende:

— Ord tjena till intet; men jag vet att du är en ärlig man, Gösta. Det var ångest och förfäran i din blick, när du återsåg mig i dag?

Han steg upp och ställde sig framför henne med en känsla, som om hon varit hans domare och det gällt att gå värjemålsed. Här fick ej finnas en skrymsla i hans själ, som ej måste prisgifvas åt hennes blick. Fanns här öfverhufvud någon räddning, stod den ensamt att finna i obetingad, grym upprigtighet.

— Nåväl, jag *kände* ångest och förfäran när jag såg, huru dödens brud förvandlats till lifvets. Du såg rätt. Men *hvarför* kände jag det? Inte för det jag deri fann en boja, som förlamande lade sig på *mig*, inte för att *mitt* lif och *min* framtid för egen del deraf ändrades. *Mitt* hjertas saga är slut. Men nu kan jag reda mina tankar och känslor bättre än under det första intrycket, nu vet jag hvad det var, som hos mig väckte bäfvan och förskräckelse: det var *din* framtid, din mörka, glädjelösa framtid, Amelie? Hurudant skall lifvet här blifva för en ung, fager jungfru, instängd tillsammans med en fjerran stående, för henne likgiltig man? Du är bedragen på vår öfverenskommelse, Amelie. Du trodde att du gaf mig några qualens och marternas månader, som det kunde göra dig detsamma om du tillbringade här eller på Lindenäs. Och så vaknar du upp och finner att du

i stället kastat bort ett helt, långt lif, der *jag* ställer mig hindrande i vägen för all frihet, all glädje, all lycka! Amelie, *hvem* af oss är det som har att säga: »Förlåt!»

Hon hviskade tyst, så tyst att han endast med möda uppfattade orden:

— Du kan lyckligtvis bedraga dig äfven nu; jag är *bättre*, men ej *botad*. Mitt lif hänger på en skör tråd, och det må bli längre eller kortare så är det i alla fall, sådant det nu är, en gåfva af dig. Hade du ej korsat min väg och flyttat mig från Lindenäs, så hade jag säkert nu hvilat i grafven. Tack för hvad du sade! Men var fullt upprigtig i en sak till, huru svårt det än är. Afskyr du mig mycket! Jag menar plågar det dig att se mig?

Tårarna trängde fram i hans ögon.

— Nu är du grym, Amelie! Jag aktar och ärar dig, jag hyser innerligt deltagande för dig, jag lider af att vara ett band på dig. Ja... endast känslan af den oförrätt jag tillfogat dig hindrar mig att hålla riktigt innerligt af dig.

Hennes ansigte ljusnade och hon inföll lifligare än förut:

— Men *då* Gösta... då kunde kanske lifvet bli drägligt nog! Jag vill göra *allt* hvad jag kan för dig, för oss båda...

— Ack, du goda, rena barn! Förstår du *då* ej, att med lifvets kraft komma lifvets kraf, att *då* safven stiger i trädets stam måste löfven spricka ut! Förstår du *då* ej att den unga, friska skall börja' längta, att hjertat vill ha lycka och kärlek?

Hon ryckte till och höjde stolt på hufvudet.

— Du sade nyss och sannt, att jag ej var din maka inför Gud och inför oss sjelfve. Men *jag* skall aldrig glömma att jag är det inför verlden.

— *Det* vet jag. Intet förtal skall någonsin ens våga andas på frun till Halleborg. Och jag tror *mer* än så.

Hur litet än vi människor i allmänhet ha hjertats känslor i vår hand och hur oemotståndlig än kärlekens magt kan vara, så tror jag fullt och fast, att du är så englaren, så moraliskt hög, att aldrig ditt unga hjertas ömhetsträngtan skall ens i djupet af sitt eget medvetande få något bestämdt föremål. Men den skall med en naturlags nödvändighet finnas der ändock, och dess mördare skall blifva jag. Förstår du ännu att det är *jag*, som bör tigga om förlåtelse?

Hon reste sig upp, fattade båda hans händer och sade högtidligt:

— Nej, jag förstår dig ej. Men *det* förstår jag, att det enda, som för framtiden kan rädda oss från det djupaste elände, är fullt, öppet förtroende såsom nu. Kommer jag en dag att förstå hvad du nu sagt, så svär jag dig att jag skall säga dig det. Men svär mig du också, att låta mig veta . . . veta om jag en gång befinnes vara till hinder på din stig.

— Jag svär det!

— Och skola vi så hjälpas åt att bära den börda vi sjelfve lagt uppå oss, att modigt gå vår bana fram, den må nu bli kortare eller längre?

— Vi försöka! Och nu god natt! Må alla goda englar vakta ditt läger. Försök att känna Halleborg, som ditt egna, verkliga hem, Amelie!

— Tack! Godnatt!

När Amelie kom in i sin sängkammare, föll hon på knä vid bädden och suckade: »Jag tackar dig, käre, himmelske fader, för att denna dag, hvilken jag bäfvat för så ousägligt, nu är öfver! Jag tackar dig, min Gud, att han, trots den sorgliga förvillelse, som gjort honom till min make, dock är en god och ädel man! O, min Gud, förlåt mig, *förlåt oss båda*, att vi vanhelgat en af dina heligaste inrättningar! Jag förstod det ej, jag förstod det ej! Gif mig nåd och kraft af höjden!»

»Förlåt oss båda!» Så hade hon då bedt för *honom* också! Der sänkte sig en ljuf, stilla frid öfver hennes sinne, der strömmade något så varmt till hennes hjerta. Hon tryckte båda händerna mot bröstet. Der kändes ej någon fysisk smärta mer, och dock hade hon nu för veckor sedan lemnat det blidare luftstreck, som skänkt henne helsan. Var det allvar? Var hon botad? Låg lifvet framför henne, som för andra, obestämdt till sin längd, dunkelt till sitt lopp? Hade den dödsdömda fått nåd?

Hur var det det hette, det der, som de benådade dödsdömda få i stället? »Lifstids straffarbete!» Ja, så var det! Och det lät på Gösta, som om hon nu stod redo att börja sitt. Fy, sådan stygg tanke! Var det riktigt, riktigt sannt, som han sade, att hans hjertas saga var för alltid slut? Hade man icke hört talas om män, som... Tänk om en *annan* qvinna...! Aj! Jo, *nu* gjorde det ondt i bröstet? *Då* ville hon dö, det kände hon fast och bestämdt.

Denna väna qvinna, som mötte honom vid den sena frukosten följande morgon, litet svag och trött kanske, men med grop i sin fina kind, med glans i blåa, milda ögon, hade sofvit under hans tak, och hon bar hans namn, och endast origlade dörrar i samma våning stodo mellan dem dag och natt, dag och natt. Med sitt fina sentiment erfor han nästan en lindrig känsla af obehag, alldeles, som hade han komprometterat en ung flicka.

Om detta allt blef ohållbart, *om* hon en gång reste sig, fordrande sin del af lifvets glädje och lycka, *om* hon en dag — hvem vet! — kände sig dragen till en annan man och han gäfvde henne fri, skulle månne denne andre tro honom, om baron Gösta Hallenhjelm sade: »Du är den förste för henne. Din mun är den förste, som andats

hett och längtande på denna fina kind. Mitt hus har varit henne en fäderneborg!»

En efter en, mildt och stilla, men fast och stadigt, grep hon husmoderns privilegier. Hennes hems fattigdom och hennes egen sjuklighet hade vållat att hon var föga öfivad för sitt nya kall, men hennes hufvud var klart, hennes vilja fast, och de båda trofasta, åldrande tjenarinnorna gjorde allt för att jemna vägen för henne.

Hösten kom på allvar och hennes kära blickade med forskande oro efter de tecken till försämring och nytt aftynande, hvar på de italienske läkarne förbered fru Ragnhild såsom en ganska sannolik möjlighet. Gösta följde henne också uppmärksam. Blefve hon sämre måste hon ditut tidigt på våren. Blefve han glad öfver ensamheten då? Det visste han knappast sjelf; kanske skulle *hon* känna det som en lättnad.

Men der märktes inga oroande symptom. Det är sannt att man var ängsligt, ytterligt försigtig sedan det börjat blifva kyligt i luften, men det var märkvärdigt i alla fall; hon hade nästan blifvit starkare efter hemkomsten.

Aldrig, utan att han sjelf förde henne dit, beträdde hon Göstas egna rum. Men sällan uteblef hon från måltiderna, och på det neutrala området, i salongen och de båda kabinetten ömse sidor derom, kunde Gösta träffa henne när som helst hela dagen. Hon läste mycket och han valde böcker åt henne. Så småningom började de, nästan som andra makar, att tala om sina arbeten och förehafvanden, hvar på sitt område. Men hon kallade allting »ditt» utom det hon personligen hade under sina händer, och hon bannade gamla Kerstin, som genom att en morgon lemna dörrarna öppna, kunnat låta »baronen» skymta henne i peignoir.

Mellan lyckliga, älskande makar, som bringats samman af oemotståndlig kärlek, förekomma nästan alltid smärt-samma slitningar under äktenskapets första tid, och smärt-

sammare ju högre de älska hvarann, ty desto högre ha de då tronat upp hvarandra på sin ömsesidiga beundrans piedestal, desto mera höjda öfver vanliga, menskliga fel och svagheter ha de då ansett hvarann. Och det gör så ondt, så ondt i hjertat att finna det man inträdt i sin drömda himmel med en människa som kamrat och att himlen har moln och kärleksduetterna disharmonier.

Mellan dessa två var det helt annorlunda. De gingo och väntade på smärta och olycka såsom något alldeles oundvikligt, och när dagarna gingo i frid och lugn, stundom med en stilla belåtenhet, som kom dem att undra hvart timmarne tagit vägen, blickade de om aftonen på hvarann som två stridskamrater efter en mördande batalj. Osårad äfven du! Hur kunna dina ögon le och din mun pladdra så muntert?

Kort efter Amelies hemkomst hade flere af syskonen rest in till staden för att börja i skola och pension, och sjelf fick hon redan i Oktober upphöra med sina färder till Lindenäs. Men fru Ragnhild var hos henne ofta och Gösta bragte henne bud om sakernas nya skick i det gamla hemmet, om riklig grödas gynsamma tröskresultat, om faderns belåtenhet, om de välmående djuren och hennes egna små föl, som blifvit till under hennes sista vår i hemmet.

En dag hade baron Gösta varit på jagt och hans byte hade blifvit en enda stackars raphöna. Han bar den sjelf in i köket och anvisade hur den skulle tillredas, men när den kom på bordet smakade han ej alls den oansenliga steken, utan försåg sig af annat. »Göm resten väl åt friherrinnan!» beordrade han när faten togos bort.

Amelie såg upp på honom med en frågande blick.

— Jag vet att du tycker raphöns är godt, sade han enkelt.

Hennes kinder blossade till och hon höjde sitt glas mot honom med ett blygt:

— Tack!

Han lade då en smula märke till hennes tycken? Skulle han brytt sig derom, i fall hennes närvaro varit honom en pina?

Julafton kom. De voro ensamma hela dagen, ensamma på qvällen vid den tända granen. Huru olika mot för två år sedan! Nu var Amelie uppe ända till klockan half tio. Nu ordnade hon sjelf förfriskningarna och tände med egen hand granens nedersta ljus. Julgåfvorna voro också olika: från henne ett par vackra tapisseriarbeten, ett område, hvarpå hon öfvat sig på senare tiden, från honom böcker, som förr, men nu äfven smycken och ett par vackra drägter, tydande på en väntan att hon skulle förmå någon gång vara ute bland främmande menniskor, tydande på lif och framtid.

Hon såg på honom forskande, då hon provade smyckena. Hade han resignerat på sin plan om dödens brud? Hade han på allvar satt sig in i möjligheten af ett framtida gemensamt lif? Ja, det såg så ut, ty hans ansigte var lugnt och fridfullt; hans blick syntes till och med med en smula intresse följa hennes profning af gåfvorna. Men så läste han plötsligt hennes tankar i den öppna, rena barnablicken och då mörknade hans ansigte.

— Julen var för våra förfäder *löftets* timma, Amelie. Några nya löften skola vi ej ge, men låtom oss komma väl ihåg det gamla!

När de skulle skiljas på qvällen var han halft förlägen. Han ville på något sätt tacka henne med något som liknade en smekning. Men detta vackra hufvud, denna raka, spänstiga gestalt passade ej rätt väl för allmosesmek. Så tog han hennes hvita hand, snuddade lätt vid den med sina läppar och hviskade:

— Tack liten hand, som arbetat så vackert åt mig!

* * *

XII.

Försöket misslyckas.

Sorgen efter en bortgången när sig af minnen. Jag vill icke bestrida att man kan *älska* en trolofvad lika högt som en hustru. Ack, många älska aldrig hustrun så högt som fästmän, äfven då hon för dem är samma person! Men har kärleken i båda fallen varit hvad den högst och bäst kan vara, då *sörjer* man en hustru på ett annat och djupare sätt än en trolofvad. Inte först. Den första gräsliga smärtan trotsar nog i hvarje fall hvarje mätning och granskning. Men minnena af alla yttre samband, allt inre, nära förtroligt gemensamt lif stå efter ett af döden brutet äktenskap hvarje ögonblick tillreds att pusta upp qvalen när hjertat svidit så, att det tyckes nästan ha förlorat förmågan att lida mer. I den efterblifne makens bröst finnas så otaliga trappsteg för sorgen att stiga uppå när minnet begråter hvad man förlorat, under det den förtviflade älskarens smärta är ett mera oredigt kaos af sviken längtan och skillsmessans qval.

Och det kom en dag, då Gösta ertappade sig sjelf med att den föregående ej en enda gång ha slutit sig inne ens för en minut i helgedomen, der han gömde allt, som erinrade om Julia. Och när han den dagen satt derinne hela tre timmar, häpnade han sjelf öfver att det skedde med en känsla nästan som af pligtuppfyllelse.

Åren hade, utan att han sjelf märkt huru det gått till, förvandlat hans dystra förtviflan till innerlig, vemodig saknad.

Våren kom tidigt och med blidt, jemnt väder. Redan i slutet af April kunde Amelie åka ut i landån, sedan i droska, och så började hon företaga små promenader i trädgård och park. Oftast åkte Gösta ut med henne och stundom mötte han henne helt oförmodadt i trädgården eller nere vid sjön.

När han så der oförberedt fick se hennes vackra, nu nästan fylliga ansigte, som vittnade om stadigt ökade krafter, fick han ett styng i hjertat, som när vi möta en fordringsegare, med hvilken vi ej förmå göra upp. Han led verkligen af att se henne, och önskade att hennes tillstånd varit sådant, att professor Lindroth, hvilken ånyo rådfrågats, bestämdt föreskrifvit en ny resa åt södern. Men den lärde mannen hade leende förklarar:

— Nej, underverket har varit fullständigt. Nu kan herrskapet följas åt när ni få lust att resa utomlands och behöfva inte så ängsligt välja edra breddgrader. Nånå, inte Ishafvet och inte heller gerna det rökiga London, men annars har min nådiga friherrinna fritt pass nästan hvar som helst! Gudskelof! Gudskelof! Underverket är, som sagdt, komplett. Ja, vår herre är, nu som alltid, den bäste läkaren; men här har han gripit in så omedelbart, att jag nästan skäms så glad jag än är.

»Resa ut tillsammans!» Store Gud! Det var ju *det*, Julia och han drömt om! Nej, aldrig, *aldrig!*

De hade lofvat hvarandra full ärlighet. Borde han icke nu öppet säga ifrån, att han redan hunnit dit, att det var honom pinsamt att se henne, att det vore bäst hon i alla fall reste ut till södern, antingen hon nu behöfde det eller ej. Godt skulle hon i hvarje hänseende må deraf. Eller också han på några månader?

Ja, nu på middagen skulle han så småningom . . .

Junisolen sken in så fagert i Halleborgs stora sal. En rik blomsteruppsats prunkade på middagsbordet. Capvinet gnistrade i den slipade karaffens façetter. Amelie

hade en ny, enkel, ljus klädning, som klädde henne utmärkt. Han såg forskande på henne. En olycklig fånge måste vara rätt god skådespelare för att visa det lugna, fridfulla, ljusa anlete, som Halleborgs fru. Var hon då ännu ett barn med omorgnade känslor eller saknade hon själslyftning efter hon ej led?

De slogo sig ned, svarade hvarann artigt och förbindligt, som vanligt, började prata, hvilket numera gick skapligt nog, bara man väl kom i gång, och helsade hvarann med glaset tvärs öfver det stora bordet.

Plötsligen hände der någonting häpnadsväckande. Der ljöd ett friskt, dubbeltonigt skratt genom salen... De tystnade begge två och sågo förläget ned i sina tallrickar. Hvad hade de talat om, efter de kunnat bära sig så åt? Det mindes de ej nu. »Hvad går åt henne?» tänkte Gösta och såg forskande på henne. »Han bär det som en man», tänkte Amelie och blef mycket tyst.

Sommaren gick dag för dag och led snart mot sitt slut. Intet var sagdt och ingen af dem hade rest någon annanstans än till Lindenäs och ett par andra herrgårdar i trakten på bjudningar, jemnt och nätt så mycket att Amelie fått tillfälle att visa sina vackra julklappar. En gång hade grannarna varit samlade på Halleborg. Det var ett pinsamt offer; men det måste ske. Amelie var en älsklig värdinna. Visst brast hon uti åtskilligt i tekniken, som fru Ragnhild fick hjälpa henne med och uppmärksamma henne på, men i hufvudsak hade sjelfva de gamla skarpa fruarna blott föga att anmärka.

Ibland gick det, som vid den der middagen då Gösta skulle öppet och ärligt säga ifrån att de borde skiljas på en tid: man gled in i ett samtal, man glömde hur tiden gick och stannade midt i ett lifligt meningsutbyte eller ett besynnerligt utbrott af en munterhet, som föreföll dem båda högst omotiverad. Ibland höll det på att bli Gösta outhärdligt detta besynnerliga samlif, och

han hade ordet på tungan: »Det går ej, Amelie! Vi måste sluta detta spel, för att ej gå under derpå.»

»Vi?» Kände hon det lika förfärligt som han? Ja, det visste han inte, men han trodde det. Ett par gånger hade hon kommit till frukosten med röda kanter omkring ögonen, och vid flere tillfällen hade han sett henne i trädgården taga en annan väg för att slippa möta honom. Vid andra tillfällen kunde hon visa lifslust och glädje och det vackra ansigtet stråla i underbar glans.

Nej, *någon* ro måste han ha, och så hittade han på att målning och tapeter voro skröpliga i Amelies rum; de borde ses om, innan hösten kom, och under tiden vore det kanske bäst att hon vistades på Lindenäs?

— Jag tycker rummen äro bra, och om du nödvändigt vill ha dem finare, så finnes här ju så många andra rum, jag kunde flytta in uti under tiden.

— Inga riktigt beqväma, åt öster, som du älskar och är van vid. Men gästrummen på Lindenäs ligga alldeles som dessa, inföll han ifrigt.

Amelie blef blossande röd. Jaså, han *ville* bli af med henne på några dar till hvad pris som helst! Men kunde han då ej sjelf rest bort? Var detta Halleborg, som de båda köpt så dyrt, honom då så kärt, att hans enda njutning i lifvet var att få dväljas der *ensam!*

Hon påskyndade sjelf den obehöfliga reparationen, och reste likväl till Lindenäs flere dar innan handtverkarne kunde komma. Han skulle få så lång frist som möjligt . . .

Han drog ett befrielsens andedrag när han kom ensam hem, och visste sig kunna gå der hvart som helst utan att stöta på denna unga, främmande qvinna, som hade att fordra sitt lif af honom.

Han åt ensam, men föga. Han gick tidigt till hvila, men sof illa. Han kunde gå hvart han ville utan fara att möta sin hustru, och han gick oftast in i — hennes

rum, der allt påminde honom om henne. Der var ännu så föga personligt i de rummen! Hon hade inte tryckt *sin* prägel på någonting der. Der fanns knappast något, som hon sjelf arbetat eller skaffat dit, och från det lilla skrifbordet i kabinettet var hvarje lapp omsorgsfullt aflägsnad, lådorna låsta och nyckeln ur. Precis som då man lemnar ett hotellrum. Stackars liten! Hon hade nog aldrig känt sig riktigt hemma här, skulle väl heller aldrig göra det. Det var allt synd om henne ändå! Brukade hon skriva ibland? Der var bläck i skrifstället och begagnade pennor.

Godt i alla fall att vara ensam nu ett par veckor!

Men mamsell Ulla var förtviflad öfver att baronen ingenting åt, och sjelf reste han till gubben Hjelm två gånger på tre dar samt öfverraskade sig med att vid afskedet den sista gången enträget bedja prosten till sig följande dag »i ensamheten». Ensamheten, som skulle bli honom så kär!

Och så skulle han minsann gå ut och se på skörden. Men i tankarna gick han åt ett håll der alls ingen skörd pågick då och der blott få af Halleborgs åkerfält lågo. När han stannade var han halfvägs mot Lindenäs... Då vände han genast om.

Men det var sannt! Han måste i alla fall dit! Nog borde Amelie sjelf få välja tapeter och färgton till sina egna rum; det fordrade då helt enkelt vanlig uppmärksamhet. Dumt att det inte skett medan hon var qvar; då hade han sluppit träffa henne nu. Nå, det kunde i alla fall inte hjelpas. Han behöfde inte dröja der länge. Och så skyndade han hem, rafsade ihop tapetproffen och for till Lindenäs.

Der hördes skratt och glada röster från trädgården, och midt i flocken kände han igen Amelies runda halmhatt. Hvad nu? Hon stödde sig förtroligt på en mans arm!

— Min man — kusin Bernhard, löjtnanten vid flottan, som du vet.

— Roligt att omsider få göra min nye frändes bekantskap! Och nu får jag kanske lemna uppgiften som ditt stöd åt en värdigare? sade han vänd till Amelie.

— Gösta vill kanske tala med pappa, sade Amelie och behöll kusinens arm.

Det var en rätt prydlig kusin. Öfver sex fot lång, med ett friskt, vackert ansigte, god hållning, ett öppet, manligt väsen och ett blondt, böljande skägg, som omslöt både haka och kinder.

Han hade förr vistats rätt mycket på Lindenäs, och Amelie och han syntes vara ganska goda vänner. De pratade och logo med ansigtena helt nära hvarann . . . Han var visst något litet fräck den der kusinen! En kusin är då inte precis som en bror heller . . .

— Amelie, kanske du kan få tid en liten stund att välja tapeter till dina rum?

— Åh, välj sjelf, Gösta! Jag är nöjd huru de bli. Jag tyckte det var ingen fara med de gamla; jag . . .

— Jag har emellertid rest *hit* just för den saken, *ensamt* för den, och då kanske du i alla fall . . .

Amelie spratt till! Det var någonting i hans ton, som hon aldrig hört förut. Strängt och befallande. Hon kom genast till honom och sen satte de sig inne i salen för att välja, det vill säga, det blef till sist han som måste föreslå, och hon accepterade obetingadt.

När de slutat smattrade ett slagregn på rutorna och en häftig åskby jagade öfver nejden. Den fortfor i en timma och i två. Slutligen måste Gösta, som i den vackra, soliga septemberqvällen endast tagit en öppen vagn, för att inte rent af synas underlig, antaga en enträgen uppmaning att dröja kvar öfver natten.

Det var den första natten han tillbringade under svärföräldrarnas tak.

Han låg vägg i vägg med sin hustru.

Underliga tankar jagade hvarann i hans hjerna, hvars upphetsning han inte förstod.

Andra sidan dörrens tunna bräder hörde han, kunde noggrannt följa hvarje rörelse af henne, som var hans maka.

Denne kusin Bernhard? Bah, dumheter! Men det var märkvärdigt att det kunnat plåga honom så, att första gången i sitt lif se en man så förtroligt och nära, mycket nära hans hustru.

Han kände sig löjlig. Mot en nära släkting och barndomsvän tillika får man väl inte ha sådana der dumma tankar beträffande sin egen hustru.

»Hustru!»! »Sin egen hustru!»! Det var nu tredje eller fjerde gången han på en kort stund, med en viss hungrig ifver tänkte om den tanken, en tanke, som ju borde vara honom förhatlig. Hon *var* ju ej hans hustru, det hade han ju nu länge och ifrigt upprepat för sig sjelf. Hans namn var dock i goda händer, det visste han säkert.

Men *om* . . . i alla fall?

Den, som gjort hvad Gösta gjort och lefvat ett lif likt hans de sednare åren, förlorar i regeln rädslan för att medvetet och konsekvent tänka till slut vissa vanskliga tankar, som beherrska oss. Om nu dessa två komme att älska hvarann (men han hade ju intet rimligt *skäl* att antaga det . . . att hon tagit en kusins arm och visat sig liflig och ogenerad i hans sällskap . . . dumheter!) så kunde han ju helt enkelt ge henne fri, låta dem få hvarandra! Halleborg vore ändå hans; uti den mindre invecklade känsloverld, man lefde i på § 17 författares tid hade ingen kunnat tänka sig en slik situation och således ej heller lagstifta därför. Då vore ju *allt* bra! Med hvilket lugn skulle han ej då utan alla förebräelser kunna njuta af sitt hem, när Amelie vore lycklig! Med hvilken förtjusning skulle han ej fortfarande understödja dem här på Lindenäs!

Ja, han *var* också förtjust, så förtjust, att — stora svettdroppar trängde fram på hans panna, det sved i hans hjerta och — han med flämtande lungor tryckte sig intill väggen för att uppfånga det minsta ljud af sin hustru . . . sin hustru . . . sin hustru, samt hade en dunkel känsla af att intet på jorden skulle varit honom så kärt, som derne kusin Bernhards död, denne kusin, åt hvilken han så gerna, gerna ville ge sin hustru . . . sin hustru . . .

Han vred sig hela natten i en ångest, hvars orsak han så föga fattade, att han emellanåt trodde sig sjuk. Han kände att han *väntade* på något, han visste ej hvid. Så började det röra sig derinne hos henne; små lätta steg tassade öfver golvet och vatten plaskade och fönstret slogs upp. Klockan var bara åtta. Hvad hon måste ha brådtom att träffa kusin Bernhard . . .

Vädret var herrligt efter åskan qvällen förut, och der fanns intet skäl för Gösta att dröja kvar efter frukosten. Nej, det ville han ej heller; klockan 11 skulle hästarna stå vid trappan, skickade han bud till Johnsson.

Vid frukosten passade han upp Amelie med omsorgsfull uppmärksamhet.

— Tack! Hon är redan serverad! sade han, halft artigt, halft ironiskt till kusin Bernhard, som ett ögonblick för sent kom med braxenfattet till hennes bord.

»Åh, vänta litet, min gosse! Du kan ju få öfva dig på . . . på bröllopsresan!» tänkte han vid sig sjelf i fullt raseri.

Der körde vagnen fram, dragen af två elegarta, eldiga djur af det orientaliska Flyingeblood, hvilket här i landet drog alla lyxekipage tills det engelska halfbloct, hannoveranarne och till sist ostpreussarne kommo hiin. Amelie, som tillika med alla de öfriga stod ute på trappan, kunde ej återhålla ett utrop:

— Hvad de äro vackra dina grå!

— »*Våra*», menar du, skar han i så skarpt att hon spratt till och förvånad såg upp på honom.

Han gick omkring och tog farväl. Plötsligt såg han upp på henne och sade häftigt:

— Du stod och matade fölen en half timma i går qväll. Äro Omar och Zuleima ej också värda en sockerbit och en smekning?

Hvad gick åt honom? *Aldrig* förr hade han talat till henne i den tonen!

Rodnande gick hon in till frukostbordet, tog en hand full sockerbitar ur skålen och ställde sig att mata hästarna med minen af en tillrättavisad skolflicka.

— Farväl Amelie!

— Farväl!

Han kände kusin Bernhards blick i sin nacke. »Vänta, du långa räkel, jag har lust att ge dig en minnesbeta!» tänkte Gösta, och så — slog han armen om Amelies lif och tryckte en lång kyss på hennes läppar . . .

Hon skalf till och blef röd som blod i ansigtet.

Stackars liten! Skulle hon nu också känna sig rädd för att vända åter till Halleborg, känna sig otrygg i hans närhet! Han tyckte synd om henne, men han kunde ej hjälpa det; han hade inte kunnat låta bli.

Derhemma fingo målarne brådtom. Baronens kunde aldrig få rummen fort nog i ordning; om en vecka stodo Omar och Zuleima åter utanför Lindenäs' trappa.

— Ni resa väl inte i dag? Vi hade tänkt oss en liten båtfärd i afton, sade kusin Bernhard.

Gösta låtsade sig inte höra.

— Är du färdig, Amelie? sporde han med sträf röst.

— Genast, svarade hon och såg honom fast in i ögonen.

Och så foro de efter en halftimme.

Kusin Bernhard blef artigt inbjuden till Halleborg, men hade inte tid. Efter två dar for han åter till Karlskrona, der han hade en liten flicka, som han älskade öfver allt annat på jorden och som, enligt hvad han med glädje-

strålande ögon förtrott Amelie och tant Ragnhild, skulle blifva hans brud så snart han blott hunnit den lön att det räckte till lefvebröd.

Men på Halleborg satt Gösta och läste öfver de ord, med hvilka han en gång skulle ge honom sin hustru, dessemellan tänkande huru ljuft det skulle vara att veta, honom riktigt säkert död, helst långt, långt borta i främmande land.

Omsider förstod han huru det var fatt med honom. O skam, o blygd! Det var alltså *han* som svek!

Kär i sin hustru!

Han gick in i sitt Juliatempel, föll på knä och kallade sin gamla kärlek till hjälp, bad och besvor henne att rädda honom. Besynnerligt! Han kände det inte som en kränkning mot Julia; han kände ännu för henne så varmt, o så varmt! Men *detta* kunde den döda inte hjälpa. Han var ung, han var stark och frisk och hans trofasta natur hade dock omsider rest sig ur förtviflan. Bredvid, utom, Gud hjelpe honom, äfven *öfver* den kärlek, som endast kunde *älska* och *minnas*, hade uppspirat denna nya, förfärande kärlek, som äfven ville *ega*.

Sedan detta blifvit honom klart, gick det fort med hans känslors utveckling. Hon tjusade och band honom psykiskt och fysiskt, med sin rena, skära ande och sin skönhets magt. Han visste ej mer hvar den ena slutade och den andra tog vid. Ack, kärleken är ett vingadt väsen, och då solens guld lyser på den ena vingen, släpar ej sällan den andra i jordens stoft. Det yttre, äktenskapliga band, som han så ringaktat, det hämnade sig nu på ett förfärande sätt genom att brådmogna hans hjertas åtrå.

Om han skulle börja från början! Om han skulle söka vinna henne? Han underskattade icke de förutsätt-

ningar han egde därför, och skulle med friskt mod gripit verket an, om hon varit fri. Men äktenskapsbandet dem emellan skulle ju qväfva hvarje böjelse; tvånget är kärlekens död, han ryste vid tanken på huru rädd hon skulle bli, huru illa hon skulle missförstå honom. Och om hon så äfven fattade allt hvad som rörde sig i hans hjerta, hvad mer? Tanken på det vidunderliga i att både säga ja och nej åt en älskare, som redan var hennes make, skulle obevekligt döda hvarje känsla af ömhet.

Sex origlade dörrar, tystnad och natt! Och hon var så skön och ljuf! Han vred sig på sin bädd i feberångest, och kände med förfäran huru djuret inom honom började vakna till lif. Han ville slå armen om henne då de reste sig från middagsbordet, der han sökt släcka den inre branden med drufvomust, och hviska i hennes öra: »Det går inte, älskade! Jag har ljugit och bedragit oss båda. Blif min! Blif min!» Men det uttryck af ångestfylld skräck, han då föreställde sig i hennes ögon, afkyldde honom. Kanske skulle det då vara slut för alltid och han aldrig få se henne mer.

Sex origlade dörrar, tystnad och natt. Och kyrkans rätt, och verden, som skulle finna allt i sin ordning... »Hvem der?» — »Din man.» — »Store Gud! Jag har ingen man. Jag har aldrig gifvit mig åt någon. Är du vansinnig?» — »Så gå då.» — »I morgon reser jag och kommer aldrig åter hit.»

Eller kanske skulle hon ingenting säga? Blott *känna* en fasa, ett förakt och ett hat, som skulle mångdubbla muren mellan dem.

Hans fruktan att röja sig, hans ängsliga försigtighet att ej blotta det minsta af vulkanen, som fanns inom honom, gjorde honom besynnerlig, tvär och retlig i deras umgänge. Hon märkte förändringen och hennes hjerta krymptes samman. Han skulle aldrig härda ut med att se henne; der började synbarligen att spira upp ovilja

och afsky i hans hjerta i stället för vänligt deltagande och medkänsla. Och så blef hon skygg och ojemn till lynnet, nervös och misstänksam äfven hon. »Hon förstår allt; fruktan bytes i hat, likgiltigheten i vämjelse. Snart är allt slut», tänkte Gösta.

En middag fann honom redo att falla på knä för sin hustru och tigga om hennes kärlek. Men han betvang sig.

Och aftonen fann honom med bultande hjerta och flammande blick vid hennes dörr, beredd att krypa till hennes fötter och tigga om förbarmande. Men han vände åter.

Så fann honom morgonen till sist, sittande vid sitt skrifbord, skrifvande till sin hustru. Han hade ej så svårt att finna orden nu, som då han skref sitt första bref till henne. Med ilande hast rusade pennan öfver papperet:

»Min ousägligt älskade!

Du blir förskräckt af dessa ovana ord, som aldrig förr nått min älsklings blick eller öra och vill ej tro att Du rätt känner dragen af min handstil, och vänder dessa blad, ifrig att få se hvem som vågar tala så till Dig, Du rena, skära, som ännu ej fått något jordens stoftkorn på Din själ.

Hvem?

Jo, han, som sist af alla borde våga det, Din make. Blif ej rädd, Amelie, jag *vet* ju att jag ej *är* Din make; det bara smeker mitt qvalda, blödande hjerta att dåra mig med det namnet.

Ja, jag älskar Dig, varmt, ousägligt, och derfor är jag borta från Dig, då Du läser dessa rader, derfor näns jag ej att plåga och pina Dig med min åsyn.

Se, jag lemnar mitt Halleborg, som förmådde mig att dagtinga med pligt, heder och samvete, för att få behålla det kvar. Jag lemnar det utan sorg och saknad, derfor att jag ej kan sörja eller sakna något annat än Dig.

Jag ville skrifva: Du skall aldrig se mig mer! Men jag har ej styrka dertill; *Du* skall döma mig. I Stockholm afvaktar jag Ditt beslut. Fordrar Du att jag för all framtid befriar Dig från min åsyn, så lofvar jag att göra det. Begär Du Din frihet, så skall Du få den. Under samma tak kunna vi ej mera bo; det skulle göra mig vansinnig. Men ville Du, ville Du, min själs älskade, låta mig behålla hoppet att få återse Dig, så skall jag välsigna Dig ända till min dödsstund. Hvad vill jag dermed? Det vet jag inte. Om jag kan vara så dåraktig att hoppas något...? Jag skall försöka att låta bli det.

Huru länge jag älskat Dig? Ack, jag vet det inte. Det var väl vid den tiden, då jag i min blindhet trodde att jag var på väg att hata Dig och ville undfly Dig så mycket som möjligt. Ja, det var väl då. Men hvad bryr Du Dig derom? Jo, Du kunde måhända fordrat sanningen förr.

Har jag grymt brutit mot Dig, så har också mitt straff blifvit grymmare än samvetsqualen någonsin läto mig ana. Men jag skulle söka bära allt, om jag blott kunde rädda Di...»

Der dånade ilande hofslag å bron och der blef spring och sorl dernere i vestibulen. Gösta ryckte upp ett fönster, som vette åt gården. Det var stallgossen från Lindenäs, och af sorlet dernere uppfattade Gösta blott detta:

— Kammarjunkaren har dött i natt!

* * *

XIII.

Några dagboksblad.

Hade det varit under första tiden af de ungas äktenskap, skulle fru Ragnhild ovillkorligen insett nödvändigheten af att sjelf frambära budet till sin svaga dotter. Nu var Amelie starkare och . . . Väntade man måhända af Gösta, att *han* skulle kunna mildra slaget?

Nåväl, han skulle söka frambära det sorgliga budskapet så godt och varligt han kunde, men djupt kände han den vanmagt frånvaron af ömsesidig kärlek ger vid ett sådant tillfälle. *Han* kunde ju ej, som hvarje annan make, bjuda sin egen famn att gräta ut i!

Som en främling stod han utanför hennes dörr.

— Förlåt mig, Amelie, men jag måste tala med dig genast.!

— O, hvad är det? Jag skall vara färdig om en *liten* stund!

Gösta vände sig mot fönstret och stod och stirrade ut medan han väntade. Hos den sjuka, utmerglade, döende hustrun hade han visserligen, efter vederbörlig anmälan, gått ut och in, han som andra, medan hon hvilade i sin bädd. Men instinktligt, utan att resonnera deröfver, hade han känt att detta var omöjligt hos den friska, vackra, blomstrande qvinna, som nu residerade derinne. Dödsrummet hade blifvit en jungfrubur!

Och Amelie vågade heller inte komma ut förrän hon under ansträngd flit i fulla femton minuter gjort sig så presentabel hon på den tiden någonsin kunde.

— O, hvad är det? Jag är så ängslig!

Tafatt tog han henne om lifvet, för att stödja henne, ifall besinningen skulle öfvergifva henne.

— Det är ledsamt . . . Ett bud har kommit från Lindenäs . . . Din far har blifvit mycket sjuk och . . .

Hon tittade förskrämd upp i hans ansigte och utbrast:

— Pappa är död!

Åh, hur skulle han ej velat trycka henne till sitt hjerta och under kärlekssmekande ord kyssa bort de strömmande tårarna! Nu förde han henne stilla till ländstolen och klappade varligt hennes axel medan han mumlade: »Stackars, stackars Amelie!»

Så snart hon återvunnit en smula af sin sjelfbeherrskning, stirrade hon ängsligt på honom och suckade:

— Får jag komma hem? Genast, o genast!

Ja, det var ju naturligt. I sorgen är ju den enda lisa man kan vinna att sluta sig hårdt intill dem man har kära.

— Ja, visst får du, men jag ber dig för din helsas skull att dröja tills det blir litet varmare fram på dagen. Höstdimmorna äro redan här.

— O nej! Af barmhertighet låt spänna för!

Åter var han ensam. Men nu visste han, hvarför denna ensamhet var så tryckande, nu visste han hvilken oro det var, som ständigt dref hans längtan mot Lindenäs, obevekligt som kompassnålen drages mot norr.

Han var visst en god svärson! Han for ofta dit bort och styrde och ställde med allt.

Så gömdes gamle kammarjunkaren i kyrkogårdsmull. Gösta kom ihåg huru han velat ha det, om han fått råda, vid dotterns bröllop. Nu var ingenting i vägen för all möjlig kyrklig ståt. Det blef högtidlig jordfästning i vackert sorgklädd kyrka, och efter som gamle pappa såsom löjtnant varit med i det för svenskarnes vidkommande temligen oblodiga fälttåget till Tyskland under Karl Johan, så var der till och med paradvakt af soldater,

som stodo i »Gif akt» vid kistan framme i koret och sedan, efter tidens sed, lossade en brakande gevärssalva öfver det i mullen sänkta stoftet.

Amelie bad att ännu några dagar få stanna hos modern. Nu, när Gösta fått öppna ögon, vågade han ej med en blick eller ett ord invända något deremot.

Men hemma på Halleborg var han ständigt i Amelies rum, der bestörtningen och den brådstörtade afresan hindrat henne att göra så väl i ordning, som förut då hon lemnat hemmet, der många små saker, som erinrade om henne, ej blifvit undangömda. Gamla Kerstin ville »ställa i ordning», men hejdades af baronen med ett så skarpt »Låt vara!» att den gamla förskräckt hoppade till. Huru smekte han icke dessa föremål med blickar, händer och läppar! Huru borrade han ej in sitt glödande ansigte i denna lilla koketta nattrock från Napoli!

Derborta i hans forna sanctuarium, der han manade sin gamla kärlek till hjälp mot den nya, blickade Julia lugnt och mildt ned på honom, som ville hon säga: »Jag förmår ej hjälpa dig, älskade! Men jag vredgas ej! Du måste sjelf kämpa din strid! Det finnes blott *En*, som häruppe från det oändligas rymder förmår sända hugsvalelse dit ned till ändlighetens lilla värld!»

Först nu upptäckte han att nyckeln satt qvar i hennes sekretär!

I två dagar gick han och såg på den nyckeln och förehöll sig sjelf, huru platt utan rättighet han var att vrida om den och öppna lådan. Det skulle vara uselt, rent af uselt att göra det. Hade hon icke genom att omsorgsfullt låsa sekretären och uttaga nyckeln vid sina förra resor tydligen visat att hon ville ha den för sig sjelf? Och dessutom: kanske skulle han der finna bref från hennes närmaste, sorgsna utgjutelser, veklagan öfver bojor och band, som skulle göra honom dubbelt för-
tviflad?

Men det var denna *sista* tanke, som kom honom att glömma all besinning . . . och der var lådan öppen nu!

Han ref till sig en massa lösa blad och började ögna på dem.

Det dansade omkring för hans ögon och blodet steg honom åt hufvudet. . . .

Han sprang upp och öppnade ett fönster, låste dör-rarna i dubbla lås, samlade hop alla de der lösa bladen, tog dem med sig bort till soffan och började, icke att *läsa* dem ett och ett, men att flyga öfver deras rader med feberglänsande ögon, tagande förbi halfva sidor, ett två, fyra blad ibland, för att i stället många gånger genom-stafva ett par rader här och hvar. . . .

Hvad stod der då på dessa blad?

» — — — — —

Han vill ha bort mig, han förmår ej se min ut-merglade, förstörda gestalt längre. »Till blidare luftstreck för att skaffa mig lindring», säger han. Ja, jag vill spara honom så mycket som möjligt. Stackars han! Och stackars jag också! Han kan kanske bli lycklig, när jag är död.

Mamma skall följa med. Min kära lilla, älskade mamma! Men huru skall det bli att se pappa och små-syskonen ta farväl och veta att man aldrig, aldrig får återse dem!

— — — — —
Att jag inte dog på vägen! Oh, hvad jag lidit, men hvad här är herrligt, nu när jag börjar kunna se och andas och lefva igen! Tänk så många tusenden, tusenden, som gå derhemma och ej veta huru skön och märk-värdig jorden är, fast — kanske är det lika vackert hemma, fastän ögat knappt mera ser hvad det blifvit vandt vid.

— — — — —
Jag tänker ofta på *honom*. Männe han är litet lyckligare nu, eller han går och pinas af fruktan att jag skall komma åter?

Han kysste mig till farväl! Jag läste i hans ansigte huru svårt det var honom, men han tyckte väl han måste det för folket, som stod vid vagnen. Så har jag då fått en mans kyss en enda gång i mitt lif! Huru känns det när två kyssas, som hålla riktigt, riktigt af hvarann? Åh, jag har ju kysst min älskade mamma otaliga gånger, men jag menade en herre och en fru.

Han är vacker. Ah, huru skall han icke ha kysst *henne*, som han älskade med hela sin själ.

Jag gråter natt och dag. O, denna olyckliga resa! Hvarför skulle han tvinga mig dertill? Annars kunde han varit fri och lycklig nu, och jag äfven! Det är nog hemskt och mörkt att stiga ned i dödsens skugga, men der bortom vinkar ju Fadersfammen, och det hade varit öfver nu . . . Jag tyckte det var bittert att vara dömd till döden, men det är bittrare att vara dömd till lifvet, när man ej har rättighet att lefva. Jag har ju lofvat honom att dö.

Ångesten gör mig vansinnig. Jag gripes af skräck när jag för hvar dag känner huru krafterna stiga och svedan i bröstet försvinner. I går hostade jag knappast något hela dagen.

Och den arma mammas glädje! Den är det värsta af allt. Har hon då glömt att jag måste dö!

Han skrifver så forskande och frågar »huru det är med mig». Det är som stode mellan raderna ett knot öfver att jag ej är borta redan . . .

Jag skall taga min tunnaste salopp på mig och sätta mig på klippan en afton sent, när nattluften kyler, och blotta mitt sjuka bröst. Då måtte väl döden komma . . .

Hem! Hem till honom och förskräcka honom och se

hans vrede, när han återfinner mig sådan jag nu är! Jag bäfvar när jag ser mig i spegeln. Jag ser nästan frisk ut.

I går provvade jag en af de gamla klädningar, jag hade med mig hitut. Det fattades tre tum i att den gick ihop om mitt lif. Gud hjelpe mig! Jag förstår ej detta, jag är blifven en annan människa i denna herrliga, balsamiska luft. O, hvarför sände han hit mig! Det är förfärande att känna hemsk lifsfruktan och vaknande lifslängtan trängas i mitt arma, rädda hjerta.

Kanske dör jag snart, snart, när jag kommer dit upp i de kalla vindarna igen? Himmelske fader, ske Din vilje, men denna ångest uthärdar jag ej. . . .

Det förfärligaste är öfver. Jag har varit hemma i fyra da'r. Det är farligt och dumt att skriva dessa blad. Jag skall bränna upp dem, när jag blir starkare; men jag vågar ju ej ens anförtro mamma alla mina tankar, hon har nog att bära på ändå, och det är, som om detta nedskrivande af några ångestrop räddade mig från att qväfvas. Jag förstår det ej, men det kännes så.

O, hvad han är god och ädel! Tydligt såg jag huru han nästan förstummades af ångest och fasa när han vid hemkomsten på mitt ansigte läste, huru jag återvändt från döden till lifvet. Men han visade sig vänlig, nästan öm och tog emot mig, arma, med festliga anordningar, hvilkas ironi sönderskar mitt hjerta, uti detta hem, som han så visst och säkert hoppats se befriadt från mig.

Och när jag på qvällen, när vi blifvit ensamma, sjönk till hans fötter och bad honom förlåta. . . huru mildt sökte han ej öfvertyga mig om, att det blott var för *min* skull han var orolig. *Han* skulle aldrig känna vår yttre förening som en boja. *Hans* kärlekssaga var för alltid slut.

Jag *såg* att han talade sannt. O Gud, hvad han måtte älskat henne! Jag vet ju inte sjelf hvad kärlek är,

men när jag tänker mig en känsla sådan som hans, ännu efter så många år lika stark och varm och ren, så kännes det som om jag omslöttes af något oändligt ljuft och underbart. Åh, det är nog herrligt att bli så älskad. Lycklig hon! Jag vore färdig att afundas henne.

Han talar rätt mycket med mig och ibland viker hans dysterhet undan en smula. Huru har en man, som han, som dock visste hvad det var han dermed vanhelgade, kunnat vilja åvägabringa ett förbund som vårt, så uselt, skamligt och eländigt! Han, så god och ädel och varmhjertad. Inser han nu att han begått ett brott? Ibland tror jag det, ty stundom synes det som om han afskydde mig O, ve mig, ve mig!

Länge har jag glömt dig, lilla dagbok. Kanske kommer jag aldrig att skriva i dig mer. Det är något förfärligt omkring mig, som jag inte förstår. Jemnt är han i mina tankar, natt och dag. Jag fruktar att jag börjar hata honom. Nej, inte hata, men han lemnar mig ingen ro hvarken närvarande eller frånvarande.

Vi äro för mycket ensamma, tror jag. Vi plåga hvarann mycket. Jag viker undan för honom när jag kan då jag ser honom ute, och så längtar jag efter middagen och att höra hvad han skall säga då. Hans röst är som musik och så vacker han är. Ibland tycker jag bördan skulle vara lättare om han vore äldre och ful. Jag menar, att jag skulle ha mindre motvilja för honom då och känna mig tryggare.

Nu är det ibland som om det ville skymma för mina ögon och jorden vika undan för mina fötter, när han ser på mig.

Hur kan han minnas allting! Jag trodde det blott var kärleken, som gömde och tog vara på allt hvad en

annan tyckte och önskade. Men alla hans julklappar voro svar på önskingar, som jag vet mig aldrig direkt ha uttalat.

Hvilken julafton skulle han ej ha firat med *henne!* Det är som jag grepes af vanmagt, när jag tänker derpå.

— — — — —

Det är som han ville ha bort mig. Ständigt söker han förevändningar dertill. Men jag *låter* ej köra bort mig med mindre han får den förödmjukelsen att öppet säga ifrån: »Jag har misstagit mig. Jag älskar en annan qvinna; nej, inte henne, inte den döda, en lefvande qvinna af kött och blod. Gå!»

Då skulle jag gå, men först skulle jag säga till honom: »*Ser* du der! Det var *du*, som aldrig skulle tryckas af vår boja, det var *ditt* hjertas eld, som var slocknad för alltid. Men *jag*, som aldrig vetat hvad kärlek är, jag, som du var orolig för ej skulle kunna lefva detta lif, jag ville och kunde det jag, och jag går först då man drifver bort mig!»

Jag rasar ju! Jag är ju tokig! Han *ser* ju ingen qvinna! Här *finns* ju ingen qvinna.

Men funnes det en i alla fall! *Henne* skulle jag hata; jag känner det, men jag begriper inte hvarför.

— — — — —

O, att det skulle sluta så! Sömlösa nätter, dagar af qual öppnade till sist mina förblindade ögon. O, ve mig, han är mig kärare än moder och lif och Gud och hela världen! Han har stulit sig till hvarje bit af min själ, hvarje känsla i mitt hjerta. Jag blef hans för att dö, och nu känner jag att det skulle vara döden, om han stötte mig bort ur sitt hem. Gud fader i himmelen hjälp mig!

— — — — —

I går talade han åter om »den kedja han smidt om mitt lif» och hans fruktan för att den skulle en dag

trycka mig alltför hårdt. Det är för sig sjelf han tigger. En kedja för *mig*! Hvem kan smida en kedja nog kort att binda mig vid en, med hvilken jag redan är ett? O, du dåre! Det är *du*, som tryckes af kedjor, det är jag, som kysser mitt rosande band och skulle dö om det bruste, så eländigt det än är!

Det är fyra dagar sedan, men jag darrar af sällhet ännu när jag tänker derpå. *Han har kysst mig ännu en gång!* Det var på gården derhemma, när han tog farväl. Det var en sådan underlig kyss, så olik den han gaf mig, då jag reste bort för att dö. Den glödde som af eld och der flög en darning genom hela min varelse . . .

Jag undrar om han kysste *henne* mycket! Jag menar i månader och år innan hon dog? Jag skulle också vilja dö, om han kysste mig så en vecka, hvar morgon till helsning, hvar afton till godnatt.

Hvarför gjorde han det nu? Det var väl för det kusin Bernhard var derhemma, och han tyckte det var synd om mig att visa honom att vi inte voro alls som man och hustru. Han är bra god, men han såg nästan ut som om han ångrat det. Åh, den som vågat springa upp i vagnen och åka med en liten bit! Bara en endaste liten gång!

Den högsta jordiska lycka jag kan tänka mig, vore om han verkligen talat sannt den gången, då han försäkrade, att hans hjerta var dödt och hans kärlekssaga slut för alltid. O, då *vore* jag ju ej till förbannelse för honom, då skulle han ju ej behöfva afsky mig och drifva mig bort.

Hela lifvet skulle jag knyta mina känslor inne hårdt, hårdt, och stjåla mig till att njuta af hans åsyn, hans ord och hans närhet. Vi skulle åldras tillsammans, och

när vårt hår blifvit grått och våra kinder skrynkliga och han vore aldeles trygg för att jag aldrig skulle blifva honom till oro och besvär, skulle han kanske till sist lära sig att tycka om mig en liten smula, såsom man tycker om en gammal tjenare, som är tyst och trogen och förstår en väl, en gammal möbel, vid hvilken ögat vant sig under många, långa år.

Men när jag skulle dö, inte förr, skulle jag ropa honom till mig och en enda, en enda liten gång slå armarna om hans hals och ge honom hans två kyssar tillbaka och säga: »Förlåt mig, käre, att jag har älskat dig, älskat dig, älskat dig af hela mitt hjerta och af hela min själ! Se nu går jag och du skall aldrig, aldrig behöfva att höra det mer . . .

— — — — —
* * *

XIV.

Trolofvade.

Medan hans häpna ögon ilat öfver raderna och hans darrande fingrar ifrigt vändt blad efter blad, hade han hoppat öfver mycket, kanske det mesta i dessa dagboksblad. Han försökte nu att börja från början och läsa igenom allt. Det var honom omöjligt. Magnetiskt drogos hans blickar åter och åter till de rader, som röjde hennes omedvetna, gryende kärlek, hennes ömma, hängifna resignation.

Man ville tala med honom och bultade på den

stängda dörren. Han måste svara dem, för att de icke skulle tro att något händt honom, men han kom ej ut.

Naturligtvis var hans första känsla att genast ila till Lindenäs, sluta henne i sina armar och hemföra henne i jubel såsom sin älskade, verkliga brud.

Men han kunde icke det heller, och sedan trodde han sig finna att han ej heller *borde* det. Hon skulle aldrig få veta att han stulit hennes hemlighet; han skulle komma som af sig sjelf, som en den der ej mera kunde beherrska sina egna känslor, som en den der ödmjukt och bäfvande bad om sitt öde ur hennes hand. Hvem vet? Måhända skulle det till sist också gått så? Kanske? Kanske icke? O, hvad han ryste vid denna sista tanke, tanken att förståelsens stund ej skulle randats för den förrän lifvets fagraste sommarsol redan dalat!

Men nu! Huru lätt skulle det icke blifva att komma till henne nu, när han visste sig i hennes eget hjerta ha den mäktigaste förespråkaren!

Ja, *så* skulle det bli. Och nu först blef det honom möjligt att noggrannt, med glädjedruckna känslor och glänsande blick, men sorgfälligt rad för rad genomläsa dessa älskade, kära dagboksblad, lyckobrevet för lifvet. Qvällen kom och natten gick. Först följande morgon var han färdig, färdig med sjunde eller åttonde läsningen af det dyrbara manuskriptet, färdig med tankar och känslor och handlingssätt.

Var det samma jord, som i går, han såg, var det verkligen samma sol, som lyste derpå, nu när han stod på trappan och väntade på sin vagn, stärkt, föryngrad, frisk och jublande lycklig i den vackra höstmorgonen efter sin genomvakade natt?

— Fortare, Johnson! Fortare!

På bron lät han hålla stilla, tog upp en liten nyckel ur västfickan och kastade den långt ut i åns vatten.

Det var nyckeln till Amelies sekretär.

Hon skulle ej finna den i låset när hon kom hem och oroas öfver att hennes hemlighet varit så illa bevarad. Ej heller skulle hennes oro väckas af att han eller någon annan beställsamt lemnade den åter. Hon skulle tro att hon tappat eller förlagt den. Hon skulle, efter ifrigt sökande, låta bryta upp lådan och finna dagboksbladen som hon lemnat dem . . . aldrig, aldrig få veta, hvilken uppgift de haft i bådas deras lif.

Amelie, som stod vid spegeln i sitt fönster, lade sista handen vid sin toilette, då hon fick se honom komma i snabb fart uppför allén. Hon blef orolig. Det var tidigt, knappt frukostdags ännu. Bara inte något händt!

Men så log hon vemodigt. Hvad skulle händt? Sjelf var han här ju, troligen frisk och sund, annars hade han naturligtvis inte kommit. Deras rikedom gjorde dem ju oberoende af hvarje litet timligt missöde i hus och hem eller ute på godset. Och något annat . . . något enande band, något, som i sig inneslöt litet af dem båda, något innerligt kärt, något sådant der, för hvilket ömma hjertan bäfva, glädjas och bäfva omigen många, många gånger på en enda dag, något jollrande ljuft med underbar blick och små knubbiga armar, egde ju icke *de* . . . skulle aldrig få.

Han mötte henne i vestibulen och studsade tillbaka. . . Hade han drömt alltsammans? Kunde dessa hängifna, ömma tankar verkligen gömmas bakom denna lugna, likgiltiga yta? Han trädde henne nära, lade handen lätt på hennes arm och hviskade:

— Amelie, jag önskade att du ville komma hem nu!

Hon såg på honom förvånad. Der var en ny klang i hans röst, och hvarför var det så brådtom med hennes hemkomst?

— När du vill; kanske på måndag?

Hans ögon brunno och han grep ett fast tag i hennes arm.

— Hvarför inte *nu*?

Han kände en brännande, berusande åtrå att slå armen om hennes lif, lyfta henne upp i vagnen nu *genast* och . . . hem . . . hem . . .

— Jo, redan i afton, om du så vill.

— Nej, förr, *förr*, Amelie! Efter frukosten kommer du med? Säg?

Hvad var der åt honom? Medgifvande böjde hon på hufvudet och gick att säga åt modern.

På hemvägen sade han knappast ett ord. Men han njöt af att känna henne vid sin sida, af att se hennes friska, fina kind och hela det lilla ljusa, älskade ansigtet. Åh, nu, *nu* var deras bröllopsfärd från Lindenäs!

Han lyfte henne ur vagnen, han lyfte henne högt, högt. Och när de så åter stodo vid foten af den breda, slottslika trappan dernere i vestibulen, flammade der ett rosande sken för hans blick, med ett jubelskri slog han armen om henne och sprang upp med henne som ett barn . . .

Då han satt henne i samma stol som på bröllopsqvällen, sjönk han ned vid hennes sida och gömde hufvudet i hennes knä . . .

Förvirrad, skrämnd, visste hon intet att säga eller göra. Halft omedvetet snuddade hennes hand vid hans vackra, krusiga hår . . .

Men så drog hon den tillbaka, som om det bränt. Store Gud! Var det förtviflan detta? Förtviflan och en stum bön om förlåtelse? Kunde han ej längre lefva det lif de utstakat för sig? Var det för att förtro henne *detta*, han så hastigt ryckt henne från mor och syskon? Nåväl då, hon ville spara honom första ordet.

— Har det blifvit dig för tungt, Gösta? Går det ej längre?

Hennes röst var dof och tonlös.

— Nej, Amelie, det *går* ej! Skillsmessan dessa

dagrar har öppnat mina ögon. Förlåt mig! Det är jag, som nu säger ifrån. *Detta* lif kunna vi ej lefva . . .

Likblek reste hon sig, sköt varligt undan hans hufvud och stammade:

— Tack för din upprigtighet . . . jag . . .

Så slog han armarna om henne, gömde hufvudet vid hennes bröst och hviskade:

— Nej, det går inte; jag uthärdar inte på det viset, ty *jag älskar dig . . . älskar dig*, du min främmande, köpta hustru! Jag förråder dig nu för *andra* gången! Jag har ljugit likgiltighet nu såsom jag ljög kärlek inför brudaltaret! Allt eller intet! Förlåt mig, Amelie! Jag kan ej annat! Döm mig nu!

Och hon dömde honom . . .

Var det möjligt? Skulle då detta grymma, hemska, förnedrande sluta i denna oändliga salighet? Var det han och hon, som sutto här? Hur *kunde* Gud vara så oändligen god mot dem, som medvetet hånat en af hans heligaste institutioner. Var det sannt? Riktigt sannt?

De mindes aldrig riktigt sedan under hela sitt lif huru de tillbringat denna underbara dag. De hade dunkla erinringar om att de gömt sig som barn i parken för gamla Kerstin, då hon kallat dem till middag, att de setat länge, länge med hand i hand på ett par stenar nere vid sjön, och att de ibland haft en ängslande känsla, som af att någon skulle komma och taga dem ifrån hvarann.

Och så gingo de långt, långt ut på udden i sjön och sågo sitt hem ligga der inbäddadt i gulnande löfmassor, ståtligt, fagert i höstqvällsolens sken. Åh, hvad han kände sig ovärdig! Han hade sålt sig sjelf och gjort denna unga, omedvetna själ till sin medbrottsling, och så kom hon nu och strödde öfver hela hans lif sin rika kärleks oändliga glädje!

Hvar var Guds rättvisa?

Åh, det skulle nog inte alltid förblifva så. Livvet låg okänt framför dem, och *nu*, nu hade smärtan och olyckan tusen dörrar att gå in igenom till det mäktiga och rika herrskapet på Halleborg! Mot den alldeles ensamme och djupt olycklige står ödet i det närmaste vapenlöst; mot den lycklige, mot den som älskar och älskas och njuter af sitt lif, bäras rundt omkring honom i den vida värld tusen förgiftade pilar.

Men komma hvad som komma ville: hon var dock hans och han var hennes, och sorg och pröfningar skulle alltid finna *tvenne* bröst till värn om livvets högsta och bästa lycka på Halleborg.

Hon satt på hans knä, med sin kind mot hans och armarna slutna om hans hals, inne i hans eget rum, dit hon sällan vågat sig förut för att sätta några blommor i ett glas på bordet eller i något alldeles bestämdt ärende. Hon lyfte upp sitt hufvud och såg på den slutna dörren till Julias helgedom.

Han lät henne glida ned från knät och tog en nyckel ur sin ficka.

— Nej, nej! Jag vill inte . . .

— Men *jag* vill . . .

När de tyst och med djup känsla länge sett på Julias bild och alla relikerna derinne, stannade de till slut ännu en gång framför hennes porträtt och han drog henne tätt intill sig:

— Skall gullebarnet mitt bli svartsjukt på henne, som älskat din älskade?

Amelie teg länge.

— Åhnej, inte skall du det, säg?

-- Förlåt mig, Gösta! Kanske skulle jag bli det *härinne*, om du gömde henne för mig, om jag ej sjelf, när helst jag ville, finge komma och tacka den sköna,

herrliga, goda för det hon ingaf dig denna kärlek, som sedan så underbart bevarat dig åt och fört dig till mig. Men ute i solljuset, på en hedersplats i vårt hem, som en erinran om en god engel, hvilken med den förklarade, himmelska kärlekens blick ser ned på sin älskade och på henne, som var djerf nog att älska honom! Nej, *då* skulle jag hjälpa dig att alltid, alltid hembära henne våra bästa, varmaste känslor. Får jag det? Det är min första bön till dig!

Tyst tog Gösta porträttet ned från väggen och satte det i en af de djupa fönsternischerna i det yttre rummet, der den dalande qvällsolen mildt spred en gloria öfver den förklarades ljufva, blida drag.

Och dubbeldörrarne till hans hjertas synliga sanctuarium slogos upp på vid gafvel för Halleborgs väna fru liksom de till det osynliga gjort det långt förut.

Och för tionde, tjugonde gången under denna saliga dag satte han sig ned, för att från rosiga läppar och rodnande kinder kyssa bort denna den länge närda, hemliga kärlekens bikt, som hon trodde var ny för i dag, men af hvilken han henne ovetande njutit redan förut.

Och så lång, lång, tjusande tystnad . . .

Slutligen reste hon sig och sade:

— Nu, min älskade, nu måste vi säga farväl till en ny dag!

»Farväl!» »Godnatt!» Hon var ju hans hustru . . .

— Godnatt, min älskade vän!

Förvirrad stammade han till svar:

— Sof godt! God natt! Gud skydde gullebarnet mitt!

Men när hon kommit till sängkammardörren, hörde hon hans flämtande andedrägt bakom sig och hastiga steg på den mjuka mattan . . .

— *Amelie . . . min brud . . .!*

Hon vände sig om, och purpurn, som göt sig öfver

hennes skära kinder, spred sig långt ned åt den hvita halsen, då hon slog mjuka, runda armar om hans hufvud.

— »Din brud!» Ja, det är jag och det vill jag blifva . . . men . . . länge, längesen, innan jag blef sjuk . . . i barnets flickdrömmar var det något, som hägrade så tjusande vårligt, så lockande skönt . . . Jag har aldrig tänkt på det sedan . . . har *du* det? »Trolofvade» . . . »liten fästmö» . . . åh hvad det är fagert och fint! Det är, som skulle lifvet icke kunna bli fullt detsamma, om man icke har äfven *det* att minnas . . . *Vi* ha aldrig varit »trolofvade», Gösta . . .

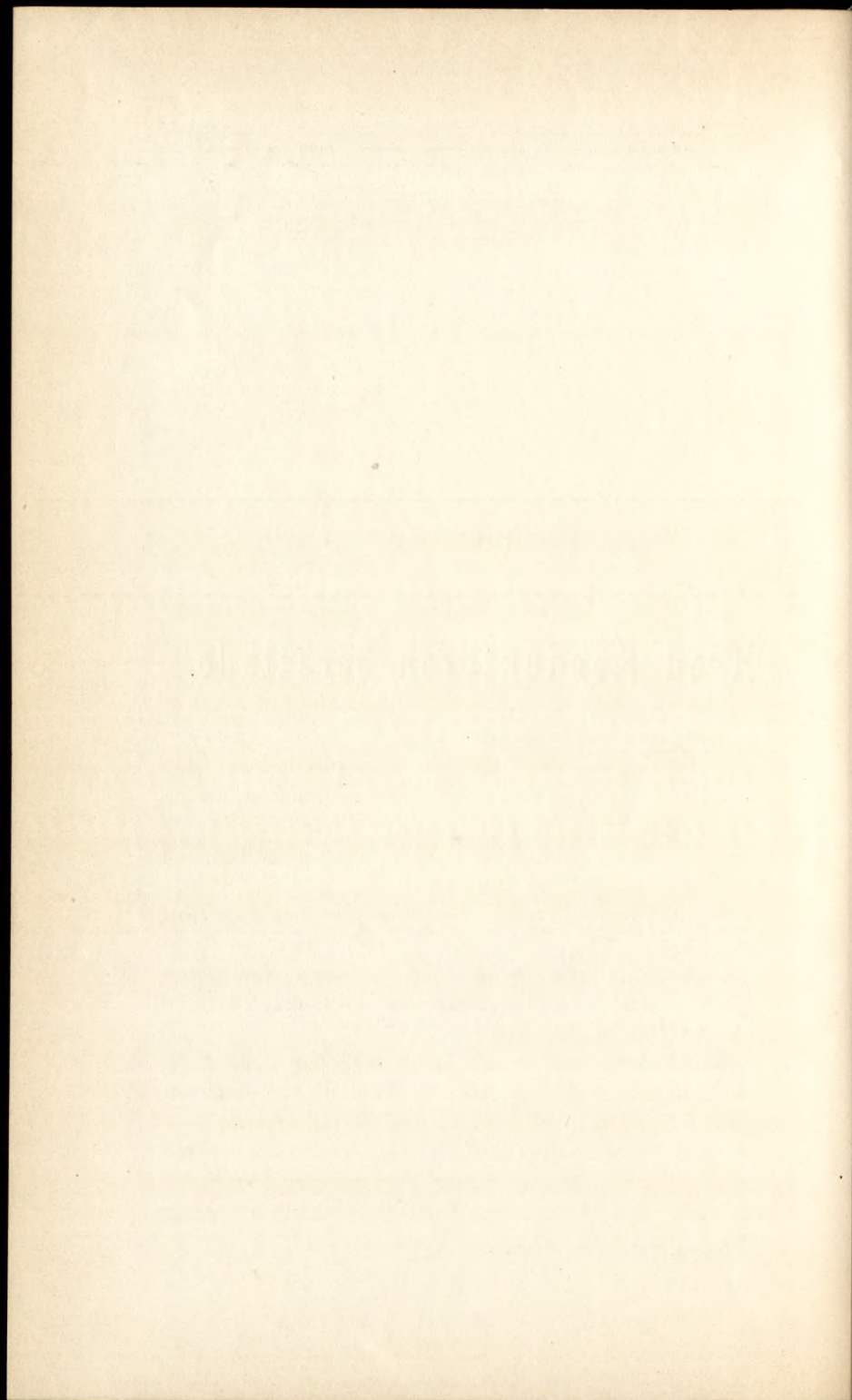
Aldrig, aldrig mer i lifvet skulle — han kände det väl — hans kärlek bli precis densamma, som den var i detta ögonblick. Den skulle kanske bli ännu starkare, ännu innerligare, bunden och genomväfd af dyrbara minnen, men aldrig mer skulle den få denna heliga renhet, som den hade i detta ögonblick, då hans älskade så rörande, i omedveten ängslan bad om trolofningens fagra, vårliga, aningsfulla sällhet.

Och hans läppar trycktes andaktsfullt mot hennes höga, hvita panna och han hviskade:

— Sof ljuft, sof godt i rosenfärgad fästmödröm, gullebarnet mitt!

Hvad Konduktören berättade.

I.

Konduktören.

Det var en liten, liten badortsunge vid den stora, stora, fashionabla vestkusten, som med underbar magt lockat min håg, mest därför att det utlofvats att Bromsö — vi kunna ju kalla den så — sjelft inte skulle vara »fashionabelt» alls.

— Man lefver der aldeles i naturtillståndet. Man slåss inte och man respekterar hvarandras egendom; annars är man ogenerad som på en medelstor Söderhafsö, sa »intendenten», som jag träffade i Falkenberg på våren och som lockade mig ut till Bromsö.

— Går man till table d'hôten i skjortärmarna, bror lille?

— Hm ... nej ... ja, det vill säga, inte precis till bordet, men på din veranda kan du i alla fall ta af dig rocken om du har lust.

Redan detta var ju rätt vackert så här i slutet på nittonhundralet, och jag kom -- kom för att finna ett diminutivt Lysekil med kafferep och »gemensamma» utfarter, med kotterier och kurtis, qvickhufvuden, bicyklist, kortklippta damer och all annan civilisationens ohyra, inclusive tre rika, medelålders fruar, som hade ny drägt

hvar middag och slukade hvarandra med ögonen vid smörgåsbordet med glupande, nyfikna, afundsjuka, brinnande, hemska ögon, innan de fingo klart för sig hvem af dem som var mest elegant för dagen.

Från de utstyrda damerna flögo mina blickar frågande och förebrående till intendenten. Han slog ned ögonen och länsade undan för fulla segel — man serverade sig sjelf och slog sig ned vid småbord — med en bit à la daube på tallriken. Men jag högg honom.

— Ä di der »ogenerade», du?

— Hm . . .

— Tror du di der passade på »Söderhafsöarna», du? Jag är rädd att de gamle kulörte onklarna der trasslade in tänderna i alla garneringarna.

— Skrik då inte så fördömdt! Ja, hm . . . här gick verkligen enklare till i fjor, var allt hvad den förräddaren hade att säga.

Det var på vild, rusande, panisk flykt undan dessa »kulturens offerväsens» martyrer, som jag fann min konduktör.

Först gnodde jag i väg längs med kusten, men jag tyckte alltjemnt att jag såg fru Strömboms perlgråa robe och bruna plyschärmar, fabrikörskan Engblads heliotropfärgade sidenkjol och törnrosgarnityr. Så vände jag af uppåt bergen och hejdades af en hel liten skog af doftande syrener, en grå, lurfvig pudel och en trädgårdsgrind. Derinnanför, midt ibland buskar och träd, en liten röd byggnad med hvita knutar. På vildvinskransad veranda ett gammalt gråskägg med fylliga, helsoblomstrande kinder, brynta af mer än sextio nordiska somrars sol. Derofvanför två blå ögon, glada, milda, värliga som ett barns.

Att *han* befann sig i blottade skjortärmar der uppe på verandan bör icke lända den osannfärdige intendenten till någon undskyllan på yttersta dagen, ty han tillhörde synbarligen icke »badsocieteten» och hans skjortärmar

befunno sig minst tvåtusen meter från det civilisationscentrum, som kallades »badsalongen».

— Hut, Ajax! sa han mildt och vänligt då pudeln lagade sig till att undersöka hurudant tyg Strömstads-skräddarne ge en främling till byxben för fem kronor alnen.

Ett så opartiskt uppträdande till förmån för en okänd kräufde ett tack, och jag lyfte på hatten.

— Ja, var lugn, herre; han bits inte.

Sedan helsade jag »God dag!» när jag gick der förbi, en gång bad jag om vatten derinne, och — Gud vet huru det gick till — men en Juliförmiddag en vecka derefter satt äfven jag på verandan och drack gubbens hallonsaft medan han, icke utan välbehag, sög en af mina »Regalia reina».

Gubben var enkling. I verandans motsatta hörn satt hans adertonåriga Maria med blonda flåtor och blåa ögon och en liten fet haka och en näsa, som vette lindrigt uppåt, satt der i slät, höghalsad bomullsklädning och sydde lannesöm. Ibland höll hon det nästan färdiga plagget pröfvande upp framför sig. Det var en lång, säckartad tingest med quarterslånga, bespetsade ärmor och spets äfven omkring halsen. Ingen, som haft den förmånen att under en byk vistas i europeisk familj på landet, kunde sväfvva i ovisshet om plaggets beskaffenhet och ändamål.

Och detta bredde hon i älskvärd, barnslig naivitet ut för mina ögon på solbelyst veranda!

Gud signe dig, liten Maria! Gud signe dig så mycket mer, som fabrikörskan denna morgon varit synnerligen svår, glänst i blodrödt siden redan klockan half tolf f. m. och talat om en utklädning af oss allihöp och stor fest i skogen.

En liten ångare pep nere vid bryggan, pep hest och förskrämdt, som en bättre flicka piper då hon samlar omkring sig kjolarna när en större råtta nalkas.

— Jag spetsar alltid örat när jag hör en ånghvissla, sa gråskägget. Det hänger i mig sen jag åkte som konduktör i världen.

— Har herr Blomdahl varit jernvägskonduktör?

— Jo jo men, i tjuogoåta år; jag var en af första uppsättningen här i Sverige. Jag fick pension och fick den litet i förtid, för jag blef klämd af en buffert en gång, klämd som nykter och utan att jag rådde för det, ser herrn. Jag linkar litet, som ni kanske har observerat. Och salig gumman ärfde en morbror i samma vefva, sjutusen i rena, rediga pengar, och så fick jag det godt på gamla dar, efter att ha slitit en hund i, ja, jemnt i tjuogoåta år.

— Det var märkvärdigt . . .

— Hvilket? Att en fattig stackare får ärfva eller att en jernvägmenniska klämmer skanken!

— Nej, att herr Blomdahl varit . . . hm . . . varit konduktör.

— Hvarför det? Jaså, vi talte i går om ett och annat, som ni finner underligt att en konduktör har reda på. Ja, ser ni, jag var i »sjette öfra», som det då hette, när far dog, och jag fick vara glad, att jag fick *någon* brödbit. Det var en af pappas gamle vänner, jag hade att tacka för det.

— Var det inte svårt att så der på en gång byta om framtidsplaner?

— Kanske — sade den gamle och lät hufvudet drömmande sjunka ned mot handen — kanske var det det. En grann rock med snören och don och blanka knappar hade jag, förstås, alltid svärmat för, men det skulle egentligen varit en assessorsuniform, för jag ämnade mej i häradshöfdingelära. Nu blef det en konduktörspels i stället. Nå, det qvittar lika hundra år härefter. — Hvar la' du tändstickorna, tös?

— Ja, det är också ett sätt att studera lifvet, från ett jernvägståg. Nog får man se en hel hop der alltid.

— Ja minsann får man så. Men »intrycken» — som författarne säga — bli allt en smula »grötiga» och hoprörda för det mesta. Det blir oftast såna här amerikanska ögonblicksfotografier, herrn vet, som en får sex för fentiöringen; men när en far på samma linie några år i stöten och ofta ser samma fysionomier och känner dem en smula, så kan det också ibland hampa sej så der blir ett och annat redigt kopparstick också.

— Hör på, herr Blomdahl, ni måste bestämdt berättat mig ett och annat från de der tjugoåtta konduktörs-åren!

— Så ni sen får göra tidningshistorier och böcker af 'et? Nej, vet ni, det tror jag inte mina hågkomster duga till; men vill ni höra på, nog ska jag prata alltid, för när en inga verkliga, riktiga namn nämner, så kan det då inte genera någon heller.

— Tack, herr Blomdahl! — Kändes det inte underligt till en början i rocken med de blanka knapparna?

— Jo, allt ihop var konstigt nog då. Jag hade ju knappast ens åkt på banan förr, innan jag skulle börja lära mig till som konduktör; och somliga biljetter va liksom lite hårdklippta i början.

— Hårdklippta?

— Jaha, just det. Första dagen jag for som ordinarie på en ny linie, satt der en studentmössa i en andra-klass-kupé och läste i en bok.

Studentmössan observerade mig inte.

— Får jag lof å si biljetten, sa jag.

Och när då studentmössan tittade upp var det baron . . . ja, det var ju namnen vi inte skulle nämna, men en klasskamrat var det i alla fall. Röd blef han i synen och röd blef jag.

— Var så god! sa han och låddes om ingenting.

Men ett par stationer derefter då han blifvit ensam i kupén och hade tänkt öfver saken och beslutat spela den ädelmodige, stack han fram näfven och sa:

— Ä dä inte Blomdahl? Jo, minsann är det så. Nå hur har . . . hur har . . . *du* det nu för tiden?

— Bra, som *baron* ser, svarade jag kort och stängde kupédörren och skrattade litet smått invärtes då jag tänkte på alla de gånger jag hjälpt honom med Rabes latinska grammatika. För vi läste Rabe på den tiden.

Men när jag sen kom in i konduktörsfinkan och stod i fönstret och såg träd och buskar och sjöar och hus skymta förbi och tänkte, att nu reste min gamle kamrat till sitt rika hem, medan August Blomdahl, klasskamraten, som ändå alltid satt primus . . . då . . .

— . . .då herr Blomdahl?

— Då . . . ja, då kom lifvet med verklighet, tvång och kraf, och tåget gnisslade för bromsen, och den nye konduktören svängde sig raskt ut på perrongen och skrek:

— *Stehag; fem minuter!*

* * *

II.

En smålandspojk.

— Nu kommer herrn som efterskickad! Här ha vi just de första krusbären. En tallrik, flicka! Inte kan främmande äta ur fat och spotta öfver balustraden.

Herrn kan tro, att från nu, då krusbären mogna, och till fram på hösten, då de gula plommonen ta' slut, är det ett snaskande och smaskande på tågen utan all

ända. Och så de förbaskade små pojktjufvarna, som släppa körsbärskärnor i fönsterfalsarna!

Har herrn nån'sin sett en *flicka* släppa ned en plommon- eller körsbärskärna i en fönsterfals på tåget? Nej, det har herrn inte. De svepa dem i ett papper och kasta ut dem i smyg i en djup skog och rodna om någon ser dem. Men usch för di pojkar!

Fast en del af dem ä heller inte oäfna. Ännu efter tjugosex år minns jag en liten parfvel med en stor päronstrut, som klef på i —t. Han var blek och mager och yaklig af bara katten, och hans lilla jacka såg ut som om den först varit fars rock och sen gått i arf till ett halft dussin bröder.

— Ack, go'a konduktören vill väl inte va' snäll å ha ett öga på Janne! Han har aldrig varit ute ensam förr.

Det var en gammal mager fru i urblekt kappa, som yttrade detta, i detsamma en gråhårig herre med stora mustascher, som såg ut som en hederlig sergeant eller något sådant, hyfvade in pojken och päronstruten.

Jag såg på biljetten, en barnbiljett. Han skulle till —g, der skolterminen just i dagarne började, och der gräts och sades farväl i långa banor.

— Har du nyckeln till kofferten, Janne? — Glöm aldrig att ta på dig yllefivvet! — Gud välsigne dig, min lille gosse! — Helsa moster Julla! — Akta dig för gatpojkar! — Glöm inte korgen i kupén! — Adjö! — Det är tio skjortor och sexton näs . . .

Bom! Der slogs dörren igen och Janne for på egen hand ut i verlden.

När tåget började gå, torkade hastigt ett par tårar, som glömt sig kvar i de ljusblå ögonen, och pojken tittade omkring sig rätt krytt vid nästa station.

Der var ett herrskap, som inte fick fatt i en gumma, som strök utefter det långa blandade tåget och sålde frukt.

— O, Edvard, kan du inte skaffa mig ett päron!
sa frun.

De måtte inte varit gifta länge, för han ville strax
ge sig i väg efter gumman, men så kom jag och ville
se biljetterna.

I detsamma stacks der fram en liten smal, brun
näfve, och en späd röst gnällde på småländska:

— Vell herrskapet kanske köpa desse här?

Det var Janne, som offrade sin mammas sista gåfva
för femton öre. Ett par slantar hellre än de saftiga
päronen! Och han var knappast tio år!

Jag vet inte hur det kom sig, men jag lade märke
till pojken och kände igen honom då han fyra dar före
julafton i en liten tunn, sliten öfverrock gnodde ut ur
kupén i —t och rätt upp i famnen på de stora, hvita
mustascherna.

— A-B i alla ämnen och tre riksdaler öfver på
pengarna, pappa! hörde jag han sa till gubben.

Så gick termin efter termin; den lilla gestalten växte
upp, kinderna blefvo runda och håret var ej längre så
krithvitt. Om somrarna mötte både far och mor vid
stationen och följde honom åter; vid jul- och påsklofvet
syntes bara gubben. En gång hörde jag huru pojken
sa så fort han helsat:

— Har pappa med något bröd till Perlan?

— Ja, men hvarför frågar du det, pojke?

— Jo, för det skulle va' godt med en skifva. Jag
har inte ätit under vägen; det är så dyrt vid stationerna.

Jag nästan baxnade för unga Janne, men, ser herrn,
vi voro i sjelfva etter-Småland, och der är visst folket
mera »om sig» än annars.

När man oupphörligen ser tusentals nya ansigten,
tänker man inte vidare på en enstaka smålandspojk. Det
var först när Janne en gång midt i terminen for hem,

som jag drog mig till minnes att jag inte sett honom på årtal. Han var således ur skolan nu.

Pappas rygg var böjd och mustascherna ännu hvitare när han mötte nere vid —t, men han sken upp som en nyskurad koppargryta när pojken for honom om halsen och sa, midt på perrongen:

— Ja' har fått påöke: sexhundra riksdaler och allting fritt.

Herr Janne — jag hade ingen aning om hvad han mera hette — såg ut att vara en så ofantligt städad yngling, att det riktigt förundrade mig då han året efter steg på hundrafyrtifyran i —d i sällskap med några rödblossande, skrikande och mycket lindrigt nyktra patroner. Patronerna berättade historier; Janne med. Patronerna sjöngo lustiga visor; Janne med. Patronerna drucko konjak; Janne med. Patronerna skröto med sin konjak — men si *då* var det Janne, som allvarligt sa ifrån, att en uslare rapakalja kunde han inte tänka sig, men i fall det verkligen kunde intressera herrarna att en gång i sitt lif dricka *rigtig* konjak så sålde han tillfälligtvis sådan i kommission, och det till priser som omöjliggjorde all konkurrens.

Detta hörde jag när jag var inne och klippte biljetterna i —e, och när tåget stannade i —m satt Janne och skref i sin annotationsbok och kollationerade med patronerna: »Godsegaren E. Larsson 150 buteljer — kronolänsman F. Strömquist 60 buteljer — inspektör S. Kamp 45 buteljer» o. s. v.

När sällskapet så småningom troppat af och Janne var blifven ensam, satt han så nykter, allvarlig och högtidlig som en prest på ett husförhör.

Det var på ett natt-tåg flere år efteråt. Dagen begynte gry och det började röra sig under filtarna litet hvarstans i kupéerna.

— Äro vi inte efter tiden, konduktör? Det var eländigt hvad det går långsamt. Tar det då aldrig slut!

Det var ett blekt ansigte med röda ringar efter tårar omkring ögonen, som rigtades emot mig; det var herr Janne, sorgklädd.

I dagningen voro vi framme vid —t. Der stod den magra, böjda gumman och grät och öppnade sin famn. Der voro blott få resande och jag hade god tid att ge akt på dem.

— Pappa tänkte på dig i sin sista stund och väl-signade dig, snyftade gumman.

— Min käre, käre far! hviskade sonen. Klädsel och tyg till mamma har jag med mig. Jag fick det med stor rabatt per extra kontant af en vän i den branchen, tillade han under det tårarne strömmade nedför hans kinder.

Åren gingo och jag fick tienstgöring i ett annat trafikdistrikt. En sommarqväll när vi kommo fram till F—s lilla station, var der ett ovanligt lif och stor rörelse. Der var en bröllopskara, som skulle säga farväl åt brud och brudgum, hvilka ämnade fara med tåget.

Bruden, en smärt, fin, ung och vacker qvinna, gick ur famn i famn. Längst dröjde hon hos far och mor, som gräto midt upp i all glädjen. Det är väl inte så godt, kan jag tro, att se en karl, som man kanske inte känt i många månader, ta ifrån en det käraste man eger, som man vårdat och älskat i ett tjugotal år.

Brudgummen — ja så minsann var det inte herr Janne! Bra och ståtlig såg han ut. Det hade blifvit en karlkarl af den lille bleknosige halfbiljetten, som en gång klef på i —t, och päronpåsen var bortbytt mot en ung, förtjusande brud. Ja, sånt der ä' lifvet, herre. För somliga går det back både tur och retur, för andra går det till Paradis med snälltågsfart, och andra få streta mot bromsen i all sin tid.

Och när de kommo in i kupén! — Gå efter konjaksbuteljen och sockerskrinet och det varma rakevattnet,

flicka! — Då satte de sig midt emot hvarandra och fattade hvarandras händer och sågo hvarann in i ögonen så noga som om de skulle letat efter kallbräckor i en stålräls. Det var bestämdt ett så'nt der inklinationsparti, herrn vet.

Men så pep anghvislan en, två, tre gånger. Midt ute på linien. Så kändes der en knuff och hördes ett vrålände och gnisslade en broms, och så — stod tåget stilla.

Till höger låg en gård och på banvallen en oxe, som nödvändigt velat se om han eller lokomotivet var styfvast i nacken. Han hade fått besked för all sin tid.

Bredvid stod bonden, som egde djuret, och svor.

Jag hade öppnat kupédörren så att passagerarne skulle kunna gå ut och känna efter att de inte voro ihjälkörda.

— Hvad begär ni för oxen?

Det var herr Janne, som frågade.

— Herre Gu! För kreaturet?

— Ja.

— Ja kors . . . hundra . . . nitti . . . *sjutti* reksdaler vell ja teminstingens ha.

— Uppgjordt. Salta köttet väl och skicka det till fabrikör J. Hult, Hafrebo, per Vändåkra.

Ånghvislan ljöd. Passagerarne skyndade in i vagnarne, brudparet satt ånyo i salig hänryckning, hand i hand, öga i öga.

— Men Janne, hur kunde du? På en sådan dag . . . och jag var så upprörd . . . Vi kunde ju varit döda nu allesammans . . .

— Men då vi nu lyckligtvis inte äro det, min egen Emma, så fanns det ju intet skäl att försumma en god affär. Friskt kött. Lokomotivet slagtar väl.

III.

När gamle komministern kom hem.

Han stod der alltid så bredbent och trygg, i sliten rock och med en nyfiken barnablick, längst framme på perrongen i —t, den gamle komministern.

Så vidt jag kunde minnas hade han aldrig köpt biljett och följt med. Det hade han visst inte råd till. Men vägen af jern och stål med sin rökfrustande fåle — herrn får ursäkta, men ibland talar jag lite i kriastil; det hänger i sen sjette öfre — den vägen hade gjort en omhvälfning i hela annexförsamlingen, och komministern, som i tjugo år ansett sig bo i en utkant af verlden, befann sig plötsligt strax utmed en af den nya tidens kommunikationspulsådror. Vid klart väder skymtade prest-boställets tak fram genom en öppning i furuskogen litet bortom —ts station.

Han kunde visst aldrig riktigt vänja sig vid lokomotivet; det tycktes vara ständigt nytt för honom. Han gick bestämdt ofta ned till stationen bara för att se på det. Han såg på det och log och rätade förnöjdt på den gråa nacken när det kom brusande. Den stilla mannen beundrade visst dess väldiga, tämda kraft, fast han sjelf icke haft mer ånga inombords än som nått och jemnt behöfdes för att sakta glida fram till det lilla herdetjället derborta i skogen.

Frun och flickorna följde någon gång med en station eller två. En liten rund fru med milda, blå ögon, två söta flickor i tarfliga, illa sydda klädningar, och som sällan hade handske på små bruna händer. Då gällde

resan vanligen någon lika anspråkslös familj vid grannstationen, och då de träffades var det en glädje utan ända.

— Välkomna, välkomna, käraste vänner! Är inte pastorn med?

— Tack, tack! Pappa trifs bäst hemma.

Men på qvällen såg jag alltid hans gråa hufvud nere på perrongen i —t, och då tog han emot de sina som om de kommit minst från Amerika.

En gång på hösten — det var framme i November, tror jag — kom pastorn knekande ned till jernvägen efter sin lille brune Pålle just som tåget gick in till —t, och ögonblicket derpå kom han för första gången ut med en biljett i handen. Men ansigtet var blekt och ögat skumt och den gamle hade magrat så att der var stora veck på den blanka öfverrocken.

Frun och flickorna voro med, men de gjorde bara sällskap till stationen. Der togo de farväl hundra gånger så visst som en och gräto stilla och hängde alla tre om gubbens hals och snyftade:

— O, gode Gud, om pappa komme frisk tillbaka!

— Du vet, Anna, att jag inte ville resa och ta det sista lilla vi hade; men ni gifvo mig ju ingen ro. Ja, jag vet ju att det skedde i *kärlek*. Gud välsigne er!

— Biljetten . . .

— Adjö, pappa! Kom frisk igen! Farväl käre, käre pappa!

— Får jag lof biljetten?

— Å, trösta mig, hvar har jag lagt den? Mamma, flickor, hvilken olycka! . . . Gudskelof *här* är den, i vanten.

Bom, bom! Nu hade de det frusna waggonfönstret emellan sig. Gubbens magra hand famlade hjälplöst på rutan. Jag öppnade åter och fällde ned den åt honom.

— Tackar allra mjukast! Ja, adressen vet ni: »Prins Fredriks hospital», och så »Köpenhamn» naturligtvis. Det blir ensligt derborta . . .

Nu strömmade tårarna åter öfver den lilla gummans kinder. Jag stod redan i min finka bredvid och afgangssignalen var gifven.

— Farväl, Gustaf! Gud låte oss träffas med glä . . .

En rökhvirfvel svepte in dem alla tre. I fönstret stod gubben och såg djupt och vemodigt på dem, på stationen och bortåt det lilla talet i skogen, som brukade synas om vädret var klart.

Han var mycket skral, gubben. Det skrynkliga ansigtet blef blekare för hvarje station vi passerade, och i Malmö skaffade jag honom en som följde med ned till hamnen. Der funnos inga stadsbud den tiden.

Man hade inte så brådtom med tågen då, på jernvägarnas första tid. Fem eller sex minuter vid alla småstationer och femton vid de stora pustade man ut. Derfor hade jag också god tid att se prestens flickor, som jemnt voro nere vid —ts station när det södra, blandade middagståget kom.

Tåget hade inte väl stannat, och någon post hade då visst inte hunnit lemnas af, innan de sprungo in på kontoret och frågade:

— Snälle inspektör, är här något bref från *pappa*?

Ser herrn, stinsen på en sån der liten station känner alla sina posttrafikanTERS handstilar, så att frågan var inte aldeles så naiv, som den lät.

Var der då bref, så såg jag dem när tåget gick ut, huru de gingo på vägen hem med armarna om hvarandras lif, med de blonda, unga hufvudena tätt intill hvarandra och läste tillsammans.

Hur var det? Darrade inte handen eller var det vinden, som fläktade på bladet? Trycktes der inte en näsduk mot ögonen? Hur gick det derinne på Fredriks hospital?

Tiden gick och det nalkades mot julen. Konduktörspelsen var god att ha. Tågen voro inte uppvärmda då,

utan man svepte in sig och drog upp kragen öfver öronen. Min pappa, som var en riktig herrekarl och »bror» med landshöfdingen i K., hade aldrig haft råd att skaffa sig en pels, men hans pojke, som bara var en stackars konduktör, mojade sig godt i »andra djurs skinn», som magister Wallmark brukade säga. Det är obegripligt hvad den lyxen stiger.

— Det är lik på tåget i dag, Blomdahl, sade min kamrat och nickade inåt en sluten godsvagn en kall Decembermorgon när vi gingo ut från Malmö.

I vagnen dernäst sjöng en profryttare glada visor, och när vi passerade Lund fylldes den alldeles af muntra studenter, som jublade öfver lifvet, ungdomen och julferierna. Vagg i vagg sof den tyste passageraren sin djupa sömn i sin svarta, smala säng. Hvem var han? Kanske en, hvars varma hand de unge, glade nyss hade tryckt, kanske en okänd enstöring. Det angick mig inte; hufvudsaken på ett tåg är att det är vatten i pannan och att man är i rätt tid.

Klam-klam . . . Jag gick just och läste upp kupédörrarna i —t, för den otroliga händelsen att någon af passagerarne skulle vilja stiga ut och se sig om der, hvarest ingenting fanns att se. — Då skar ett förtviflans skri genom luften, och då jag vände mig om var dörren till likvagnen skjuten åt sidan.

Derinne, på knä vid kistan, med armarna konvulsiviskt fastklamrade vid dess lock, lågo de tre, som följt gamle komministern på väg, då deras kärlek nödgat honom att söka helsan långt från hemmet och de sina.

— Åh Gustaf, Gustaf! Det var då så du skulle komma hem! mumlade gumman, medan hennes läppar pressades mot de svarta bräderna.

— *Pappa* . . . snyftade flickorna och kastade sig gång på gång på knä vid moderns sida.

Klipp-klipp . . . Bom-bom . . . och så går tåget igen.

Sigurd, Fideikommissarien.

Vid staketet, med små lurfviga, spetsade öron och nosen nyfiket vänd mot tränen, stod den lille brune pällen. Der var lång »qvarnhäck» på vagnen. Husbonden skulle hemtas hem, husbonden skulle åka beqvämt i sin nya, svarta öfverrock, den första sedan länge, som inte var sliten blank i sömmarna.

Decembersolen gnistrar klar. Derborta till höger bland höga furor skymtar herdetjellets låga tak. Der hade gamle komministern lefvat långa år i fattigdom och försakelse, afstängd från verlden, men lycklig ändå i kärlek och frid. Der hade de små blonda flickhufvudena, som nu böjde sig i dyster sorg, vuxit högre för hvarje knoppande vår, och der hade sjukdomen till sist trängt sig in, letat upp den sista skärften i den tunna börsen och slitit den käre ur de sinas armar. Och derifrån skulle de hemlösa ut i verlden en dag när »nåsåret» var slut.

Jag är på det hela taget en tarflig karl, ser herrn, och var aldrig längre än i sjetten öfre, men det blef mig trängt om bröstet och vått i ögat likaväl.

— Det var bistert kallt. Isen droppar från ögonbrynen på Blomdahl, sa inspektoren i —g när jag var derinne med väskan.

— Ja, den gör så, sa undertecknad.

I »vagnen framför» hade profryttaren gått till hvila på soffan, men studenterna — det var visst mest »juniorer» eller hvad det heter — de jublade alltjemnt åt lifvet och julferierna och oförtrutet klingade deras:

»Sjung om studentens lyckliga dag»

— — — — —

Rätt så, gossar! Sjungen om den så länge den räcker.

Äfven den gamle komministern hade en gång varit en ung, glad student.

* * *

IV.

Vårsol i snöstormen.

På tågen träffar man folk, som man minst tänkt på att råka här i världen. Ibland är det illa, ibland är det bra.

Jag minnes en gång när det var bra.

Det var en kulen dag i slutet på Januari. Redan uppe i Småland stod det som ett moln af snö framför plogen, men stoppade gjorde vi inte der. Der fanns ännu då en hel del skog, och backarna ta emot litet också, så för att stoppa der får en va sinnter, som di ä' på Ystads—Eslöfsbanan. För sir herrn, der törs inte folket hänga ut ett hvitt lakan utmed banan om vintern, för då tror förar'n att det är snöhinder och stoppar tvärt. Men ner emot Hesselholm började vår »Heimdal» att stöna svårt, och när vi gingo in på stationen voro vi femton minuter efter.

Tågen voro inte uppvärmda då, och tredje klassen med sina kala, nakna bänkar var sval nog. Men det var inte det värsta för henne, stackars liten, utan der fanns ingen damkupé heller på tredje klass då för tiden. Den som inte hade råd att resa finare, fick inte vara så noga hvarken på hvad hon fick höra eller tåla, men jag såg hur hon plågades af ett par lymlar, som pratade och skämtade och söpo midt för näsan på henne, och . . .

— *Hvilken* »henne»? Hvem är det Blomdahl talar om?

— Kors, sa ja inte det! Jo, i Stockaryd hade der stigit på en liten fröken i vanlig promenadkappa utan alla pelshistorier och boa och sånt der. Visst hade hon

ett par bottiner och en slåthårig muff af enklaste sorten, men jag tyckte ändå att det rent som kylde utes efter ryggen på mig när jag såg henne, så späd och fin, krypa ihop i sitt hårda, ostoppade hörn och skälfva till hvar gång en kall pust kom in då dörren öppnades, och titta på de der busarna, som om hon trott att de ville äta upp henne.

Hon hade ett vackert ansigte och såg lika fin ut som nånsin damerna i förste, men portmonnäen, som hon tog upp biljetten ur, var en liten tunn, eländig uslinge, och det var fasligt hvad den lille handsken hade varit med länge.

Hvad ville jag göra? Jag hade två pelsar, en på mig och en gammal i finkan att svepa om benen; men för att hindra en ung dam att frysa ihjel måste man ha en viss ställning här i världen. En simpel konduktör ska veta hut och inte försöka att vara gentleman. Det enda jag kunde göra var att tysta på busarna lite.

I andre åkte en ung herre i bäfverpels och plaid och angorafäll och zobelmössa och silfverplåt på handkofferten. Han stack in händerna i pelsärmarna och sög på en cigarr, som luktade lika godt som dem herrn brukar . . . Ursäkta!

— Så glömsk jag är! Var så god, herr Blomdahl!

— Tackar! Det var en präktig pojke, frisk och käck, och med stora, blå ögon under det bruna håret. Sina goda två tum öfver tre alnar och med vadderade doggskinnshandskar.

En knuff, ett stönande från »Heimdal», en darnning från buffert till buffert, och så — sutto vi der. Snön vräkte ned i massor och yrde fortfarande; fem fots hög drifva så långt man kunde se, der den inte var sex, och tre qvarts mil till Sösdala.

Visserligen för folk en hel del väsen när di vill bli af med en minister, ha en tull eller intrigera bort en

riksdagsman. Men det är ett inte mot passagerarne på ett bantåg, som kört fast. Herrarne svära, damerna jemra sig, och många bemöta konduktören som om *han* rådde för allt ihop.

Min lilla dam i tredje bara ryste till, kröp bättre upp i hörnet, föll ihop med det blonda, vackra ansigtet ned mot bröstet och frågade stilla:

— Herre Gud, vi bli väl inte sittande här länge?

— Gud vet, fröken; det kan nog dra om någon timme.

— O, då komma vi ju inte till Malmö i qväll?

— Till Eslöf är det högsta vi kunna hoppas på. Men der finnes hotell.

Den lilla nötta handsken for konvulsiviskt åt klädningssickan. Ack, ett nattqvarter på resan hade visst inte ingått i hennes beräkningar!

— *Nej, hvad ser jag! Fröken Elg!*

Det lät så friskt och gladt i kulen luft, under allmän förstämning. Det var min bäfverpels i andre, som blifvit otålig och klifvit ut i snön.

En varm, röd sky flög med ens öfver lilla promenadkappans kinder; den lilla nötta handsken sträcktes fram.

— Å se herr Strand! Det var då oväntadt!

Han klef upp i kupén med ett långt, ifrigt steg och tog plats midt framför henne.

— Tack för vårt senaste, åtminstone å *min* sida så angenäma sammanträffande. Att jag så här apröpös skulle få glädjen återse min »tärna»!

— Ja, vi ha visst inte träffats sedan dess? Det är nu snart ett helt år sedan Elviras bröllop.

Sådan liten byting! Som om hon knappast skulle kommit ihåg om de träffats sedan eller inte! Ack, derom squallrade både öga och kind.

Der kom min kamrat Bergström.

— Det tar minst tre timmar innan vi komma loss.

Det ligger en gård häruppe vid vägen. Bara en liten bit. Kanske är det bäst passagerarne söka komma dit under vänttiden. Kölden skärper sig.

Två långa steg, och så stod bäfverpelsen på banvallen igen.

— Får jag lof!

Det var högt, högt. Hon hvilade tre sekunder mot hans breda bröst, och sedan plöjde bäfverpelsen med kolossala sälskinnsytterstöflar väg genom drivvorna för små trippande, snafvande, billiga guttaperkabottiner.

Vi finga hjälp från en by i närheten, snöstormen saktade af och efter nära fyra timmars hårdt arbete stod vår »Heimdal», visserligen med snö på bringan och isad pistong, men med öppnad väg framför sig.

Bergström larfvade bort till banvaktstugan, der en del af passagerarne höllo till; jag klöfjade i väg upp till bondgården.

Der stod kaffepanna på bord och profryttare på golf och sjöng till sina reskamraters uppbyggelse en lustig tysk visa till groteska figurer, som han ritat med ett kol på kakelugnen. Men i allmänhet stod stämningen under o; en mager fru, som såg sjuklig ut, försäkrade att »detta skulle bli hennes död», och en tjock och frodig gumma, som för egen del inte gaf sig för så lite, var viss om att hennes dotter i Lund »dött af bara ängslan».

Men borta i vrån mellan väggklockan och dragkistan satt lilla promenadkappan med kopp och kringla i hand och bäfverpelsen som troget uppvaktande kavaljer.

— Jag tar korta steg och har stora fötter. Stig nu vackert i mina spår, fröken Elg! bad han när de kommo utom dörren, och så bar det i väg.

Han bar hennes väska och sjal, han stannade och stampade der snön var riktigt hög, han vände sig i hvar minut och tittade om det var för svårt der de små bottinerna skulle fram.

— Ni kan aldrig tro, fröken Elg, hvad jag är lycklig öfver att ha fått återse min »tärna» från Hugos och Elviras högtidsdag, under omständigheter, som i viss mån ge mig rätt att fortfarande uppträda som hennes riddare.

Hon svarade ingenting just, men på fina, späda kinder rann upp ros efter ros.

Undras huru många dar det der bröllopet stått?

— Här var det! sa jag inmarigt och öppnade dörren till hans trefliga andre-klasskupé.

— Tack! sa han och klef upp i den kala, kalla tredjeklassvagnen med bränvinslukt och nedsöladt golf.

Så sprang han ut igen efter fäll och plaid.

— Tillåt mig! Fröken Elg var visst inte beredd på en sådan här bister temperatur.

Det var sent då vi kommo till Eslöf. Min bäfverpels visade hotellbudet sina saker och kommenderade helt kort:

— Ett godt rum, men *varmt*, hör ni!

Och så gick han i tétén för allihop, och efter portieren kom fröken Elg, och när de gingo förbi min finka hörde jag huru hon hviskade blygt:

— Ett litet tarfligt rum . . . för så der en och tjugofem . . . om der finns . . .

Det var lika bistert och kallt följande dag. Blåsten kändes genom märg och ben, och det var med nöd hundrafemtio man kunnat hålla banan klar den närmaste biten på morgonen.

Bäfverpelsen åkte äfven nu i tredje. Han såg på de kala, nakna bräderna och på sin »tärna», och jag tror nog att ordet »prisskillnadsbiljett» brände hans tunga, men det kunde ju aldrig komma i fråga att han vågade sig fram dermed. Hon var en *dam* i hvarje tum, den lilla med de nötta handskarna.

Inte vet jag hvad han sagt medan de gingo ett par slag fram och åter på perrongen i Eslöf innan tåget

gick. Inte vet jag hvad hon svarat då de voro för sig sjelfva i sitt hörn medan de få öfriga i vagnen placerat sig i den andra afdelningen.

Men något ledsamt måtte det inte varit, ty en större kontrast än mellan denna tjocka, kulna, skånska himmel och detta lilla fina, rosiga flickansigte har jag inte sett i hela mitt lif, och jag har dock åkt i åtta och tjugo år och å tre trafikdistrikt.

Bakom stationshuset i Åkarp stampade två ljusbruna hanoveranare i gnistrande blanka seltyg. Herr Strand gick till ändan på perrongen och ropade:

— Kör hem, Blom, jag far till Malmö och kommer åter på middagen.

Jag kan ju inte veta hvad *hon* skulle i Malmö. Kanske till en plats och sträfva för bröd och kläder. Kanske till en slägtning, fattig som hon sjelf. Kanske till en rikare anförvandt och bli »den fattiga kusinen», hemmets askunge.

Men huru som helst; säkert är, att det kommande stod framför henne i ett skärare, gladare ljus än då hon steg på i Stockaryd morgonen förut.

Och då hvimlet var som starkast vid stationen, dessa minuter af rusning, innan hvar och en hittar »sina» efter ett bantågs ankomst till en stor station, då stodo de två ett ögonblick stilla å perrongen, och då jag drog upp fönstret i kupén bredvid, lutade han sig mot henne med blossande kind och strålande blick och hviskade tyst om någonting som skulle ske »till våren».

* * *

V.

När Stora-Mia spelade Guds försyn.

I nära tre veckor hade jag varit vid den lilla badorten. Det ville inte bli bättre der. Väl hade jag haft det oskattbara nöjet att se en liten hektisk, bortklemad halfmiljonärskä från Norrköping alldeles förkrossa både fru Strömbom och fabrikörskan Engblad i toilettväg; men efter tre eller fyra dagar hade lillans nationaldräkter med äkta briljanter i »bondspännena» och tvåhundra kronors-skärp kring adertontumsmidjan blifvit mig lika triviala som de mera stadgade fruarnas brokadkjolar och plyschärmar.

Vårt lilla Bethesda var alldeles *för* litet för att *någon* skulle kunna dra sig alldeles undan dess »societetslif.» Än hade jag det smickrande erbjudandet, att såsom vild och smutsig röfvar hålla den lilla hektiska på mina trasiga armar bakom en stor sten ute i skogen på något kafferep med tablåer. Än ville man nödvändigt sätta på mig en blånperuk och en bakteriefylld tigarhatt och göra mig till någon sorts fredlig och beskedlig farfar i ett tarfligare hem. Än skulle der skrivas vers; och en half meter jemntjock dylik fann jag snart var det lindrigaste betinget på en förmiddag. Usch! Man var emellertid untkarl då, och en sådan får ju aldrig lof att visa sig hvarken trött eller indignerad.

Men så ville man att jag till förmån för obotligt fattiga, sjuka — eller kanske det var fattiga, obotligt sjuka? — skulle på en mycket kombinerad soiré läsa upp både Nyboms »Niagara» och »Döbeln vid Jutas»; *jag*, som bräker småländska värre än en komminister i Sun-

nerbo, som aldrig kunnat läsa så mycket som en psalmvers utantill och öfverhufvud aldrig läser högt utan om det är något svårt korrektur med många siffror i.

Då sprang jag bums till konduktören.

Den lilla pudeln helsade mig redan vid grinden såsom gammal bekant med glädtigt skall, och på verandan prunkade kaffebrikan med färska kringlor på ny, jungfruligt hvit duk med blommor kring brickan, med gröna blad i hvarje fallande veck.

— Ah, här är främmande? Jag kommer visst och stör?

— Nej, nej! Sitt ner! Det der är bara för mammas skull. Det är Stora-Mias födelsedag i dag, sade Blomdahl, som var alldeles nyrakad och såg högtidlig ut.

»Stora-Mia»? Jag såg förvånad på Lilla-Mia, som just satte kannan på bordet.

— Det är mors födelsedag. Hon hette Maria liksom jag, och vi duka kaffebordet precis som när hon lefde, fast det nu är längesen . . .

Det ryckte litet i den röda, fylliga läppen, och gubben harskade sig gång på gång. Lyckliga Stora-Mia! Huru ljuft att veta sig en gång bli saknad så som hon!

— Det var en kvinna hela dagen det, herre! Lilla-Mia är inte något dåligt ämne till ett fruntimmer; men när jag tänker på mamma så är Lilla-Mia bara strunt, sade Blomdahl och blåste ut tobaksröken i tjocka, mörkgråa moln.

Vi drucko kaffet temligen tysta.

— Han ska väl ha sin historia i dag med, kan jag tänka, men den ska bli om *henne*, efter det är hennes dag. Han ska få höra huru min Maria en gång spelade Guds försyn.

Gud ska veta att jag tänker inte lågt om Sveriges konduktörer och deras familjer, men någon vanlig konduktörshustru var hon inte i alla fall. Hon hade gått

igenom fyra klasser i fröken Flämmelins skola, och till och med spelade lite, fast vi naturligtvis inte hade råd att ha piano. Hon var en känslomenniska, och fast jag aldrig mins att vällingen blef vidbränd på hennes tid — ah seså, Mia, det händer ju inte ofta *nu heller*, min unge — så gick hennes tanke ändå en smula högre än till grytlocken.

En tid brukade jag ligga om nätterna i E. med blandade tåget. Det kom klockan elfva på qvällen och gick klockan sex följande morgon. En morgon på sommaren var jag nere vid stationen redan när Ring, stationskarlen, var der och stökade och bytte om vatten.

— Vet Blomdahl, nu ska baronen och friherrinnan skiljas. *Hon* ska med tåget i dag, sa kokerskan, upplyste Ring.

Det fanns naturligtvis inte mer än *en* baron i E.; jag visste genast hvem det var, och jag kände herrskapet mycket väl till det yttre.

— Hva sätter åt dom, unga, vackra, välbergade menskorna? Det är väl något snedsprång af baronen? förmodade jag.

Si att *hustrurna* också kunna göra snedsprång, det tänker en inte så lätt på, när en sjelf kommit öfver en så'n som Stora-Mia, och sällsyntare *är* det väl också i alla fall.

— Nä, Gubevars, sa Ring, alla menniskor tro att det bara är för det båda två ha ett så'nt fasligt styft sinne.

Det såg inte ut som om baronen haft något styft sinne, åtminstone då på morgonen. Han kom sjelf med henne ner till stationen. De vackra, mörka ögonen voro alldeles som slocknade, det fina ansigtet var askgrått och mustascherna hängde rätt ner. Hon var deremot strålande grann som vanligt. Det svarta håret gnistrade, de stålgråa ögonen glänste alldeles obeskrifligt och den lilla

munnen var lika röd. Men kinderna voro bleka, obegrip-
ligt bleka.

Deras lilla flicka var också resklädd. Jaså, hon skulle
med mamma.

Jag hade ofta sett dem när de gingo och prome-
nerade omkring i E. om sommarqvällarna ända till mid-
natt. Han pratade och log, och hon hängde vid hans
arm och såg, bara såg upp i hans ansigte med sådan
kärlek i ögonen, att de rent flammade som ett par elds-
lågor. Aldrig har jag sett ett vackrare par.

Jag var inne på expeditionen strax innan tåget skulle
gå. Dörren stod öppen till väntsalen, och jag hörde hur
han hastigt gick fram till hörnet, der hon krupit in med
barnet, och hviskade:

— *Ännu* är det tid, Louise . . .

— Hvad *menar* du?

— Än en gång besvär jag dig vid minnet af vår
kär . . .

— Tyst Georg! Den är slut; annars kunde du ej
varit sådan mot mig.

Hennes röst var onaturligt lugn; men han såg ut som
om han gått till stupstocken då han följde henne ut.

Så sprang han upp på waggonsteget och kysste
— barnet.

Huru många hjerteband skäras icke itu af ånghvisslans
skri! Både som man vet och inte vet. Huru många,
som känna både djupt och varmt när händerna hvifta
och ögat fuktas och tränen sakta glider ut, äro icke som
förbytta när ånghästen efter år och dag för dem sam-
man igen!

Men hvar var nu min kalla, stolta, obevekliga fri-
herrinna? Med hufvudet borrhadt in i soffryggen skaka-
des hon af snyftningar, och den lilla flickan jemrade sig,
förskrämd af moderns gråt, i soffans andra hörn.

Menskan ä en stackare, herre! Här sitta nu tusende

och sörja sig till döds för det den som de älska inte bryr sig om dem. Och här sitta tiotusende, som älska hvarann, och längta och tvina och förtäras derföre att de inte ha ett bröd som räcker för två; och så förbittra två, som ändtligen funnit hvarann och ha bröd nog och ett helt långt, lyckligt lif framför sig, tillvaron för sig sjelfva och hvarandra genom ilska, häftighet och högmot.

Bära sig höns och får åt på det viset? Nej, *klokare* ä di.

Ibland lugnade hon sig och bara snyftade sakta och stirrade på en liten medaljong. *Hans* porträtt! Ja, det kunde jag tro. Så kysste hon det. Hade det inte varit lika roligt att sitta på hans knä i den lilla vackra villan i E., som att ge sig ut och fåna så här i regnet?

Och kanske hade ingen af dem gjort något farligt alls? Kanske rörde sig det hela från början om några rena bagateller, om några dumma, hårda ord? Sådant händer bland »bättre» folk.

Jag trodde inte hon skulle stå bi tills hon kom till sin station. Jag har aldrig sett en så förkrossad människa. Jag tror att här ä många, som klifva i brudstol med bara fjerndelen af den kärlek hon hade, och det kan bli bra ändå, bara di inte bråka.

Och der hemma i E. satt kanske *han* och kysste och grät öfver ett porträtt af *henne!* Och i F. betalte hon tre och femtio för en middag, som hvarken hon eller flickan åt stort af, och derhemma satt väl han och smakade inte ett Guds lån, och så hade di matsal med fyra par fönster och kokerska, som lärt ut på stadshuset i Jönköping!

I —p stod en gammal tjock fru, som såg snäll och bra ut, på perrongen och bredde ut armarna, som om hon velat ta hela lokomotivet i famn. Friherrinnan var nästan som död; hon vacklade ut, föll om halsen på gumman och snyftade:

— *Ma a . . . amma!*

»Ma a . . . amma» ja! Ack, tänkte jag, om jag hade varit din mamma.

Dagen efter var min fridag, och när jag kom hem talte jag om alltihop för Stora-Mia. Hon började storgråta, så'n synd tyckte hon det var med de unga, vackra, dumma människorna. Hela natten fick jag ingen ro för henne; hon bara frågade och pratade och torkade sig i ögonen. Tidigt på morgonen steg hon upp och satte sig att skriva. Men sen blef jag, Gud hjälpe mig, riktigt ond på henne när hon visade mig hvad hon skrivit:

»Herr Baron!

Hon älskar er ännu, älskar er så hon kan dö, stackars människa, men är för stolt att visa det, för ni har visst kommit att såra henne alldeles rysligt. Hela vägen när hon reste från er, grät hon och kysste ert porträtt. Resa från er och stöta bort er och dö utan att det blir väl igen, det kan hon nog, men låta bli att hålla af er, det kan hon inte, den lille stackarn. Försök en gång till! Tvinga henne, släpp henne inte! Ack, hvad är det väl att till och med förödmjuka sig lite, der bara kärleken är kvar!

En ödmjuk, okänd vän.»

— Det här kommer naturligtvis aldrig i evighet att bli afskickadt, Mia. Jag skulle skämmas ögonen ur mig, om någon finge veta att *du* skrivit det, sa jag.

Men hon kysste och tiggde och bad, och innan jag for hade jag med egen hand stoppat brevet i postkupén. — Ja, blir han sjelf gift nå'n gång så lär han sig snart begripa hur så'nt der går till.

När jag kom hem en vecka derefter slöt jag Mia hårdare än vanligt i famnen, för när en har varit gift några år så minskas karesserna; en kan mena lika väl för det.

— Du är väl inte sjuk? sa hon.

— I dag voro baronen och friherrinnan med hem till E. på hundrafyrtissexan, Maria. Gud välsigne dig!

— Å prat, de hade nog ångrat sig i alla fall. Va di *riktigt* goda vänner nu, Blomdahl?

— Ja, Maria.

— Rent som nygifta kanske?

— *Värre*.

Då blef det blött i Stora-Mias stora, blåa ögon; men det ville hon inte visa, och därför knäppte hon upp mina blanka knappar, gömde hufvudet under rockens vida slag och hviskade:

— Men inte som *vi*, Blomdahl, inte som vi; vi ä' allt ändå de bästa vänner i hela vida världen!

* * *

VI.

Afvigsidan på en "stor man".

— Man får nog god tid att filosofera öfver ett och annat, när man står så der i konduktörsfinkan, medan den år efter år flyger öfver samma spår genom samma bygd, der man till sist lär sig känna hvarje snår och buske, hvarje kulle och sten?

— Ja, nog händer det att man »tänker», fast man får akta sig att, som det heter, »falla i tankar». I synnerhet föraren. Si han kan aldrig lita på att korna bryta sig in på linien på samma ställe eller att maskinen passar på att gå sönder just vid stationer der det finns reservlokomotiv.

— Och de platser, ni fara förbi, de synas er väl bra enformiga till sist?

— Åhja, äfven vid storstationerna händer föga uppseendeväckande från *vår* begränsade horisont. Efter tre månader stiger en prins på der, efter sex en mera uppseendeväckande tjuf, hvar tjugonde år dör en inspektor eller stationsskrifvare och hvar tionde år kommer der en ny stationskarl. Emellanåt brinner der, och några inspektorer ä' så styfva så de t. o. m. skaffa sig guvernant för barnen. Då titta vi på henne en månad eller två. Ändå något »nytt», ser ni.

Jag skrattade.

— Jaha, och sen emellanåt händer det också något fasligt viktigt, som t. ex. när de reste stenen åt borgmästarn i —r— och tåget blef så fullt så landssektern fick sitta på en kappsäck i bagagevagnen när han kom sättande i sista minuten.

— Hvad var det för en borgmästare?

— Borgmästare F—d, som dog i vattensot. De tappa' af honom fem kannor hvar tredje vecka, och det var mycket för en karl, som mest druckit bourgogne i sina dar. Det var en stor och betydande man och sta'n köpte honom en sten på öfver fem alnar.

— Och den restes högtidligen?

— Jojomen. Der var som feber i sta'n fjorton dar förut. Hvar gång tåget kom, var det fullt med folk på perrongen, som skrek: »Hvem har lofvat att skrifva versarna?» — »Vördnad och saknad' på stadsfullmäktiges krans ska va med anglosachsiska bokstäfver». — »Källarmästarn ä väl, för f—n, säker på tryffeln?» — »Gudsfruktan prydde hans lefnad' på kyrkorådets feston ska va så det syns ända bort på spritbolaget». — »Satan ska ta sadelmakar'n om inte skynket far åtskills precis som landshöfdingen säger: 'Hans älskade drag, som vi här se' och pekar midt för medaljongen».

Ett par dar före aftäckningen stodo två stadsfullmäktige nere vid stationen och språkade om hvad som hända skulle:

— Di säger att stora stensbjörnen, som di hemtade från Sparrsätra, gick sönder då de lade honom på'n, när han skulle till kyrkogården.

— Å tusan, var det en så grof karl att han inte gick in i nya likvagnen?

— Nej f—n, jag menar ju *stenen*, begriper du.

På sjelfva aftäckningsdagen var hela —r— som upp- och nedvändt. Landshöfdingen och mycket folk från residensstaden och enkan och sonen från Stockholm och sjutton stora krans-askar va' med på tåget, och karlen hade likväl varit död i fem år. Nåja, jag hade en kamrat, som reste på tredje distriktet i Juni 1866 när di satte upp en stor sten åt Linné i Råshult alldeles utmed södra stambanan. Der var det precis likadant och stenen ändå större och alla professorerna från Lund med, och Linné hade dock hvarken varit riksdagsman, så vidt jag vet, eller styrt ett helt samhälle.

Allt folket var ute på gatorna, och för en inbrotts-tjuf, som velat sköta sig och varit hemma i sin sak, skulle den dagen i —r— varit en välsignad dag. Nere på kyrkogården stodo väl sina tjugo packlårar, virade med löf, ofvanpå hvarandra och öfverst ett trappräcke för landshöfdingen. Det var talarestolen. Och fanor och flaggor och skarpskyttarnes fana och goodtemplarstandaret och hela spritbolagets styrelse sa di var med.

— Ta hit ett blad för i gå! sa jag till tidningspojken, och sen när vi reste i väg tittade jag på förberedande festreferatet:

Stenen var ett uttryck af vördnad och tacksamhet och hade med huggning, inskription och porträttmedaljong gått till kr. 2,011,52, hvaraf mer än hälften var subskriberadt. Resten hade sparbanken lemnat, enligt den § i reglementet, som medgaf »anslag till för staden och orten synnerligen gagnande eller ock särdeles behjertansvärda välgörande ändamål».

Borgmästare F—d hade haft tjensten i 17 år, varit en mild domare och vid ett tillfälle för 11 år sen medfår i ögonen sjelf gett en bötfälld karamellgumma kr. 10,00 till uppgörande af sitt mellanhafvande med rättvisan. Han hade varit riksdagsman i 4 år och som sådan vid sin första riksdag hedrats med förtroende såsom medlem af den deputation, hvilken hade att af hans majestät konungens höga hand begära talmän. Väckt en motion om anslag till hamn i —r—, hvilken, tack vare intriger af politiske motståndare och delvis äfven till följd af brist på nödig myckenhet vatten i trakten, likväl ej kunnat genomdrivas. Ett barnhem för 12 föräldralösa eller vanvårdade små hade i främsta rummet honom att tacka för sin tillvaro, och han hade setat såsom ordförande i den försköningsnämnd, som utmed sjön planterat 193 lindar och de två lönnarne vid kyrkogårdsgrinden, hvarest ... jaså, nu var tåget vid —t.

— — — — —
 — Ta in ett par minuter på vägen till —r—, för der blir nog längre uppehåll än vanligt i dag, sa inspektoren i —t till föraren på uppresan om qvällen.

Det var lif och rörelse i —r— när vi kommo tillbaka. Dåvarande borgmästaren, en jmförelsevis ung, hyggelig karl, stod, nedtryckt af sin företrädares storhet, och höll tal till landshöfdingen på perrongen. Rådmännen hade knutarna på sina hvita halsdukar vid ena örat. Stadsfullmäktiges ordförande hade en stor såsfläck på venstra frackslaget, markerande platsen för den i mycket små städer stundom något dröjande vasastjerman. Och chefen för det i orten förlagda regementet ryckte energiskt i en liten särskild dörr för herrekarlar, bedyrande, att »Här vill jag åka».

Den allmänna stämningen var sådan, att man tyckte sig ana, det den femåriga bittra sorgen efter borgmästare F—d något lindrats af den heder man visat den store

mannens minne, och att man nu var besluten att resigneradt bära sin saknad som män.

Jag skaffade mig dagens »festtryck» — Mia gå in efter det stora gula kuvertet i öfversta chiffonierlådan — jag låste in den hälft af det glada sällskapet, som skulle med tåget, jag sökte maka den andras något osäkra ben från skenor och fotsteg, och jag läste under tågets gång vid lanternans sken:

“— — — den man, hvars dygder funno sin ljufvaste belöning i den lyckligaste och kärleksfullaste makas armar, i hägnen af ett ljust hem, fullt af sällhet, der husfaderns rena vandel från ynglingåren allt intill ålderns dag, står som ett vackert exempel för kommande släkten.“

(Dä der var biskopens tal till enkeborgmästarinnan. Tusan till tidning, den trycktes medan sällskapet ännu var kvar vid bälarna.)

“— — Om en lefnad utan fläck, ett lifsverk till mensklighetens gagn, ett hjerta fylldt af kärlek till nästan, en karaktär utan vank och en begåfning, sådan den blef blott få förunnad, ännu något betyda i Sveriges land, då skall förvisso borgmästare F—ds namn letva aktadt och äradt långt sedan himmelens vindar nött glansen från vårdens gyllene skrift och sommarregn och vintersnö ett sekel sköljt de i graniten präglade dragen af en bland fosterlandets bästa söner i den tid vi kalla vår.“

(Si dä va sjelfve landshöfdingens aftäckningstal, då sadelmakarepojken låg gömd i granruskorna med linan i näfven och skulle rycka till när stadsfiskalen luta sig ner och nöp en i benet.)

“Och syndens barn, de stackars små,
Som lemnats grymt af mor och far,
Ack deras klagan visste nå
Till Dig, som skulle den förstå
Och värna dem i "Krubban" så,
Att sol föll ock på deras dar.“

»Krubban», det var just det der barnhemmet det, som borgmästare F—d stiftat och der de togo in små stackare, hvilkas pappa och mamma inte ville riktigt

kännas vid dem. Verserna ä' af en professor och der ä' fler, som ä' ändå grannare.

Jag glömde dem på britsen i finkan, och der fick vår eldare, en stackars fattig, frostbiten sate med blå näsa och spruckna fingrar, se dem dagen derpå. Han glodde just på den der versen om »syndens barn».

— Tvi f—n! sa' han se'n och slängde poemet tillbaka på bänken.

— Vet inte Johansson någon lefvandes hut! Ska han bära sig åt på det viset! sa' jag, som just stod bredvid.

— Ja, konduktör, då har jag min själ rättihet te, för ja ä hans egenhändige son, å mor min låt han dö på Sjöbacka fattighus när ja' va' bara tre veckor gammal.

* * *

VIII.

”Vankelmod bor under de liljekullar”.

En qväll då jag med ett som vanligt gladt »God afton!» klef upp på konduktörens veranda, såg gubben mulen ut, och hans lilla Maria mumlade en knappt hörbar helsning till svar samt gnodde in i huset utan att jag fick tid att kasta en enda blick på hennes lilla rosenknoppsansigte.

— Hvad är det åt lilla fröken? frågade jag konduktören.

— Jo, det är bara det, att det är slut med glädjen

här i huset nu. Nippertippan vill flyga ur boet. Gamle far är inte nog nu längre, svarade gubben och suckade.

— Stackars Blomdahl! Men det är så världens gång.

— Om det ändå varit en *riktig* karl hon förgapat sig i! Men det är en pojkvasker från »Karolina», briggen, ni vet, en, som har halftannat år igen till sin styrmans-examen.

— Nåja, men Maria är ju bra ung ännu, och desto längre får ni behålla henne. Tänk om han varit kapten på egen skuta! Då hade han tagit henne med samma.

— Han hade väl så f—n heller; det är väl *min* flicka, skulle jag tro, muttrade gamle konduktören vresigt.

Jag kunde inte låta bli att le åt detta faderskärlekens förtviflade försök att hålla sin älskling fast.

— Åhja, jag vet nog hur det går, om hon håller i sig, fortfar gubben och suckade; och att *min* glädje är slut, det finge nu så vara, men hvem kan svara mig för att inte flickungen har vexlat in på fel spår, hvem vet om det blir till Marias egen lycka!

— Två unga hjertans rena kär . . .

— Slidder sladder, herre! »Unga hjertan» ha visat fel millioner gånger här på jorden, ha brunnit för Per och Pål och Elin och Lina därför att de stort ingen annan sett eller kommit att vara ihop lite för ofta. Det är inte så kontant precis allt hvad »unga hjertan» få för sig.

Gubben satt och smackade på sin pipa en lång stund och såg ond ut. Jag höll nästan på att gå min väg, då han plötsligt tittade upp och frågade:

— Mins ni den unga fröken, som stod i tidningarna för sexton år sen, som trillade ut genom kupédörren i Stentorpasjön när tåget var midt på bron?

Nej, det mindes jag inte.

— Liksom om inte gamle Blomdahl skulle fått lära sig att stänga en kupédörr ordentligt! Fy tusan, det

kryper i mig af ilska bara jag tänker på det der usla förhöret på —ts station. Nej, ser herrn, det var återigen ett qvinfolk, hvars hjerta rusat in på rasande spår.

— Hoppade hon ut sjelf?

— Ja, min själ gjorde hon så, eftersom haspen låg på dörren och der ingen var i kupén, som kastade ut henne.

— Åh, hur gick det till?

— Se så, ska han inte ha sin historia i dag med, så ledsen jag är! Nå, lika godt.

Jo, ser herrn, på —ts station var en stationsskrifvare Blixtberg, grann karl, med mustascher, som voro nära quarterslånga, och stora, bruna ögon, en menska på öfver tre alnar, rak i ryggen som ett spjut, och illa kär i en fin fröken, som talte både engelska och franska och gick och läste utländska böcker i stationsparken, för inspektoren var hennes pappa, förstås, och hon hade fått en fin uppfostran.

Allt ihop skulle gått bra, om inte den fina fröken, som inspektorn kostat på allt hvad han egde och hade, för att hon skulle få stor lön som lärarinna, älskat skrifvare Blixtberg tillbaks och glömt de utländska böckerna öfverallt på bänkarna medan hon gick in i skogen med skrifvaren och spatserade.

Se en kärlek, som *inte* ä' besvarad, kan aldrig bli så olycklig, som när två menniskor bli tokiga på en gång och det vill sig illa.

Inspektoren han morrade i början, förstås, för han hade inte kostat på sin Betty både Schweiz och Paris för att hänga henne om halsen på en skrifvare med 120 kronor i månaden; men Blixtberg var en rapp karl och gubben höll af honom som sin egen son, så det fick då i Guds namn gå, men så mycket var det, att fröken Betty skulle ta en bra plats i England, som blifvit henne bjuden genom den Schweiziska skolmamsellen, och den

skulle hon ha i fyra år. Under tiden finge man se om inte Blixtberg kunde få sig en station.

Allt detta hade stationskarl Pettersson hört af inspektorens piga, så att jag visste om det i förväg en dag när tåget kom och de gingo arm i arm af och an på perrongen.

Fjorton dar efteråt låste jag in henne i en andra-klasskupé, under det hon grät som om hjertat velat brista. Hon var en lång, mörk, vacker menniska, och om det inte var kärlek i hennes stora, svarta ögon när hon borrade in dem i Blixtberg, som stod på fotsteget och suckade, så har jag heller aldrig förstått hvad kärlek vill säga.

Inspektorskan och småsyskonen snyftade så de ristas, och gamle inspektoren, som var karl och tjenstgörande och allting, han bet sig i de gråa, stubbiga mustascherna och tittade barskt rätt framför sig för att inte göra dem sällskap. Pettersson ringde andra gång. Då for skrifvarn henne om halsen och hviskade! »Fyra år! Fyra år! En evighet; men jag litar på dig med hela min själ!» — Nu måste jag ge inspektoren tecken att allt var klart; men ännu då jag klef upp i finkan bredvid, hörde jag hur de tasslade om »evighet» och »längtan».

Alla qvinfolken på tågen sträckte ut halsarne genom fönstren och tyckte att det var vackert och rörande; men en gammal engelsman i förste, han sa så högt så det hördes ut: »Shocking! Shocking!»

Tiden gick. Gamle stinsen blef gråare och gråare, och inspektorskan, som alltid skulat en smula, hon gick nu nästan dubbel; men fröken Bettys småsyskon växte upp, och en af flickorna var nu nästan lika lång och vacker som hon, och skrifvare Blixtberg hade haft många förordnanden och det sades öfverallt i trafikdistriktet att snart skulle han stå som stins på egen perrong.

Så en vacker dag på försommaren när jag står och

klipper biljetterna i en andraklassvagn och tittar upp från den lilla handsken, som tar biljetten tillbaks, står jag midt framför fröken Betty.

Fabrikörskan derframme vid anstalten är fin, men det har ingenting att säga. Tygerna kunna de ju få och sina pengar kunna de ju ge ut; men »stilen» och »snitsen» och elegansen den köps inte. Hon var bland det styfvaste jag sett af både svenskor, engelskor och amerikanskor på 28 reseår.

Men herre Gud, hvad hon var mager och såg allvarsam ut! Och åldrats hade hon också mer än som kan belöpa sig på fyra år mellan tjugo och trettio, när man har sin grofva lön och sitt goda kosthåll. När hon kände igen mig sade hon så vänligt:

— Nej se, herr Blomdahl reser ännu på denna linien.

— Jaha. God dag fröken och välkommen hem! Nu förstår jag hvarför der fejades och gjordes så fint i —t. Alla må bra der.

— Tack! sade hon och nickade; men det ryckte så besynnerligt i de stora, svarta ögonen, och hon såg öfverhufvud inte ut som man bör, när hvarje pust från lokomotivskorstenen för en närmare dem man har kärast i världen.

Hon var ensam i sin kupé hela vägen. Vid stationerna satt hon och skref i en liten anteckningsbok och tittade på en fotografi; men ju närmare vi kommo hemmet desto blekare blef hon, och vid —holm, nästa stationen till —t, låg ett sådant uttryck af ångest öfver hennes vackra ansigte, att jag blef rädd och höll på att fråga om hon var sjuk.

Midt emellan —holm och —t ligger den långa bron öfver Stentorpasjön, väl sina åtta fot öfver vattnet. När vi voro ungefär midt på bron skar ett afgrundsskri genom vagnarnas rassel och då jag tittar ut flackar en öppen dörr fram och tillbaka i andraklassvagnen . . .

Jag gaf stoppsignal, och efter tjugo minuter hade vi fått fatt i en båt och fört fröken Bettys lik i land. Det vackra hufvudet hade krossats till en formlös massa mot vågbrytaren vid ett af brohvalfven; endast det herrliga, mörka håret var ännu sig likt.

På stationshuset i — t fladdrade den blågula flaggan i den ljumma sommarvinden; der var blommor i alla fönstren, och Blixtberg och gamla herrskapet och alla barnen stodo på perrongen.

Det var den gräsligaste stunden i mitt lif. Min sorg var naturligtvis mångdubbelt större vid min egen hustrus dödsbädd; men nu kände jag dertill en fasa och förskräckelse, som höllo på att komma hjertat att stelna.

Ifall herrn skrifver om det här, som han gerna kan göra, för gamla herrskapet är ur tiden och Blixtberg är död i Amerika, så kan han ju ta och beskrifva lite af sig sjelf de gamles fasa och jämmer och hur skrifvarn kastade sig öfver liket och kysste de mörka flätorna och skrek som om han legat under maskinens hjul, eller hvad han kan hitta på.

Men *jag* vet intet om allt detta. Ingenting, rakt ingenting. Jag var som bedöfvad, och har ännu svårt vid att tro att det var *jag* som öppnade kupédörrarna. Jag mins ingenting förr än vid förhöret på qvällen inne på expeditionen i — t när trafikdirektören spände ögonen i mig och frågade:

— Men hur kunde Blomdahl glömma att lägga kroken på dörren utifrån? Annars hade detta aldrig händt!

— Vid min själs salighet, herr trafikdirektör, har jag lagt haspen på ordentligt, svarade jag, och sen fick jag stå i en hel timme och höra hur de tviflade på mina ord och se hur gamle stinsen såg på mig med sina tårdränkta ögon och utan ett enda ord tydligt anklagade mig för sin dotters död.

Dagen efter hittades på jernvägsbanken, strax bort-

om bron, ett damparasoll med krycka. Hade den användts att aflyfta kroken från kupédörren med? Och hvarför?

Svaret gafs mig af den lilla boken, i hvilken jag sett fröken Betty skrifva, och som jag strax efter det parasollet var funnet hittade under soffan alldeles invid dörren.

Det var en hemsk liten bok så här i den blodiga efterbelysningens sken. Jag borde inte läst den, det vet jag; men hvilken hade låtit bli det i mitt ställe? Inte herr åtminstone, som skrifer böcker.

När engelsmännen äro ute och resa hos oss, se de ju inte farliga ut, rödskäggiga, storrutiga och flintskalliga, som de i regeln äro. Men hemma till sitt måtte en och annan af dem vara annorlunda. Kanske det är *innan* de få råd att resa och se sig omkring i verlden. Der låg ett porträtt af en sådan mellan bladen i fröken Bettys lilla bok. Han var smårutig och vacker och hade hår öfver hela hufvudet och ett par små nätta mustascher.

Och det var nog *hans* bedrifter i ett stackars svenskt flickhjerter, som stodo beskrifna i boken, som hade »My dear Arthur» på hvar sida i stället för att skrifyre Blixterberg hette Kalle. Det var ett vilsegånget, förtviflat hjertas skärande ångestrop på hvarje blad. Den smårutige hade tydligen bemäktigat sig hela hennes sinne och själ, och Gud vet om han ens nöjt sig bara med själen, för fröken Betty hade flera gånger, på många blad, frågat sig sjelf huru hon skulle kunna möta sin väntande brudgum, då hon »inte kunde se honom i ögonen utan brännande skam». Och dock vittnade äfven de sista raderna, skrifyra strax innan tåget kom till Stentorparjön, ännu om den lidelsefullaste kärlek till den smårutige; *han* var hennes allt ännu in i döden, fast han tydligen hade skändligt öfvergifvit henne.

Och detta allt bara på fyra korta år, när man ännu är ung och har tid att vänta och svurit sin tro åt en

annan för evigt! Åhnej, han hade allt rätt den fruntimmersförståndige biskopen, som skref att »vankelmod bor under de liljekullar».

Helst skulle jag velat bränna upp boken; men det gällde att fria mig sjelf från misstanken att ha vållat fröken Bettys död. Jag förmådde ej bringa hennes minne offret af min tystnad, utan visade gamle stinsen boken och bad honom ej längre tro att hans dotter fallit ut genom att luta sig mot »den vårdslöst stängda» kupédörren.

Men jag ångrade mig då jag såg det förfärliga intryck den gräsliga sanningen gjorde på den gamle. Jag trodde att den skulle döda honom på stället, och jag ansåg mig som en usling för det jag till mitt eget rättfärdigande ökat hans sorg. Slutligen reste han sig och räckte mig handen samt hviskade:

— Förlåt mig, Blomdahl; men var så barmhertig och låt Blixberg ingenting veta om detta! Det skulle döda den stackars gossen. Jag skall laga ändå att Blomdahl inte får något men af de obefogade misstankarna.

Emellertid ser herrn att det inte alltid är så säkert, när unga, varma hjertan svära hvarann sin tro »för evigt», och är det då en jungman till, som flackar jorden rundt...

På hemvägen till »anstalten» såg jag något vid ett back-krön, som skymtade hvitt och blått under ett dvergträd, hvilket mödosamt klängde sig fast vid klipporna härute. Det hvita hade starkt tycke af Marias klädningslif och det blå såg nästan ut som en jungmans tröja. Så lade sig plötsligt en blå bård af bredd som en jungmans arm omkring det hvita, och färgerna flöto i detsamma allt trängre och trängre tillsammans. I förening med purprade läppar och röda kinder borde det hela bilda en nätt trikolor, af det slag, som, trots alla skrämmande missvisningar, alla varnande exempel, går segrande genom verlden generation efter generation så länge ännu unga hjertan klappa och unga sinnen glöda.

*
*
*

IX.

En ko på banan.

Går maskinen klar och hindret vräkes ur vägen och inte kan bli farligt för det efterföljande tåget, så stannar man nu för tiden inte ute på linien för det man kör ihjel ett lif eller två utaf den sorten som går på fyra ben. Om tjugofem år tror jag knappt de stanna för en menniska.

Men på jernvägarnes första tid blef det en faslig uppståndelse bara ett får krossades på banan. Man stoppade och tog sig en funderare, och passagerarne skreko och damer fingo nervattacker, och så gnodde man i väg, fullt öfvertygad om — passagerarne förstås — att man undsluppit en öfverhängande dödsfara och undrade om man inte gjorde bäst ändå i att undvika det nya samfärdsmedlet så mycket som möjligt.

Det var en solhet Julidag på blandadt tåg eller, som det nu för tiden heter, »persontåg», och jag satt vid fönstret till finkan och dåsade. Då — med ens saktar tåget af, det känns en knuff, bromsarne gnissla och så stå vi der . . .

Nu taga passagerarne sådant der temligen lugnt; men på den tiden var den allra minsta lilla »oegentlighet», som det heter på bankspråket, nog för att sätta en god del af dem i fasa och uppror. »Hjelp! Hjelp! Släpp oss ut!» skreko somliga. Andra försökte kasta sig ut genom fönstren, och när jag öppnade dörren till en andraklasskupé, satt der en fin och rar gammal dam, som kraftigt slöt sin unga, blomstrande dotter i sina

armar och mumlade: »Julia, min älskling, sitt stilla! Der kan komma ett stycke af det exploderande lokomotivet och slå ihjel oss, om vi gå ut!»

I nästa vagn sutto en ung herre och en ännu yngre dam. De voro gamla bekanta och tydligen mycket intresserade af hvarann. Vid föregående station hade de dock kallat hvarandra för »ingenjör» och »fröken» och varit så cirklade som helst. Nu låg hon emellertid halft afsvimmad rakt midt i hans famn och han gjorde sig ingen brådska, det odjuret, att för henne klara den ofarliga situationen, fast han ju borde vetat att det inte ingår i lokomotivets diet att explodera och kasta sina stumpar hundratals alnar omkring sig, om han nu var något till »ingenjör».

Der hade varit en kurva på banan och i den kurvan hade stått en ko tvärs öfver skenorna. Föraren hade gjort hvad han förmådde för att rädda hennes lif, men hade fått se henne för sent. Han hvisslade och hvisslade med ånghvisslan så han kunnat hvissla ut femton gamla landsortsaktriser. Men en rödgrimlig ko har ändå styf vare nerver.

Och nu låg hon der på banvallen, stackars kossa, krossad, ohygglig att skåda, med mörkröd blod rinnande på den ljusröda, glansiga huden. Det hade nog varit ett litet vackert kräk, men nu var hon värre tilltygad än ett kungligt läroverksförslag när det kommer tillbaks från andra kammaren.

— Du skall inte lida mera! utbrast en ung, hygglig yngling i studentmössa, och raskt drog han sin slidknif och skar mödosamt halsen af kon.

— Hvarför gjorde harrn dä? sa eldaren.

— Naturligtvis för att förkorta det arma djurets plågor, tyckte studenten och hade tårar i ögonen.

— Jaså, på *det* viset; men si *nacken* va af förut, anmärkte föraren.

Den unge, hyggelige mannen sökte i hast upp sin kupé och kikade inte ut vidare.

Men i stället hade en annan person uppträdt på skådeplatsen. När vi tittade upp, stod en gammal mager, eländig gumma med af fasa vidt uppspärrade ögon och stödde sig mot det klena stängslet omkring banan. Hennes kläder — ett smutsigt linne och en kjol med oräkneliga lappar, delvis skylda af ett smutsigt förkläde — täckte illa den skelettartade gestalten; hon darrade i hvar lem, de tunna, gråa hårtestarna flögo vildt omkring det skrupna ansigtet, och tårarna sköljde de vissna kinderna då hon skrek:

— *Min ko! Min ko!*

Den som någon del af sitt lif bott på landet, vet väl hvad den fattiges enda ko vill säga. Hon är resultatet af kanske tjugoåriga ansträngningar, hon är långa försakelsers sparbössa, det mångåriga hoppet realiseradt, den enda nämnvärda tillgången i boet; hon är den armes och ödmjukes enda stolthet, skiljemärket mellan honom och de som äro *ännu* fattigare. Och nu låg hon der krossad, död, förbi.

Så kom den unge ingenjören, röd och varm. Det är möjligt att den skälmen fann sitt intresse vid att hålla den unga fröken i en stunds ovisshet om lokomotivens lefnadsvanor; huru tuber och rör i ett människobröst äro beskaffade, tycktes han i alla händelser ha en smula reda på, för när han fick se gumman, drog der liksom en imma framför hans unga, glada ögon. Så vände han ryggen mot tåget, tog upp en sedel ur sin portmonnä och gick ett par steg mot den gamla liksom i smyg.

Men hastigt ändrade han sig, ryckte af sig hatten, kastade sedeln i den och sträckte sedan ut den mot passagerarne:

— *En ny ko åt den gamla!*

Kanske hade di inte så mycket listor för Magdalena-

hem och Santalermision och säkert inte så många utmärkta och välgörande tafvelotterier då som nu, efter denna direkta vädjan slog så lifligt an. Visst är, att det regnade pengar i ingenjörens hatt; sedlar just inte många, men enkronor och tvåkronor, och en fattig smålandstös med biljett till Malmö — skulle väl ut på de danska betfälten, kan jag tro — sträckte fram en liten smutsig näfve med en tolfskilling i och sa:

— Gi kärringen dän! Harre Jesses, ja grunnar på äss dä hade vatt mors Hjelma derhemma!

Och i sitt kupéfönster stod den unga fröken, som mot det exploderande lokomotivet »omedvetet» sökt skydd vid ingenjörens breda bröst. Hon hade en liten blå silkesbörs i handen och nöp så nått ut en hel tvåkrona. Den lade hon i hatten när ingenjören skyndade fram, och på köpet fick han en blick af det slaget, som ungt, dumt folk inte vill vexla ut mot allt guld i verlden.

Oäfven såg han inte ut heller, karlen, der han stod barhufvad på banvallen med hatt i hand och sommarsol i bruna lockar. Herre Gud, den tiden är ju förbi, vet jag, då man kom till qvinfolken i jern och stål med sin nästas blod på fingrarna, och sätten att visa att en är en karl med hjerta i bröstet ha ändrat sej.

Gumman hade stått som om hon sofvit, alltjemnt lutad mot stängslet, medan insamlingen pågick, men när ingenjören kom och tömde hatten i hennes förkläde, blef det lif i henne, ska jag säga. Hon lipade etter värre och bad Gud välsigna oss allihop.

Och *nu* först, sedan den så att säga timliga för-lusten var ersatt, tog vänskapen mellan gumman och kossan ut sin rätt. Hållande väl fast i det dyrbara förklädet med ena handen, föll hon på knä och lät den andras magra, bruna fingrar smekande fara öfver kons röda, blodbestänkta hud.

— Grimla lella! Grimla lella! snyftade hon och grät ännu stridare då vi satte i gång.

En ska inte undra så mycket öfver att inte de fattige »ha känslor som bättre folk». När de ha råd till att ha ett hjerta så ha de det nog, de också.

— Men det var fasligt hvad ni togo er god tid midt ute på linien, herr Blomdahl?

— Jaha, som sagdt, man fjeskade inte så rysligt då; en öfverkörd ko var då för tiden en stor händelse

— »Grimla» var visst den fjerde i Sverige — och inte var det heller så många tåg då att passa upp med vid stationerna. Huru länge tror herrn för resten vi stodo der?

— Å, en styf halftimme åtminstone.

— Elfva minuter. Precis elfva minuter. Se det går alltid undan vid jernvägen, äfven vid ett blandadt tåg, som — står stilla; jag expedierade också ett ban tåg fortare på den tiden än jag pratar nu på gamledar

* * *

X.

När tåget gått ut från stationen.

På ett par dar hade jag inte varit hos min vän konduktören, och när jag sen kom klifvande sandgången framåt hörde jag att han redan hade besked om hvad som hindrat mig.

— Herrn har varit inne i sta'n och sett på teater midt i sommaren. Var det bra?

— Att afbryta kuren?

— Asch, jag menar om teatern var bra?

— Åhja, så der. Två, som tillfredsställde ganska höga anspråk, lika många, som hade en aflägsen aning om hvad de skulle göra, och så butikfröknar och barberarebiträden eller kypare eller hvad de nu varit för resten. Alldeles som det brukar vara vid landsorts-sällskapen.

— Hm, ja, det är märkvärdigt att det skall vara så svårt att spela komedi när det står tryckt på affisch och alla veta om det. *Det*, som annars hvarenda människa kan göra midt i rama hvardagslifvet, och göra *bra* så att det riktigt går i folk.

— Väl inte på jernvägen? Der gör ju hvar och en det beqvämt för sig och generar sig inte.

— Jo, det ska han se! Jag har inte sett så'na »nyanseringar», som det heter i recensionerna, i all min tid, som jag har sett på folk, när tåget gått ut från stationen.

Aldrig i mitt lif glömmar jag när fabrikör L. i--ås skulle ut och resa. Två pigor och frun och alla barnen nere vid stationen, förstås. Och der stodo de vid waggon-fönstret och hängde, så en kom hvarken ut eller in.

— Hå hå ja ja, det blir tungt att vara från hemmet i fyra hela dar! suckade fabrikören och såg ut som om han haft all verdens vedermöda i bröstfickan.

— Men var det då alldeles nödvändigt att du reste sjelf, Gustaf? sa frun deltagande.

— Absolut, min älskling, de der nya kranarna måste jag välja ut med mina egna ögon. Herre Gud, hvad jag får ledsamt! Ingen att tala med, bo på hotell, borta från dig och barnen! Nå, det är ju för *er* jag sträfvar, det får vara min tröst, men grymt är det att af pligten piskas ut från sitt lyckliga hem så der!

Det der lilla talet hade jag, förstås, inte tid att höra på *en* gång; jag snappade upp ett par ord då och

ett par ord då, för den stackars fabrikören måste *ofta* ut, än efter ett, än efter ett annat till sin fabrik, och alltid var det rent af hjertslitande att höra hur han jemrade sig, när han skulle skiljas från frun.

— Och hon då?

— Ja, hon fick tårar i ögonen och klef upp på fotsteget och slog armarne om hans hals i allt folks åsyn och sa:

— Gud välsigne dig, Gustaf! — Kyss pappa, min gosse. — Ta på dig väl på sjön. — Glöm inte bröstlappen. — Ät ingenting fett om qvällarna. — Lägg dig tidigt, vännen min. — Lilla Julia vill klappa dig. — Adjö, stackars min älskling, som ska göra denna tråkiga resan!

— Adjö, adjö!

Och så hvitades och nickades der ända tills tåget gått ut från stationen. Först undrade jag hvarför hon bad honom »ta på sig väl på sjön», för inte for han på någon sjö, inte, för vid Hesseholm vek han alltid af åt Kristianstad. Om ett par tre dar kom fabrikören i stort och gladt sällskap tillbaks till Hesseholm, och aldrig taltes der ett ord om fabrik och kranar, bara om grader och dekorationer och kraschaner och »sjuan» och »åttan» och »den kiliga ungen på Brissmans krog».

— Hvar har du varit? sa en gång en bekant, som kom söder ifrån, till fabrikören.

— I Kristianstad och »murat», min gosse. Nu har jag »åttan», ser du. Och sen festat och roat mig för resten. Styfva tal, ståtliga dekorationer. Du skulle, min själ, också bli frimurare, Zetterbom!

Och gladt var der i fabrikörens kupé och den ena skrattsalfvan aflöste den andra, men alltefter som vännerna troppade af vid station efter station så lade han ansigtet i dystra veck, och då vi kommo till —ås for han ut ur kupén, som om han varit besatt och sa:

— Ändtligen, *ändtligen* Lotta! Jag trodde aldrig dessa fyra eländiga dar skulle ta slut, men så länge jag orkar måste jag sträfva för min familj.

— — — — —

Roliga äro också bekanta, som familjevis varit och helsat på hvarandra. Hela värdfolket med barn och pigor och informator ska naturligtvis ned till stationen, och der surrar då som i en bikupa:

— Tack, älskade Lovisa, för dessa oförgätliga dagar. — Gör om 'et så ä ni snälla. — Att få se ert förtjusande hem. — Aldrig ska vi glömma er vänlighet. — Det blir förbaskadt tomt efter er. — Min söta lilla rara Lova. — Vi komma att gå derhemma och ledas vid. — Tack, tack! Adjö, adjö! — Glöm inte bort oss. — Älskade Lovisa har du lagt pepparkakor i hattasken också! — Fick du beskrifningen på marengerna? — Adjö! — Adjö!

Och allas ansigten skina och stråla af vänskap och innerlig välvilja. Men ibland är knappt tåget ute af stationen, innan de kära gästerna slå sig ned på soffan med en kraftig duns och se tråkiga och sura ut och säga:

— Gudskelof att det här är öfver! — Hade vi trott *det*, skulle fan rest dit. — Ja, di hade det riktigt pjaltigt. — Jag var rädd han skulle vilja låna pengar af dig. — Och så gammal hon har blifvit. — En riktig hexa. — Deras välsignade kalfstek står mig ännu i halsgropen. — Ja, nu ha vi dem naturligtvis öfver oss till sommaren, när de fara förbi på väg till söta svärmor. — Det blir lögn; vi resa bort.

— — — — —

För en femton år sen förlofvade sig unge patron Skalberg på Gysinge med rike garfverifabrikörens fröken i Lemnerås. Herre Gud så sött det var, när hon följde honom till stationen, då han varit och friat och fått ja. De hviskade och kröpo tätt, tätt ihop i sjelfva kupé-

dörren, och när inspektoren blåste, böjde Skalberg sig ned, och jag hörde hur han suckade:

— Hur grymt att slitas från hvarann just nu, då . . .

Men när tåget väl var ute från stationen gäspade han till som om han velat sluka en melon hel, lade sin hatt i waggonnätet, hvisslade en stump på en operett, tog på sig sin sidenmössa och sa till en annan herre i kupén:

— Ja, nu såg du väl sjelf att det är klart, så du kan ge dig till tåls med de der stackars styfrarna tills jag riktigt får in näfven bland garfvarens pluringar.

Jag minns sista gången direktör Frasman åkte på bantåg här i världen. Fet och leende och skinande stod han i kupédörren när tåget skulle åstad.

— Hvarthän, hvarthän, min hjertans bror? skreko vännerna på perrongen.

— Bara ut och se om mitt landställe nu till våren. Välkomna dit i sinom tid, go herrar!

— Tackandes! Lycklig resa, du lyckans ost!

Och jag svär på att hvarken Knut Almlöf eller Svante Hedin skulle sett trefligare och gladare och belåtnare ut än direktör Frasman när han stod der i kupédörren. Nå, precis två timmar efteråt låg han död på sin veranda ute på landstället med två goda revolverkolor i hjernan. Han skulle kunnat resa jorden rundt på det ansigtet, om han annonserat i bladen och gått upp med det på en teater.

Den bäste aktör jag sett i all min tid var dock fru Tengmans pojke, som reste till Amerika i början på åttitalet.

— Är du inte ängslig och ledsen, Axel? sa frun, som sjelf alldeles simmade i tårar.

— Nej, vars, mamma, jag är så glad, så rysligt

glad så, och det skall mamma också vara. Var inte ledsen för mej! Jag kommer nog igen, ja, det gör jag säkert.

— Om du visste, hvilken tröst det är för mig att se dig så stark och lugn, min egen gosse, mitt allt i världen, snyftade gamlafrun värre.

— Ja, kära mamma, visst är det ledsamt att skiljas, men jag är så fasligt lugn och glad så.

När jag sen kom in i kupén låg han framstupa på bänken och grät som om hjertat velat brista, bara tåget gått ut från stationen . . .

— — — — —
För unga människor, som hålla af hvarann, är tåget en svår inrättning, då den ene reser och den andre blir kvar. När det går så går det, och man klifver inte upp på fotsteget och håller lilla handen, som i de gamla kaleschernas tid.

Jag har sett många frågande, bedjande, förtviflade blickar från unga herrar, som stått på perrongen och kastat ögon åt ett fönster med flicka i. Och flickorna, de markattorna, ha ibland, förstås, ingenting låtsats begripa. »Nej verkligen!» — »Åh, är det möjligt?» — »För all del, herr notarie, en liten blomma ur buketten håller jag visst inte på.» — »Ni ska få se att det blir regn», snattra de till höger och venster och se fasligt likgiltiga ut.

De unga männen göra klokt i att inte med samma gå åstad och skjuta ihjel sig för den der kylans skull. Det har hänt i min praktik att den tinat upp fort nog när de blifvit för sig sjelfva, och att flickungen gått ut på vagnens plattform och fått en fuktig glans i de små ögonen, och kinderna ha brunnit, och blicken har trånande sökt sig tillbaka, och ett par små smala fingrar ha skickat en pinfärsk slängkyss utåt linien — bara tåget väl gått ut från stationen . . .

* * *

XI.

En bröllopsfärd.

När man åker många herrans år i samma trafik-distrikt lär man — såsom vi talte om häromdagen — att känna igen en hel del ansigten, som ofta återkomma på tågen och vid stationerna. Af dem som stiga på vid mellanstationerna blir det, förstås, också sällan mer än ansigtena man lär sig, och så hör man hvad de kallas af en eller annan medpassagerare, som känner dem. Men vid ändstationerna, der man bor och vistas och ligger öfver sin lediga dag, der har man naturligtvis bra nog reda på folket.

Derför kände jag också rätt väl till ingenjör Gustaf Armstång, som rådde om Elghamra herregård, en mil från N. station, som var den sista i distriktet.

På honom förtjenade statens jernvägar inte lite. Jemnt for han till Stockholm, Göteborg och öfver Malmö långt utrikes fram på senvintern hvar år. Han ville »resa söderut och möta våren», sa han en gång till en herre, som åkte i samma kupé. Och ibland mötte Elghamra-kusken med *tre* vagnar vid stationen, och unga, glada herrar hoppade af tåget och upp på skjutsarna, och så bar det af vägen utåt under skämt och skratt och sång och med bössor mellan knäna och hundkräk kopplade vid baksätet den tiden *det* skulle vara. Men ibland kommo bara två eller tre främmande herrar och så fyra eller fem så'na der damer, som sjunga på schweizerier i städerna, och i hvardagslag inte dra på sig fler eller större kläder än som väl behöfs, och blefvo på Elghamra en veckas tid och hvilade opp sig från sitt konstnärlif.

Ingeniör Armstång var en rapp karl, som tjent sina pengar ute i Södra Amerika, en grann karl, grannare än de flesta och med mörka, lifliga ögon och ett hår svart som kol och brun på kinderna. Han var fasligt artig mot alla fruntimmer, och de vackra gjorde han sig särskildt besvär med. Egentligen lär han ha varit född Jönsson, men när han blef rik derute tog han ett namn, som lät engelskt, fast det var så svenskt som helst, om en tänker efter lite.

En snäll karl var han också; god mot tjenare, underhafvande och fattiga, god mot hästar och hundar och hade fullt af starholkar i sin trädgård och betalte på lasarettet för fattiga och slängde alltid ut en näfve femöringar till de trasigaste ungarna när han kom till stationen.

Endast för qvinfolk var han inte bra att bli närmare bekant med. Postmästarens dotter hade fått sin lungdot för hans skull, sa di, och banmästare Alméns äldsta flicka bekostade han en lång och dyr resa åt, men aldrig hörde jag Almén välsigna honom för det, inte. Sjelfva kammarpigorna på Elghamra räknades inte bland de allra hyggligaste flickorna när de kommo fram till N. om somrarna och dansade kring majstången om söndagskvällarna.

Men det vet man, att har en ungarl det bra och ser bra ut, så räknas det inte så fasligt noga med om han är så precis mot fruntimmer. Herrskap, som ha giftasvuxna döttrar, ha åtminstone inte hjerta att vara onda på honom länge, och han är som barn i huset hvart han kommer.

Inte heller är det så godt när man bor på landet att beräkna så man kommer alldeles lagom till stationen. När ingeniör Armstång var ensam hade han på en tid börjat att alltid komma en stund för tidigt.

— Jag menar klockorna på Elghamra ä rent rasande blifna, sa han då till gamle häradsskrifvare Jansson nere på perrongen.

— Kom med upp till mig så länge, få vi se om Ella har något att bjuda på, sa häradskrifvarn.

Och det måtte gubbens vackra dotter visst haft, ty ibland glömde ingenjören sig kvar der hela dagen och lät tågen gå som de ville. Nå, de flesta af hans resor voro då inte så värst angelägna, och fröken Ella hade ett par ögon, djupa och blå och milda, som nog kunde hålla en karl kvar.

Månsson, stationskarlen, sa, att när Elghamrakusken kom körande för att hemta vid stationen, kom hon alltid ut på altanen till gubbens hus vid stationstorget. Kom då ingenjören ensam och reste förbi, då nickade hon och log och stod der som en herrans engel, så att ibland var han rent inte menska att åka förbi, utan måste upp och helsa. Men kom der mamseller och kappsäckar och bråte, då blef hon likblek och gick fort in i rummen igen.

Då, på en gång som man vänder en hand, blef ingenjör Armstång stadig och ordentlig, reste sällan bort och då alltid till ett och samma ställe, en liten station nere i Skåne, der han hemtades af kusk med vapen i knapparna och på slutet också af en fröken, som nästan var ett barn ännu, men likväl en af de fagraste qvinnor jag skådat, mörk som han sjelf, med blixande, svarta ögon och likväl en hy lika vacker som Marias der, fast hon är som en lintotte i hufvet.

Detta var på hösten i September. Nästa vår var allt klart, och en qväll i början af Juni stod ingenjör Armstång som brudgum med den vackra fröken som fru vid armen på perrongen vid den lilla skånska stationen, och en gråhårig, fasligt förnäm gammal herre, som stinsen kallade för baron, tog dem i famn gång på gång, och en gammal fru grät och log om hvartannat, och tärnor och marskalkar stodo bredvid med kransar på bröstet, och bruden gick ur famn i famn till ett par tjog äldre och yngre damer.

Så blåste stinsen och så bar det i väg för de lyckliga två. Jag ser dem ännu framför mig när jag vill, sådana de stodo i waggonfönstret, när jag stängde kupédörren om dem: armarna slingrade om hvarann, hufvud vid hufvud, brinnande kinder, leende munnar, som försökte att ännu stamma fram några kärleksfulla ord till föräldrar, fränder och vänner, medan tankarna voro långt derifrån, på färd till hemmet, det egna, gemensamma, kära.

Jag sökte styra så till att de finga ha kupén för sig sjelfve; man har en smula känsla, fast man bara klippt biljetter här i verden.

En knapp kvarts mil innan man kommer fram till N. söderifrån gör linien en stor kurva inne i en tät björkdunge. Vi voro just komna dit, då alla bromsarna med ens höggo i och jag förstod att föraren gjorde de mest förtviflade försök att stoppa tåget.

Jag stack ut hufvudet genom finkans dörr och hörde tvenne hemska skri. Det ena var ett hest, ångestfullt vrålände, som oemotståndligt trängde sig fram öfver förarens läppar, när han såg sina förtviflade ansträngningar gäckade — det andra . . . store Gud *det andra* . . . det kom som från underjorden, från de tunga hjulen, från ånghästens krossande framfötter, det var ett skri sådant ingen människa låter höra *två* gånger i lifvet.

Back! — Der låg det krossade stofet af fröken Ella, medvetlös, dödt, men varmt, muskelsprittande och skönt ännu, ty ånghästens hofvar hade valt det bästa hon hade, hennes hängifna hjerta, för att gifva henne döden; det sköna, blonda hufvudet, det rosiga anletet, de ljusa flätorna lågo der oförstörda, nästan obesudlade, såsom hade hon slumrat in i fadershemmets bädd.

På Gustaf Armstångs bröllopsdag! Under de hjul, som förde brudparet hem till sin drömda lycka . . .

Det finnes två slags fruntimmer, ser herrn; det ena slaget är som vattnet, hvilket piskas af stormen, rifves

upp i djupet och står i fradgande skum, för att snart återigen visa en jemn och glittrande yta; det andra är som kristallen den fina, som endast har *två* val: att blixtra i skönhet och att krossas i smulor, och *dem* skall man inte resonnera för mycket med, om man ej håller af dem såsom yppersta klenoden i eget hem.

Den unga, sköna bruden stod vid det sargade stoftets sida, och tår på tår rullade nedåt de darrande kinderna, medan de mörka ögonen stodo stelt fästade på fröken Ellas ansigte.

— Ingenting skall kunna utplåna detta hemska minne från vår bröllopsdag, snyftade hon. Hvilken gräslig olyckshändelse! Så ung och skön och ljuf! Kände du henne, Gustaf?

— Ja . . . något litet, min älskade . . . mumlade Gustaf Armstång, blek som döden.

* * *

XII.

All right!

Julen är en backe, på hvars krön de tvåbenta lastdragarne dock få blåsa ut en smula, hur sträfsamt de än annars ha det.

Och från den backen ser man mycket, som man annars inte varsnar i hvardagslifvets släp och slit. Man ser födelsesocknens kyrka med ljusskimrande fönster i sitt bleka, nattliga snödok; det hjälper inte om man numera aldrig går i Guds hus, man ser henne likaväl med

själens och minnets öga. Man ser far och mor i det gamla hemmet; det hjälper inte om de slumra i mullen för längesen; på julafton träda de fram som förr. Man ser sig sjelf, liten, glad, kärleksfull och oskyldig; det hjälper inte om man åkt aldrig så fort på livvets allfari-väg, så att vägsmutsen stänkt upp i både hjerta och öga, och känslorna svalnats af och tanken blifvit bitter. Vid juletid tona ekon i luften, gamla, kära, kända toner, ekon från längst försvunna dar.

Och dessa ekon locka med underbar magt vår håg, de tränga öfver berg och dal, öfver Nordsjö och Atlant, långt bort i nya verlden, genom år af glömska och skills-messa; och därför är det så trångt på jernvägarna dagarne före jul, och därför inbringa banorna så mycket i December, och därför blandas då så ofta på tågen de vanliga ifriga: »Ä' kappsäcken mä?» »En ska få si det töar» med ett kraftigt »All right»; ett »All right» på små-ländska eller skånska kanske, men ett »All right» i alla fall.

Det är svensk-amerikanare, som komma hem på julbesök; och det är nog så, att de som komma hem så der vid julen, de *ha* det också »All right», allt klart, allt i ordning, ty de tusenden, som gå under derborta, som på juleqväll blott ha en tårfylld blick och smärtsamma tankar att skicka öfver till gamla Sverige, *dem* får man aldrig höra af.

Det var torsdagen före jul på morgonen, och julafton var på lördag. Julresandet hade redan kommit i full fart. På perrongerna knuffades fina julgäster i pels och med qvitto på fyra eller fem stycken kolly bagage med blygsamma figurer i tunna, slitna öfverplagg och resgodset i ett litet knyte i waggonhyllan och säkert intet utom sig sjelfve att ge i julklapp åt de kära, de reste till. Det var snöyra och blåsten smällde med kupé-

dörrarna, och det var allmänna meningen på hela det långa tåget, att det var ett riktigt hundväder, som man plär säga.

På *ps station kom en herre med händerna fulla af prydliga res saker stampande öfver perrongen, klef upp i en andra klassens kupé, fick sig en smäll af den flackande dörren, och satte sig ned med ett stönande, belåtet: »All right!» uttaladt till sin egen värda person, just som jag kom och sträckte ut handen efter biljetten. Fin pels, valkig hand, dyrbar mössa, intet vidare fint ansigte, svensk-amerikanare, andra klass; — måtte vara en af dem som haft tur derborta i vestern.

Han såg strålände belåten ut, ville tydligen slå sig i språk med konduktören; gjorde mig ondt att jag skulle ha så brådtom. Sedan, under tågets gång, stannade jag på min rund en stund vid gången utmed hans kupé och hörde huru han helsade en annan herre, som kom instöflande från nästa bås för att söka rymligare plats, med ett gladt:

— Morning, mister!

— Mårron! grymtade den andre herrn, som intesyntes vidare upplagd för att språka.

— Den här gamla bygden är sig temligen lik, som för åtta år sen.

— Förmodar det. Har inte tittat ut.

— Trångt i andra boxen, hvasa?

— Något.

— Vänta, ska jag ta undan min väska. Se så, nu kan ni lägga er, om ni vill. All right.

Den andre teg.

— Ska bli skönt å komma hem nu. Har varit i Amerika åtta år, förstår ni.

Den andre tinade slutligen upp en smula vid all vänligheten och vände sig mot honom med en bråkdel af artighet.

— Komma hem till sin lilla fästmö, förstår ni. Money på fickan och brudklädning i kofferten. *Tyget*, förstås. Den sys medan det lyser, ser ni. All right!

— Hvart gäller resan?

— *ts station. Bor vid sjelfva stationen. Bra flicka. Pappan är skraddare, very good man. Det blir en glädje.

— Bevars, då är fästmön nere och möter vid station?

— No, no, hon vet inte jag kommer. Inte skrivit på par år, inte haft tid. Hon också sällan skriva. Har flyttat ofta och visst glömt ge henne adressen ibland. Få talas vid så mycket mer i stället. I morgon till presten, om två veckor gifta, alla papper der i väskan. All right!

Jag gick min väg och tittade inte in i waggonen förrän efter ett par stationer. Men amerikanaren höll alltjemnt på med att ge sin reskamrat förtroenden.

— Men hade det inte varit bäst att skriva i alla fall? Det är väl säkert att fästmön väntat på er snällt och ordentligt? undrade denne.

— O, *hon* väntar, *hon* väntar i åtta år till. Finns flickor, som vänta på en friare i trettio år; skulle de inte då kunna vänta på en fästman i tio!

— Men om hon nu ändå slarfvat åstad med en annan i alla fall? sade reskamraten och skrattade.

Amerikanaren blef allvarsam med ens.

— Då blir det kalas i alla fall; tre begrafningar i stället för ett bröllop. Ser ni den här, ni! Här är dukadt för sex, två portioner för oss hvar. Den nya fästman skulle aldrig slita ut fler halvesulor. Två portioner hvar. All right!

Och så stoppade han tillbaka revolvern.

Nu var jag inne i situationen. *t var sista stationen i trafikdistriktet, och jag bodde der. Mer än *en* skraddare fanns der inte, mer än *en* dotter hade inte denne skraddare, och mer än *en* man fick inte denna dotter ha,

och — den hade hon fått för ungefär ett år sen uti banmästare Hansson, min goda vän. Jag hade sjelf stått fadder åt deras lille gosse i början af November.

Hm . . . Svensk-amerikanaren såg mig litet för lefnads-glad ut för sjelfmord och dubbelmord; men spektakel blef det nog i alla fall. Om han t. ex. toge upp revolvern, och en ren olyckshändelse . . .

Nästa gång jag kom in i kupén berättade amerikanaren för sitt resällskap om sina öden och äfventyr ute i vestern.

— Hade summan full redan för tre år sen, men svindlades på nästan alltsammans. Ville inte skrifva hem. Spotta näfven, nya tag. Ut på en farm och skötte svin tills jag fick fatt i bättre business. Dollar till dollar, dag för dag, ser ni. Och nu ligger det i väskan der. All right!

Stackars karl! Han var så stolt och glad och lycklig, att han inte kunde sitta stilla i kupén i det rysliga vädret, utan skulle ut och springa på perrongen vid åtminstone hvarannan station.

En gång fick han vid fönstret i en tredjeklassvagn se en gammal gumma, som satt och grät. Strax var han derinne. Hvad allt han sade kärringen vet jag inte, men när han gick ut igen sken hon som en nyskurad kopparkruka och stoppade in något i sjalen. Amerikanaren klappade henne på axeln och sa när han klef ut igen:

— Ingen ledsen på Petter Sanders tåg. Betala med det der och tjut inte så besatt. All right!

Vi kommo allt närmare *ts station, och det var inte utan, att jag var betydligt ängslig för min vän banmästare Hansson och hans unga hustru, att nu inte tala om skräddare Strömberg och hans gumma. Jag skulle lemna tåget der, och beslöt kila öfver och varsko dem allihop innan den glade amerikanaren hann dit och började tömma sin revolver i den husliga kretsen.

Aldrig hade jag vetat att Emma Hansson haft någon fästman förut, men se de kvinnorna . . .

Lite hade jag att göra vid stationen, och när jag kom till Hanssons sa barnflickan, att banmästaren var ute och frun hos de gamle. Detta gjorde, att när jag köksvägen kilade in till Strömbergs, der både de och Emma och en ung qvinlig släkting sutto i hvardagsrummet, klef — fästmannen från Amerika in genom dörren från farstugan.

Jag har aldrig varit vidare svag för skjutvapen inomhus och förtviflade scener, och jag hann inte säga ett enda varningens ord.

I början gick allt bra. Amerikanaren bredde ut båda pelsärmarna, tryckte fru Hansson, som häpen rest sig från sin sömnad vid bordet, till sitt bröst och jublade:

— Här är jag, lilla älskade, trofasta flicka! Här har du din Petter igen! Drygt har det varit, men ord har jag hållit. Emma, Emma! Ser du väskan här. Der ä' money nog för oss!

Gud, så han kysste henne! Jag kände mig riktigt enkel på banmästare Hanssons vägnar. Skräddaren blef likblek och smög sig ut med gumman, och den unga flickan, Martha Pettersson, kusin till Emma, som var i huset, hon darrade som ett asplöf och suckade: »Herre Gud! Herre Gud!»

— Samma vackra, ståtliga flicka! Min älskade tös! Så kyss mig då igen en endaste gång! I morgon till presten och bröllop vid trettontiden! All right! tyckte Petter från Amerika.

Emma var röd långt, långt ner på halsen och visste tydligen inte hvar hon skulle göra af sig. Mildt sökte hon lossa sig ur hans armar och stammade:

— Petter lille . . . Petter lille . . . det är så rysligt ledsamt . . .

— *Ingenting* är ledsamt i dag, hjertungen min; har

det gått baklänges för svärfar så stöt på mig. I väskan finns mer money än du tror. All right!

Nu blef det för mycket för Emma. Hon brast i förtviflad gråt.

— Jo ledsamt, *rysligt* ledsamt är det, Petter lille, för i julas . . . Nej, jag *kan* inte . . . säg det du, Martha . . .

Och så sprang hon in i verksta'n, hon också.

Fröken Martha Pettersson var en 20-årig, ståtlig flicka på sina fem fot och sju tum, och i vanliga fall visst inte bortkommen, men osäker på sig af bara katten var hon dock nu, när hon steg fram och lade sin lilla hand på pelsärmen och sa' med ett visst deltagande:

— Herr Petter, det är . . . ja, det är verkligen mycket tråkigt för oss allihop, men Emma är . . . ja, hon gifte sig i julas och har en liten gosse, och det är nog obehagligt . . . ja jag menar på allt sätt otrefligt för er, men ni får inte bli ond på henne!

Då smög jag mig sakta ut, ty inte kunde herr Petter gerna ge sig till att skjuta skarpt på en ung, främmande, deltagande flicka, som aldrig gjort honom något för när.

Men redan i trappan hörde jag huru något tungt föll på en stol, och strax derefter en mans hejdlösa, förtviflade gråt mellan en bruten stämmas:

— Gå, unga miss . . . gå . . . med *mig* är det förbi . . . All . . . right . . .

Detta var på torsdags qvällen. På fredags morgonen stod jag på tåget redan klockan fyra, och när jag kom tillbaka fick jag af min hustru blott sparsamma underrettelser om Hanssons och Strömbergs. De lefde, voro oskjutna, och herr Petter Sander bodde på hotellet, det vara ltsammans.

Lördagen, julafton, var händelsevis min fredag. Då jag vid niotiden på morgonen gick förbi hotellet var det någon, som ropade:

— Konduktör!

Det var herr Petter, och det gjorde mig genast godt att se att det ännu inte var på långt när ute med honom.

— Morning, konduktör! Mina vänner Hanssons sökte efter er i går qväll. Skulle tömt en glögg tillsammans. Ni sof, sa di. Hör nu, kan man få snälltåget att stanna vid *arp? Min fästmö, miss Pettersson, Martha Pettersson, och jag skulle qvista af till hennes föräldrar, ser ni. Brådtom, mycket brådtom. Skola giftas tjugondag. Kommer direkt från Amerika bara för det. Jaså, det stannar? Tack! All right!

— Farväl, herr Blomdahl! I morgon får jag lof hem till Wexiö och byrån och hvardagsplitet igen. Tack för all vänlighet, alla trefliga stunder här!

— Tack sjelf! Farväl! Kanske träffas vi aldrig mer. Ni tyckte visst inte om det nere på »anstalten»?

— Nej, men jag kan komma hit ändå, komma direkt till *er*, om jag blir bjuden, när fröken Marias bröl...

— *Seså*, för tusan! Ja, det kunde jag tro, att *ni* håller ihop! En, som skrifver böcker om kärlek, och en, som springer efter jungmän i backarna! Hellre vill jag aldrig se er mer!

Betydligt snoppad, tryckte jag tyst hans hand och sedan den djupt rodnande Marias. Och så gick jag.

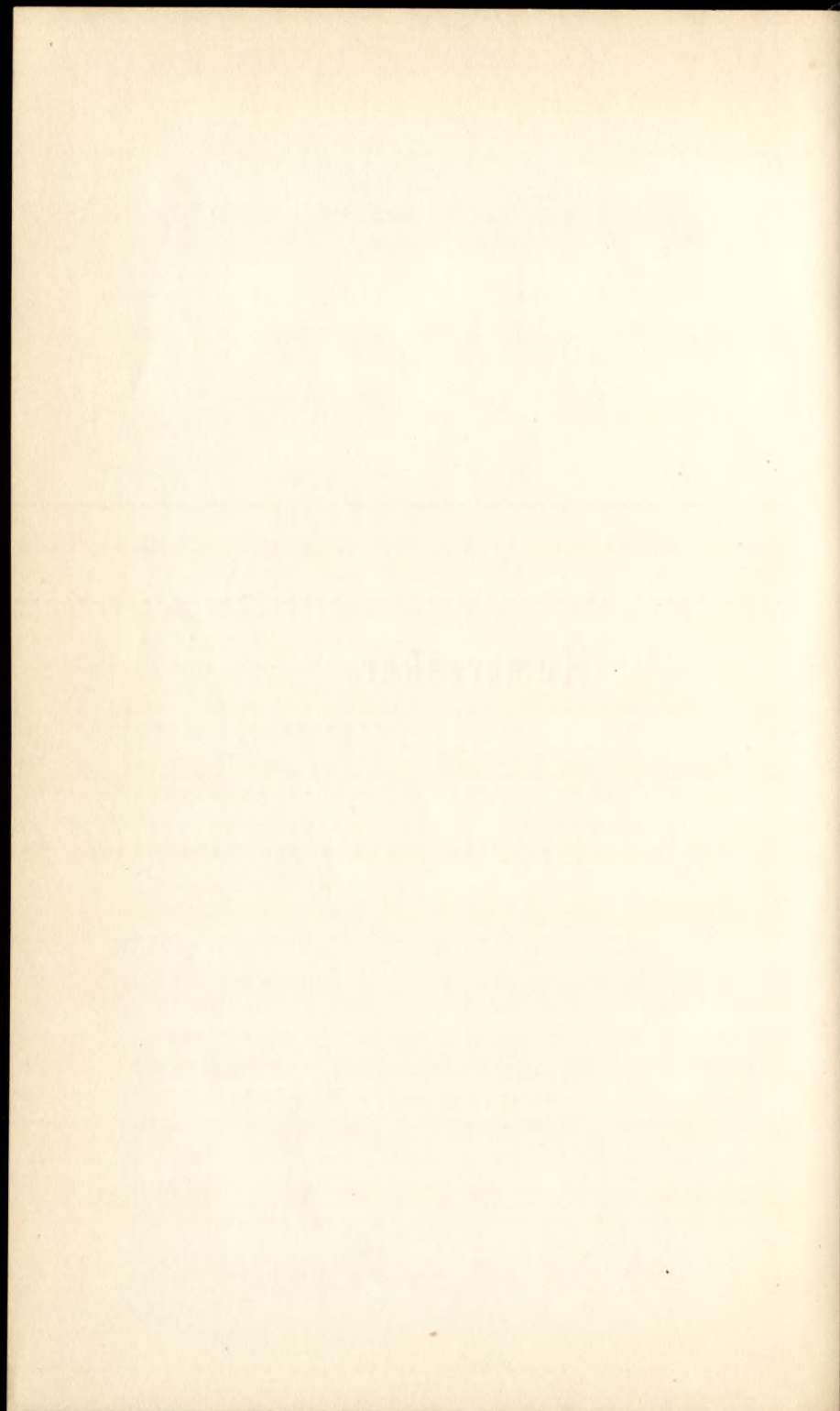
Men efter en half minut hörde jag tunga steg bakom mig; gamle konduktören lade handen på min axel, tittade efter att inte Maria såg oss från verandan och suckade:

— Jag *låtsar* inte att jag ger med mig, ser ni; det blåser bra både här och ute på sjön. Gud gifve det der

blåste af dem båda två! Men *finns* det ingen bot, hålla de i sig ännu halftannat år härefter, när spolingen tagit sin styrmansexamen, då... ja då vet man sitt öde... Och blir det bröllop då, så... välkommen i alla fall!

Humoresker.

Ett olägligt nyårsbesök.

Om man föder upp en gris, ger honom det bästa huset förmår, vårdar honom med all möjlig omsorg, och så den dagen man af honom lyckats få ett stort svin, får besök af en främmande karl, som lyfter på hatten och artigt frågar: »Tillåter ni att jag tar Nasse med mig hem, och vill ni vara snäll och skicka med mig en del till hans underhåll?» så tror man naturligtvis att karlen skämtar eller är komplett galen.

Om man planterar ett päronträd, göder dess rot och stöder dess krona, putsar dess stam och makar insekterna från dess blad, och så, när den första fruktskörden glänser mellan löfven, en absolut okänd medmänniska kommer och föreslår: »Låt mig få de der päronen, och spring efter knif och assiett och servera dem snyggt!» så svarar man antagligen: »Vet hut, oförskämda människa!»

Men om man har en liten flicka, ljuvvelig som ett Grennapäron och retande som en julsinka, och har födt och gifvit henne kristlig fostran i aderton eller nitton år, och älskat henne af allt sitt hjerta, och så en karlslok kommer och säger: »Ärade herre, låt mig få tösen med tillbehör för arf och eget!» så ska man bocka sig och

säga: »Var så god, min bästa herre! Huru många par lakan, dukar, örngott och depositionsbevis behagar herrn på köpet?»

Jag undrar inte på, att menskligheten räknar pappor, hvilka ha litet svårt vid att fatta logiken i ofvanstående. Pappa Lundström förmådde det i alla händelser alls inte, och den tanken, att någon ung glop en dag skulle komma och knipsa hans Elin, var honom lika motbjudande som ljum Roederer, ficktjufnad eller otur på knack.

Men ingen undgår sitt öde, och när hans lilla Elin kom hem från ett julbesök hos mostrarna i Jönköping, kunde hon hvarken äta, dricka, spela piano eller tala förnuftigt. Ständigt satt hon och såg med blåa, stora, förebrående ögon upp i salongstaket; men som detta var nygipsadt och utan droppfläckar, tydde hennes beteende mera på ett småningom börjande vanvett än på husligt intresse.

— Känn efter om hon snör sig för hårdt! sa pappa till mamma.

Nej, knuten på snörlifsbandet satt precis som annan-dagjul då hon reste, och barnet hade snarare magrat än lagt ut.

— Moster Lina har alltid så rysligt mäktiga julskinkor; ge vår lille älskling ett par af Dittens piller, föreslog den bekymrade fadern.

— Ack, Lundström, hon har fått *aderton* nu på fem dar, och är likadan!

Men så en förmiddag, när pappa satt i sitt rum och smälte en gås och klippte kuponger, och inte hade en tanke på verdens falskhet, kommer barnet in och tjuter, som om man slagit ut ett bläckhorn på hennes ljusröda kjol, och slår armarna om hans hals så eldigt så hade han aldrig känt på maken sen han umgicks med aktriser i världen, och äntrar upp i hans knä och ger honom en kyss, som skulle gjort en Sokrates bind-

galen och kunnat locka evangelisten Johannes att stjäla värre än sjelfve Lassemaja.

Och så brast det löst litet om sender: huru hon i Jönköping träffat en notarie, som var så rysligt rar så... och strax känt en beklämning öfver bröstet, som var så rysligt svår så... och hur han dansade så ofantligt bra så... och inne i mosters kabinett blifvit så fasligt djerf så... och i dag, i förmiddag, om en timme, kanske i nästa minut skulle komma till pappa och troligtvis bli så rysligt envis så... och hon var så obegripligt rädd så... för hon visste ju att pappa var så grymt häftig så...

Han slungade henne ifrån sig, som hade hon varit den bakteriefyllda natttröjan efter ett i lungshot afidat försörjningshjon, och kallade en hel del underjordiskt herrskap till vittne på, att om den notarien bara vågade komma, skulle han finna temperaturen så hög som möjligt.

Hvarpå hans älskade barn pressade näsduken mot båda ögonen och uttryckte den förmodan, att det skulle vara bra mycket trefligare att vara död, samt gick ut till sin moder för att i stum förtviflan se på ett par böcker bättre tygprofver.

Pappa Lundström höll på att qväfvas af sorg och harm. En sådan der spelevink, en »notarie» utan ordentlig lön och med akademiskulder upp öfver öronen! Hvilken näsvishet utan like! För hans inre syn hade visserligen långt i fjerran någon gång hägrat ett blomstersmyckadt altare, vid hvilket hans lilla Elin skulle knäböja; men det skulle då åtminstone ske i sällskap med en rik och förnäm man, som sjelf hade nordstjerna och kuponger att klippa. Och nu... en sådan der valp, en glop, en slyngel, och Elin var ju bara barnet... Jo, nu min själ knackade det... *Stig in!*

En fruktansvärdt ung och blygsam herre klifver in, stannar bugande vid dörren och börjar:

— Jag skul...

— Mjuka tjenare! Ja bevars, jag vet hvad ni »skall», min herre. Jag har just nu blifvit underrättad om alltsammans. Ni skall störa julfriden i en hittills lycklig familj, ni tränger er in utan förskoning . . .

— Förlåt, jag knack . . .

— Det är detsamma. Inga försök att vara qvick, om jag får be! Här sitter jag lugn och nöjd med hustru och dotter, då ni som en bomb . . .

— Jag ber om förlåtelse i fall jag stör . . .

— *Om* ni stör! Men, herre, kan ni då inte begripa hur det känns, då man rycker ett barn från dess föräldrar? Kan ni . . .

— För all del, det är visst inte min me . . .

— . . . ning, nej, nej Gudbevars, känner till det der. »Långt ifrån att mista en dotter, skall man genom denna förening vinna en son». Hvasa, så heter det ju! »Det skall naturligtvis vara er käraste omsorg att så ofta som möjligt hit återföra den dyrbara skatt, hvarpå ni fått plundra detta aktade hem.» Hvasa, tror ni inte jag har varit på annandagsbröllop förr och hört mågarna sladdra sina dumheter, medan far och mor stå förkrossade af skillsmessans smärta? Hvasa?

— Ett beklagligt misstag . . .

— *Just* så! Ett beklagligt misstag är det af den far och mor, som tror på sådan goja. Nej, ska man sen någonsin få se sitt arma barn, så får man bekosta resan sjelf och vara beredd att skriva på alla de vexlar från hennes ovärdige man, som hon har med sig i sy-skrinet. Men så sitt då, *sitt* då, för tusan! Det är en hjertlöshet, som . . .

— Herr grosshandlare, edra enskilda intressen kan jag beklagligt . . .

— . . . vis inte ta hänsyn till. Nej, *naturligtvis* inte. *Ni* tar bara flickan med så och så många tusen, och när *de* äro slut, skrifer ni eller hon efter mer.

Hvad ett par stackars ensamma, öfvergifna föräldrar känna, angår er tydligtvis inte. Det är rätt! Tala bara rent ut! Jag känner till alltsammans förut, jag . . .

— Men vid Gud, om jag ämnar . . .

— . . . plundra ut mig. Nej, Gudbevars, det kan visst hända att ni inte tänker på *nu*. Jag vill göra er den rättvisan att medge att ni inte precis har det der alldeles klart för er. Men tänk sjelf efter! Med er lilla lön . . . ty naturligtvis skall det barka ihop så fort som möjligt . . . och så bådas edra »tidsenliga» kraf på lifvet . . . Om så sjukdom stöter till; *barn* blir det ju i alla fall . . .

— Hvad tänker ni på, herr . . .

— Jaså, här sitter ni kanske helt frankt och vill predika malthusianism! Och i sådant vill ni inviga mitt arma, oskyldiga barn! Vet skäms, herre, och kom ihåg att detta är ett kristligt hem, der ingen får komma med slik styggelse! Ni och Elin skulle således aldrig ha några smått . . .

— Nej, vid Gud, om jag någonsin tänkt . . .

— *Herre!* Ni har hört hvad jag sagt, och likväl framhärdar . . .

— Men så *hör* då, min bäste . . .

— *Aldrig!* Aldrig i lifvet, säger jag er! Usch, att ni bara kan komma med något sådant! Fy tu . . .

— Men var då så god och se! Det är ju alls inte . . .

— Hvad är det der för papper, ni drar fram med? Tror ni jag tviflar på att ni har tagit examen? Nej, Gudbevars! Var så god och stop . . .

— Herre, vill ni inte ta reson, så skall lagen . . .

— Se så der ja, det var ju fint! *Hota* ni bara! *Nu* visar ni er i er rätta gestalt! *Nu* krypa klorna fram! »*Lagen*!» Ja, Gudbevars, när barnet bara blir myndigt så följer hon mot föräldrarnas vilja hvilken — ber om

ursäkt! — trashank som helst. *Men kom ihåg att det är två år till dess, herre!*

— Men herr grosshandlare, för Guds skull, jag ber er . . .

— Be och hota, hota och be om hvartannat! Gå på ni bara, men . . .

— *Herre! Vill ni betala gasräkningen eller inte?*

— Ga . . . ga . . . gasräk . . . nin . . . gen? Ni är alltså . . .?

— Bokhållare i gasverket, ja. Men nu får ni verkligen inte uppehålla mig längre. Det gör: etthundratolf och sjuttiofem.

Inne i salongen sutto notarien och Elin och pussades värre. Den satans människan hade gått salsvägen.

* * *

Hvilken Lovisa.

Det tarfvar någon stund, innan lifsglädjen kommer riktigt i cirkulation på en småstadsbal. Man är fin som en majstång och reserverad som en yngre enka och ser på den öfriga menskligheten som en målarprofessor på ett oljetryck. Det lejon, hos hvilket försynen samlat quintessencen af det manliga Brackköpings bedårande kraft, vänder i sin egen tambur för att borsta bort ett damkorn på fracken. Den engel, som representerar brännpunkten af det kvinliga Brackköpings tjusningsstyrka, skriker vid affärden, om något af småsyskonen nalkas hennes skära skrud, värre än om hon mötte en lustvandrande alligator eller bjödes ett hem hos en enkeman med blind moder, stora skulder och nio barn.

Det är först när lejonet, utan att darra, med näs-

duken torkar bort en droppe punsch midt på skjortbröset, som ömheten börjar fylla hjertat der innanför. Det är först när balens drottning med englamildt leende ber platsens förnämste hökare benäget aflägsna sina halfsolor från slutstycket på hennes drägt, som Amor börjar välja bland pilarne i sitt koger.

Diversehandlanden Johan Lång bar ett ingalunda ringa quantum ömhet för qvinnokönet inom det redligaste hjerta, som ännu hoppat af fröjd öfver ett gynsamtt bokslut. När han nattetid halfslumrade ofvanpå en hummersupé i sin lilla sängkammare innanför kontoret, kunde hans själs öga stundom se bygdens fagraste tärna, vän och hvit, sitta på chaislonguen och plocka af sig skorna, och i drömmen hade han två gånger kysst rådmannens Adelaide.

Men i verkligheten tarfvade han sju medelstora glas punsch och en half deciliter af de medels polkans lifliga takt i sin hemfrid störda stadshusbacillerna, innan han fick mod att till kamrer Sundins Lovisa ömt och blygt med ljuf förtrolighet hviska: »Ack, här är ansenligt varmt i qväll!»

Men det var kungabal i Brackköping, och i dess stadshussal kringflögo folksångens toner och en mindre tyllremsa från kaptenskan Blixtbergs släp.

Hvarjemte kamrer Sundin sa till om mera punsch, och kärlekens s. k. genius traskade barfota omkring på de väggfasta bänkarna vid salens långsidor och hviskade strunt i Brackköpingsfröknarnas rosenröda öron.

Berusad af mörka ögon och bländhvita axlar, lade Johan Lång Lovisa Sundins lilla knubbiga och, för att vara i Brackköping, blott lindrigt hårbevuxna arm i sin, och hviskade, uppskojad och full af tillförsigt:

— Ack, fröken Lovisa, hur har jag icke längtat efter detta tillfälle att fråga . . . att spörja . . . hm . . . att höra efter . . . hur . . . hur mår frökens mamma?

Kall och lugn hade han på förmiddagen på en haveriauktion gifvit sitt anbud på åttahundra knippor sjöskadad gråsej, och nu darrade han inför dessa sex och ett halft lispund ung qvinna . . .

Sådana motsägelser äro icke sällsynta i den menskliga naturen.

Andra polkan dansade han med fröken Louise Richel. Hennes far var en af samhällets tre wasariddare; hon hade femtontusen efter en tant och en liten förtjusande elfgestalt efter sin mamma, som varit sömmerska under sitt och Brackköpings tidigare utvecklingsskede.

Hon var mild och ljuf som en gazell och man hade slagit en hel Cremant och två Liebfraumilch i bålen.

De sutto ensamma i det allra minsta af smårummen, klenst upplyst och trefligt på allt sätt. Han suckade.

— Har jag på något vis sårat er, herr Lång, eller har ni för trånga stöflar? frågade hon med denna spetsiga originalitet och frihet i konversationen, som numera brukas i alla bättre böcker.

— Visst inte, men mitt hjerta är fylldt af en out-säglig tomhet och tystnaden brusar likt sjudande is genom mitt hufvud i eder bittert ljufva närvaro.

Så der talar i regeln endast en menniska, som är full eller vill bli riksdagsman, men hon såg att han älskade henne och utbrast lidelsefullt:

— O herr Lång . . . ni . . . ni . . . får lof akta min solfjäder!

Tredje valsen dansade han med Lovisa Sundin. På tonernas vågor flöto deras själar tillsamman som tvenne russin i samma brylå, och hans brinnande blick slickade hennes skuldror med samma passion som en pensionsflicka snaskar i sig en glace. Man tömde numera rena punschen och smärre konjakssqvättar i bålen, och han kunde därför ej mera precis erinra sig huru orden föllo, men hade en dunkel förnimmelse af att benen började bli besynner-

liga och att han blottat någon mindre del af sin själ för den älskade flickan.

I »damernas vals» blef honom ännu en gång den sällheten beskärd att svepa sin något fuktiga frackärm om den smalaste midja i Brackköping och låta sin blick drunkna lika ohjelpigt i Louise Richels outgrundliga ögon som . . . som . . . låtom oss säga som en kattunge i Atlantiska oceanen.

Och så snodde han om i kottiljongen med Lovisa Sundin, och så blef han ensam i kabinettet en stund med Louise Richel, och så talade han om syltgurkor med fru Sundin och så togo de in lite ren konjak i herrarnas rum och så tyckte han precis att han kände en kind mot sin i kabinettet igen, och så blef han »farbror» med konsul Richel och så hjälpte han Lovisa Sundin på med pelskoftan, och så kände han hela universum upplösa sig i kärlek, lycksalighet, sodavatten och en eftersmak såsom af kyssar.

— — — — —

När han återkom till sig sjelf tyckte han att han helsade på i anatomiska institutionen i Upsala och att halftannat hundrade medicofilare fått hvar sin bit af hans hjerna att peta i på ett théfat. Allt hvad han hade i sin mage lekte cirkus på ett smärtsamt sätt, och aldrig hade goodtemplarverksamheten i staden förefallit honom mindre löjeväckande. Hans klocka visade 11,30 f. m. och då hans feberheta arm passioneradt sträckte sig efter vattenkaraffinen, fick han fatt i följande biljett, som han mödosamt genomläste med små egna parenteser:

”Min (! ! !) *Johan!* (Men för f—n, de här ä ju hvarken morskummans stil eller uttryckssätt?) Jag förmår inte låta bli att genast på morgonen sända mitt hjertas dyre vän en helsning (tycks vara en vänlig menniska). O hvad mitt hjerta klappar och mitt hufvud bränner (än *mitt* då!) Jag kan ännu knappast fatta det underbara som hände i går (nej, inte jag heller!) men när jag får se Dig åter i förmiddag

och Du talat vid föräldrarna och jag har Dig vid min sida (ja, hvar är *den* belägen?) så skall jag nog försöka sätta mig in i min lycka. (Ja, säg det. Godt jag kunde detsamma!) Pappa är vid strålande godt lynne i dag. (Sickens lyckans ost!) Han tycker mycket om dig. (Jag skulle vara tacksam för hans adress.) Evigt

Din

Louise.“

»Louise, Louise, Lovisa?» Johan Lång fann genast att med hans frihet och ungarlslif kunde det efter detta inte bli särdeles bevändt här på jorden. Det nästan förskräckte honom, men *det* måste ju bäras. Man super sig full; nå, det händer alla dagar. Den ene spelar derunder bort sin förmögenhet, den andre ruinerar sig på borgen, den tredje pratar gallimathias och skämmer ut sig för Gud och människor. En söt och snäll flicka är nog, när allt kommer omkring, den mildaste formen för himlens straff öfver en som idkat rusdrycker allt för nitiskt.

Men *hvilken* flicka? *Hvilken* Lovisa? Med *båda* hade han dansat och talat ömma ord. Lovisa Sundin hade sett på honom så underligt, då han hjälpte henne på med pelskoftan? Men fiskbenen i Louise Richels korsett hade hörbart och innerligt jemrat sig under det ömt allvarliga greppet i damernas vals? En gång inne i kabinettet hade Louise Richel sagt: »Herr Lång, ni skrämmer mig!» Men vid buffeten hade Louise Sundin slagit honom på fingrarna med solfjädern och hviskat: »Ni är en farlig karl!» Ett par kyssar hade också bestämdt förekommit, men hvem hade släppt till det andra paret läppar, se *det* var den stora frågan?

Någonstans i Brackköping satt just nu en liten flicka och väntade på honom. Hennes lilla hjerta klappade honom till mötes, och hennes dagars upphof tänkte på honom med välvilja, och så visste han icke hennes namn. Nedrigt! Afskyvärdt!

»Evigt Din *L-o-u-i-s-a*?» Ja, visst kan man stafva

sitt namn på *ett* vis, fast det brukar sägas på *ett annat*; men alla deras flickbekanta sa »Louise» om Lovisa Richel och »Lovisa» om Louise Sundin . . .

Och med värkande hufvud och det grymmaste tvifvel i sin själ klädde han sig och gick till det hem, som inom sina dörrar förvarade den obetydliga förgängliga delen af den lilla elfvan med de outgrundliga ögonen.

Louise Richel satt ensam i salongen och drömde öfver en novell. När hon fick se hvem den besökande var, krusades hennes mun af ett ljuft småleende, som vattnet krusas om man kastar ett ruttet kålhufvud i den dunkelblåa insjöns spegelvåg, och varm rodnad spred sig öfver hennes kinder, snabbt som ett glas Beychevelle öfver en ny, ljus sidenklädning.

Intet tvifvel mera! Det var *hon!*

— Louise, *min* Louise! jublade Johan och drog henne intill sig, ifrigt, som man ute på landet i September drar i benet på en äppeltjuf.

— Herr Lång . . . Johan . . . ni . . . kommer så hastigt, men mitt hjerta tillhör dig, hviskade hon och lät sin kind falla ned på sidenslaget å hans redingot.

— Min Louise, jag . . .

— Tyst, någon kommer . . .

Knappast hade de intagit ett för den yttre, kalla och känslösa världen passande afstånd från hvarann, förrän Lovisa Sundin, fyllig, högrest och i blå promenaddrägt, stod framför dem.

— Du . . . hä herr Lång här! — Nej, Louise, det *går* inte att förstålla sig . . . du är min bästa vän och du får veta det med samma. Denne lille käre, älskade man är min fästman sedan i går afton. — Men Johan, hvarför sölar du? Pappa väntar!

Och så flög hon på honom som en cyklon på en fredlig höstack, och med djup förtviflan kände han huru allt hvad naturen unnat honom af själsstyrka, mod och

manlig värdighet, skyndsamt lemnade hans arma hjerta och fortissimo sjönk djupt, djupt ner i hans stöfvelskaft.

* * *

När lille Gicke skulle ha smörj.

Det är ledsamt när ungt och oförståndigt folk kommer ihop, när de, som sjelfve inte äro annat än vettlösa barn, få egna barn att vårda.

Det går väl an när den *ene* af ett ungt par är klok och bra; när ena halfvan håller igen då den andra vill begå galenskaper.

Men det är riktigt ljufligt och uppbyggligt när två stycken unga människor af motsatt kön båda äro utmärkt förståndiga, och man gläder sig när ett par sådana komma ihop i ett enda äktenskap, fast man nästan tycker, att det är slöseri med så mycken klokhet i ett och samma hushåll.

Så var det med Janne och Amelie. Janne var filosofie doktor och lektor och domkapitelsledamot, och hade tuktat och undervisat hundratals små gossar, och varit med både om att afsätta klockare och varna komministrar för spritdrycker, innan han skulle börja på att uppfostra sitt eget kött och blod. Och Amelie hade varit en ung, framstående klassföreståndarinna i stadens flickpension, och många små brottsliga knän hade darrat vid hennes allvarliga, forskande blick, och ibland »luggades» hon.

Och de voro en fasa för alla bekanta och befryndade familjer, som hade i frihet dresserade barn, de der spottade ut mat, som inte smakade, och skreko sig till hvad de

ville ha och sparkade sina mostrar på magen och berättades ha för sed att tvinga sina pappor att hvarenda natt, mycket lindrigt klädda, ta en kort galopp genom våningen med den unga människan på armen, när hon hade ondt för tänder.

Janne smålog vemodigt och öfverlägset åt slika pappor, och Amelie klappade sina gifta väninnor och sa: »Laura, det är ett stort ansvar att vara så förfärligt svag och förstöra barnen för hela deras lif.»

Efter en terminsafslutning gifte de sig, och när Janne sen en qväll på hösten i September bad Amelie tända lampan, drog hon honom konvulsiviskt intill sig och sa: »Nej, nej!» som om han bedt henne borsta en isbjörn, bestiga en luftballon eller supéra tillsammans med en kungstiger.

För hon höll styft på skymning och rodnad och förlägenhet då hon för allra första gången meddelade en karl, att hon hade för afsigt att fram på vårsidan göra honom till fader.

Långt innan barnet ännu skådat tapeterna i sin mammas sängkammare, gratulerades det af hela släkten till att ha två så utmärkta, uppfostringsvana, pedagogiskt skickliga föräldrar.

Vid närmare påseende befanns den nya människan vara hankön, döptes till Georg och kallades »Gicke».

Gicke var ännu icke tjugo dagar gammal då familjens bekanta funno hans föräldrar i salongen med ett par hektoliter böcker och broschyrer omkring sig.

— Aha, Amelie, du sitter och komponerar toiletter efter de sista journalerna? sa väninnorna.

— Jaså, Janne, du sitter och skärskådar de skrifter, som utgifvits af sökandena till lektoratet i svenska? sa vännerna.

— Vi äro föräldrar och ha en son att uppfostra; vi hålla på med ett schema för honom efter rationella grunder.

— Ska ni inte ändå låta honom bli månadsgammal, innan han börjar läsa? föreslog en af onklarna.

— »Läsa?» Han ska bli åtta år innan han får börja läsa; *nu* ska' han bara vänjas vid ordning, lydnad och ett regelbundet lif. Hur långt voro vi nu, Janne?

— Jo, »klockan 10 e. m. vändes han på höger sida och ligger så till klockan i f. m., då han får mat och lägges på venster sida till klockan 5.»

— Men om han inte *vill* ligga så der? Om han *skriker?* supponerade en tant, som sjelf födt upp elfva barn, af hvilka den äldste nu var rådman i Askersund.

Den gamla fäkunniga klemigheten! Janne och Amelie bara sågo menande på hvarandra, smålogo och fortsatte med sitt schema.

Men antingen det nu var för Gicke inte hade klocka på sig eller han annars fann tiden lång; alltnog han skrek som en vilde på de mest olämpliga timmar af schemat och vände sig, olindad, som han var, enligt ny, rationell metod, på aldeles orätta klockslag.

Man experimenterade en natt med att »låta honom skrika ut». Men dels tycktes hans repertoire vara beräknad för en 30-timmars-konsert, dels skar hans jemmer i moders-hjertat, och dels hade Janne en gång hört, att mycket unga menniskor möjligen kunna skrika sig till bräck.

Janne fick i hast på sig en nattrock, och så bar det af med Gicke öfver mammas på golvet nedfallna turnyrputa, mot gungstolsmedar, som svårt smärtade pappas smalben, mot bordkanter, som stodo honom efter veka lifvet, och mot en större lamp, som gick till hvila mot vaggfoten.

Pappa såg på schemat å väggen. Enligt detta skulle nu Gicke legat orörlig på venster sida i fyra timmar.

— Amelie du, tänk om han verkligen skulle vara för liten för ett så strängt ordnad lif?

— Ja, men i doktor Pilboms »Råd till unga mödrar»
... Hvem *var* Pilbom?

— En bataljonsläkare.

— Kanske var han sjelf bara ungarl?

— Jag är rädd för det, Amelie. Att döma efter
den här pojken ser det nästan så ut.

Så kom då schemat bort vid julrengöringen, och
Gicke fick lefva som han kunde, utan klocka och pro-
gram. Det var ett tygellöst och utsväfvande lif med mat
och dryckjom tre gånger i timmen midt i natten ibland,
med oljud och uppstudsighet mot myndigheterna.

Men vänta! Bara han blef två år, skulle hans tuktan
med allvar begynna.

— Kom hit Gicke! sa pappa Janne på ynglingens
tredje födelsedag.

Men Gicke, som hade ett ärende ut i köket, gaf
tusan att gå någon annanstans.

— Kom nu, annars blir pappa ond!

— Fy fåms pappa!

— Kom genast! Annars min själ...

En mjuk och hvit, men mycket fast hand fattade
om hans arm.

— Men Amelie då, inte ska vi klema med barnet...

— Inte »klema», men leda det med fasthet och
förstånd. Te tå Gicke lille! Tom te mamma, tå fäl han
den tole tockerbiten!

Den lille lydige Gicke kom genast, foglig och under-
gifven.

— *Ser du!* sa mamma triumferande.

Med »fasthet», »förstånd» och bakelser kommer en
moder ett godt stycke med sitt lilla lydiga barn, men
när lille Gicke var fyra år fyllda hade mamma likväl
nödgats afkunna ett ultimatum, enligt hvilket ris ofelbart
skulle vankas, derest Gicke bara en enda gång till räckte
ut tungan åt pigorna.

— Och det får *du* ge honom, Janne, sa mamma.

— Ja bevars, sa pappa.

Pigorna, som höllo styft på Gicke, sökte förmå honom att endast i pappas och mammas frånvaro räcka ut tungan åt dem, och Gicke, djupt känslig för det praktiska i ett slikt arrangemang, ställde sig det samvetsgrannt till efter rättelse.

Men mamma öfverraskade honom.

Då tillsades Gicke alldes bestämdt, att detta var allra sista gången det finge passera.

Nu väntade han en hel dag, men så var det lika när.

Då hemskaftades ett fruktansvärdt björkris och sattes bakom skåpet i salen. På qvällqvisten räckte Gicke ånyo ut tungan åt Lotta och sparkade Kristin.

— Nu *måste* han ha pisk, Janne.

— Vi nödgas statuera ett exempel, Amelie!

— *Du* får lof göra det, Janne...

— Hm... *du* har allt en mjukare hand...

— *Du* är ju van att klå pojkar?

— Ja, visst... ja... men *han* är så ynkligt liten, stackarn...

— Seså, ingen klemighet, som med Larssons ungar! Fort in med honom!

— Söta du, *slipper* jag inte? Han håller mer af dig. Han blir aldrig glad vid mig sedan...

— Är du en *karl*, du?

— Jaså, tag hit riset! Det skall förbaska mig väl bli slut på det här käbblet!

— Nå, det var då väl! Men... förifra dig inte, käre vän! Du får inte slå honom, som du slår pojkarna i skolan, begriper du väl? Hans små ben ä' som brosk ännu. Bara daska till honom *försigtigt*, hör du!

— Tyst nu! Kom hit, Georg!

— Kanske vi ändå... bara för *denna* gången...

Janne svarade inte. Nu *skulle* Gicke ha smörj.

Gicke tjöt, mamma bleknade, och in bar det i pappas rum med förtviflad fart.

— Han är så *liten*, Janne . . .

— *Tyst!*

Dörren stängdes i dubbla lås. Gicke tjöt som om man velat mörda honom, mamma föll framstupa på salssoffan och grät som om hennes hjerta velat brista. Hennes Gicke, hennes egen älskling, vridande sig under slagen som en brottsling! Hans lilla fina skinn . . . Slår han honom så det blir märken, förlåter hon aldrig Janne, det känner hon. Ack, om hon daskat till honom lite sjelf! Bara litet grand . . . Hu, så hemskt tyst det ä' nu derinne? Har han då slagit honom sanslös . . . ?

— Öppna! Det är *jag*, Amelie, hans mor! Jag har *rätt* att komma till mitt arma barn! Hvad har du gjort, Janne? Har du slagit ihjel . . .

Derinne satt den arme lille Gicke i pappas knä, med tårar ännu i ögonen. Mamma bleknade och hvi-skade:

— Hur bara tog han det, Janne! Du har väl inte förderfvat honom?

— Hm . . . ser du, min lilla vän, jag är för gammal pedagog . . . hm . . . att låta sinnet löpa bort med mig. Man ska aldrig aga i vrede, och Gicke har lofvat sin pappa . . .

— Hvasa? *Har* du inte . . . ? Nej, men Janne, ska barnet inte bli en riktig vilde, får *jag* lof taga honom om hand.

* * *

Ur fru Lina Karlssons dagbok.

Den 12 Juni 1895.

Jag är den lyckligaste människa på jorden. Jag har varit gift i elfva dagar med den mest älskade lille man i hela världen. Jag ville skrika ut min fröjd på gator och torg i detta herrliga, välsignade Stockholm, som jag nu är lycklig nog att få bo uti vecka efter vecka, månad efter månad, år efter år. Men man får inte skrika på gatorna här som i Malmköping, säger min Elof, och därför har jag skaffat mig dig, du lilla förjusande dagbok, att utgjuta mitt hjerta uti.

Oh!!!

Den 17.

Jag har legat vaken hela natten, och i dag på morgonen har jag gråtit litet. Min Elof är mig lika kär, men en hemsk, en förskräcklig hemlighet har växt upp emellan oss. I förrgår steg jag upp före Elof och kom att se litet i hans portmonnä, och då låg der trehundra-sjuttifem kronor i sedlar. Jag blef glad och trodde han beslutat sig för det der pianot, som realiseras så rysligt billigt. I går steg jag också upp före Elof och kom att se att han inte hade mer än tretti kronor kvar. *Hvar* har Elof gjort af pengarna? Någon ved har han inte köpt och intet piano, och alla möblerna äro kontant betalta.

Den 19.

Dessa trehundrafyrtifem försvunna kronor bli min död, det känner jag nu. Nu tror jag att det är någon dålig qvinna, som hotar Elof att gå till mig och säga

att de haft ett sån't der »förhållande», om hon inte får hvad hon vill. Hon kunde minsann komma; jag skulle ge henne, jag! Jag bryr mig inte en smul om hvad Elof haft för sig *innan* vi blefvo förlofvade. »Männen ä alls inga englar, Lina», sa alltid mamma. Var det detta hon menade?

Den 23.

Nu har jag det! Elof går i dåliga sällskap! Elof för ett utsväfvande lif emellan fem och sju! *Elof slåss!* Gode Gud, hur har han kommit på sådana galenskaper? Men jag *kan* inte tvifla. I går, när jag sökte honom på kontoret, var han inte der, och när han sen kom hem två timmar senare än vanligt, hade han en stor skråma på kinden. »Lille vän, hvad i all verlden är detta?» sa jag. »Asch, jag kom att drumla mot en spik i garderoben», svarade han. Men han rodnade.

Ack Elof, vi ha inte varit gifta mer än tre veckor!

Den 24.

Han måtte ha ett vildt, ett alldeles förfärligt lynne. I dag var han sönderflängd på hakan igen och en stor skinnbit var borta på högra handen. Hur kan en bättre karl, en verkligt fin karl, som min Elof, bära sig åt på det viset? Nog mins jag att de skuffade omkull pappa i trappan efter ett valmöte i Malmköping, men att så här bli skråmad hvarenda dag! Det är precis som vår store katt derhemma, som jemnt sprang på taken och slogs. Skall han en dag äfven slå *mig*? Gud allena vet det.

Den 26.

Jag började tro att det ändå inte var möjligt att en men'ska kunde få föra ett sånt vildt lif dag efter dag utan att rent af bli tagen i polisen. »Tänk om han är i nå'n klubb der di gör sånt der bara för öfnings och

motions skull?» sa jag till mig sjelf. Jag har ju läst om engelska boxare.

Så gick jag så jag träffade kamrer Pipping, som är född här i Stockholm och känner till allting.

— Kamrer Pipping, sa jag, finns här nå't ställe der di går å slåss å boxas för ro skull? sa jag.

— Hva . . . hva är det lilla frun säger? »*Slåss och boxas*»? Nej, inte hvad jag vet. Polisen har visserligen en atletklubb för att öfva upp sina krafter att ta itu med socialister, artillerister och flottister; men slåss? Nej, det tror jag inte di leker med.

Det är alltså klart: Elof är en vild slagskämpel! När skall han slå mig och pigan? När skall han bli mördare?

Och jag som var så lycklig!

Den 29.

O hvad han ännu kan vara snäll och förtjusande när han bara håller sig stilla! I går satt han inne hela dagen och läste högt för mig och Annette Persson. Men herre min Gud, hvad hans arme ben sågo ut! Alldeles mörbultade och med våta omslag. Så satt han och hade dem i en balja och läste och pratade och skämtade och var den finaste och qvickaste karl man kan vilja se.

När Annette var gången hade jag beslutat att tala ömt och allvarsamt med honom, och gick och tog honom i famnen och tryckte honom intill mitt hjerta.

— Aj! Aj! Aj! skrek han så att taket kunde remna.

Barmhertige Gnd! De ha slagit honom på rygg och axlar också!

Den 2 Juli.

— Elof, älskade Elof, sa' jag i dag vid frukosten, när mitt hjerta sved vid att se hur min arme älskling linkade fram till sin stol, mådde du inte bra mycket bättre

om du ... om du inte vore riktigt så mycket ute? Du blir ihjelslagen till sist.

— Prat! Dumheter! För att jag gick nere vid hamnen och råkade törna mot en ketting?

Hvad skall jag göra? Jag älskar honom ju ännu så utsägligt! Inte kan jag rent ut säga åt honom: »Du är ett vilddjur och går omkring och slåss som en svea-artillerist»? Ack, om mamma ändå vore här!

Den 4.

Är det möjligt att en i hemmet så fredlig och snäll man som Elof kan komma i gräl med busar hvarannan och hvar tredje dag? Och han dricker ju visserligen, men inte mycket, inte alls mycket, inte som pappa ens.

Eller är han mig otrogen, springer han efter butik-fröknar och får all denna förfärliga stryk af bokhållarne nere vid centralen?

Den 6.

Han äter och dricker, han röker och sover, som om allting vore som det skulle. Och mild och vänlig och kärleksfull är han, och allt hvad jag vill ha, får jag. Tänk ändå hvad han måste ge ut i mutor och ersättningar för denna hemska slagsmålspassion. För någon gång *ger* han väl stryk också? Han är ju stor och stark. Jag tors inte titta åt polisafdelningen i en tidning.

Och hans kläder! Jag vill inte omtala huru hans byxor se ut.

Jag skulle ännu kunna känna mig lycklig, om min Elof vore ohalt och hel i ansigtet en vecka.

Den 6.

— Rätt snart skall jag bereda lilla gumman en öfverraskning! sa Elof i middags.

Ha! Det är andra kvinnor med i spelet; samvetet

har slagit honom, och nu vill han tysta det med en present till mig.

Ha, Elof, *Elof!*

Men jag skall kasta gåfvan tillbaka i hans falska, trasiga, trolösa ansigte!

Såvida det inte är en briljantring, för det har jag alltid önskat mig.

Den 15.

Nu är det slut! Jag kan inte lemna honom i *detta* tillstånd, men så snart hans lif är utan fara reser jag hem till pappa och mamma. Ja, det gör jag.

Komma hem alldeles sönderkrossad, och så, när jag gråter och frågar hvar han har varit, svara: »Asch, ramlade ner för en trappa, kära du».

Han skulle ramlas . . .

Den 20.

Den arme sofver oroligt om nätterna. I natt vred och vände han sig så att jag fick inte en blund i ögonen. En gång mumlade han: »Nej, det går aldrig, det förstår jag. Jag är för klumpig och korpulent».

Ack Elof, om du ändå ville *inse* detta, inse att du ingen väg kommer med butikfröknar och värdshusslinkor med ditt utseende! Om du ville komma åter till din maka! Herre Gud, vi ha ju inte varit gifta i två månader . . .

Den 25.

Jag *kan* inte lemna Elof. Mitt arma hjerta brister bara jag tänker derpå.

Han är bättre nu. Han är läkt i ansigtet och kan sätta sig själf på en stol utan att skrika. Han börjar gå som en människa och längtar ännu inte ut.

Jag tror ändå att det är andra flickjägare, som slagit honom uppe på Mosebacke, för en så'n der snobb var

här i går och frågade Emma »hur det var med gross-handlaren». Den uslingen, han var väl rädd för följderna. Då öppnade jag sjelf tamburdörren och sa: »Det angår inte *er!*»

Den 30.

Ett helt lifs djupa ånger räcker inte till för att be-gråta all den grymma orätt jag gjort min dyre make!

Han, den finaste, noblaste, oklanderligaste man i världen, en rå slagskämpe!! Han, den ömmaste, trognaste, hängifnaste make, en flickjägare!! Var jag då vid mina sinnen! Gudskelof att jag ingenting ännu skrivit till mamma! Gudskelof att *du* lilla fäniga dagbok är ensam om min oerhörda dumhet!

Elof har länge varit så märkvärdigt lugn och glad. Han är alldeles läkt nu. Alla hans byxor äro lagade, och det har hvilat liksom ett solsken öfver hela hemmet.

Vi ha varit ute och promenerat, och det har varit ljuft för mitt hjerta att se hans älskade ben dristigt och djerft stiga på trottoiren, alldeles som då vi ännu voro förlofvade.

Så i dag blef han kallad ut af ett ärende och jag kom att kasta en blick på det ännu fuktiga papper, han lemnat qvar å skrifbordet.

Hvad läste jag?

En präktig bicycle,

nästan ny och högst obetydligt begagnad, säljes till följd af bortresa för halfva priset. Svar till "E. K." torde inlemnas i allmänna tidningskontoret vid Gustaf Adolfs torg.

»Högst obetydligt begagnad!»! Ack, den käre, käre Elof, *lite* falskhet fick der lof ändå vara, men det gör ingenting, bara du alltid, alltid är trogen din lilla, dumma, vanvettigt, utsägligt älskande Lina!

* * *

Den envisa flickan.

— Du vet, min pulla, att det är både min och mammas önskan att du är snäll och tar farbror Johans Erik, som varit ute i Tyskland och lärt bryggeri och är en hygglig och bergad karl.

— Pappa vet att jag inte har sett honom sen han var lilla barnet och att om jag inte får en intelligent man, en begåfvad man, en man med känsla, lif och passioner, så gifter jag mig *aldrig*, sa den envisa flickan.

— Om du går och blir kär i en sudder, som ingenting är och ingenting duger till, så lägger du både mig och mamma i grafven.

— Skall jag ha en bryggare, dör jag, sa den envisa flickan.

— I nästa vecka kommer Erik.

— Om fjorton dar har pappa kanske inte någon dotter.

De bodde i en villa på Djurgården, och när familjens katt i fyra dar hört på de sorgliga, hjertslitande saker, den envisa flickan nu spelade på familjens pianino, lemnade han huset med en suck, gaf sig ut i verlden och kom aldrig åter.

Och om qvällarne sjöng hon så vemodigt i villans tornrum, att en mycket gudlös ölutkörare vid åhörandet deraf blef ängslig öfver sina synder och gick och dränkte sig i Ulfundasjön.

— Erik kommer inte förrän om en månad, sa gubben en vacker dag.

— Då stannar din dotter tre veckor längre på jorden, sa flickan.

Hon gjorde långa promenader och träffade händelse-

vis i en björkdunge en yngling med djupa, mörka ögon och sidenslag på rocken.

Han såg på henne och hon rodnade, han helsade och hon flydde. Nästa dag lät han bränna sitt hår och tog på sig en hvit väst. Då stannade hon och talade om att hon hette fröken Florentina Andersson och inte tyckte om näsvisheter.

Han hette Adolf Dahl och var målare och fattig, men hade dock ett hjerta, ett hjerta, som ... ah ... ett konstnärshjerta.

En bryggare målar röda kinder och skulpterar runda magar på sin nästa, men är han en konstnär? Nej.

De möttes oftare, och fiskbenen i Florentinas korsett fingo allt svårare vid att hålla. Hennes hjertas slag knäckte dem som hade de varit tandpetare eller någon sämre sorts tändstickor.

En afton, då fåglarne sjöngo om kärlek och sommarsolen jagat fukten ur gräset, bredde han sin näsduk på en tufva; de sjönko i salig hänryckning ned på näsdukens monogram och svuro att hånskratta åt allt på himmel och jord, som händelsevis ville försöka sig på att skilja dem åt.

Sannolikt kysstes de äfven. I min ungdom var detta mycket brukligt vid liknande tillfällen.

När hennes rena tanke någon gång snuddade vid kusin Eriks simpla person, liknade hennes känslor en öfverdistriktstemplares beträffande Lacave & C:o.

Då de öfverlade om sin framtid, funno de att deras tillgångar mera öfverensstämde med priset på en revolver för fem personer än med lefnadskostnaderna för ett par unga, bättre människor med sannolikt blifvande barn.

Inga arffallna medel hade kommit på hennes lott, och han sålde ännu till bokhandlare, för sju kronor hvardera, taflor, som skulle kommit en Correggio att blekna af illa kufvad afund.

Han framkastade några ord om att lugna sig tills hans rykte vuxit och Göteborgsmecenaterna stodo i kö i hans förmak på giktsjuka ben för att slåss om hans alster till tre tusen kronor stycket.

Men hennes blod sjöd som en patenterad kaffe-kokningsapparat och hennes ögon sköto blixtar i natten som en underläkares elektriska batterier vid en mera besökt badort. Med bestämdhet uttalade hon sig för en sexa å Lidingöbro till 1,25 per person, en omfamning uti skogen och en bit bly i hjertat.

Han gick in derpå, men medgaf sig hafva till middagssättning användt det för skjutvapnets anskaffande nödiga kapital.

Sedan en tanke att låna vapen af någon vän slopats såsom mindre honett, diskonterades beloppet från fru Anderssons hushållspenningar.

— På måndag kommer Erik, sa gubben.

— *Faså*, sa Florentina och kramade med ett infernaliskt leende de silfverpenningar, hvilka skulle per extra kontant liqvidera vapnet, som borde lyfta hennes ande åtskilliga kilometer öfver den högsta bryggeriskorsten i världen.

Men ute i skogen vid Solna, dit de rest i åkardroska, tryckte hon snyftande målaren intill sitt hjerta och hviskade:

— Bödeln nalkas, mitt hjertas bödel, kusinen med ölet, men utan förbarmande.

Målaren blickade dystert framför sig, knäppte en skalbagge från sidenslaget på sin rock och sade med hemskt allvar:

— Florentina, då måste vi lemna denna planet innan han kommer. Är du beredd?

— Ja, Adolf, jag skall blott dessförinnan taga mig ett bad och något ordna de intimare delarna af min

toilette. För en verkligt bättre flicka kan det aldrig bli likgiltigt huru världen finner hennes kallnade stoft.

— Du har rätt, Florentina. Äfven jag skulle möjligen ännu kunna uppbringa en Jägerskjorta på kredit, sade Adolf med dof stämman.

De skilldes med en kyss, hvarunder deras älskande själar klefvo upp på purprade läppar och skakade hand med hvarann.

— Alldeles som Sparre och Madiganskan, anmärkte Adolf.

— Men det är dock hårdt då ingen af oss är gift, inföll Florentina.

— Hvad vet *du* om *det*? sade Adolf och blickade infernaliskt framför sig på ett qvarglömndt smörgåspapper, med hvilket sommarvinden lekte, obarmhertigt, som ödet med ett menskohjerta.

— O, Adolf, huru intressant! Skulle du verkligen vara gift? jublade hon.

— Jo *något*, gnisslade Mazarino.

Derhemma var Florentina en smula nervös, såsom man vanligen är då man skall fria, tentera, låta ta ut en tand, eller för första gången begå ett sjelfmord.

— Du kunde väl åtminstone *se* Erik först, innan du beslutar att aldrig ta honom, sa pappa.

Den envisa flickan endast log, log detta triumfens löje, som plägar bestiga en mycket späd tillförordnad stadsfiskals mun då han gripit sin förste lösdrifvare.

Hon skref ett allvarsamt bref till sina föräldrar och lade det i vecken af sin kamkofta, hvarpå de togo en droska på timme och körde till Lidingöbro.

Ingen, som der såg dem intaga sin lilla sexa, kunde ana det de föresatt sig att inte lefvande smälta den.

— Pilsner eller Münchens extra? frågade han, hvars bruna mustascher mycket snart endast skulle skugga ett par i döden bleknade läppar.

— Sockerdricka. Jag tål ingenting, som påminner om min hatade bryggarekusin, genmälte Florentina med denna darrning på rösten, som jag förmodar man får då man vet att man inte ska nyttja sitt talorgan så värst länge till.

— Skall jag hemta? frågade kusken när han kört dem ut i skogen och Florentina bredde sin sjal öfver lingonriset, der dödens engel skulle kalla dem till en verld, hvarest ingen bokhandelsknodd mera missbjuder den unga talangen för en »ko i månsken» eller ett »strandparti från vestkusten».

— Nej tack! svarade Florentina med ett menande leende.

Han smälde med piskan.

Det var det sista ljudet ifrån den verld, som ej mera angick dem för ett öre.

— Är du färdig nu, min älskling? sa Adolf, när han omsorgsfullt vikit ihop rocken med sidenslagen, trädträd sina manchetter på en gren och slagit sig ned på ullsjalen i skjortärmarna.

— Ja . . . a . . . be . . . e . . . bevars, sa Florentina.

— Din röst darrar, älskade. Ska vi inte ändå kanske skjuta opp 'et?

— Ne . . . e . . . ej, d'ä ba . . . ba . . . bara så ky . . . y . . . hyligt i qväll, anmärkte den envisa flickan och sjönk ned vid hans sida.

Några minuter förflöto, under hvilka det inte precis knusslades på kyssarna. Ingen må klandra dem därför. Man må vara aldrig så säker om ett fruntimmer i en bättre verld; det skadar dock aldrig att ta för sig i denna.

Han tog upp revolvern ur byxfickan och sa:

— *Vill* du nu, älskade?

— Ja . . . a . . . a, dät ty . . . y . . . hycker ja nästan ja vi . . . i . . . hill . . . — I . . . i . . . ih! Herre Gud . . . aj aj . . . hjälp!

Och så rusade hon upp och tog till bens ibland buskarna.

Men långt hade hon inte gnott, förrän hon fångades af ett par starka armar.

— Pa . . . a . . . appa! suckade hon och föll till gamlingens bröst.

— »Pa . . . a . . . appa», ja. Men se der ha vi ju Erik också. Nå, det fagnar mig att ni gjort bekant-skap på egen hand. God qväll, pojke! Far din kommer med aftontåget. Nå, kan vi eklatera på måndag?

Den envisa flickan stod som bedöfvad.

Hvilken nedrig komplott!

— *Usting!* skrek hon och rusade mot f. d. målaren.

— *Älskling!* svarade han och stoppade revolvern i fickan. Hade jag ej vunnit dig, så hade jag varit frestad att begagna den på allvar.

— Nej, är det *möjligt*, Erik! Nå, herre Gud, det är ju ändå alltid *något*, suckade den envisa flickan.

* * *

Kamrer Anderssons ursamling.

Vårt jägtande, enerverade, i snälltågsfart framrusande slägte har under sitt hastiga lefnadslopp ådragit sig en mängd farliga sjukdomar och åkommor, som våra förfäder dels inte visste om, dels hade föga ondt af.

Så t. ex. med det nu så moderna »hjärtlidandet». Fick Niobe hjertlidande när vreda magter slagade ut hela hennes barnkammare? Fick Gustaf Wasa hjertlidande när han erfor att de mördat hela hans slägt? Reste Frithiof till Nauheim när en annan gifte sig med hans

Ingeborg? Nej, på det der gammaldags folket kunde man ränna ett spjut genom bröstet och taga från dem både fru och guvernant utan att deras husläkare behöfde så mycket som förbjuda dem morgonkaffet.

En annan sjuklig åkomma är den välsignade samlaremanien. Menniskorna ha visserligen »samlat» i alla sina där, men förr i världen var det något förnuft i samlandet. Man samlade guld, silfver, pengar, erfarenhet, spannmål och slafvar, d. v. s. saker, som voro nyttiga att ha. Om någon kommit till Karl den store och sagt: »Ers majestät, får jag leta efter frimärken i er papperskorg», så skulle man inte förstått honom, bl. a. derföre att man då för tiden inte visste hvad ett frimärke var.

Den ene samlar knappar, en annan samlar käppar, en tredje sjöskumspipor, en fjerde namnteckningar. Jag är inte den som är okänslig för store mäns autofografier. Kan ni skaffa mig Oskar Dicksons på tvären på en vaxel på hundratusen, blir jag tacksam, men inte vill jag betala hela kronor för namnteckningar af personer, som i lifstiden inte hade kredit för ett öre.

Samlaresjukan är en åkomma lika svår som kärlek, vållust, tjufnad, pianospelning och andra människoslägtets plågor. Samlaren ger utan betänkande hundra kronor för en snusdosa, som föregifves ha tillhört Maria Stuarts lifkusk, medan hans hustru inte har ett helt fat att lägga lutfischen på, han tömmer sin börs för en spetstrasa, som setat omkring Lola Montez' syndiga hals, medan hans egna flickor gå med lintyg, som äro spruckna i ryggen. Han svälter sjelf för att kunna köpa en smörknif, som tillhört kunglig hofmördaren Anckarström.

Kamrer Andersson samlade hvarken strumpeband eller kottiljongsdekorationer eller oanständiga fotografier; han samlade ur. Klockor, som gingo i femton dygn och klockor, som behöfde en knuff ett par gånger i timmen, klockor, som slogo, och klockor, som inte slogo,

stora klockor från golf till tak, små klockor, som sutto i fingerringar, broscher och armband. General Pechlins guldur och afrättade mördaren Göthes spindelur. Märtha Stenbocks matsalsklocka och ett från Skanör af annan person stulet kyrkour, å hvars tafra alla apostlarna traskade ut och luftade på sig hvar gång klockan blef tolf. Petrus grät, Judas snöt sig och viftade med portmonnixen; kamrer Andersson log af jublande fröjd.

Han hade fem rum och bodde sjelf i det minsta; klockorna logerade i de fyra.

När han fick se ett ovanligt ur sprang han efter det som en gymnasist efter en trettiofemårig aktris, och en gång på Norrbro, när han fick se tyske ministern ta upp och titta på en originell rofva, som hans stamfar stulit från en stupad kavallerigeneral på qvällen efter slaget vid Nördlingen, klef Andersson fram med hatten i hand, pekade på klockan och sa:

— Wie viel wollen Sie haben?

För en qvinna att slå an på Andersson var ungefär lika lätt som att värma toddyvatten öfver två påtända takisar. När han varit ute och ätit och druckit litet godt så drömde han inte som andra karlar om korta kjolar och höga vrister och hvita armar och vänliga mamseller, utan då tyckte han att han fått upp boetten på Marie Antoinettes fästmöklocka och stod och petade i verket. Och då kom han i så'n exstas så glädjetårarna runno ned för hans kinder, och både filt och lakan sparkades långt bort på chiffoniern.

En dag åkte han i spårvagn från Adolf Fredriks kyrka ned till Riddarholmen. Ödet placerade honom midt framför en något antiqverad dam med hårvalk efter 1860-talets mode och en näsa, som utan möda skulle stuckit hål på ett nytt klyfvarbomsegel.

Andersson, som godt redt ifrån sig två varietédivor, en fader- och moderlös kusin, en modist med samma

tambur som han sjelf, och en sex gånger förlofvad enka vid Kommendörsgatan, egnade henne naturligtvis inte en blick.

Men plötsligt dök hennes rödblåa, med halfhandskar försedda fingrar ned i den tynande barmen och återkommo med ett ur, som för att höra hemma på ett dylikt ställe var bra nog stort. Anderssons skarpa öga såg genast att det hade en egendomlig form och att taflan var af mosaik: perlemor och silfver. Plötsligt snarkade det lilla söta lifvet (klockan) till ett tag och slog elfva melodiska slag.

Andersson blef som elektriserad, hans kinder fingo högre färg och hans ögon brunno. När damen steg af vid centralstation, stod Andersson förut på platformen och bjöd henne artigt sin hand till hjälp. Så hoppade han sjelf af och följde henne på afstånd. Hon gick efter äldre damers vana in i tjugotre bodar och ett konditori. Andersson postade troget utanför. En gång, då hon viftade förbi honom på trottoiren, hörde han den underbara klockan slå tre innanför den snäfva regnkappan. Han kastade mot den sannolikt respektabla damen en blick så öm att den skulle ansetts djerf på en tredje klassens variéte. Hon rodnade och sväfvade bort, bort till ett hus vid Klara Bergsgatan. Af en tjenande syster, som tvättade fönster i första våningen, fick Andersson veta att hon hette Holm, var ogift, broderade fanor och standar åt socialister och verldsgoodtemplare, bodde i huset och hade hemma i femte våningen.

Om en och en kvarts minut hvilade kamrer Anderssons knoge på jungfruburens dörr.

— Hm... ursäkta... är detta fröken Holm, som broderar fanor och standar?

— Jaha, Allida Holm. Är det något som...

— Jo, si jag är Högt Wärdig Öfver-distrikts-loge-deputerad-kaplan i »Wattnets våg», och vi skulle allt ha oss en ny fana. Men det är inte brådtom, *inte alls*.

— Skulle der vara några särskilda emblem utom de vanliga?

— Nehej... joho... jaha, ge mej si! En stor, fin, slipad vattenkaraffin i prydligt ställ... och... så en liten tarflig, krossad, oslipad usling till konjaksplunta, hvars innehåll rinner ut allt hvad det hinner. Hm... förlåt! Jag skulle passa på tåget, och min klocka... Hur dags ha vi det?

De blågredelina fingrarna döko ånyo ned i den vissnade barmen.

— Ah, nej, tillåt mig! Det var ett egendomligt ur.

— Ett kärt minne.

— Ni vill... hm... ursäkta... Ni vill inte sälja det?

— Hvad tänker ni på! Ett arf efter min älskade mormor! sa fanbrodösen och släppte hastigt ned uret på dess förvaringsplats.

Oförmögen att styra sig, grep Andersson hastigt åt detta delikata gömställe.

— Oh, släpp mig, herre, annars skriker jag! Skäms ni inte att ha sådana fasoner med en bättre, värlös flicka!

Efter något parlamentering lyckades dock kamrern att få se uret. Det *var* en märkvärdig klocka; hans händer darrade och hans näsborrar vidgades.

— Det är inte mycket guld i den, men jag bjuder likväl trehundra kronor.

— *Aldrig*, herre!

— — — — —
Följande morgon klockan half tio stod kamrern ånyo i fröken Holms rum.

— Förlåt mig, men jag intresserar mig för antika ur... hvad skulle ni säga om fyrahundra femtio kronor?

— Klockan är ett kärt minne; jag säljer den inte för allt verdens guld.

— Men femhundra i riksbankens sedlar...?

— *Aldrig*, ni har ju en gång fått besked. Den är det käraste jag eger.

Andersson tillbragte två nätter utan sömn, två dagar utan aptit; alla hans förra klockor syntes honom afskyvärda, han drog och ställde dem motvilligt; hela lifvet syntes honom värdelöst som en dag utan sol, som en biff utan öl, som en skaftlös strumpa i saknad af fot.

Så stod han åter inför fröken Holm.

— Ni skulle göra mig en verklig tjänst, om ni läte mig öfverta den der klockan! Jag bjuder sjuhundra kronor.

— Ni är oförsynt, min herre; fastän blott en fattig flicka, som arbetar för sitt bröd, kan väl äfven *jag* ha känslor för den gamla kära klockan.

I detsamma slog hon tolf så innerligt vackert.

— Tu . . . tu . . . *tusen* kronor, fröken!

— Kontant?

— *Kontant*, fröken Holm.

— Frestelsen är stor för en fattig flicka, men . . . men . . . nej, jag *kan* inte! Den är det enda jag håller kärt i verlden . . .

Kamrer Anderssons vänner började hysa oro för hans tillstånd. Han åt inte och drack obetydligt, han magrade och blef gul i ansigtet; direktören i hans banks hufvudkontor fick se honom på en resa, trodde att han hade stulit och att det var samvetet, som började göra sig gålet. Der blef en extra revision utan festmiddag, och filialkontorets sjelfvaste direktör, som konto-pro-diversat en smula, fick brådt med att skrapa ihop tjugotusen på ett par dar. Men på Andersson föll ingen skugga.

Inom tjugo dygn skulle Andersson varit dödare än en gammal oförnyad inteckning, derest han ej fattat ett stort, ett afgörande, ett förtvifladt beslut. Han lät borsta sin redingot, han satte en blomma i knapphållet och gick

upp för de fyra välkända trapporna, blek, men modig som en soldat med döden för ögonen och marskalks-stafven i ränseln.

Fröken Holm gömde brådslande en smörgås bakom spegeln.

Han talade:

— Hör mig, Allida, och förlåt mig! Det der om klockan var bara ett svepskäl för att få se *dig*, ljuftva flicka. Jag har älskat dig alltsedan första gången jag såg dig i spårvagnen. Det är *dig*, dig ensam jag älskar; inte mormors gullklocka!

Denna ömhet flöt som en glödande lavaström öfver i Allidas själ. Längre sofvande känslor vaknade med oerhörd kraft; det var, som hade himlen öppnat sig och snörlifvet brakat sönder. Halft vanmäktig sjönk hon i hans famn och suckade saligt:

— *Min* Andersson . . .

Famlande, darrande for Anderssons hand öfver fästmöns bröst. Hon gjorde intet motstånd mer; hon sänkte blott hufvudet som narcissen för slagregnet och hviskade:

— Andersson, skona min blygsamhet . . .

Han hade aldrig tänkt annat; han hade blott velat förvissa sig om att uret fanns på sin plats.

Vi hoppa öfver den knappt månadslånga förlofnings-tiden, under hvilken Andersson var för grannliga att allt för ofta se på mormorsklockan. De senaste tre dagarne hade han t. o. m. inte tittat på henne alls. Vi hoppa äfvenledes öfver bröllopfesten på Phoenix, för att möta det lyckliga brudparet, då det beträder sin egen säng-kammars tröskel.

Mildt tager Andersson upp sitt fickur — unikt exemplar, krigsrof från Waterloo — drager det ömt och smekande och hänger det på klockstället å sitt nattduksbord.

Darrande af längtan och tjusning ser han sin blygt förvirrade brud taga fram *sitt* ur, *hans* ur numera, draga

det och hänga det på *sitt* klockställ. Flämtande och med tindrande ögon rusar han öfver dit. Bruden, som tror att det gäller henne, öppnar sina knotiga armar och hviskar:

— Oh, Ander . . .

Men han viker undan och står, slagen af skräck, med hennes ur i sin hand . . .

Ett vanligt, simpelt damur till femtio kronor!

— Hva . . . hva . . . hvar är mormorsklockan, Allida?

— Älskling, den sålde jag häromdagen för trehundra kronor, för att skaffa mig litet smått, som jag icke ville be dig om.

— Så-l-d-e för *trehundra kronor!* Och jag som bjöd tusen!

— Men, älskade Andersson, det var ju inte ditt allvar; det var ju bara *mig* du ville åt?

— Orm! Hycklerska! *Nu* vräker du bort klenoden, som du *då* inte ville lemna för en hel förmögenhet; jag skall . . .

— Det är skillnad, älskling! *Då* var den kära klenoden mitt endaste i hela världen. *Nu* kunde jag mista den, ty nu har jag ju *dig!*

Och hon *hade* honom.

* * *

Den unga tröstlösa emigrantflickan.

Emigrantångaren »Robur» låg vid kajen i Göteborgs hamn och slukade i sig som en vestgötapatron, när han kommer till ett smörgåsbord. *Allt* försvann i dess innandöme; den var glupsk som salig professor Wy-Bromander eller en hjulryttare, som knogat »Mälaren rundt».

Vänner och anförvandter gräto så att vattnet i ham-

nen steg fyra tum på en timma, och hamnkaptenen gick omkring och bjöd afskedstagande släktingar pressenningar att gråta i, för det ingen olycka skulle ske i hamnen af det myckna vattnet.

Förrymda bankkassörer smögo omkring på däck, försigtigt som en landtbrukselev efter en mejerska. I den ena kavajfickan hade de hundratusen riksdaler, i den andra en påse arsenik om ett halft kilo och i byxfickan en familjerevolver. Derhemma voro de stadsfullmäktige, försvarskomiterade, inskrifningsrevisorer för värnepligtige och ordförande i »Småfåglarnas vänner»; men intet af dessa band var starkt nog att hålla dem kvar. Det var riktigt ledsamt att se huru föga dessa förut så fosterlandsälskande män nu höllo på gamla Sverige. De ville bara ut till Kansas och Missouri och gåfvo tusan om de aldrig fingo dansa bland sin stads »Jultomtar» mera.

På kajen lupo älskliga men bedragna jungfrur omkring med små gråtande babys på af grämelse smala armar. De sökte unga, fordom kärleksfulla män, för att erbjuda dem hemlif, äktenskap eller rådhusrätt, allt efter omständigheterna.

Och nere i aktersalongen gnodde ungherrar af bättre familjer, som öfvat sig i sina farbröders namnteckningar på aflånga, litografierade papperslappar och i arvode fått en spark och en amerikabiljett. De hade således upp-gjort sin räkning med rättvisan och blickade med förnäm öfverlägsenhet ned på bankherrarna, som kunde bli bortledda i jerngrinna, hvilket ögonblick som helst, alldeles som en premierad herregårdstjur från ett animeradt landbruksmöte med landshöfding, vingelée och dekolleterade godsegaredöttrar.

Sveriges flagga fladdrade från toppen, stolt som hattbanden på en havajjisk vicekonsulinna, men nervöst som en ung toreadors sönderrifna byxben. I djupet stönade ångmaskinen, smärtsamt och mödosamt som en bruks-

patron, hvilken reder sig att hålla tal på sin kokerskas bröllopsdag.

»Frammande från bord!» ljuder kaptenens röst, och bankherrarna känna sig lättade som dagen efter en revision.

Då, just då, kommer der en ung, åtskilligt skön qvinna af bättre handtverksklass med fladdrande hår och ilande fjät kajen utåt. Ångest bor i hennes blick och hon hviftar med ett paket i randigt papper. En ung, musikalisk, emigrerande landsman till Kristina Nilsson klämmer i med sitt dragspel:

»Kom flecka lella, valsa mä mej»,

och då det arma barnet med det randiga paketet dignar ned på landgången hyfvas hon af tio par kraftiga armar ombord på ångaren, landgången dras in och fosterlandets kust börjar gå sin väg.

Polisen, som gått sin väg förut, bryr sig inte om henne; *hon* ser inte ut som någon brottsling.

Djupt gripande är alltid ett sådant ögonblick, men för den unga flickan syntes det bli förkrossande. Hon störtade mot relingen i vild förtviflan och skrek att hon »ville inte med» och bar sig till som om hon ämnat lemna ångaren och i saltan våg släcka sitt hjertas glöd med samma. Hon grät och bad att man måtte vända och sätta henne i land, och slutligen förlorade hon medvetandet och började hallucinera om »skjortor» och »styrmän» och »röfvare», så att alla rördes af den arma flickans ångest, och kapten sjelf klämde sönder en tår i ögonvrån och sa: »Jo-jo, det kniper i afskedsstunden, skall jag säga. För ner henne i en hytt så länge och stäng väl igen om den stackarn så att hon inte gör sig något ondt. Jag har sett många såna der i mina dar.»

Hon grät och stretade emot, som om man velat föra en midnattsmissionärska till poliskommissarien eller bjuda en federationsfru på maskis.

Hennes förtviflan väckte alltmänt deltagande. Banktjufvarna föreslogo en insamling till hennes förmån, de förlorade sönerna i aktersalongen beslöto att förströ henne lite under resan, och en ung skald, som utvandrat för det förläggarne här hemma voro så korkade, gick ner i en hytt och skref:

Unga syhäst i lifvets vår,
Snabb som hinden och hvit som svanen,
Hvad har lockat så här ditt spår
Ut på villande oceanen?

Har du trampat i lastens mådd?
Har din mamma du djupt bedröfvat?
Eller har en förbaskad knodd
Hjertats vänaste rosor röfvat?

Har en skurk ur »societén»
Tändt din lågande kärleksflamma?
Är du oskyldig än och ren?
Eller väntar du att bli mamma?

Har ett hånande, iskallt »nej»
Blifvit slutet på kärleksyran?
Eller gnor du för det du ej
Har kontanter till månadshyran?

Skola småningom sakta sig
Hjerteqvalens så grymma lågor?
Eller vill du väl plaska dig
Grymt till döds uti Nordsjöns vågor?

Är det sjukdom, som plågat så
Har fysiken, att tåren rullar?
Ha bacillerna börjat på
Under barmens små liljekullar?

Grymma smärta, som löfte fått
 Jaga fram såsom sjelfva höken,
 O, jag beder dig, skona blott
 Denna lilla och söta fröken!

Stolt som Ibsen när han smort ihop en ny dram, gick vår unge skald upp på däck och föreläste detta originella skaldestycke för en intresserad krets, som skänkte det sitt lifliga och okritiska bifall. Insamlingen till förmån för den förtviflade unga flickan hade nu stigit till kr. 37,50.

Men alltjemnt hördes hennes hjertskärande skri och bittra gråt ifrån hytten, och när man bjöd henne smörgåsar och öl yrade hon och sa att hon ville *hem* och äta middag och alls inte resa till Amerika, och ba' oupphörigen att få tala med styrman, men var så vild och förtviflad och oredig, att ingen kunde få ett klokt ord af henne.

Man var nu långt ute på sjön. Bankherrarna drogo en lättnadens suck och frågade kapten om inte der fanns råttor på ångaren så att han behöfde köpa ett par kilo arsenik, som de händelsevis hade på sig. Den ene af dem slog sig ned och skref till en meddirektör i »Småfåglarnas vänner» och bad honom ropa in hans studsare på konkursauktionen och skicka honom via San Fransisko.

De förlorade sönerna hade letat upp en gammal flaska Cederlunds Caloric ur kappsäcken och satte sig ned att med sitt inre införlifva detta stycke fosterland.

Den unge, der hemma så grymt misskände skalden hade redan tagit itu med ett nytt poem: »Solnedgången på hafvet», och kaptenen, som nu fått det någorlunda i ordning på däck, beslöt att gå ned och titta till den förtviflade unga qvinliga emigranten. Hon mötte honom med ett vildt indiantjut och ba' omigen så gerna att få komma i land.

— Seså, inga dumheter nu! Får jag se er biljett!

Då reser sig den unga, olyckliga flickan med för-tviflans energi och snyftar:

— Herre Gud, hvad skulle *jag* med biljett? Jag var ju bara skickad af fru Söderblom att ta betaldt af styrman, innan båten gick, för det här halfva dussinet skjortor. Räkningen ligger inuti. Der kan ni se sjelf!

* * *

Fröken Paulas kondition.

Aldrig ha'n I sett något fagrare. Smärt, sylfidisk, men ändå med en viss fyllighet der *det* skall vara. Mörk, alldeles afgjordt mörk. Jag vet att många föredraga de ljusa, de som se ut som pingstliljor eller vattenlagda sillmjölkar: den der berömda Ingeborgstypen, ni vet. Men de mörka äro mera genomgående bedårande. Man ledsnar långsammare på dom. När himlen omsider öppnar sig bakom dessa mörka lockar och långa, svarta ögonfransar, så kännes det som om saligheten vinkade en fördömd själ, då deremot, när en ljuslagd flicka pussas, det smakar som gräddplättar med hallonsylt: godt och delikat utan all fråga, men utan glöd, öfverraskning och passion, precis den väntade goda smaken, alldeles som en »renad» när man är ute och åker.

Liten, alldeles afgjordt liten. Nog känner jag dem som tycka om stora fruntimmer, och har aldrig sjelf ratat dem när inga små funnits till hands; men man tycker sig liksom vara närmare en själ hos de små, och de äro några kronor billigare per sidenklädning. Dessutom

är den bildade mannen ingen jätte i styrka nu för tiden; det värker i benen när man haft en nio pundts Valkyria i knät ett par timmar, och efter den första vagnspromenaden när de fått sin förste lille gosse fordra de nästan alltid att man skall »lyfta sin älskling på armen och med snabba steg ila upp för trapporna», för så står der i romanerna. Då tackar man Gud för hvarje skålpund, som är borta.

Alltså: hon var liten och mörk och vacker och ljuf, hon hade nyss slitit sig ur mors och systrars armar för att tillträda sin första guvernantskondition, hon hade nya, välsydda kläder från topp till tå, och från bröstet på hennes klädningslif uppsteg i den blida majmorgonen en svag doft af de i afskedsstunden frampressade moders-tårarnas sälta. Hon hette Paula Rosvall, var utbildad till lärarinna och väntade på skjuts.

Hon satte en fot något smalare än en hökares pekfinger på stationshusets bakre veranda och sa:

— Är detta patron Anderssons vagn?

Vid ljudet af hennes silfverstämma tystnade stationsinspektorskans kanariefåglar, slaskvattnet i rännstenen saktade sitt lopp och den dummaste bland stalldrängar svarte: »Jaha».

Om jag undantar att hon inte hade den flygtigaste tanke på att slagta småflickor, voro hennes känslor ungeför som Stanleys när han första gången begynte gno i väg derborta i Afrika, ty hvad visste väl hon egentligen om patron Anderssons?

Men solvarma majvindars sylfidiskt zefiriska smekningar på små varma, nittonåriga kinders förföriska silkesammet fyllde så småningom afgrunderna i hennes sorgsna själs kolossala kaos och öppnade hennes unga, spänstiga andes medvetande för den obestridliga sanningen att det på denna bristfulla jord dock finnes en hel del bra mycket simplare folk än Anders söner.

T. ex. karaiber, zulukaffrer och Petterssöner.

Med dessa tankar såg hon med stoiskt lugn huru trillan svängde upp till trappan på en förtjusande landt-gård med rosor på gårdsplanen och tjockmagad patron på verandan.

— God morgon, patron Andersson!

— God morgon, fröken! Välkommen! Ni kommer i grefvens tid; sista gången gick det galet med det engelska.

— Åh, ha flickorna legat af sig i engelska! Nå det skola vi väl hjälpa.

— Hoppas det, hoppas det, snälla fröken, men några förbaskade slynor ä di.

— Men herr pa . . .

— Välkommen! Stig in, stig in! Ja, det får jag då uppriktigt säga, att hade jag sett er förut, tror jag knappt jag vågat be er komma hit. Ni ser alldeles för fin ut för oss; men de utmärkta bety . . .

— För all del, herr patron; jag ber, gör mig inte förlägen.

Om en timme var man i färd med nässelkålen.

— Får jag inte lof att se mina små elever vid mid-dagen? sa Paula.

— Hva . . . hvad i Guds namn säger ni? *Eleverna!* Bästa fröken, deras uppfostran är verkligen inte sådan, att . . .

— Jag ber om förlåtelse. Är kanske någon af de unga flickorna inte . . . inte riktigt normal?

— Jo, för tusan; raska, präktiga flickor, men utan alla fasoner, *utan alla fasoner*, ser ni.

— Ja, di är rysliga, sa fru Andersson.

Fröken Paula log lite tvunget:

— Jag ber herrskapet vara öfvertygade om att jag skall göra allt hvad jag kan för flickorna.

— Ja, renlighet, ser ni, *renlighet* är det viktigaste af allt. Var därför snäll och se efter att de hålla sig och sina kläder snygga, alltid noggrant tvätta sig innan

de ta ihop med arbetet och väl skölja borden. Der finnes vattenledning i mejeriet.

— Ska flickorna ta vatten i mejeriet?

— Ja visst, det blir ju beqvämast.

— Ja, och sen ännu en sak, goda fröken — sa fru Andersson och rodnade öfver hela ansigtet — jag vet knappt om jag bör tala derom med er, ty ni är så . . . så olika mot hvad jag tänkt mig; men försök att hjälpa mig med att hindra all kurtis mellan eleverna och drängarna på gården.

— Hvad i Guds namn *säger* fru Andersson? Det är väl inte tänkbart, att . . .?

— Jo, Gudnås! I synnerhet Stall-Kalle är måtro en riktig Don Juan, ska fröken veta.

Paulas ögon fylldes med tårar och hon bäfvade tillbaka för den uppgift, som förelåg henne här med dessa sorgligt vanvårdade flickor, som hade så dåliga anlag. Principalen och hans fru hade emellertid på henne gjort det allra bästa intryck; hennes hjerta ömmade för dessa arma föräldrar. Derföre tryckte hon med värma fru Anderssons hand och sa:

— Jag vill göra allt hvad jag kan för att vara herrskapet till nytta.

— Lagom temperatur är hufvudsaken, sa patronen, renlighet och lagom temperatur.

— Ja, jag förstår, för mycken kyla kan förderfva de präktigaste ämnen, och för häftig, omotiverad värme gör heller inte godt.

— Precis! Ja, jag hoppas ni ska bli nöjd här. Ledsamt nog har smöret varit riktigt dåligt den sista tiden.

— Ja . . . a . . . aså?

— Men jag hoppas ni ska bli nöjd med som vi rangerat för er. Frisk luft, präktig ventilation och nya, präktiga kärl af allra bästa beskaffenhet. Får jag lof visa er kärl . . .?

— För Guds skull, nej, nej! skrek Paula och blef blodröd i ansigtet.

När middagen var slut och Paula satt med herrskapet på verandan, kommo tre stora, präktiga, rödkindade töser i bomullsklädningar och kolossala förkläden öfver gården.

— Der har fröken sina elever, sa patronen.

— De... de der! Men, herre Gud, hur gamla bara ä di? sa Paula och bleknade.

— Sexton till aderton år.

— Men... men då är det väl bra sent att lära något?

— Tvärtom, nu ha de en smula förstånd; förut äro de för klena.

Det svartnade för Paulas ögon. Hvilket vansinne af denne uppkomlingspatron att skaffa guvernant till fullvuxna flickor! Emellertid hade hennes mamma städse framhållit som en lärarinns första pligt att genom vänlighet söka vinna sina elevers hjertan. Hon trippade därför åstad öfver gårdsplanen, nickade vänligt åt de tre stora töserna och sa:

— God dag, flickor! Jag är er nya lärarinna.

— Go qväll igen! Hva ä hon kommen ifrå?

— Från Skara, snälla flickor. Det skulle vara roligt att veta litet hvad ni läst förut.

— Dä ska inte va *möcke* dä, sa den längsta och blondaste, och visade trettiotvå de hvitaste, skönaste tänder, som skulle väckt en dentists förtviflan och en hajs afundsjuka.

— Kan ni spela något?

— Inte *vi*, men Karin der, hon setter ibland på fritimmarna i drängstuan och klerpar lite på Stall-Kalles bälgospel, sa den minsta af de tre gracerna och stötte en af de andra i sidan.

— Men det der får Karin vara snäll och låta bli nu. Det passar ej alls för en ung flicka.

— Så hon pratar! Nå't nöje ska en väl ha när en ä onger.

Med en stum nick gick Paula åter upp till verandan.

— Det gör mig mycket ondt, men flickorna äro verkligen gräsligt okunniga och ha visst fått ha litet för mycken frihet.

— Ja, det skall Gud veta, men bara fröken kan hålla töserna till renlighet och från drängstugan, så får man vara nöjd, sa frun och suckade.

Paula tillbragte en kvalfull timme på sitt rum. Hon grät och kysste sin mammas porträtt och bad Gud hjälpa henne med dessa förfärliga elever, som hon inte räckte stort öfver axlarna.

När hon kom ner igen frågade patronen »när hon ville börja arbetet». Paula hade tänkt få aftonen fri, men svarade med kallt dödsförakt:

— *Genast*, om jag får lof.

— I... i den *der* drägten? sa fru Andersson och såg på hennes enkla, men smakfulla klädning.

— *Drägten?* Ja visst.

— Söt är hon, det kan inte nekas, men hon är visst lite för fin för oss här på Skottarp, hviskade patronen till frun och gick med Paula bort till ena flygelbyggnaden.

När Paula med upplyftad klädning klef in *der*, och patronen sågt ett hjertligt: »Mätte ni trifvas här!» fick hon se: en åtta hästars ångmaskin, tvåhundra kannor mjölk, en separator, femtiosju mjölkcisterner och de tre små hjertans käre eleverna med bara, röda armar gnö på cementgolfvet med hvar sin rotborste.

Paula drog åt sig kjolen ännu bättre, klämde pincenezen på näsan och sa:

— Mätte visst vara ett mejeri det här? Jag har aldrig varit inne i ett sådant förr. I sanning högst intressant!

Patron Andersson tumlade ett par steg baklänges.

— Hva ... hva ... hva fan säger ni, menniska? Har ni aldrig sett ett mejeri inuti förr, och så har ni tagit plats som förestånderska för det här med trehundra kronors lön ...?

Paula släppte kjolen och högg fast i näsduken i stället, började snyfta och sa att en bildad, bättre flicka, som varit två år i Schweiz, inte behöfde låta behandla sig på det viset.

Då grinade patron Andersson så han kunde spricka och skrek:

— Maria, Maria!

— Hvad vill gubben? sa frun och sprang dit det fortaste hon kunde.

— Hi hi hi! Vi ha fått fatt i Anderssons på Rybo guver ... hi hi hi ... nant. Hon har aldrig sett ett meje ... hi hi hi ... ri inuti.

Och så gingo de, skrattande alla tre.

Men Karin slog rotborsten i golvet så det sqvatt och skrek:

— När en bara tänker på att en tocken der purrhöna velle förbju mej å klerpa på Kalles bälgospel, kan en ble änna galen, gräbber!

* * *

Qvinlig värnepligt.

Då den hälft af människoslägtet, som i armen är »den svagare», i männens ögon »den skönare» och under förlofnings tiden och i skåltal äfven får heta »den bättre», rifver ner mer och mer af de skrankor, hvilka männen uppgärdat omkring vissa af sina verksamhetsfält, och kräfver likställighet, har man mött den med bl. a. en surmulen

fordran om likställighet äfven i pligter, äfven i mannens dyrbaraste pligt, *hans värnepligt*.

Det är först på senare tider, som man varit så nådig att medgifva, det denna »värnepligt» skulle få af-tjenas i den offentliga barmhertighetens tjenst, vid plå-gans bädd och till lidandets lindring; oftast kommer annars det krafvet hånfullt fram under form af påståendet, att den som vill ha lika plats vid ett lands köttgrytor, den skall ock vara lika beredd att gå mot dess fiender.

Krafvet är riktigt; qvinnan skall stå i första ledet mot »fienden», den starkaste, den farligaste, den fienden, som sköflar lif och bränner hem, den, som i kampen tar de flesta krigsfångarne och de största brandskatterna. Hon får ej fegt hålla sig undan; öfverallt skall man se henne i striden, i avantgardet som i centern, på förposterna som å flyglarna. Och efter som hon är så »svag» bör hon ej slippa med »90 dagar» blott, som vi store, starke och tappre, och eftersom hon är »den bättre hälften» bör det alltid stå blankt för henne i straffjournalen, den all-männa opinionens stora straffjournal.

Det finnes en plats, som är illa befäst mot fienden och ofta går öfver till honom vid första attacken, helt enkelt därför att garnisonen tar honom för en — vän. Och när fienden fattat fast fot der, vänder han alla dess vapen mot vårt eget hem, vårt eget land, och friden och lyckan äro slut.

Har du då ibland sett en liten soldat på två till fyra fot klättra upp på murens krön och med knubbiga armar och leende blick upptaga kampen mot inkräktarne, jaga dem på flykten, låta deras råa sånger och dofva hot dö bort i fjerran och glädjen och friden återvända?

Den värnepligten gör ibland en liten dotter med sin rena blick och varma kärlek i sin faders hjerta, långt innan hon vaknat till medvetande om någon enda af »qvinnans rättigheter».

Man väjer kanske inte mera, då de onda tankarne och de stygga orden komma, för henne, som man svär-made för i lifsvårens tid och vann till allierad för lifvet. Ack, herre Gud, med henne har det nu blifvit gammalt och vandt; vi äro alla menniskor och *hon* får ej ta det så nogå. Men dina qvinliga värnepligtiges yngsta åldersklass rycker ut i lifvet med späda krafter och i korta dagsmarscher och gör stora ögon då fienden huserar i pappas hjerta och faller ibland med ett famntag eller en tår en hel legion af mörkrets magter till marken.

Stark och välrustad, med klara tankars blanka vapen och hela vetandets intendentur bakom sig bidar ljusets unga riddarskara under Lundagårds kronor och på Fyris vall, redo att upptaga kampen för folk och fosterland.

Men midt i carrén, på högra flygeln som på den venstra, vid förposterna som bland arrièrgardet flyga osynliga fienders förgiftade kulor, och röda kinder blifva bleka och starka armar mattna af och klara hjernor sänkas i lustarnes och ateismens feberdrömmar; de unga leden vackla och onda magter göra rik skörd af krigsfångar.

Då fladdrar hon ut för vinden, den silkesömmade fanan, erinran om den allierade armé, som i kärleksfulla hem kämpar vid de unges sida med varma hjertan och trogna böner. Och i täta led rycka de qvinlige värnepligtige fram: yngsta åldersklassen, »lillasyster», för hvars hängifna sinne »storebror» står som idealet af allt godt och stort i verlden, de approberade rekryternas grofva artilleri med fagra kinder och flygande lockar, och den trofasta landtstormen, mammans, mormors, farmors gamla gråa hjessor, som ej längre räkna de år de stått i ledet till kamp mot allt, som rest sig mot deras älskades väl.

Och för den unge, som ärligt strider under skydd af denna förbundna armé, är den slutliga segern aldrig oviss.

De tider äro slut då mod och kraft voro nog till

en afgörande seger. I våra dagar spela intendenturen och ambulansen en lika vigtig roll i kriget, som sjelfva den kämpande armén; den värnepligtige, som väl gör sitt värf inom de förra, har därför lyckligt fyllt sin pligt mot fosterlandet.

Du går ej rätt många steg på livvets slagfält, innan du möter en och annan, som är trött af striden, som dignar under packningen och för hvilken det ser hopplöst ut. Men efter bivacken bland mjuka kinder och varma hjertan, i ett hem der kärleken ordnat intendenturen och troheten aldrig låter det fattas någon omsorg vid trängen, blir han som förvandlad; hans öga strålar af mod och tillförsigt, hans hjerta slår af lust att kämpa sig fram, och midt i den hetaste striden, då kraften svigtar och farorna omhvärfva honom, hålles han uppe af tanken på den ljufva hvilostad med hufvudet på den trofaste kamratens knä, som väntar honom vid lägerelden, lika godt om han från dagens fejd medför ära och byte eller blott sin trasiga vapenrock.

Vår tid är de fullkomnade förstörelseredskapens. Jorden har blifvit trängre och likväl gå kulorna längre och drabba hårdare än någonsin förr. Såren efter försvifans och lifsledans förgiftade pilar svida sida vid sida om dem som bringats af nervositetens, ateismens och de raffinerade lasternas glödande skott; morfinismens offer blöda bredvid hungerns, öfveranstängningens bredvid njutningslystnadens.

Thyvär ser man numera ofta äfven qvinnan bland de sårade här, men ännu oftare fullgör hon troget sin värnepligt vid ambulansen; ingens hand är lätt som hennes vid anläggandet af förbandet å ett sjukt hjerta, ingen blick är säker som hennes att upptäcka hvar den förgiftade pilen träffat. Hon dämpar dagern för de ögon som svida vid synen af egna misstag under kampen; hon stänger ute ljudet af rasslande klingor i den lustarnas tornering, som

ännu med underbar magt lockar den sårade till sig. Och blir han, trots all omvårdnad, dock invalid till tanke, till hjerta och kraft för lifvet, det finnes dock *en* rulla, ur hvilken han aldrig blir utstruken som oduglig; det älskande, hängifna qvinnohjertats.

Hvarje hem är en fästning, vid hvars port ligga lurande fiender, mot hvilka ingen manlig kraft förslår. Det händer ej sällan att de bortföra sjelfve husets herre såsom krigsfånge för längre eller kortare tid. Det beror då på huru den qvinliga garnisonen håller vakt på vallarna under tiden så att inte hela fästningen kapitulerar åt onda magter.

Det finnes de som le åt qvinnan derföre att hon i regeln, huru mycket hon än »tillskansar» sig af mannens verksamhetsområden, dock ännu alltid helst önskar en förening med honom sjelf.

Lika gerna kan man le åt en soldat, som sträfvar efter befördran. Det finnes gamla mamseller, som gjort sin värnepligt på kommendering i andras hus och hem eller i lärarinnans och fostrarinnans uppgift eller i det allmänna kriget mot nöd och elände, sjukdom och fattigdom, i diakonissans uniform, i barmhertighetssystemens svarta, karboldoftande kyller med ett mod och en tapperhet, som förtjena den varmaste beundran. Hvem kan dock undra på om qvinnan mest längtar efter en plats som kommandant på eget fäste, der hennes arbete och omsorg resa sig som vallar och torn till värn och trygghet för dem hon högst älskar!

Det fanns en tid då hvarje fransk soldat bar en marskalks staf i sin ränsel. Böra vi då förtänka t. ex. den unga qvinliga värnepligtiga, som i kampen för brödet hos andra ute i verlden kanske behöfver lika mycket mod för att slå sig igenom, att hon gerna drömmer om en egen skafferinyckel i sin ficka?

Man har mot det qvinliga artilleriet anmärkt, att det stundom låter sina batterier spela mot fästen, som det

aldrig på allvar vill eröfra. Denna taktik kallas koketteri och har genom något förbiseende ej kommit att förbjudas i Genferkonventionen, som ju annars rensat bort de värsta grymheterna ur civiliserade nationers krigföring. Jag vill icke försvara det, men tror att det minst lika ofta händer att den manliga genikåren skickar ut blänkare mot positioner dem den aldrig tänker vidare bestorma.

Så finnas egenkäre män, som klaga öfver att det qvinliga kavalleriet understundom är bra nog energiskt i att förfölja. Detta jemte bevakning och rekognoscering, därför qvinnan äfven har särskild fallenhet, har dock alltmera blifvit kavallerivapnets hufvuduppgift i den moderna krigföringen, och med hänsyn till krigsfångarnas afundvärda lott, torde den saken ej vara något vidare att bråka om.

Så har då äfven qvinnan allaredan och har i alla tider haft sin magtpåliggande, för folk och fosterland ytterst viktiga »värnepligt», som räcker lifvet ut och hvars högsta befordran är att som moder stå på vakt, beredd till strid mot allt ondt och farligt, som vill smyga in i hjerta och sinne hos den ungdom, hvilken i framtiden skall utgöra vårt folk.

Högre kan hon inte komma; inför detta nobelgarde af lockiga hufvuden, som böja sig ned öfver slumrande älsklingar, göra all världens arméer honnör!

Och dig, du öfvermodige, sjelfkäre man, som pratar om, att »skall qvinnan ha lika rättigheter som du, så skall hon också våga lif och blod för folk och land», dig vill jag endast fråga: *Hvad annat gjorde din moder då hon födde dig?*

* * *

Populärt fredsföredrag.

(Af fjerdingsman Petter Karlsson i Qvarnebo.)

Mina vänner å socknabor å ja ser att här ä nåra från Hafrebo också!

Hocken ä kar länger än Gu vell å hocken kan svara för mårgondagens fasansfulla belägenhet? Heter det inte i den helia Skreft att »menskan spår å Gu rår»? Att derfore kosta millioner på ett ovisst försvar för tillkommandes osäkra krisstillfällen ä liasom te å förneka Guss allmagt; å att präster å körkeherrar kan va mä om tocket å skrifva på lister tell mordvapnens förmerande å ongodomens öfning i mord, dråp å misshandel på utå Gu skapade varelser söm ä vår nästa, dä bevisar att di inte ä fattade å Guss anda, för den söm fått fridsens lära te å förkunna har annat å grunna på än slöss.

Si mäj en sak, du Schwän Pärssen, som ä vise ordförare i eran försvarsörening! Äss dina herar bler osams å kifvas, anten töcker du mäst öm äss di ligga å slöss å luggas å hårröskas å förderfva kläerna å hinannra, äller töcker du mäst öm äss di kommer te däj å säjer: »Olle vell inte veta nån årning; far får va snäller å huta åt herarackarn»?

Liadant ä dä mä mänskan å vår Herre. Samme Gu, söm ä våran fader, ä också en fader för ryssen å tusken och turken å mårmånen. Hocket ä bäst å runera säj mä knektar å äxyss å messshushandla sina mädmänniskor äller vid händelsevis utbrytandes krisstillfälle falla på sina bara knä å sia: »Barmhertie Gu, du sir att tusken ä ännu besatter å oresonlier; va snäll å ge an en oppsträckning»?

På sivintern, fem vecker ätter Sefframesse lyddes ja på en lyktnant, som höll ett »försvarsföredra» di kallar.

Han talte mest öm hur obanturligt ilsken ryssen ä å hur illak han ä ve finländaren å hur han rodde omkring utmä kusten när Karl den tölfta va döer å brände opp gårar å va skamfull ve qvennfolk. »Å tocket kan hända en gång te, äss vi inte passar oss!» skrek lyktnanten te sist å slo näfven i socknastubordet så bå barnmorskan å vannkaraffinen höppade. Och Johans Sissa i Grytegården å två annra halfgårmorer di gråt å låt skriva in säj mot ryssen på ett papper å la var sin reksdaler.

När ja så kömmer hem så setter heren på söffe-
löcket å läser i Weckeblaet om »Nöen i Rysslann». Stackars folk! Di har ja Gu annat å grunna på än myrda och förderfva oss! Di har rakt ingana å äta, di maler agnar å boss te brö, å ungarna ligger daen i änna å sleckar tunnebottnarne där sillen har vatt. Di ä så skrina så benen di skramlar i dom, å hva dä anbelangar att di skulle lägga säj vinn ätter våra fruntimmer så har di, min själ, inte föan te sina egena.

När heren hade dratt på å läset en stunn, sa ja te an:

— Du Anners, du söm har fått utäxamen å läst karta å jordgrafi, di kallar, å vet allting, hur långt ä der te Rysslann?

— Ja, sa heren, på precken vet ja 'et inte; men dä ä mönna tjåg mil.

Hade inte lyktnanten då vatt rester för å prata sina tosingaforer i näste socken, så hade ja justament vellat fråga homen hvar han trodde ryssen skulle få matsäck från te å resa hit å kri' när han har et så snäfvert derhemma?

Hva sier du, Schwän Pärssen? Sier du att »ryssen kan få likare gröa te ett annat år å stusskna te å lava matsäck å kömma hit och kri»? Dä möjlitt, Schwän, män då har ja också läset öm, att embetsmännerna derinne ä så funtade så en kan tala säj te rätta mä dom mä

en måttlig summa. »Hocken rysli korvarsjon!» sto der i blaet. Öm vi nu lae ihop ett par år bara va krissbefälet drar i lön härhemma, å så när ryssen kommer kunne en resa emot an å tala lite enskeldt ve generalen och ge an en handtröckning. Va tusan gjore dä nu en tocken öm han reste tebaks, å så när ryske kejsarn frågte homen: »Nå, har du ta'tt Svärget nu?» svarte: »Kejsarn får ursäkta, men det hafver jag intet, förty där var ett djädrans ilsket folkasla', å inte va dä lannet värddt å göra säj besvär för heller, för stäerna va fulla mä sosalister å gårarna på lannet hade hybeteksinteckningar höjt öfvanom skörstenspiperna.»

Sen hade en ändå knektarnas å beväringsspöjkarnas arbetsti i besparning, å dä höet å den spannemålen husarmärrarna å nummerhästarna ve tulleriet vräker i säj te ingen nötta, dä kunne en gi mjölkekor, så finge en si på en annan afkastning.

Hva ä dä du står å grömtar, Schwän? »Kan *tusken* ta oss i stället», sa du? Har du inte hört att kong Oskars famelja ä besläctad mä tuskens kejsare? Mins du inte tocken sjekan dä ble när Anners i Sjögår å Ola i Hullingsberg sloss på läsemötet, för di va köttslia svågrar, dä vell sia gefta mä hvar sin å Ljungsåkra-gräbberna? Alla töckte dä va lett å exmerade dom inte för fyra styfver sen. Å dä va bara simpelt bonnafolk. Tror du, Schwän, att så pass herrskap söm våran kong å tuskens kejsare inte skulle skämmas ögonen ur säj öm di rykte ihop å slåss inför hela Europiat? Nä, Schwän å ni allihop, tuskens kejsare ä en gnien å tavarli kar, söm inte vell kosta på utlänningen ett enda skott krut, utan när han bler hågader för å kri så låter han knektarna skjuta på hemmafölket, bara för å inte komma i klabberi å omkostnader.

Å sen för rexsten äss nu bå ryssen å tusken å nederländaren å hundturken å Mårmanien å alla andra stora

riken velle åt oss, hva i herrans namn nöttade dä te å bråka? Di toe ändå hela Svärget på ett endesta frukostabete å lae säj lika hvilu. När nu fienden ändå ä så djåkli ska en akta säj för å reta henne mä knektar å kanoner å fästningar, utan söm dä står i Guss or: »genom förstånn å välvälja mer å mer söka å vinna hennasas förtroanne».

Ja menar du ä kollri Schwän, söm står å opererar däj imot fre'stanken! Va ä dä du sier öm »vårt skyddada, hafsomflutna belägenhets försvårade eröfring»? Hva vet *du* hur länge vi ha sjö mellen Rysslann å Svärget? Här springer sjenjörer å harrapöjkar i tusendetal å dika å afväga å rumstera. Möckelen ä sänkter, Elmtåsasjön ä söm den finaste äng å Farsjön sänkte di, så dän ä inte hälften så stor söm han va. Så bjur di rixdasmän på segling å syp å meraftan å så röstar di för stora skip mä pansare på för millionewis rexdaler, å så när vi får ett halft dossin tocka åbäke så bildar ryssen å tusken ett aktionsbolag di kallar, ett sånt der som di har i stäerna, så att när bolajet kunkursar bler bolagsherrarna bara stinnare för dä, ett sjösänkingsaktionsbolag, begriper du Schwän å ni allihop, å tappar ut hele Östersjön, så en mårron när di vaknar på pansareskipen i Karlskrona så står bå Kattigat å Bolmen å sjön nere ve Malme å Atlantiska kosianen som di klakaste mossodlingar, så en kan gå från Wernamo te Amerikat på hosesockarna, utan å ble våter.

Dä kunna harrapöjkar å lyktnanter å kongelia sjökaptiner hålla säj för grin när di klifver opp på däcket för å svärja å komdera å domdera — å så skipet ligger på sneske i göttjan å inte vinner hvasken fram äller tebaks å en får ta bräerna te torrkölne å pansareplåten te stuetak. Män dä begriper di inte på rixdan.

Hva sier du, Schwän? »Bler dä inte å»? Hvarför hundan skulle inte dä ble å? Tror du inte di ger tusan att di fördärfvar fesket? Jo, ni kan gi er satan på att dä bler å, å att tusken sätter opp ett plank ve sjökanten

å säljer biljetter den daen vannet ska tappas ut, för att folk ska få si hur hvalfeskar å krokediler trellar säj på sjöbottnen så sannen ryker.

Å sanna mina or, Schwän, innan året har gått där-
efter, har vi en Kostabana tvärt imeellan Karlshamn å
Pettersburg så en kan åka öfver hele Östersjön för femtan
daler eller höckst tre rexdaler, å ryske kejsarn kan ta
sett meddasmål hemma å sin aftontoddy hos bårgmästarn
i Karlshamn.

Nä, dä här skrikannet öm försvaret ä mäst nåra fruar
i Stöckholm, söm har lea gräbber, söm inte får dansa
så möt di tya, hvasken på julakalas äller ostagille; å nu
tror fruerna att äss här kunne ble en grömt storer armé
å mönna tusen lyktnanter mer än här ä så skulle deras
mamsäller få va på gölfvet för jemnan.

Nä, di söm iffrar för bevärningsäxyssens förmerande
å annan blosutjutelse, di vet inte hva ett kri vell sia.
Men min Sissa hon har fått liasöm en försmak å 'et hon.
När vår Agust köm frå Kronebergshe va hans körke-
stöflar snea söm Kryssebo klockestapel, hans båa skjorter
svarta som en hade dratt dom genom pipan på ett ång-
brännevinsbränneri å hans fötter skafvena så en så röa
köttet på hälana. Å fram på ätterhösten köm der en
tjänstegräbba å gråt å sa att hon råkt i ulökka för Agust
på fältmanövert.

Nä, Gu bevaré oss för kri å Gu välsigne fre'sarbetet!

* * *

Hans hustrus väninnor.

De voro nygifta, och de älskade hvarandra så, att
den enes hjerta sved då den andre hostade lite för en
bröds mula, som kommit i luftstrupen.

Han skulle varit i stånd att bli svartsjuk på en fluga, som kröp på hennes öfverläpp, och hon hade skrivit på en petition att alla värdshusflickor skulle ha fyllt 45 år.

Ofta sutto de på en och samma lilla stol, och blanc manger och dylika lättare saker åto de gemenligen på samma tallrik när ingen såg 'et.

Han var ännu i den perioden att han kysste henne på håret, på naglarna och andra mindre brukliga ställen; och var hon sjelf ute när han kom hem, kände han en särskild vållust vid att kamma sig med hennes kam och låta sina fingrar smekande öfverfara kråset på hennes morgonrock.

Hans sällhet skulle varit fullkomlig, och han skulle inte velat vexla sig till paradiset för sina fem rum och kök, om bara inte hans Elin haft så många väninnor.

Julle Strand hade förr aldrig fått för mycket af fruntimmer. Han hade brukat gå som ensamman karl och läsa högt på syföreningar, han hade varit sekreterare i en qvinnoförening för uthängande af starhållkar om våarna, och vid slutet af en kottiljong brukade han se ut som en julgran i ett barnhem för 75 värnlösa små.

Men när han nu hade bestämt sig för Elin, så ville han vara i fred och ro med henne i hemmet och ha henne alldeles för sig sjelf.

Det fick han också så tillvida, att Elin var absolut likgiltig för unga främmande karlar. Att kurtisera denna unga fru skulle lönat sig ungefär lika bra som att värma toddyvatten med några stycken takisar eller ösa Östersjön läns med en matsked.

Men hon hade en alldeles faslig massa väninnor. Det kan ha sina fördelar att ta en flicka från den staden der man bor. Hon kan ha tanter, hvilkas hjertan en påpasslig karl kan beveka i testamentsväg, hon kan ha onklar, hvilkas namn duga på en vexel, och hon kan ha en pappa, som kan vigma en liten kommunal plats med

några hundra kronors lön såsom sekreterare i drätselkammaren, siffergranskare i sparbanken o. s. v. Men hon kan också ha bröder med lust och fallenhet för ficklån och konjak, hon kan ha mostrar, som gå och flytta om möblerna, ordinera maten och rifva hvarenda tråd af ungen för att linda om honom på *sitt* vis. Och så kan hon ha pensionskamrater och ungdomsväninnor.

Och det var just detta hon hade.

När man med en äkta mans förtrolighet klifver in till sin hustru utan rock, med löskragen i den ena handen och en smekning i den andra och säger:

— Kära du, knappen i nac...

så är det just inte lifvadt att ständigt hejdas vid åsynen af en främmande, ung, charmant qvinna i hatt med vajande plymer, nya handskar och sidenfodrad plyschkofta, som reser sig med knuffad värdighet och utbrister i ett förvånadt:

— God afton!

Och en ordentlig karl, som sitter med sin ännu fraicha hustru, hvilken har qvar en hel del af nyhetens behag, på knät och talar förstånd med henne, tycker inte om att i hvart ögonblick störas af mamseller, som ännu inte fått fatt i någon försörjare, men springa och glutta i sina väninnors tamburdörrar och skria: »Min Gud så lyckliga ni ä!» eller »Rent som ett par turturdufvor!» eller helt enkelt: »Kära du, det där spetsprovet...»

Julle Strand var för sin del alldeles förtviflad öfver sin lilla hustrus många väninnor. De lade beslag på hans Elin, de bestulo honom på drömda herdestunder, de åto bakelser och drucko Ruster Ausbruch för mer än hans egna cigarrer gingo till och höllo på att vänja honom af med både nattrock och tofflor.

Hvarje hemställan till Elin att i någon mån begränsa sin vänskap, möttes med tårar och den allra gräsligaste hufvudvärk.

Men på en gång blef Julle som förbytt. Han gjorde sig så fin som möjligt, satt inne hela tiden fröknearna voro der, slog i vin, drack vänskapens skål och sa: »Men, Elin lilla, ska vi inte ha lite napoleonstårta också?»

När de snälla flickorna voro gångna, tog Elin honom i famn och tackade honom för han varit »så ovanligt rar».

— Ja, ser du, sa Julle, när Karin Lundell är med, är det omöjligt att inte bli upplifvad. En förtjusande täck flicka!

— Ja—a *bevars* . . . Karin har alltid haft karltycke . . . hm . . .

— Och hvilken intelligens sedan! Ja, man behöfver då bara se hennes själfulla ögon för att genast . . .

— Nej, *nu* tar du då fel, min kära Julle. *Mina* betyg voro bra mycket bättre än hennes i skolan, och Gud skall veta att något ljus är hon inte. Men när *du* får se ett vackert ansigte så, Gudbevars . . . Karin är för öfrigt den af flickorna, som jag tycker nästan *minst* om. Men kokett är hon så det förslår. — Nej, tack, ät du; jag mår inte riktigt bra.

Nästa gång fröken Lundell kom till herrskapet Strand, skulle Elin just precis skynda sig ned till tåget för att möta en bekant, och de följande besöken kommo nästan lika olägligt.

En vecka derefter satt herrskapet Strand just vid sitt eftermiddagskaffe när tamburdörren slogs upp och fröken Lilly Holm rusar in, klappar Julle eftertryckligt på axlarna och utbrister i högsta extas:

— Men herr Strand, herr Strand, hvilken förtjusande blommande ros i går på min namnsdag! Tusen millioner tack! Det var den vackraste jag sett i hela mitt lif! Jo, *du* har en man, Elin! Så obeskrifligt vänligt! Och den lilla versen på kortet sen!

— Kära, snälla fröken Lilly, jag är säker på att ingen annan i går tyckte det var något det ringaste med

den der stackars rosen, mumlade Julle och såg obeskrifligt varm ut.

— Jo, minsann! Hvarför skulle de inte det?

— Ack, de sågo ju *er* på samma gång, tyckte Julle och vände ut och in på ögonen.

— Förlåt, kära du, men . . . men kaffet är verkligen kallt nu, och jungfrun fick gå ut på en stund . . . Ursäkta att jag inte bjuder! sa unga frun i lindrigt kylig ton.

Fröken Holm gick.

— *Faså*, min käre Julle, du tycker att Lilly är en sådan förtjusande ros. Ja, bevars; litet utblommad kanske. Tjugonio till midsommar. Den der stiliga presenten fick jag bara inte veta om. Det var snällt af dig i alla fall; hon behöfver minsann lite vänlighet, stackars Lilly . . .

— Hur så?

— Å, inte annat än att di va fasligt stygga och spred ut rykten om henne och baronen, der hon var guvernant. Inte för jag tror ett ord; men besynnerlig och oförsigtig är hon med herrar, och i hela klassen var då *hon* den jag allraminst kunde med. Tacka vet jag Laura Johansson.

Lilly Holm kom från den dagen ytterst sällan till herrskapet Strand.

Men Laura Johansson kom så mycket oftare. Till sist när Julle kom hem vid tiotiden en qväll, öfverraskade han henne i — sin egen säng. Jaha, hon satt förstås bara på kanten och tittade på Elin, som låg i sängen bredvid, och hon bad om ursäkt, men sade att hon »varit tvungen att se om sin älskade Elin med lite terpentindukar och kamfertsliniment, för hon hade sånt otäckt håll i sidan».

Julle bet ihop tänderna af ilska, men tackade på det allra hjertligaste och bad att få följa fröken Laura hem.

Det gjorde han också ärligt på den kortaste vägen och gick sen och satte sig på stadshuset väl en timme.

— Det var rysligt hvad du varit länge, Julle! klagade fru Elin, då han ändtligen kom hem.

— Ja, hon var lifvad för ett slag på Strandgatan i månskenet, och det blef både ett och tio, för hon pratade och qvittrade som en liten siska. Du har rätt, Elin, *hon* är den bästa af dina väninnor, den som är mest värde med och den sötaste också för resten.

— Åhja, om inte det röda hå . . .

— Snick snack, det klär henne så väl, att hon skulle inte vara hälften så vacker med något annat hår i verlden. En så öppen flicka! Vet du, hon sa rent ut att hon ännu egentligen aldrig tyckt om någon karl, så der riktigt *varmt*, du förstår, i hela sitt lif.

— Men hur i herrans namn kom ni på sådant tal, Julle!

— Asch, när en går så der i månskenet . . . Godnatt Elin!

Julle träffade aldrig mera på fröken Laura i sängkammaren och — mycket, mycket sällan i salongen heller.

Efter tre månaders planmessig älskvärdhet mot sin hustrus väninnor, hade Julle Strand något så när husfrid. Det var egentligen endast Jenny Ros, som numera gjorde honom besvär. Hon tog sitt eftermiddagskaffe hos dem minst fyra gånger i veckan, och kom Julle hem från kontoret en förmiddag, hette det alltid: »Frun har gått ut lite med fröken Ros».

Hon var honom för slug; det var nästan som om hon genomskådat honom. När han som allra artigast bad att få följa henne hem, sa hon: »På inga villkor! Tack, tack! Jag är inte mörkrädd». När han gaf henne sex kanariefoglar på hennes födelsedag, kom hon till — Elin och tackade, och fem gånger å rad, som han bjöd henne på teatern, lagade hon alltid så Elin kom att sitta emellan dem. Det var en grymt hygglig och bra och vänfast flicka, som bragte Julle hardt nära förtviflans gräns.

Under dessa grubblerier satt han en dag vid sitt skrifbord, och med tankarna envist fästade på den så utsägligt trofasta väninnan, klottrade han mekaniskt både månadsbladet och det gröna, giftiga läskpapperet på sin skrifbordsalmanacka alldeles fulla med: »Jenny Ros» — »Jane Rose» — »Jenny» med bladranka omkring — »Jeanette Rose» med sirligt ritad kant — och »Jenny» med utropstecken efter.

När han gått på kontoret och fru Elin kom in och fick se hans pennritningar, föll hon i hysterisk gråt, vägrade att släppa in fröken Ros, som kom på förmiddagsvisit, tog af sig både känger och snörlif, sa att jungfrun fick ta hvad hon ville till middag, lade sig på sängkammarschaislonguen med en filt öfver sig och väntade på döden.

Men när döden inte kom, utan Julle i stället kom klockan två, glad och vänlig som vanligt, slog hon båda armarna om hans hals och snyftade:

— Låt oss lefva för oss sjelfva och hvarandra, Julle! Skillda från verld och vänner och frestelser. Och när so . . . ommaren ko . . . ommer, låt oss fly till en li . . . hiten stu . . . uga i skogen, der ingen hi . . . ittar oss . . .

* * *

Små flickor och stora flickor.

Det finnes många små flickor, som inte äro vidare behagliga; från det trettonde till det sjuttonde året äro de i regeln fasaväckande, och det enda som försonar mig med halfstora flickor är, att om de saknades några år bortåt så skulle det äfven bli ganska svårt att komma öfver en *stor* flicka.

Äfven de stora flickorna ha, som bekant, sina olägenheter, men fördelarna måste dock betraktas såsom öfvervägande. Äfven gamla bitvargar och fruntimmershatare ha dem att tacka för allt roligt i lifvet, ty — deras mamma var dock en gång en stor flicka. .

Innan en pojke blir ett dygn gammal, har vår herre alldeles klart för sig hvad han vill göra af honom; statsminister eller stortjuf, biskop eller förfalskare. Men med den lilla flickan, fin, subtil, bildbar som vaxet, föränderlig som Aprilvädret, låter han det bero; ännu vid nitton år kan hon lika lätt bli gatstrykerska som hertiginna, engel som djefvul, hålla rum för resande eller statsrådstaburetter i sin lilla hand.

Att förstå sig på taflor är en konst, att förstå sig på elektriciteten är vetenskap; att förstå sig på fruntimmer är för mer än både konst och vetenskap, det är *begåfning*. En författare kan t. ex. aldrig ens skizzera, mycket mindre skildra en qvinna, utan att ega förmågan att tänka med qvinnans själ, känna med qvinnans hjerta. Det är därför vårt land har så många skrifvande karlspersoner, men så få diktare.

Unga qvinnor utveckla sig så olika tidigt och så olika väl.

Jag känner en ung qvinna, som med skäl skulle kunna kallas ett mönster för sitt kön. Hennes skratt är friskt och hennes röst är glad, hennes fot är liten och hennes gång är som andra unga damers dans. Hon ser elegant ut i en dräkt till tio kronor, och hon trånar inte efter baler och ungherrar. Vid sidan af hennes oskuld skulle jungfrun af Orleans förefalla som en varietémamsell, och ligger hon vaken om nätterna så är det inte i grubbel öfver hvar hon skall få en man ifrån. Hon är naiv som ett yngre helgon, och den enda dam jag vet, som en uppnäsa klär. Hon har ännu aldrig darrat vid tanken på att gå ogift genom lifvet, och hon är den enda verkliga ingenue jag känner. Vinden är hennes sminkburk

och hon slösar ej bort sin tid vid spegeln. Hon har aldrig misshandlat ett piano, men hon kan tre levande språk: jollrets, skrattets och tårens.

Hur gammal hon är? Hvilken ogrannlagenhet! Låt qvinnan gälla för hvad hon är och håll intet polisförhör om födelsedagarnas antal!

Det säger jag dock, att vore den qvinnan tjugo år och precis sådan hon *nu* är till själ och håg och sinne, så funnes det i hela världen ingen, som vore god nog åt henne.

Om hon vore tjugo år. Hon är alltså fyrtio?

Hon är fyra.

Stort äldre får heller inte en qvinna vara i våra dagar, om hon ännu helt och fullt skall ega allt hvad som utgör det förnämsta hos människoslägtets bättre hälft. Vid sex år knycker hon på nacken åt en lagad klädning, vid åtta koketterar hon för dansskolans tioårige don Juan, vid tio blir hon tillgjord och konstig, vid tolf kysses hon bakom plank och buskar, vid fjorton stryker hon gatorna utefter med glämiga, osnutna slyngelfrön, vid femton skrifver hon bref, vid sexton ger hon ögonklatschar åt sin timlärare, vid sjutton börjar hon en dagbok, vid aderton får hon bleksot, vid tjugo spejar hon, ifrigt, girigt, från badortens veranda, kosterbåtens för, landåns resårer, françaisens premiärer och premiärernas fondloger efter en varelse i klufna underkläder, med sex rum och kök, tio famnar ved, mat och kläder för två och plyschmöbel i salongen.

Ack, när man ser henne då, längtar man nästan efter de *små* flickorna.

Men flickorna äro inte blott stora och små; de äro äfven *bättre* och *sämre*.

Den *sämre* flickan borstar skorna åt den *bättre*, sopar hennes golf, lagar hennes kjol och bringas i förderfvet af hennes fästman, medan hans hjessa blir kal

och hans hjerta kolar ut i väntan på maten, hyran och allt det andra som behöfs åt den bättre flickan.

Både den bättre och den sämre flickan äro till salu. Den bättre köpes i ljusgnistrande sal under ackompanjement af Guds ord och rehnskt och konfekt och mammornas gråt och tanternas kyssar. Den sämre köpes der nedanför på gatan, i kulissen, der liten figurantska står och väntar på sin entré, i restaurantens smårum, tvärs öfver disken hos de affärsmän, som tycka om »stiliga, qvinliga butiksbiträden» mot en lön, som de icke skulle våga bjuda sin gårdsdräng.

Den »bättre flickan» blir allt dyrare, inte just i inköp, men i underhåll; lagret af bättre flickor blir allt större, omsättningen allt klenare, slutrealisationerna allt brydsammare för bekymrade föräldrar.

Då det numera blifvit en vana att betrakta mennisko-slägtets bibehållande såsom en önskvärd sak, och detta, åtminstone på vetenskapens nuvarande ståndpunkt, är ogörligt utan qvinligt biträde, vore det kanske skäl i att vi gjorde något allvarligt för våra flickor, både små och stora, både bättre och sämre.

Om vi skulle skänka dem vår aktning i stället för vår dyrkan? Om vi skulle upphöra att i tal och skrift bemöta dem som englar och i handling som halfmenniskor? Om vi med samma skulle dra upp rullgardinen för det jungfruburens fönster, som vetter utåt fältet för mensklighetens allvarliga äflan och strid? Om vi skulle trycka dem ett verktyg eller — hvarför icke der det så passar sig — en andans kommandostaf i handen i stället för att kyssa den? Om vi skulle börja anse att det inte är värre för en flicka att inte bli gift, än för en kaptan att inte bli major, eller för ett smultron att inte ha blifvit en jordgubbe?

Men då få flickorna allt vara snälla och göra litet för oss också. Visserligen finnes här t. ex. en mängd

älskvärda, förståndiga, sparsamma och utmärkta fruar på jorden, det måste tacksamt erkännas, men i förhållande till det kolossala antalet älskvärda, »söta», ljufva, blida och »anspråkslösa» flickor, äro de der utmärkta fruarna ändock allt för få.

Hvem tar öfverskottet?

Vår herre tar en del och hin lägger ju alltid embargo på några. Post och telegraf, banker och telefon sluka en ej oansenlig skara. Bleksoten skördar en på tjugo och lungsoten en på trettiofem. Men, ändå, ändå?

Kanske har det gått fler, som det gick min vän Lundström.

Lundström var min barndomsvän, men vi hade inte träffats på tio år, och jag var ganska okunnig om hans ställningar och förhållanden, då vi plötsligt till bådass vår glädje helt oförtänt drabbade ihop.

Först söp vi och sen åt vi och sen söp vi omigen, och så började vi att bli svärmiska och tala om fruntimmer.

— Jag råkade en gång på min väg — sa Lundström och tittade i taket — en qvinna så herrlig som en allsmäktig Gud och nordens friska klimat bäst kunna skapa henne.

— Flicka eller enka?

— Hm . . . *flicka* naturligtvis. Hon var vacker, men *det* var inte det bästa, ty hon var också mild och ljuf och fin i hela sitt väsen. Jag vågar säga, att ännu har ingen qvinna varit så älskad af någon som hon var af mig, men ack . . .

— Kunde ej vinna henne, stackars gosse?

— Jo, hon besvarade mina känslor, vi vexlade löften och jag var den lyckligaste varelse under solen, fast . . .

— Farsgubben krånglade, hvasa?

— Nej, han välsignade oss, gjorde han.

— Nå, då hade du det ju riktigt på gaffeln?

— Det är bittert att minnas . . .

— Var hon sjuklig eller hade för höga anspråk på lifvet?

— Ack, hon var frisk som en lärka, och »anspråk»! Fråga lärkan i lunden om hennes anspråk! Hon ville dela fattigdomen med mig, *nöden* om så skulle vara. Hon ville bo med mig i en vindskupa, och finge vi blott hvarandra, brydde hon sig ej om i fall hon skulle bära samma klädning året om.

— Det var ju en engell!

— I det allra närmaste. Piga skulle aldrig komma i fråga. »Umgänge» hade vi i hvarandra, och med femti kronor i månaden till mat skulle vi lefva som Gudar.

— Nååh?

— Hon är *borta*, *borta* för alltid, förlorad för mig...

— Någon olikhet i åsigter? Ni kommo i tvist och du bar dig dumt åt.

— Tvist med *henne*? Oenighet med denna ljufva, milda dufva? Har du sett gazellen söka gräl med buffeloxen? Har du sett lammet vredgas? Min önskan var hennes lag. Hennes vilja var min religion. »Olika åsigter»! Herre Gud, vi hade ju inte mer än en enda åsigt ihop: att sällheten blott fanns i hvarandras armar och att allt annat i himmel och på jord var ligkiltigt.

— Och *henne* har du förlorat?

— För alltid...

Tårarna svällde i hans goda, trofasta ögon. Jag började nu förstå hela vidden af hans olycka; jag fattade nu *hvem* det var, som, kall och obeveklig, ställt sig emellan min vän och hans älskade. Varmt tryckte jag hans hand och strök bort något fuktigt i mitt öga.

— Stackars, stackars vän! Hvar ligger hon begrafven?

— »*Begrafvnen*»? Hon ä inte alls begrafven. Vi gifte oss för tre år sen. Nej, begrafven ä hon inte, men hon har förändrat sig, min gosse.

Arbeten af Sigurd

Patron Jönssons Memoirer

Berättelser, sparlakanslexor och skizzer
(Första-tionde tusendet)

Pris 3: 25.

Fröken Jennys Konditioner

Berättelser, skizzer och humoresker
(Första-tionde tusendet)

Pris 3: 25.

Jonas Durmans Testamente

Berättelser, skizzer och humoresker
(Tionde tusendet)

Pris 3: 25.

KOMMINISTERN I QVISLINGE

Berättelser, skizzer och humoresker
Andra upplagan

(Tolfte tusendet)

Pris 3: 25.

Fru Westbergs Inackorderingar

Berättelser, skizzer och humoresker
Fjärde upplagan

(Tolfte tusendet)

Pris 3: 25.

VID HEMMETS HÄRD

Novelletter, sparlakanslexor och satirer
Andra upplagan

(Åttonde och nionde tusendet)

Pris 3: 25.

Svenska bilder och vrångbilder

Humoresker, skizzer och berättelser
(Första-sjunde tusendet)

Pris 3: 25.

KALEIDOSKOP

Qväden och oqväden

Fjärde upplagan

(Åttonde och nionde tusendet)

Pris 3: 25.

LJUD OCH OLJUD

öfver vexlande ämnen

(Sjunde tusendet)

Pris 3: 25.

I SVENSKA BONDEHEM

Skildringar

Fjärde upplagan

Pris 2: 50.

HUGO GEBERS FÖRLAG.